

Sinteze și Grile

343
233

Andrei Zarafiu

Procedură penală

Partea generală

**Culegere de teste grilă
comentate și explicate**

II 448 795
BCU IASI

C.H. Beck

II 448 795

BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SINTEZE ȘI GRILE

Procedură penală. Partea generală

Culegere de teste grilă comentate și explicate

ZARAFIU, Andrei

Studii: Facultatea de Drept, Universitatea din București (2000); Curs postuniversitar de pregătire psiho-pedagogică și metodică, Facultatea de Psihologie și Științele Educației – Departamentul pentru pregătirea personalului didactic, Universitatea din București (2004); Doctor în drept *magna cum laudae*, Facultatea de Drept, Universitatea din București (2010).

Activitate: conferențiar universitar, Departamentul de Drept Penal, Facultatea de Drept, Universitatea din București, predare în domeniile Drept procesual penal I (Partea generală), Drept procesual penal II (Partea specială), Drept procesual penal aprofundat (Master Științe Penale); membru în Comisiile de elaborare a subiectelor pentru examenul de admitere și definitivare în profesia de avocat, organizate de Baroul București, ulterior de U.N.B.R – Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților (din 2005 - în prezent); membru în Comisia de elaborare a subiectelor pentru concursul de promovare în funcția de judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală (2015, 2016); membru în comisia de examinare la susținerea interviului pentru concursul de admitere la Institutul Național al Magistraturii și de admitere în magistratură (2015); avocat în cadrul Baroului București din 2001; partener în cadrul Societății „Micu, Zarafiu și Asociații”; lector la disciplina Drept procesual penal în cadrul Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților (2004-2007); membru fondator al Centrului de cercetare în domeniul Științelor Penale din cadrul Facultății de Drept, Universitatea din București; membru în Asociația Internațională de Drept Penal.

Publicații: *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck (2014, 2015); *Curs de procedură penală*, Ed. C.H. Beck (2013); monografii: *Arestarea preventivă*, Ed. C.H. Beck (2010); *Procedură penală. Legea nr. 202/2010. Comentarii și soluții*, Ed. C.H. Beck (2011); culegeri de teste grilă: *Teste grile pentru examene*, Ed. C.H. Beck (2011); *Procedură penală. 1000 de teste grilă*, Ed. C.H. Beck (2012); *Cursuri de procedură penală pentru licență*, Ed. All Beck (coautor, 2003, 2004), Ed. Hamangiu (coautor, 2008); *Curs de procedură penală aprofundată pentru studiile de master* (coautor, 2010); autor a numeroase articole, studii, lucrări publicate în reviste de specialitate și volume ale unor conferințe.

293
233

Andrei Zarafiu

Procedură penală. Partea generală
Culegere de teste grilă comentate și explicate

752266

0 000010 58117

BCU IASI

Editura C.H. Beck
București 2016

AVERTISMENT!

Având în vedere amploarea luată de fenomenul fotocopierii lucrărilor de specialitate, mai ales în domeniul Dreptului, atragem atenția că, potrivit art. 14 și 140 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, dacă respectiva reproducere a fost efectuată fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de legea menționată, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare sau cu amendă. Prin reproducere, conform legii, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloace și sub orice formă.

Nu vă faceți părtași la distrugerea cărții!

Editura C.H. Beck este acreditată CNATDCU și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Procedură penală. Partea generală

Culegere de teste grilă comentate și explicate

Andrei Zarafiu

Copyright © 2016 – Editura C.H. Beck

Toate drepturile rezervate Editurii C.H. Beck.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii C.H. Beck.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZARAFIU, ANDREI

Procedură penală : partea generală : culegere de teste grilă comentate și explicate / Andrei Zarafiu. - București : Editura C.H. Beck, 2016

ISBN 978-606-18-0598-3

343.1(498)

Editura C.H. Beck

Str. Serg. Nufu Ion nr. 2, sector 5, București

Tel.: 021.410.08.47; 021.410.08.09;

021.410.08.73; 021.410.08.46

Fax: 021.410.08.48

E-mail: comenzi@beck.ro

Redactor: Andreea Alexe

Tehnoredactor: Cătălin Măntu

12 DEC. 2016

Cuprins

Ghid de utilizare.....	VII
Abrevieri.....	XI
Capitolul I. Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal.....	1
Grilele 1-50	
Capitolul II. Participanții în procesul penal și competența organelor judiciare.....	45
Grilele 51-95	
Capitolul III. Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii.....	97
Grilele 96-120	
Capitolul IV. Măsurile preventive și alte măsuri procesuale	127
Grilele 121-161	
Capitolul V. Actele procesuale și procedurale comune	190
Grilele 162-192	
Anexe.....	245
1. Deciziile Curții Constituționale de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate cu privire la dispoziții din Codul penal și Codul de procedură penală.....	245
2. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cu referire la dispozițiile din Codul penal și Codul de procedură penală	266
3. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în soluționarea recursurilor în interesul legii, cu referire la dispozițiile din Codul penal și Codul de procedură penală	287

Ghid de utilizare

Structura acestei lucrări e una dintre cele mai complexe din colecția Sinteze și grile. Culegerea de teste grilă comentate și explicate a fost concepută în așa fel încât, prin calitatea, cantitatea și structurarea informației deopotrivă, să vină în ajutorul celor care se pregătesc pentru licență și pentru examenele de admitere în cadrul profesiilor juridice.

Semnul ! marchează grilele care implică soluții doctrinare sau jurisprudențiale controverse, care se fundamentează pe o reglementare legală deficitară, care impun o abordare cu caracter de noutate, schimbarea unei practici consacrate sau un raționament logico-juridic încă neacceptat la nivel global, ori care pur și simplu generează nevoia unei analize aprofundate.

Grilele au fost concepute cu una sau două variante de răspuns corecte.

!1. După începerea cercetării judecătorești:

a) acțiunea penală se stinge în cazul în care persoana vătămată își retrage plângerea prealabilă, dacă infracțiunea este dintre cele pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

b) acțiunea penală se stinge ca urmare a încheierii unui acord de mediere între inculpat și persoana vătămată, dacă infracțiunea este dintre cele pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

c) acțiunea penală se stinge dacă a intervenit împăcarea, într-o cauză având ca obiect săvârșirea unei infracțiuni de înșelăciune.

Potrivit art. 158 alin. (1) C.pen., efectele extinctive ale retragerii plângerii prealabile se produc dacă retragerea intervine până la pronunțarea unei hotărâri definitive. Spre deosebire, împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și doar dacă are loc *până la citirea actului de sesizare a instanței*. Ca moment procesual, citirea actului de sesizare are loc în etapa verificărilor prealabile, la primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită și cauza este în stare de judecată – înainte de începerea cercetării judecătorești [art. 374 alin. (1) și 376 alin. (1) C.proc.pen.]. Încheierea unui acord de mediere în condițiile Legii nr. 192/2006 constituie o cauză *sui generis*, care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare [(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală, Decizia nr. 9/17.04.2015 (M.Of. nr. 406 din 9 iunie 2015)].

Raționamentul identificării răspunsului/răspunsurilor corect/e.

B.C.U. „M. EMINESCU” IAȘI

(Răspuns 1: a, b).

Răspunsul/răspunsurile corect/e.

Abrevieri

alin.	- alineat
ANAF	- Agenția Națională de Administrare Fiscală
art.	- articol
C.pen.	- Codul penal
C.proc.pen.	- Codul de procedură penală
D.I.I.C.O.T.	- Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
D.N.A.	- Direcția Națională Anticorupție
Ed.	- Editura
ed.	- ediție
H.G.	- hotărârea Guvernului
ICCJ	- Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	- litera
M.Of.	- Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	- număr
O.G.	- ordonanța Guvernului
O.U.G.	- ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	- opera citată
p.	- pagina
pct.	- punct

Capitolul I

Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal

1. După începerea cercetării judecătorești:

a) acțiunea penală se stinge în cazul în care persoana vătămată își retrage plângerea prealabilă, dacă infracțiunea este dintre cele pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

b) acțiunea penală se stinge ca urmare a încheierii unui acord de mediere între inculpat și persoana vătămată, dacă infracțiunea este dintre cele pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

c) acțiunea penală se stinge dacă a intervenit împăcarea, într-o cauză având ca obiect săvârșirea unei infracțiuni de înșelăciune.

Potrivit art. 158 alin. (1) C.pen., efectele extinctive ale retragerii plângerii prealabile se produc dacă retragerea intervine până la pronunțarea unei hotărâri definitive.

Spre deosebire, împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și doar dacă are loc *până la citirea actului de sesizare a instanței*. Ca moment procesual, citirea actului de sesizare are loc în etapa verificărilor prealabile, la primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită și cauza este în stare de judecată – înainte de începerea cercetării judecătorești [art. 374 alin. (1) și 376 alin. (1) C.proc.pen.]. Încheierea unui acord de mediere în condițiile Legii nr. 192/2006 constituie o cauză *sui generis*, care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare [(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală, Decizia nr. 9/17.04.2015 (M.Of. nr. 406 din 9 iunie 2015)]. Inițial, potrivit interpretării date de către Înalta Curte de Casație și Justiție dispozițiilor art. 67 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, în cauzele privind infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea înlătură

răspunderea penală, încheierea acordului de mediere își producea efectele extinctive cu privire la acțiunea penală și dacă intervenea **după citirea actului de sesizare**, dar până la rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a fondului. Însă, ca urmare a intervenției recente a Curții Constituționale, aplicarea acestor dispoziții în interpretarea instanței supreme a fost nuanțată. Prin DCC nr. 397 din 15 iunie 2016 (M.Of. nr. 529 din 16.07.2016), Curtea a constatat că dispozițiile menționate sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni **împăcarea** produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței. Instanța de contencios constituțional a stabilit, așadar, o corespondență între momentele procesuale până la care poate interveni cauza extintivă propriu-zisă – retragerea plângerii prealabile sau, după caz, împăcarea, și cauza extintivă *sui generis* – încheierea acordului de mediere, încadrate procedural în aceeași categorie de impedimente, prevăzută de art. 16 alin. (1) lit. g) C.proc.pen. În consecință, în cauzele privind infracțiuni pentru care retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală (deci pentru care în mod natural și acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate) încheierea unui acord de mediere oricând în cursul procesului penal, dar până la rămânerea definitivă a hotărârii, înlătură răspunderea penală. În schimb, în cauzele privind infracțiuni pentru care împăcarea înlătură răspunderea penală, încheierea acordului de mediere stinge acțiunea penală doar dacă intervine până la același moment până la care își poate produce efectele și împăcarea – **citirea actului de sesizare a instanței**. Cauzele care înlătură răspunderea penală sting acțiunea penală pusă în mișcare prin înlăturarea factorului care îi permite exercițiul judiciar - aptitudinea funcțională.

(Răspuns 1: a, b).

2. Potrivit Codului penal, întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului, nu constituie infracțiune. Constatarea unei astfel de situații într-o cauză ce are ca obiect tocmai această faptă de întrerupere a cursului sarcinii determină soluția:

- a) achitării;
- b) clasării;
- c) încetării procesului penal.

Potrivit art. 17 C.proc.pen., acțiunea penală se stinge prin soluții adecvate în funcție de cauza care împiedică continuarea exercitării sale și de faza în care a ajuns activitatea judiciară. Urmând modelul normativ anterior, actuala legislație reglementează, pe lângă cauzele justificative care operează pentru toate faptele incriminate în Codul penal și în legile speciale (art. 19-22 C.pen.), și unele cauze justificative care operează la nivel special, aplicabilitatea acestora fiind restrânsă la anumite infracțiuni prevăzute de lege. Cum, potrivit art. 18 alin. (1) C.pen., o faptă nu constituie infracțiune dacă există vreuna din cauzele justificative prevăzute de lege, și cauzele justificative speciale sunt evidențiate normativ prin expresia „fapta nu constituie infracțiune”.

(Răspuns 2: a, b).

3. Poate fi act de inculpare în procesul penal:

a) rechizitoriul întocmit într-o cauză în care infracțiunea a fost săvârșită de mai multe persoane, iar anterior acțiunea penală fusese pusă în mișcare doar pentru unii dintre participanți;

b) încheierea de ședință în care se face mențiune despre constatarea, de către președintele de complet, a săvârșirii unei infracțiuni de audiență și despre identificarea făptuitorului;

c) ordonanța prin care procurorul de caz dispune disjungerea cauzei cu privire la unii dintre participanții la săvârșirea unei infracțiuni.

Acțiunea penală se pune în mișcare prin unul dintre actele de inculpare prevăzute de lege, potrivit art. 14 alin. (2) C.proc.pen. Legea de procedură nu mai permite în prezent punerea în mișcare a acțiunii penale prin rechizitoriul prin care se dispune trimiterea în judecată, întrucât actul de sesizare a instanței de judecată nu poate fi emis decât după terminarea urmăririi penale, în accepțiunea art. 321 C.proc.pen., când deja acțiunea penală a fost declanșată. Chiar și în situația specială a infracțiunilor de audiență, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare decât de către subiectul său activ [procurorul competent să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală, căruia i se trimite încheierea de ședință, în ipoteza prevăzută în art. 360 alin. (1) C.proc.pen., ori

procurorul care participă la judecată, în ipoteza prevăzută în art. 360 alin. (2) C.proc.pen.]. În cursul urmăririi penale, procurorul dispune punerea în mișcare a acțiunii penale prin ordonanță, potrivit art. 309 alin. (1) C.proc.pen., însă legea nu interzice ca în aceeași ordonanță să fie incluse mai multe acte de dispoziție (de exemplu, într-o cauză privitoare la o pluralitate de fapte și făptuitori, prin aceeași ordonanță se poate dispune disjungerea cu privire la unele persoane, clasarea cu privire la altele sau chiar inculparea pentru unele fapte etc.).

(Răspuns 3: c).

4. În cazul în care, din probele administrate în cauză, reiese că inculpatul AB, șofer al unui autovehicul, nu a manifestat suficientă prudență la trecerea la nivel de cale ferată simplă, fără bariere, conduită care a condus la coliziunea cu un tren neobservat de șofer și vătămarea corporală a mai multor pasageri ai autovehiculului, procurorul:

- a) va dispune clasarea, pe motivul existenței unei cauze justificative;
- b) va dispune clasarea, pe motivul existenței unei cauze de neimputabilitate;
- c) va continua exercitarea acțiunii penale.

Pentru a fi reținut drept cauză de neimputabilitate, cazul fortuit implică existența unei *imprevizibilități obiective* a împrejurării care are drept consecință producerea rezultatului [I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 238/A/2014 (www.legalis.ro)]. Cauzele justificative care operează la nivel general sunt, potrivit art. 19-22 C.pen.: legitima apărare, starea de necesitate, exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații și consimțământul persoanei vătămate.

(Răspuns 4: c).

!5. Indicați enunțul corect referitor la trăsăturile acțiunii penale:

a) în faza de judecată, acțiunea penală poate fi revocată de procuror doar dacă acesta constată că există vreuna din cauzele care împiedică exercitarea acțiunii penale;

b) acțiunea penală este o acțiune obligatorie, în sensul că procurorul este obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală atunci când există probe cu privire la săvârșirea infracțiunii de către o anumită persoană și nu există vreo cauză de împiedicare;

c) acțiunea penală nu poate fi exercitată împotriva succesorilor inculpatului sau, când inculpatul este minor, împotriva reprezentanților săi legali.

Ca o consecință a indisponibilității acțiunii penale, chiar dacă procurorul apreciază, în cursul judecății, că există vreuna dintre cauzele care împiedică exercitarea acțiunii penale, acesta nu își poate retrage (revoca) acțiunea, însă nu mai este obligat să susțină învinuirea, putând pune concluzii de condamnare sau, după caz, de încetare a procesului penal. Potrivit art. 7 alin. (1) C.proc.pen., punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, cu excepțiile prevăzute de lege, s-au transformat în obligații pentru reprezentantul Ministerului Public, obligații care derivă în mod necesar din existența probelor că o persoană a săvârșit infracțiunea. Aprecierea asupra caracterului *individual* sau *personal* al acțiunii penale trebuie nuanțată în contextul noilor reglementări substanțiale referitoare la persoana juridică. Dispozițiile art. 151 C.pen. permit un transfer de *răspundere penală* și, implicit, de consecințe ale acesteia, în cazul în care, după comiterea infracțiunii, se pierde personalitatea juridică prin fuziune, absorbție sau divizare. Posibilitatea angajării răspunderii în sarcina persoanei juridice create prin *fuziune*, a persoanei juridice absorbante sau a celor care au fost create prin divizare ori care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate sugerează și posibilitatea unui transfer de *calitate procesuală* (specific acțiunilor patrimoniale). Modalitatea efectivă prin care însă ar trebui să se realizeze transmiterea calității de inculpat nu este reglementată la nivel procesual, astfel că organul judiciar nu poate decât să constate transmisă răspunderea penală în condițiile art. 151 alin. (1) C.pen. și să *introducă în cauză*, în calitate de inculpat și în locul persoanei

juridice inițiale, una (sau mai multe) din persoanele menționate expres de aceste dispoziții legale.

(Răspuns 5: b, c).

6. După punerea în mișcare a acțiunii penale:

a) instanța de judecată nu mai poate extinde acțiunea chiar dacă descoperă în sarcina inculpatului date cu privire și la alte acte materiale care intră în conținutul infracțiunii pentru care a fost trimis în judecată;

b) organul de cercetare penală poate extinde acțiunea penală, în cauzele în care efectuează urmărirea penală, dacă constată fapte noi;

c) procurorul, din oficiu, poate extinde acțiunea penală în cazul în care constată că la săvârșirea infracțiunii au participat și alte persoane.

Extinderea acțiunii penale sau extinderea procesului penal nu mai este permisă în actuala legislație procesuală după sesizarea instanței de judecată, care este obligată să se pronunțe în limitele învestirii, în ciuda caracterului indivizibil al acțiunii penale. În dinamica acțiunii penale, competența exclusivă a procurorului se manifestă nu doar cu privire la momentul inițial (punere în mișcare), ci și cu privire la momentele ulterioare (extindere, stingere). Mai mult, fiind un act procesual, extinderea acțiunii penale nu poate face obiectul unei comisii rogatorii sau unei delegări, în condițiile art. 200 alin. (2) și art. 201 C.proc.pen. În prezent, ca urmare a modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 18/2016, chiar și competența inițială a organului de cercetare penală de a *extinde urmărirea penală* a fost circumscrisă unor condiții suplimentare, actul său de dispoziție fiind supus confirmării motivate a procurorului care supraveghează urmărirea penală, în termen de cel mult 3 zile de la data emiterii ordonanței de extindere, potrivit art. 311 alin. (2) C.proc.pen.

(Răspuns 6: c).

7. În cazul în care, din probele administrate în cauză, se reține atât culpa autorului faptei, determinantă în producerea rezultatului periculos, dar și o culpă a victimei (într-o proporție mai mică):

a) poate fi reținut impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. – faptă nu este prevăzută de legea penală;

b) poate fi reținut impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen. – fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;

c) acțiunea penală poate fi exercitată în continuare.

Nu va fi reținut impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a în cazul în care culpa autorului faptei, determinantă, se conjugă cu o culpă a victimei. Astfel, fapta conducătorului unui autoturism care nu a respectat regimul legal de viteză stabilit pentru sectorul de drum pe care circula și a accidentat victima care traversa neregulamentar strada, producând decesul acesteia, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de ucidere din culpă (inclusiv sub aspectul laturii subiective), instanța stabilind proporția culpelor în producerea accidentului [I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 352/A/2014 (www.scj.ro)].

(Răspuns 7: c).

8. În ipoteza în care pentru fapta săvârșită de inculpat poate fi reținută existența atât a unei cauze justificative, dar și a unei cauze de neimputabilitate, procurorul de caz:

a) va dispune clasarea în baza art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. pe temeiul existenței doar a cauzei justificative;

b) va dispune clasarea în baza art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. pe temeiul existenței doar a cauzei de neimputabilitate;

c) va dispune clasarea în baza art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. pe temeiul existenței ambelor cauze.

În ipoteza în care în aceeași cauză sunt incidente mai multe cauze care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale și care fac parte din aceeași categorie juridică, soluția prin care se stinge acțiunea penală se va

dispune doar în baza unui *singur temei*, a căruia preferință se stabilește în ordinea de prioritate prevăzută prin modalitatea de enumerare în art. 16 alin. (1) C.proc.pen. Preferința cauzei justificative în fața cauzei de neimputabilitate este sugerată, pe lângă ordinea de enumerare, și prin faptul că în cazul celei din urmă se recunoaște dreptul suspectului sau inculpatului de a cere continuarea procesului penal.

(Răspuns 8: a).

9. Acțiunea penală poate fi exercitată în procesul penal:

- a) și împotriva suspectului, însă doar dacă este o persoană juridică;
- b) și împotriva moștenitorilor inculpatului persoană fizică care a decedat, însă doar dacă sunt introduși în procesul penal în termen de cel mult 2 luni de la data decesului;
- c) și împotriva unui minor care răspunde penal.

Subiectul pasiv al acțiunii penale este doar inculpatul, persoana fizică sau juridică împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea și care devine parte în procesul penal (art. 82 C.proc.pen.). Calitatea procesuală de suspect se pierde în momentul emiterii actului de inculpare. Ca o consecință a caracterului personal al răspunderii penale, acțiunea penală poate fi exercitată doar împotriva celor care *au săvârșit* sau *au participat* la săvârșirea unei infracțiuni. Răspunderea penală a persoanei fizice nu poate fi transmisă pe cale convențională sau legală (succesorală).

(Răspuns 9: c).

10. Existența vreuneia din cauzele care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale:

- a) nu poate determina stingerea acțiunii penale în procedura de cameră preliminară;
- b) nu poate fi valorificată în cursul urmăririi penale de către judecătorul de drepturi și libertăți;
- c) nu poate fi constatată din oficiu de către instanță în cursul judecății.

Prin însăși natura lor, cauzele de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen. au aptitudinea de a stinge acțiunea penală atunci când devin incidente (când apar), indiferent de stadiul în care a ajuns acțiunea. Soluția legislativă care nu permite stingerea acțiunii penale în procedura de cameră preliminară, deși nejustificată din perspectiva argumentului juridic, este exprimată fără echivoc în cuprinsul art. 17 C.proc.pen. și nu poate fi ignorată. Chiar dacă nu pot *pronunța soluții* cu privire la urmărirea penală, judecătorul de drepturi și libertăți și judecătorul de cameră preliminară pot valorifica judiciar existența vreuneia din cauzele impeditivite prevăzute la art. 16 C.proc.pen. într-un singur mod: prin imposibilitatea de a dispune, confirma, prelungi sau menține măsura preventivă față de care sunt competenți să se pronunțe, potrivit art. 202 alin. (2) C.proc.pen. Chiar dacă pot reține existența vreuneia din cauzele impeditivite, constatarea judecătorilor nu produce efecte cu privire la exercițiul acțiunii, ci doar cu privire la existența măsurii de prevenție. Existența oricărei cauze de împiedicare poate fi constatată din oficiu.

(Răspuns 10: a).

11. Cu privire la cauzele care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale:

a) transferul de proceduri își produce efectele impeditivite dacă procedura transferată are ca obiect tragerea la răspundere penală, iar aceste efecte au caracter definitiv;

b) amnistia antecondamnatorie stinge acțiunea penală deja declanșată, dar nu exclude exercitarea în continuare a acțiunii civile izvorâte din săvârșirea infracțiunii;

c) cauza de nepedepsire își produce efectele impeditivite *in personam*, dar nu stinge acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii.

La nivel principal, caracterul relativ al impedimentului generat de transferul unei proceduri este prevăzut în art. 16 alin. (2) C.proc.pen., în timp ce art. 127 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, republicată, reglementează în concret modul în care este redobândit de statul român dreptul de a începe sau relua

procedurile transferate inițial. Potrivit art. 152 alin. (1) C.pen. doar amnistia antecondamnatorie împiedică punerea în mișcare sau stingerea acțiunii penale în timp ce amnistia postcondamnatorie nu mai poate influența acțiunea deja epuizată, însă mai poate fi valorificată judiciar, potrivit art. 596 C.proc.pen., prin *înlăturarea* sau *modificarea pedepsei*. În același timp, amnistia nu stinge (în sens de epuizare completă și definitivă) și acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii; mai mult, chiar amnistia postcondamnatorie nu produce efecte cu privire la drepturile persoanei vătămate (inclusiv dreptul la repararea prejudiciului produs prin infracțiune) realizate pe cale judecătorească. În considerarea raportului de subsidiaritate existent între acțiunea penală (publică) și cea civilă (privată) atunci când ambele cunosc aceeași cauză materială (ca temei de fapt) și se exercită în același context judiciar (procesul penal), stingerea acțiunii principale ca urmare a intervenției amnistiei determină împiedicarea exercitării acțiunii civile în fața organelor judiciare penale care trebuie să o lase nesoluționată. Această împrejurare nu exclude însă exercitarea în continuare a acțiunii civile, *însă doar la instanța civilă*. Existența unei cauze de nepedepsire nu stinge acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii și, dintre toate cauzele de împiedicare ce derivă din lipsa de obiect a acțiunii penale, deși unele chiar sting și acțiunea civilă (de exemplu, împăcarea), nu obligă instanța să lase nesoluționată acțiunea civilă, aceasta urmând să o rezolve potrivit regulilor răspunderii civile delictuale.

(Răspuns 11: b, c).

12. Pentru punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, are natura unui impediment care derivă din lipsa de obiect a acțiunii penale:

- a) deschiderea procedurii insolvenței față de un inculpat persoană juridică;
- b) formularea plângerii prealabile de către o persoană care nu are calitatea cerută de lege;
- c) retragerea plângerii prealabile în cauzele în care, deși era nevoie de o plângere prealabilă, acțiunea penală a pornit din oficiu, chiar dacă actul retragerii nu este însușit de către procuror.

Deschiderea procedurii insolvenței față de un inculpat persoană juridică nu poate determina reținerea impedimentului prevăzut în art. 16 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. și nici nu atrage suspendarea acțiunii penale deja puse în mișcare. Prin lipsa plângerii prealabile se înțelege nu doar absența propriu-zisă a plângerii, ci și formularea plângerii prealabile în contra prevederilor legale care îi reglementează condițiile esențiale de fond și de formă (din punct de vedere judiciar, *tardivitatea* derivând din nerespectarea termenului de introducere și *inadmisibilitatea* plângerii derivând din lipsa calității titularului echivalează tot cu lipsa acesteia). Potrivit art. 158 alin. (4) C.pen., în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror.

(Răspuns 12: b).

!13. Hotărârea de punere sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare, luată în ședința comună a celor două camere cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor:

- a) are natura unei condiții prealabile necesare pentru a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană;
- b) reprezintă un act de inculpare;
- c) dacă lipsește, echivalează cu un impediment care derivă din lipsa de temei a acțiunii penale.

În dezacord cu unele opinii doctrinare (*G. Theodoru*, Tratat de drept procesual penal, ed. 3, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 127; *M. Udroi*, Procedură penală. Partea generală, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 68), consider că, în acest caz, hotărârea Parlamentului nu reprezintă un act de inculpare (actul prin care o altă autoritate publică decât Ministerul Public pune în mișcare acțiunea penală). Nu cred că poate fi concepută emiterea unui act de inculpare – ca act propriu unei funcții judiciare – în alt context și în alte condiții decât cele *judiciare* (în afara procesului

penal), de către alte organe decât cele *judiciare* și prin alte metode decât cele *judiciare* (care se fundamentează pe aprecierea probelor din care rezultă săvârșirea infracțiunii). Astfel, apreciez că hotărârea de punere sub acuzare ar trebui privită ca o condiție prealabilă necesară pentru a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană care poate fi precedată de efectuarea unor verificări prealabile în condițiile art. 294¹ C.proc.pen., al căror rezultat este consemnat într-un referat înaintat de procuror Parlamentului în vederea îndeplinirii condiției.

(Răspuns 13: a).

14. În situația în care, în urma probelor legal administrate după începerea urmăririi penale, procurorul constată că urmarea periculoasă nu este rezultatul niciunei activități umane și nici nu poate fi reținută vreo culpă în sarcina vreunei persoane:

- a) va fi reținut impedimentul prevăzut la art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. – fapta nu este prevăzută de legea penală;
- b) va fi reținut impedimentul prevăzut la art. 16 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. – fapta nu există;
- c) va fi reținut impedimentul prevăzut la art. 16 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. – nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea.

Impedimentul prevăzut la art. 16 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. poate fi reținut în două modalități, atunci când inexistența faptei este de ordin *material* (când în realitatea obiectivă nu s-a produs nicio modificare) sau de ordin *juridic* (când nu există probe legal administrate ori din probatoriul legal administrat nu pot fi înlăturate dubiile sau contradicțiile cu privire la săvârșirea infracțiunii). De asemenea, impedimentul prevăzut la art. 16 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. poate fi reținut fie atunci când din probele administrate nu rezultă că suspectul sau inculpatul este cel care a săvârșit fapta penală, fie atunci când probatoriul administrat nu a reușit să înlătore dubiul sau contradicțiile cu privire la săvârșirea infracțiunii de inculpat. Premisa reținerii acestui impediment este însă *săvârșirea* unei fapte prevăzute de legea penală. Atunci când din probe rezultă că urmarea periculoasă nu este rezultatul niciunei acti-

vități umane (deci există o modificare în realitatea obiectivă) va fi reținut impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen., întrucât evenimentul natural în urma căruia se produce un rezultat negativ, dacă nu se conjugă cu vreo activitate culpabilă, nu este prevăzut de legea penală (nu este incriminat).

(Răspuns 14: a).

15. Dacă persoana care a dat bani unui funcționar public pentru ca acesta să nu își îndeplinească un act ce intră în îndatoririle sale de serviciu a fost constrânsă prin orice mijloace de către cel care a luat mita va fi reținut:

a) impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a C.proc.pen. – există o cauză de neimputabilitate;

b) impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. h) C.proc.pen. – există o cauză de nepedepsire;

c) impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. d) teza I C.proc.pen. – există o cauză justificativă.

Potrivit art. 290 alin. (2) C.pen., fapta de a promite, oferi sau da bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289 C.pen., *nu constituie infracțiune* atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mita. Dispozițiile menționate reglementează, așadar, o cauză justificativă specială – a se vedea și explicațiile pentru întrebarea nr. 2.

(Răspuns 15: c).

16. Indicați enunțul corect referitor la acțiunea penală:

a) obiectul acțiunii penale nu poate fi realizat fără intervenția instanței de judecată;

b) indivizibilitatea acțiunii penale operează doar în cauzele în care punerea în mișcare a acțiunii este condiționată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

c) chiar dacă este indivizibilă, aceeași acțiune penală poate fi exercitată în cauze diferite.

Potrivit art. 14 alin. (1) C.proc.pen., obiectul acțiunii penale constă în tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Obiectul acțiunii penale se realizează doar în urma constatării definitive, *dincolo de orice îndoială rezonabilă*, a celor trei elemente care compun vinovăția penală ca și concept procesual: existența faptei, fapta să constituie infracțiune și săvârșirea faptei de persoana trimisă în judecată. Realizarea obiectului acțiunii penale se produce doar în fața instanței de judecată chiar dacă acțiunea a fost pornită și exercitată de alte organe judiciare. Acțiunea penală își realizează obiectul ca urmare a rămănerii definitive a hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei. Indivizibilitatea este o trăsătură generală a acțiunii penale, provocată de unitatea infracțiunii. Astfel, săvârșirea unei infracțiuni va genera o singură acțiune, care va fi declanșată și exercitată, cu îndeplinirea condițiilor legale, împotriva tuturor participanților, indiferent că acțiunea este pusă în mișcare din oficiu sau la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. În ceea ce privește *contextul judiciar* în care se exercită, indivizibilitatea acțiunii penale nu trebuie percepută la nivel absolut. Astfel, dacă într-o cauză în care mai mulți participanți la săvârșirea aceleiași infracțiuni au calitatea de inculpați și organul judiciar competent dispune disjungerea cu privire la unii dintre aceștia, acțiunea care decurge din săvârșirea faptei va fi exercitată în cauze diferite.

(Răspuns 16: a, c).

17. Dacă înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale ca urmare a afirmațiilor mincinoase ale unui martor acesta își retrage mărturia, în cauza în care se efectuează urmărirea cu privire la fapta martorului se va reține existența:

- a) impedimentului prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. d) teza I C.proc.pen. – există o cauză justificativă;
- b) impedimentului prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a C.proc.pen. – există o cauză de neimputabilitate;
- c) impedimentului prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. h) C.proc.pen. – există o cauză de nepedepsire.

Cauzele de nepedepsire sting în mod complet acțiunea penală lipsind-o de aptitudinea sa funcțională în realizarea obiectului și își produc efectele *in personam*. Chiar dacă existența cauzelor de nepedepsire este exprimată normativ la nivel substanțial prin expresia „nu se pedepsește”, reglementarea procesuală este în măsură să îi justifice regimul juridic de cauză care împiedică realizarea obiectului acțiunii penale și nu de cauză care înlătură doar aplicarea unei pedepse (a se vedea și B. Micu, A. Păun, R. Slăvoiu, Procedură penală, Curs pentru admiterea în magistratură și avocatură. Teste grilă, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 35-36).

(Răspuns 17: c).

18. Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu în procesul penal:

a) când există probe sau indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune;

b) când se constată că există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen.;

c) când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală.

Condiția pozitivă (existența probelor din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune) și cea negativă [inexistența vreuneia dintre cauzele prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen.] ce se cer a fi îndeplinite cumulativ pentru inculparea unei persoane în procesul penal sunt instituite, la nivel general, prin dispozițiile art. 15 C.proc.pen. Aceste condiții cu caracter general sunt transpuse pe plan particular prin dispozițiile art. 309 alin. (1) C.proc.pen. într-o formă nuanțată ce sugerează un anumit standard ferm de probațiune: „existența probelor”. Chiar dacă inițial erau considerate suficiente pentru a susține, din punct de vedere probator, formularea unei „acuzății în materie penală” (în sensul autonom sugerat de art. 6 parag. 1 din

Convenția europeană), datele și indiciile temeinice nu pot constitui fundamentul material al actului procesual de punere în mișcare a acțiunii penale. Mai mult, ca urmare a modificărilor aduse art. 305 alin. (3) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, datele și indiciile temeinice, **altele decât probele**, nu mai pot susține nici măcar actul de dispoziție care permite trecerea de la efectuarea cercetării penale cu privire la faptă la etapa cercetării *in personam*, astfel că și ordonanța organului de urmărire penală prin care se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de un suspect trebuie să se fundamenteze doar *pe probe* din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta prevăzută de legea penală și nu există vreunul din cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen.

(Răspuns 18: b).

19. Între factorii acțiunii penale:

a) temeiul material al acțiunii constă în norma juridică de incriminare;

b) obiectul acțiunii constă în tragerea la răspundere penală a persoanei care a încălcat norma substanțială prin săvârșirea faptei și împotriva căreia este exercitată acțiunea;

c) subiect activ al acțiunii penale nu poate fi persoana vătămată în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de plângerea prealabilă a acesteia.

Temeiul material sau de fapt al oricărei acțiuni judiciare nu trebuie confundat cu temeiul de drept sau cauza juridică ce constă întotdeauna în norma de drept substanțial în care există virtual dreptul la acțiune. Ca acțiune publică sau de ordine publică, acțiunea penală aparține statului, astfel se pune în mișcare și se exercită doar prin organele sale judiciare. În considerare calității sale procesuale – de subiect procesual principal – persoana vătămată nu devine niciodată subiect activ al acțiunii penale chiar dacă, prin manifestările sale de voință, poate condiționa sau afecta declanșarea și exercițiul acțiunii penale.

(Răspuns 19: b, c).

20. Acțiunea penală poate fi pusă în mișcare:

a) și prin ordonanța emisă de către organul de cercetare penală al Poliției Judiciare, însă doar în cauzele în care urmărirea penală nu trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror sau de către organele de cercetare penală speciale;

b) și prin declarația orală a procurorului care participă la judecata unei cauze desfășurate în fața instanței de contencios administrativ;

c) și prin încheierea judecătorului de cameră preliminară care, admitând plângerea formulată împotriva unei ordonanțe de clasare, dispune începerea judecății.

Noua legislație procesuală a consacrat monopolul absolut pe care Ministerul Public îl are cu privire la declanșarea acțiunii penale. Inculparea unei persoane în procesul penal reprezintă un act procesual exclusiv al procurorului, propriu funcției judiciare de urmărire penală. Prin raportare la dispozițiile art. 309 alin. (1) C.proc.pen., indiferent de organul care este competent să efectueze urmărirea penală (potrivit art. 56 și 57 C.proc.pen.), procurorul are o competență unică în ceea ce privește punerea în mișcare a acțiunii penale pe care nu o poate delega. Fiind un act propriu funcției de urmărire, judecătorul de cameră preliminară, chiar atunci când dispune începerea judecății ca urmare a admiterii plângerii formulate împotriva ordonanței de clasare, nu se poate substitui procurorului în ceea ce privește punerea în mișcare a acțiunii. Astfel, în ipoteza prevăzută de art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară doar reactivează acțiunea penală declanșată anterior de procuror (și stinsă în mod nelegal sau netemeinic), fără a putea dispune începerea judecății cu privire la persoane față de care procurorul nu a pus în mișcare acțiunea. Potrivit art. 360 alin. (2) C.proc.pen., în situația specială a infracțiunilor de audiență, dacă apare ca imperios necesară luarea imediată a unor măsuri procesuale, procurorul de ședință (care participă la judecată) poate activa prompt contextul judiciar în care acestea se pot dispune. Astfel, prin *declarație orală*, acesta poate începe urmărirea penală, pune în mișcare acțiunea penală sau reține pe suspect sau inculpat. Fiind, în esență, *acte de urmărire penală*, principiul separării funcțiilor judiciare împiedică instanța (ca organ care exercită funcția de judecată) să

cenzureze în vreun fel manifestarea de voință a procurorului sau să se substituie acestuia în dispunerea lor. Cum în procesele penale procurorul participă în mod obligatoriu la judecată, ipoteza normativă art. 360 alin. (2) C.proc.pen. („în cazul în care procurorul participă la judecată”) trebuie apreciată ca având incidență generală, reglementând situația infracțiunilor de audiență oricare ar fi contextul procesual în care acestea se manifestă (proces civil, de contencios administrativ etc.), premisa esențială pentru emiterea acestor declarații orale fiind însă participarea efectivă a procurorului la procedurile judiciare.

(Răspuns 20: b).

21. Exercițierea acțiunii penale:

- a) nu este permisă în procedura de cameră preliminară;
- b) este permisă chiar dacă există o cauză de neimputabilitate, dar suspectul a cerut continuarea procesului penal;
- c) este permisă chiar dacă există o cauză de nepedepsire, dar persoana vătămată a cerut continuarea procesului penal în condițiile legii.

Chiar dacă îmbracă o formă atipică (mai puțin evidentă), exercițiul acțiunii penale în procedura de cameră preliminară este recunoscut prin dispozițiile art. 14 alin. (3) C.proc.pen. De altfel, acțiunea penală este suportul întregului proces, iar faptul că și în procedura de cameră preliminară acțiunea penală rămâne activă este confirmat de posibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a dispune luarea sau menținerea unei măsuri preventive. În ciuda neconcordanței dintre dispozițiile generale (art. 18 C.proc.pen.) și cele speciale (art. 319 C.proc.pen.), continuarea procesului penal este permisă și în cazul existenței unei cauze de neimputabilitate, însă doar la cererea suspectului sau inculpatului.

(Răspuns 21: b).

22. Nu are natura unui impediment care derivă din lipsa de temei a acțiunii penale:

- a) existența unei cauze de nepedepsire;
- b) existența unei cauze de neimputabilitate;
- c) existența autorității de lucru judecat.

În ciuda reglementării unitare, impedimentele prevăzute în art. 16 alin. (1) C.proc.pen. sunt de două categorii, în funcție de fundamentul lor material sau juridic:

- impedimente care se fundamentează pe lipsa (materială sau juridică) infracțiunii, care, potrivit art. 15 alin. (2) C.pen., este singurul temei al răspunderii și, implicit, al acțiunii penale;

- impedimente care derivă din lipsa de obiect a acțiunii penale, întrucât se fundamentează pe imposibilitatea (materială sau juridică) realizării obiectului acțiunii penale, respectiv tragerea la răspundere penală.

(Răspuns 22: a, c).

23. Hotărârea definitivă a instanței civile:

a) nu are niciodată autoritate de lucru judecat în fața instanței penale sub niciun aspect;

b) are autoritate de lucru judecat asupra unei chestiuni prealabile în procesul penal, cu excepția împrejurărilor care privesc existența infracțiunii;

c) are autoritate de lucru judecat în fața organelor judiciare penale doar cu privire la persoana care a săvârșit fapta penală.

Potrivit art. 28 alin. (2) C.proc.pen., hotărârea definitivă a instanței civile prin care a fost soluționată acțiunea civilă nu are autoritate de lucru judecat în fața organelor judiciare penale cu privire la existența faptei, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia. *Per a contrario*, cu privire la alte aspecte, hotărârea definitivă a instanței civile, atât cea prin care a fost soluționată acțiunea civilă care împreună cu acțiunea penală cunosc aceeași cauză materială (săvârșirea faptei cauzatoare de prejudicii), dar și cea prin care a fost soluționată o altă acțiune civilă (cu

obiect și cauză diferite), poate avea autoritate de lucru judecat în fața instanței penale ca orice hotărâre definitivă pronunțată de alte instanțe decât cea penală. Condițiile în care operează această autoritate de lucru judecat (cu caracter limitat) sunt însă cele prevăzute la art. 52 alin. (3) C.proc.pen.: hotărârile definitive ale altor instanțe decât cele penale *asupra unor chestiuni prealabile* în procesul penal au autoritate de lucru judecat în fața instanței penale, *cu excepția împrejurărilor care privesc existența infracțiunii*.

(Răspuns 23: b).

24. Are natura unei cauze care stinge acțiunea civilă exercitată în procesul penal:

a) împăcarea intervenită într-o cauză în care acțiunea penală s-a pus în mișcare din oficiu și pentru care legea prevede că înlătură răspunderea penală;

b) acordul de mediere, însă doar dacă intervine într-o cauză privind o infracțiune pentru care acțiunea penală s-a pus în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

c) retragerea plângerii prealabile care intervine într-o cauză privind o infracțiune pentru care acțiunea penală s-a pus în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Efectul impeditiv sau extinctiv al împăcării cu privire la acțiunea penală operează doar în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu și aceasta este prevăzută în mod expres de lege. Împăcarea intervine numai între făptuitor (indiferent de calitatea sa procesuală) și persoana vătămată și funcționează ca o cauză care înlătură răspunderea penală doar dacă este necondiționată (neafectată de vreo modalitate, termen sau condiție), definitivă și totală (să privească și eventuala acțiune civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii). Astfel, potrivit art. 159 alin. (2) C.pen., împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă. Încheierea acordului de mediere stinge acțiunea civilă indiferent de natura infracțiunii ce face obiectul cauzei penale, dispozițiile art. 67 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, care prevăd că medierea se aplică doar în cauzele privind infracțiuni pentru care

retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală, referindu-se doar la latura penală a procesului. Retragerea plângerii prealabile nu stinge și acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii, însă, dacă aceasta a fost exercitată în procesul penal, va trebui lăsată nesoluționată. Cauzele prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen. care sting și acțiunea civilă împiedică exercițiul acesteia indiferent de contextul judiciar în care ar fi exercitate, or, în cazul în care instanța penală lasă nesoluționată acțiunea civilă, aceasta va putea fi eventual exercitată în fața instanței civile.

(Răspuns 24: a).

25. Renunțarea la pretențiile civile stinge acțiunea civilă exercitată în procesul penal:

- a) dacă este formulată oral în cursul dezbaterilor în apel;
- b) dacă este formulată în scris de persoana vătămată până la terminarea cercetării judecătorești în primă instanță;
- c) și dacă este formulată oral de partea civilă în cursul cercetării judecătorești la instanța de apel.

Actul procesual al renunțării poate fi exprimat într-o cerere scrisă sau oral în ședința de judecată, când este consemnat în încheierea de ședință. Potrivit art. 22 alin. (1) C.proc.pen., momentul procesual maxim până la care se poate renunța la pretențiile civile formulate este cel dat de terminarea dezbaterilor la instanța de apel. Conform principiului simetriei actelor juridice, este îndreptățit să renunțe la pretențiile civile doar subiectul care le-a formulat, cu îndeplinirea aceluiași condiții de valabilitate (de exemplu, în situația în care partea civilă este o persoană cu capacitate de exercițiu restrânsă care s-a constituit parte civilă în nume propriu, cu încuviințarea reprezentantului legal, pentru a renunța la pretențiile civile este necesară aceeași încuviințare dacă partea civilă nu a dobândit între timp capacitate deplină de exercițiu, renunțarea fiind un act de dispoziție).

(Răspuns 25: a, c).

26. Rezolvând acțiunea civilă exercitată în procesul penal, instanța penală nu poate pronunța soluția admiterii acțiunii civile atunci când, pe latură penală, pronunță soluția achitării pe motivul că:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală;
- c) fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege.

Pentru a fi exercitate în același context judiciar (procesul penal), acțiunea penală și acțiunea civilă trebuie să cunoască o cauză materială unică (să aibă același *temei de fapt*) – săvârșirea infracțiunii, care este în același timp și o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii. Prin urmare, acțiunea civilă nu poate fi admisă în situația în care în cauză se reține impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. și constând în inexistența unei fapte materiale. Nici măcar răspunderea civilă delictuală nu poate interveni în absența unei fapte materiale cu caracter ilicit. Dacă însă instanța penală dispune achitarea pe motivul că, sub aspectul laturii subiective, nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii ce face obiectul judecății, legea de procedură îi permite să soluționeze acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii. Mai mult, instanța penală poate chiar să și o admită, dacă sunt îndeplinite condițiile substanțiale necesare realizării obiectului acțiunii (chiar dacă fapta este incriminată doar dacă este săvârșită cu intenție, răspunderea civilă intervine pentru orice formă de vinovăție). Potrivit art. 25 alin. (5) C.proc.pen., în cazul în care se dispune achitarea pe motivul că fapta nu este prevăzută de legea penală, instanța penală este obligată să lase nesoluționată acțiunea civilă.

(Răspuns 26: a, b).

27. În procesul penal, chiar dacă nu există constituire de parte civilă, instanța se pronunță din oficiu cu privire la aspecte ce țin de rezolvarea acțiunii civile în legătură cu:

- a) repararea prejudiciului nepatrimonial, însă doar în cazul infracțiunilor care au avut ca urmare moartea persoanei;

- b) restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii, însă doar dacă persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu;
- c) desființarea parțială a unui înscris.

Exercitarea din oficiu a acțiunii civile în procesul penal intervine nu doar în modalitatea explicită prevăzută la art. 19 alin. (3) C.proc.pen. (în cazul persoanei vătămate lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, prejudiciate prin săvârșirea infracțiunii), ci și în modalitatea implicită prevăzută la art. 25 alin. (3) C.proc.pen., care reglementează mai degrabă un caz de rezolvare din oficiu a unei acțiuni aparent nesuținute. Este cazul persoanei prejudiciate prin săvârșirea infracțiunii, având deplină capacitate de exercițiu și care nu s-a constituit parte civilă, dar care va primi, din oficiu, o reparație în natură a prejudiciului prin desființarea totală sau parțială a unui înscris sau prin restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii. În procesele penale, repararea prejudiciului nepatrimonial (indiferent de natura infracțiunii care l-a provocat) este posibilă doar ca urmare a constituirii persoanei vătămate parte civilă cu această pretenție sau a exercitării acțiunii civile având acest obiect, din oficiu, de către procuror.

(Răspuns 27: c).

28. Acțiunea civilă exercitată într-o cauză penală având ca obiect săvârșirea unei infracțiuni de omor se poate stinge prin:

- a) recunoașterea în totalitate a pretențiilor civile de către inculpat, chiar fără acordul părții responsabile civilmente;
- b) încheierea unei tranzacții;
- c) încheierea unui acord de mediere, însă doar dacă intervine până la începerea cercetării judecătorești.

Ca act unilateral de voință al subiectului pasiv al acțiunii civile, recunoașterea pretențiilor civile funcționează ca o cauză de stingere a acestei acțiuni judiciare doar dacă are caracter total și poartă acordul părții responsabile civilmente care participă în cauză (ca urmare a introducerii forțate sau a intervenției voluntare), potrivit art. 23 alin. (3) C.proc.pen. Efectul extinctiv al acordului de

mediere cu privire la exercițiul acțiunii civile în procesul penal nu este condiționat de vreun termen, încheierea acestuia stingând acțiunea civilă indiferent de stadiul sau momentul la care intervine, dar până la rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a laturii civile a cauzei.

(Răspuns 28: b).

29. În cazul în care persoana vătămată s-a constituit parte civilă în procesul penal și ulterior acestui moment intervine decesul inculpatului:

a) instanța de judecată va lua act de intervenția decesului și va respinge acțiunea;

b) acțiunea civilă poate fi exercitată în continuare prin introducerea în proces a moștenitorilor inculpatului în termen de 2 luni de la data decesului;

c) instanța de judecată va lăsa nesoluționată acțiunea civilă.

Având caracter patrimonial, acțiunea civilă poate fi exercitată nu doar împotriva autorilor nemijlociți ai prejudiciului, participanți la săvârșirea infracțiunii, ci și împotriva moștenitorilor ori succesorilor în drepturi ai acestora. În economia noilor dispoziții procedurale, exercițiul acțiunii civile împotriva moștenitorilor inculpatului nu mai este permis în procesul penal, astfel încât, în caz de deces al subiectului pasiv al ambelor acțiuni judiciare, pe latură penală instanța va pronunța soluția încetării procesului penal, în timp ce pe latură civilă, potrivit art. 25 alin. (5) C.proc.pen., instanța va lăsa nesoluționată acțiunea civilă. În cazul pluralității de inculpați trimiși în judecată pentru participarea la săvârșirea aceleiași infracțiuni cauzatoare de prejudicii, decesul unuia dintre aceștia nu va împiedica soluționarea acțiunii civile exercitate în cauză și, dacă sunt îndeplinite condițiile substanțiale cerute de lege, obligarea celorlalți la repararea în solidar a prejudiciului produs (a se vedea și *M. Udriou*, *Procedură penală. Partea generală*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 93).

(Răspuns 29: c).

30. Dacă acțiunea civilă a fost declanșată de partea civilă și soluționată în procesul penal:

a) persoana vătămată mai poate introduce o altă acțiune civilă la instanța civilă pentru repararea prejudiciului descoperit după constituirea de parte civilă;

b) persoana vătămată nu mai poate introduce acțiune civilă la instanța civilă pentru aceleași pretenții dacă a renunțat în procesul penal la pretențiile civile;

c) dacă se constată din probe noi că prejudiciul nu a fost integral acoperit de instanța penală, diferența poate fi cerută în fața instanței civile.

Pentru repararea prejudiciului născut sau descoperit după constituirea de parte civilă nu este permisă modificarea acțiunii civile, întrucât în acest caz nu vorbim de o majorare a întinderii pretențiilor [care este percepută judiciar ca o modificare a cererii și care poate interveni în condițiile art. 20 alin. (5) lit. b) C.proc.pen.], ci de o modificare a obiectului acțiunii (*ultra petita*). Astfel, potrivit art. 27 alin. (6) C.proc.pen., pentru repararea acestui prejudiciu suplimentar (nou în raport cu obiectul acțiunii inițiale) persoana vătămată sau succesorii acesteia pot doar introduce acțiune la instanța civilă. Renunțarea la pretențiile civile produce efecte definitive, împiedicând exercitarea unei alte acțiuni la instanța civilă pentru aceleași pretenții. De asemenea, exercitarea unei alte acțiuni la instanța civilă având ca obiect repararea diferenței neacoperite de instanța penală este permisă doar în cazul în care acțiunea civilă inițială a fost exercitată din oficiu de către procuror, potrivit art. 27 alin. (5) C.proc.pen.

(Răspuns 30: a, b).

31. În cazul în care acțiunea penală și acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune nu se exercită în fața aceluiași organe judiciare:

a) judecata acțiunii civile nu se suspendă dacă punerea în mișcare a acțiunii penale a avut loc după ce instanța civilă a pronunțat o hotărâre în primă instanță;

b) persoana vătămată care a pornit acțiunea în fața instanței civile poate părăsi oricând instanța civilă pentru a se adresa organelor judiciare penale când procesul penal a fost reluat după suspendare;

c) judecata acțiunii civile se suspendă după punerea în mișcare a acțiunii penale, dar nu mai mult de 1 an.

Punerea în mișcare a acțiunii penale reprezintă o cauză obligatorie de suspendare a judecării, de către instanța civilă, a acțiunii civile pentru repararea prejudiciului indiferent de etapa în care a ajuns procesul civil: judecata în fond, judecata în apel sau rejudecarea după admiterea unei căi de atac. Părăsirea instanței civile în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale a avut loc ulterior sau procesul penal a fost reluat după suspendare este permisă, potrivit art. 27 alin. (4) C.proc.pen., doar dacă instanța civilă nu a pronunțat o hotărâre, chiar nedefinitivă. Suspendarea judecării acțiunii civile durează între momentul punerii în mișcare a acțiunii penale și momentul rezolvării în primă instanță a cauzei penale, dar nu mai mult de 1 an.

(Răspuns 31: c).

32. În ceea ce privește raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune:

a) hotărârea definitivă a instanței penale de achitare nu are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile cu privire la existența faptei;

b) hotărârea definitivă a instanței penale de achitare nu are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile cu privire la existența prejudiciului;

c) hotărârea definitivă a instanței penale de achitare are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile cu privire la persoana care a săvârșit fapta.

Potrivit art. 28 alin. (1) C.proc.pen., hotărârea definitivă a instanței penale, indiferent de felul acesteia (de condamnare, de achitare, de încetare a procesului penal, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei) are autoritate de lucru judecat în fața instanței care judecă acțiunea civilă cu privire la existența faptei și persoanei care a săvârșit-o. Hotărârea definitivă a instanței penale prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei are, în plus, autoritate de lucru judecat în fața instanței civile și în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite. În acest caz, singurul aspect asupra căruia nu operează autoritatea de lucru judecat este quantumul prejudiciului. Hotărârea definitivă a instanței penale prin care s-a dispus achitarea sau încetarea procesului penal nu are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile cu privire la existența prejudiciului sau la vinovăția autorului faptei ilicite.

(Răspuns 32: b, c).

33. Acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune poate fi pusă în mișcare în cursul procesului penal:

- a) prin ordonanța procurorului în cazul în care persoana vătămată are capacitate de exercițiu restrânsă;
- b) prin încheierea instanței de judecată în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu;
- c) prin cererea de constituire de parte civilă formulată înainte de inculparea vreunei persoane în proces.

Chiar și în cazul în care este exercitată din oficiu de către procuror, acțiunea civilă trebuie în prealabil declanșată în forma procedurală prevăzută de lege. În absența vreunei dispoziții cu caracter special, actul procesual prin care procurorul dispune punerea în mișcare a acțiunii civile în cazul în care persoana vătămată are capacitate de exercițiu restrânsă se materializează, conform dispozițiilor generale referitoare la actele de urmărire penală prevăzute la art. 286 alin. (1) C.proc.pen., într-o *ordonanță*. În acest caz, ordonanța procurorului are natura actului denumit *cerere în*

justiție, fiind actul procesual inițial care marchează momentul declanșării acțiunii judiciare devenite active (exercitabile) ca urmare a încălcării normei substanțiale protectoare. Potrivit actualei legi de procedură, instanța de judecată nu mai poate declanșa din oficiu acțiunea civilă pentru repararea pagubei cauzate de infracțiune, chiar dacă persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă. Ca o consecință a caracterului său accesoriu, acțiunea civilă nu poate fi exercitată în procesul penal decât prin *alăturarea sa* acțiunii principale. În absența declanșării acțiunii penale, acțiunea civilă nu poate fi pornită în procesul penal chiar dacă procesul a început (prin începerea urmăririi penale) și persoana prejudiciată a formulat cerere de constituire de parte civilă. În acest sens sunt și dispozițiile art. 19 alin. (2) C.proc.pen., care prevăd că acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia care se constituie parte civilă împotriva *inculpatului* (în primul rând).

(Răspuns 33: a).

!34. În cauzele în care, din motive imputabile organelor judiciare, a intervenit prescripția răspunderii penale și pe latură penală instanța pronunță soluția încetării procesului penal:

a) acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii va fi lăsată nesoluționată de către instanța penală;

b) probele administrate în cursul procesului penal pot fi folosite în fața instanței civile care va soluția acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului produs prin infracțiune, pornită inițial în fața organelor penale;

c) instanța penală poate soluționa acțiunea civilă în temeiul art. 6 din Convenția europeană.

Potrivit art. 25 alin. (5) C.proc.pen., în cazul în care instanța penală pronunță soluția încetării procesului penal în baza art. 16 alin. (1) lit. f) – a intervenit prescripția răspunderii penale, este obligată să lase nesoluționată acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune. Măsura instanței penale nu echivalează cu o soluție propriu-zisă dată acțiunii civile, ci reprezintă o formă de dezinvestire a instanței cu

latura civilă a cauzei. În același timp, măsura este consecința raportului de subsidiaritate existent între cele două acțiuni judiciare întemeiate pe aceeași cauză materială atunci când sunt exercitate în procesul penal. Disparând contextul judiciar în care mai poate fi exercitată acțiunea principală, ca urmare a intervenției impedimentului constând în prescripția răspunderii penale, instanța penală își pierde și competența funcțională de a soluționa acțiunea civilă accesorie. Mai mult, disponibilitatea acțiunii civile împiedică instanța penală să dispună sesizarea din oficiu a instanței civile, persoana vătămată sau succesorii acesteia, care au avut inițial calitatea de parte civilă, fiind subiecții îndreptățiți să decidă continuarea exercitării acțiunii în fața instanței civile. Ca o formă de protecție a subiectului activ al acțiunii civile, căruia nu i se poate reține nicio culpă procesuală pentru nerezolvarea acțiunii civile, art. 27 alin. (2) C.proc.pen. prevede că probele administrate în cursul procesului penal rămân câștigate, putând fi folosite în fața instanței civile. La nivel doctrinar, în considerarea unor soluții jurisprudențiale ale Curții Europene (*cauza Atanasova c. Bulgariei*, hotărârea din 2 octombrie 2008; *cauza Dinchev c. Bulgariei*, hotărârea din 22 ianuarie 2009), s-a exprimat opinia că prin lăsarea nesoluționată a acțiunii civile ca urmare a intervenției prescripției răspunderii penale, în condițiile în care părțile civile nu i se poate reține vreo culpă procesuală, subiectului activ al acțiunii i se înlătură dreptul de acces efectiv la instanță pentru analiza pretențiilor sale civile și acest lucru nu poate fi înlăturat prin posibilitatea promovării unei noi acțiuni în fața instanțelor civile, care ar implica din nou administrarea de probe și care ar fi extrem de dificil de susținut după trecerea unei perioade de timp îndelungate de la data comiterii faptelor (a se vedea, în acest sens, *M. Udroui*, op. cit., ed. 2, p. 150-151). Această opinie a fost împărtășită, timid, și de unele soluții ale instanțelor naționale (C.A. București, Secția I penală, decizia nr. 416 din 3 martie 2016, nepublicată). Consider că, în raport de opțiunea legislativă actuală și în considerarea garanției instituite de art. 27 alin. (2) C.proc.pen., constând în posibilitatea utilizării la instanța civilă a probelor administrate în cursul procesului penal, instanța penală nu poate ignora transferul de competență funcțională către instanța civilă care se produce la momentul rezolvării acțiunii penale prin constatarea prescripției, lăsarea nesoluționată a acțiunii civile neintrând în conflict cu garanțiile prevăzute la art. 6 par. 1 din Convenția europeană (a se vedea,

în același sens, și I. Kuglay, în *M. Udriou* (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 139, parag. 6-7).

(Răspuns 34: a, b).

35. În actul de sesizare a instanței de judecată, în sarcina inculpatului X, minor în vârstă de 15 ani la data comiterii infracțiunii, se reține săvârșirea infracțiunii de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte. Soția persoanei decedate se constituie parte civilă în cauză, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege, atât împotriva inculpatului X, cât și împotriva părinților săi, Y și Z, în calitate de părți responsabile civilmente, solicitând obligarea acestora, în solidar, la repararea prejudiciului cauzat. În urma readministrării probelor administrate în cursul urmăririi penale și a administrării unor probe noi, instanța constată că inculpatul nu a avut discernământ la data săvârșirii infracțiunii, aflându-se sub supravegherea părinților. În aceste condiții:

a) instanța va pronunța, pe latură penală, soluția încetării procesului penal față de inculpatul X, iar pe latură civilă, va lăsa nesoluționată acțiunea civilă;

b) pe latură penală instanța va pronunța soluția achitării inculpatului X, iar pe latură civilă va respinge acțiunea civilă în ceea ce privește obligarea inculpatului la repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii dacă lipsa de discernământ nu a fost provocată de inculpat însuși, prin beția produsă de alcool sau alte substanțe;

c) pe latură penală instanța va pronunța soluția achitării inculpatului, iar pe latură civilă instanța va admite acțiunea civilă în ceea ce privește obligarea părților responsabile civilmente, Y și Z, la repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

Potrivit art. 27 C.pen., nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de un minor, care la data comiterii acesteia nu îndeplinea condițiile legale pentru a răspunde penal. Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ.

Prin urmare, dacă se constată că minorul de 15 ani nu a avut discernământ la data săvârșirii infracțiunii, instanța va dispune achitarea acestuia în temeiul art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. (există o cauză de neimputabilitate). Lipsa discernământului, chiar temporară, înlătură și răspunderea civilă doar dacă, interpretând *per a contrario* dispozițiile art. 1367 alin. (2) C.civ., nu a fost cauzată de însuși autorul prejudiciului, prin beția provocată de alcool, stupefiante sau de alte substanțe. Cum fundamentul răspunderii părților responsabile civilmente nu este săvârșirea faptei, ci obligația legală sau convențională de a repara prejudiciul cauzat prin infracțiune, răspunderea acestor subiecți subzistă chiar și în cazul în care făptuitorul nu răspunde pentru fapta proprie, fiind lipsit de discernământ [art. 1372 alin. (2) C.civ.]. Soluția achitării în baza art. 16 alin. (1) lit. d) – existența unei cauze justificative sau de neimputabilitate, nu împiedică rezolvarea acțiunii civile în procesul penal.

(Răspuns 35: b, c).

136. Acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii:

a) nu poate fi declanșată și exercitată în procesul penal doar împotriva părții responsabile civilmente;

b) poate fi exercitată și împotriva moștenitorilor ori, după caz, a succesorilor părții responsabile civilmente care dispare ca subiect de drept prin deces, reorganizare, desființare sau dizolvare, dacă sunt indicați de partea civilă și introduși în proces până la terminarea cercetării judecătorești;

c) poate fi exercitată și împotriva moștenitorilor ori, după caz, a succesorilor în drepturi a părții responsabile civilmente, care dispare ca subiect de drept prin deces, reorganizare, desființare sau dizolvare, dacă sunt indicați de partea civilă în termen de cel mult 2 luni de la data dispariției.

În ceea ce mă privește, consider că este inadmisibilă constituirea de parte civilă în procesul penal doar împotriva părții responsabile civilmente. Neexercitarea acțiunii civile în procesul penal față de inculpat este de neconceput

câtă vreme fundamentul exercițiului comun al celor două acțiuni în același context judiciar (procesul penal) este nu doar identitatea de cauză materială, ci și identitatea de subiect pasiv. Dacă exercitarea acțiunii civile în procesul penal *nu poate continua* atunci când inculpatul dispare din proces (prin deces, desființare, reorganizare etc.), caz în care acțiunea civilă trebuie lăsată nesoluționată potrivit art. 25 alin. (5) C.proc.pen., cu atât mai mult aceasta *nu poate fi pornită* doar împotriva părții responsabile civilmente, fără ca inculpatul să fie inclus printre subiecții pasivi. De altfel, art. 19 alin. (2) C.proc.pen. prevede într-un mod lipsit de echivoc că acțiunea civilă se exercită împotriva inculpatului și (conjunctie coordonatoare copulativă), după caz, a părții responsabile civilmente. Pentru opinia contrară, fundamentată exclusiv pe natura divizibilă și disponibilă a acțiunii civile, a se vedea T.V. Gheorghe, în N. Volonciu, S. Uzlău (coord.), Noul Cod de procedură penală comentat, ed. 2, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 212-213. Potrivit art. 24 alin. (2) C.proc.pen., în cazul în care partea responsabilă civilmente dispare ca subiect de drept (deces, desființare etc.), subiecții pasivi ai acțiunii civile pot deveni moștenitorii ori, după caz, succesorii în drepturi sau lichidatorii acesteia, dacă partea civilă îi indică în termen de cel mult 2 luni de la data la care a luat cunoștință de împrejurarea respectivă. Introducerea succesorilor în proces poate avea loc, în absența unei dispoziții contrare, până la rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a acțiunii civile.

(Răspuns 36: a).

37. Indicați care dintre următoarele trăsături sunt proprii acțiunii civile pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune exercitate în procesul penal:

- a) acțiunea civilă este divizibilă și personală;
- b) acțiunea civilă este accesorie și eventuală;
- c) acțiunea civilă este privată și patrimonială.

Atunci când este exercitată în procesul penal, acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune este o acțiune privată (apartine persoanei prejudiciate și nu statului), eventuală sau facultativă, disponibilă (partea

civilă putând limita exercitarea sa ori renunța la exercitarea acțiunii), divizibilă (partea civilă având dreptul să stabilească subiectul împotriva căruia o exercită), patrimonială și accesorie. Unele dintre trăsăturile acțiunii civile, care se manifestă în forme absolute atunci când acțiunea este adresată instanței civile, se relativizează atunci când aceasta este alăturată acțiunii penale, împrumutând anumite elemente de oficialitate (a se vedea *G. Theodoru*, op. cit., p. 97).

(Răspuns 37: b, c).

38. În cazul în care persoana prejudiciată material și moral prin săvârșirea infracțiunii are capacitatea de exercițiu restrânsă:

- a) acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului se exercită de către reprezentantul legal al persoanei vătămate în numele acesteia;
- b) acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului se exercită de procuror în nume propriu;
- c) acțiunea civilă poate avea ca obiect, în funcție de interesele persoanei prejudiciate, tragerea la răspundere civilă contractuală.

Potrivit art. 19 alin. (3) C.proc.pen., indiferent că persoana prejudiciată material sau moral prin săvârșirea infracțiunii este lipsită de capacitate de exercițiu ori are capacitate de exercițiu restrânsă, acțiunea civilă se exercită de către reprezentantul legal sau, după caz, de procuror, dar numai în numele persoanei vătămate. Obiectul acțiunii civile exercitate în procesul penal nu poate consta decât în tragerea la răspundere civilă delictuală a autorului prejudiciului, condiție enunțată expres de art. 19 alin. (1) și (3) C.proc.pen.

(Răspuns 38: a).

39. Atunci când exercită din oficiu acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii:

- a) procurorul nu poate propune probe în ceea ce privește latura civilă a cauzei, în cursul judecății;
- b) procurorul nu poate renunța la pretențiile civile;
- c) procurorul nu poate susține acțiunea după sesizarea instanței de judecată.

Între atribuțiile cu caracter judiciar recunoscute procurorului în procesul penal se înscrie și cea referitoare la exercitarea acțiunii civile, în cazurile prevăzute de lege [art. 55 alin. (3) lit. d) C.proc.pen.]. Exercitând acțiunea civilă din oficiu, procurorul o susține prin efectuarea tuturor actelor procesuale și procedurale adecvate în vederea realizării obiectului său – tragerea la răspundere civilă delictuală. De altfel, art. 99 alin. (1) C.proc.pen. prevede în mod expres că, în cadrul acțiunii civile, procurorul îi revine sarcina probei atunci când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă. Chiar dacă devine subiect activ al acțiunii civile atunci când o exercită din oficiu, procurorul nu are dreptul să renunțe la pretențiile civile, întrucât nu are legitimare causală, exercitând acțiunea doar în numele persoanei vătămate. Acțiunea civilă va fi exercitată de procuror în tot cursul procesului penal, până la stingerea sa într-una din modalitățile prevăzute de lege.

(Răspuns 39: b).

40. Într-o cauză penală având ca obiect săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 constând în înregistrarea în contabilitate a unor facturi fictive în scopul sustragerii de la plata obligațiilor fiscale datorate bugetului de stat (impozit pe venit și TVA):

a) acțiunea civilă izvorâtă din săvârșirea infracțiunii nu poate fi exercitată din oficiu;

b) instanța, soluționând acțiunea civilă, va dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea infracțiunii la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii (dobânzi și penalități) doar dacă acestea din urmă au fost solicitate de partea civilă;

c) instanța, soluționând acțiunea civilă, va dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea infracțiunii la plata sumelor de bani reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii chiar dacă acestea din urmă nu au fost solicitate de partea civilă.

Acțiunea civilă izvorăște din săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005, chiar dacă este exercitată în procesul penal, rămâne o acțiune privată, disponibilă și divizibilă. Prin urmare, nefiind incidentă ipoteza prevăzută la art. 19 alin. (3) C.proc.pen., nu poate fi declanșată și exercitată din oficiu, ci prin constituirea de parte civilă a persoanei prejudiciate. Aceasta este creditorul obligațiilor fiscale datorate, respectiv ANAF, care stabilește cadrul procesual în care va fi exercitată: subiect pasiv și obiect. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin Decizia nr. 17/05.10.2015 (M.Of. nr. 875 din 23 noiembrie 2015) a stabilit că în cauzele penale având ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005 instanța, soluționând acțiunea civilă, dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea acestor infracțiuni la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură fiscală. Însă, pentru a dispune în acest sens, instanța penală trebuie în prealabil investită pe latură civilă cu ambele pretenții, în condițiile art. 20 alin. (1) și (5) C.proc.pen., pentru că altfel ar încălca principiul disponibilității, acordând mai mult decât s-a cerut.

(Răspuns 40: a, b).

41. În cazul în care persoana prejudiciată prin săvârșirea infracțiunii s-a constituit parte civilă în procesul penal și cercetarea judecătorească a început:

a) aceasta poate solicita repararea prejudiciului material prin plata unei despăgubiri bănești, dacă repararea în natură nu mai este posibilă, însă până la terminarea dezbaterilor;

b) aceasta își poate preciza acțiunea prin majorarea întinderii pretențiilor pentru care deja s-a constituit parte civilă, însă până la terminarea cercetării judecătorești;

c) aceasta își poate preciza acțiunea în cursul cercetării judecătorești solicitând și repararea prejudiciului moral pentru care nu s-a constituit parte civilă.

Transpunând la nivel legislativ anumite soluții jurisprudențiale anterioare, noul Cod prevede la art. 20 alin. (5) posibilitatea îndreptării sau precizării cererii de constituire ca parte civilă: îndreptarea erorilor materiale din cuprinsul cererii, mărirea sau micșorarea întinderii pretențiilor, solicitarea de reparare a prejudiciului material prin plata unei despăgubiri bănești, dacă repararea în natură nu mai este posibilă. Cum această îndreptare sau precizare presupune implicit și o atingere adusă limitelor investiției, ea nu poate fi făcută decât în condițiile restrictive ale legii: într-una dintre modalitățile acceptate și cu respectarea termenului maxim imperativ – până la terminarea cercetării judecătorești. Solicitarea de reparare și a prejudiciului moral, după începerea cercetării judecătorești și după constituirea inițială ca parte civilă doar cu privire la repararea prejudiciului material, nu reprezintă o *majorare* a pretențiilor civile, ci o modificare a obiectului acțiunii civile. Prin urmare, o astfel de cerere trebuie respinsă ca inadmisibilă, persoana prejudiciată putând solicita această reparație doar în fața instanței civile.

(Răspuns 41: b).

!42. Într-o cauză în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de furt constând în sustragerea ceasului aparținând persoanei vătămate Y:

- a) instanța, chiar dacă Y nu se constituie parte civilă, dispune ca ceasul să fie restituit persoanei vătămate dacă restituirea este posibilă;
- b) Y nu se poate constitui parte civilă pentru repararea în echivalent a prejudiciului prin plata unei despăgubiri, dacă ceasul este ridicat de la făptuitor;
- c) instanța va dispune confiscarea ceasului dacă Y nu se constituie parte civilă pentru restituirea lucrului.

Potrivit art. 25 alin. (3) C.proc.pen. instanța, chiar dacă nu există constituire de parte civilă, se pronunță (din oficiu) cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris sau la restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii. Interpretând *per a contrario* aceste dispoziții și raportându-ne și la art. 25 alin. (2) C.proc.pen., restituirea lucrului, ca modalitate de

reparare în natură a prejudiciului produs prin săvârșirea infracțiunii, nu poate fi dispusă decât dacă persoana vătămată s-a constituit parte civilă în procesul penal, exercitând acțiunea civilă având ca obiect tocmai repararea prejudiciului material prin restituirea lucrului. În contextul unei reglementări confuze, din care reiese totuși că restituirea lucrului poate fi dispusă cu titlu de măsură provizorie, potrivit art. 255 și art. 397 alin. (3) C.proc.pen., putem aprecia că, în viziunea legiitorului, repararea în natură a prejudiciului material prin restituirea lucrului nu se mai poate realiza din oficiu, fără constituire de parte civilă, ci doar în urma unei acțiuni pornite și exercitate potrivit legii. Dacă persoana prejudiciată nu s-a constituit parte civilă și nu solicită restituirea lucrului, instanța nu va putea dispune din oficiu restituirea (ca măsură reparatorie definitivă), ci va proceda la confiscarea lucrului, ca măsură de siguranță, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. e) C.pen., ca bun dobândit prin săvârșirea faptei penale. Pentru opinia contrară, potrivit căreia și în prezent instanța poate dispune, din oficiu, restituirea lucrului (cu titlu definitiv) a se vedea *I. Neagu, M. Damaschin*, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 323-324. Cum potrivit art. 19 alin. (5) C.proc.pen., repararea prejudiciului ca urmare a soluționării acțiunii în procesul penal se face tot potrivit dispozițiilor legii civile, partea civilă nu este obligată să solicite repararea în natură a prejudiciului. Aceasta poate solicita și repararea în echivalent prin plata unei despăgubiri, dacă nu este interesată de reparația în natură sau dacă aceasta nu este posibilă, potrivit art. 1386 alin. (1) C.civ.

(Răspuns 42: c).

43. Dreptul la repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii:

a) poate fi transmis pe cale convențională, însă dobânditorul nu va putea exercita acțiunea civilă decât la instanța civilă, indiferent de momentul la care se transmite dreptul;

b) poate fi transmis pe cale legală după ce a intervenit decesul părții civile, dar succesorii vor putea continua exercitarea acțiunii civile în procesul penal dacă își exprimă această opțiune în cel mult 2 luni de la data decesului;

c) poate fi transmis pe cale convențională și după constituirea de parte civilă fără ca instanța penală să fie obligată să disjunga acțiunea civilă.

Având caracter patrimonial, dreptul la repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii poate fi transmis atât pe cale convențională, cât și pe cale legală. Calitatea procesuală care incumbă acestui drept (calitatea de parte civilă) nu poate fi transmisă decât dacă a devenit efectivă (dacă a fost dobândită). Prin urmare, potrivit art. 20 alin. (7) C.proc.pen., posibilitatea exercitării acțiunii civile în procesul penal de către dobânditorul dreptului la repararea prejudiciului este condiționată de momentul dobândirii dreptului. Dacă transmitătorul dreptului nu se constituise parte civilă în procesul penal, atunci acțiunea civilă va putea fi exercitată doar la instanța civilă. Dacă transmitătorul dreptului dobândise calitatea de parte civilă, prin transmiterea dreptului se transmite și calitatea procesuală. Dobânditorul va putea exercita acțiunea civilă în procesul penal, iar instanța are posibilitatea și nu obligația să disjunga acțiunea. Acțiunea civilă poate fi exercitată, în caz de deces al părții civile, în procesul penal de către succesori dacă aceștia își exprimă opțiunea în acest sens în termen de cel mult 2 luni de la data decesului, potrivit art. 24 alin. (1) C.proc.pen.

(Răspuns 43: b, c).

44. Asupra cererii de constituire de parte civilă formulată cu nerespectarea dispozițiilor privitoare la termen și la conținut:

a) instanța de judecată se pronunță prin încheiere ce nu poate fi atacată cu nicio cale de atac;

b) instanța de judecată se pronunță prin sentință, odată cu rezolvarea cauzei pe fond, ce poate fi atacată cu apel;

c) instanța de judecată se pronunță prin încheiere ce poate fi atacată cu apel.

Consecința formulării unei cereri de constituire de parte civilă cu nerespectarea dispozițiilor art. 20 alin. (1) și (2) C.proc.pen., care constă în imposibilitatea exercitării acțiunii civile în procesul penal, sugerează și posibilitatea pronunțării

unei măsuri procedurale imediate. Astfel, potrivit art. 20 alin. (4) C.proc.pen., constatând neîndeplinirea condițiilor de admisibilitate prevăzute de lege, instanța nu trebuie să aștepte rezolvarea fondului pentru a dispune respingerea cererii de constituire de parte civilă. Nefiind o hotărâre de rezolvare a cauzei pe fond, hotărârea prin care instanța dispune respingerea cererii de constituire ca parte civilă este o încheiere ce poate fi atacată cu apel odată cu fondul, în condițiile art. 408 alin. (2) C.proc.pen.

(Răspuns 44: c).

45. Într-o cauză penală având ca obiect o infracțiune de vătămare corporală persoana vătămată se constituie parte civilă pentru repararea prejudiciului material și moral cauzat ca urmare a leziunilor traumatiche toracice care au necesitat pentru vindecare 95 de zile de îngrijiri medicale. Ulterior, după constituirea de parte civilă, este identificată și o infirmitate permanentă la nivelul membrelor superioare produsă prin aceeași agresiune. Pentru prejudiciul material și moral aferent acestei infirmități:

- a) persoana vătămată este împiedicată de lege să exercite acțiunea civilă la instanța penală;
- b) persoana vătămată își poate modifica acțiunea civilă deja declanșată solicitând repararea acestuia în cadrul aceleiași acțiuni;
- c) persoana vătămată poate introduce acțiune la instanța civilă.

Potrivit art. 27 alin. (6) C.proc.pen., persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce acțiune la instanța civilă, pentru repararea prejudiciului născut ori descoperit după constituirea ca parte civilă. Prin raportare și la dispozițiile art. 20 alin. (5) C.proc.pen., legea de procedură nu permite modificarea obiectului acțiunii civile inițiale, prin indicarea și a altor pretenții (diferite), singura posibilitate pentru repararea acestui nou prejudiciu, născut ori descoperit ulterior, fiind exercitarea unei alte acțiuni civile, la instanța civilă. Chiar dacă noul prejudiciu are aceeași cauză materială (agresiunea), pretențiile aferente acestuia nu se circumscriu unei majorări a pretențiilor inițiale [ce ar permite precizarea acțiunii și după constituirea de parte civilă, în condițiile art. 20 alin. (5)

C.proc.pen.], astfel că pot fi valorificate doar prin intermediul unei alte acțiuni ce nu mai poate fi exercitată în procesul penal.

(Răspuns 45: a, c).

46. Cererea de constituire ca parte civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii:

a) va fi respinsă ca inadmisibilă dacă este formulată oral în fața instanței de judecată fără indicarea motivelor și a probelor pe care se întemeiază;

b) va fi respinsă ca tardivă dacă este formulată oral în fața instanței de judecată după începerea cercetării judecătorești;

c) va fi respinsă ca nefondată dacă este formulată oral în fața instanței de judecată fără indicarea naturii și întinderii pretențiilor.

Pentru a investi în mod legal instanța penală cu rezolvarea acțiunii civile având ca obiect repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii, cererea de constituire ca parte civilă trebuie să respecte toate condițiile prevăzute de art. 20 alin. (1)-(3) C.proc.pen. referitoare la titulari, termen și conținut. Dispozițiile art. 20 alin. (4) C.proc.pen. sugerează posibilitatea unei soluții imediate prin care să se materializeze judiciar impedimentul pe care îl presupune nerespectarea condițiilor privind titularul și conținutul: respingerea cererii de constituire de parte civilă ca inadmisibilă. Pentru nerespectarea termenului procedural imperativ instituit pentru constituirea ca parte civilă sancțiunea care intervine este cea prevăzută la nivel generic pentru toate termenele imperative: decăderea – în condițiile art. 268 alin. (1) C.proc.pen. Ca soluție, decăderea este valorificată judiciar prin respingerea cererii ca tardiv formulată. Condițiile substanțiale necesare exercitării cu succes a acțiunii civile (faptă, prejudiciu, legătură de cauzalitate, vinovăție) nu pot fi evaluate de organele judiciare la momentul constituirii, ci la momentul soluționării acțiunii, când se stabilește și dacă cererea a fost întemeiată sau nu. Cererea de constituire de parte civilă poate fi formulată în scris sau oral, caz în care trebuie consemnată într-un proces-verbal sau încheiere.

(Răspuns 46: a, b).

47. În cazul infracțiunilor care au avut ca urmare moartea persoanei, acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului moral (nepatrimonial):

a) poate fi exercitată în procesul penal doar de către persoanele care au avut calitatea de soț sau de rude ale victimei (ascendenți, descendenți, frați și surori);

b) dacă este admisă de instanța penală, permite acordarea de despăgubiri persoanelor interesate;

c) poate fi exercitată și de persoane care nu au calitatea de rude ale victimei dacă, la rândul lor, ar putea dovedi existența unui astfel de prejudiciu.

Potrivit art. 19 alin. (5) C.proc.pen., repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile (substanțiale), respectiv, în cazul prejudiciului nepatrimonial, prin una dintre modalitățile prevăzute la art. 253 alin. (3) și (4) C.civ.: acordarea de despăgubiri ori altă reparație patrimonială, obligarea autorului prejudiciului la publicarea, pe cheltuiala sa, a hotărârii de condamnare sau prin orice alte măsuri pentru repararea prejudiciului creat. În cazul infracțiunilor care au avut ca urmare moartea persoanei, prejudiciul moral constă în durerea încercată prin moartea victimei, iar eventualele despăgubiri sunt datorate soțului, unor rude ale victimei (ascendenți, descendenți, frați și surori) și oricărei alte persoane care, la rândul său, ar putea dovedi existența unui asemenea prejudiciu.

(Răspuns 47: b, c).

48. Este inadmisibilă:

a) acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii adresată instanței civile după ce a fost exercitată inițial în procesul penal, iar partea civilă a renunțat la pretențiile civile;

b) acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii exercitată în procesul penal pentru pretențiile nerecunoscute de inculpat, în cazul recunoașterii parțiale;

c) acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune exercitată în procesul penal în cazul în care acțiunea penală s-a pus în mișcare după ce persoana vătămată a pornit acțiunea la instanța civilă.

Ca o consecință a caracterului disponibil al acțiunii civile, renunțarea la pretențiile civile produce efecte definitive în sensul că, potrivit art. 22 alin. (3)

C.proc.pen., partea civilă nu poate reveni asupra renunțării și nici nu mai poate introduce acțiune la instanța civilă pentru aceleași pretenții. În cazul recunoașterii pretențiilor civile de către inculpat, în condițiile art. 23 C.proc.pen., instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii, însă cu privire la pretențiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe (deci poate fi continuat exercițiul acțiunii civile). Chiar dacă au pornit acțiunea în fața instanței civile, persoana vătămată sau succesorii acesteia pot să părăsească această instanță și să se adreseze organelor judiciare penale dacă punerea în mișcare a acțiunii penale a avut loc ulterior sau procesul penal a fost reluat după suspendare.

(Răspuns 48: a).

49. În cazul în care inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, recunoaște în parte pretențiile civile:

- a) instanța va putea obliga la despăgubiri și peste cuantumul recunoscut;
- b) instanța va lua act de recunoașterea inculpatului;
- c) instanța va lăsa nesoluționată acțiunea civilă.

Chiar dacă art. 23 alin. (3) C.proc.pen. prevede că în cazul recunoașterii parțiale instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii, legea nu exclude posibilitatea ca, în urma administrării probelor, instanța să îl oblige pe inculpat și peste cuantumul recunoscut, dacă pentru diferență sunt îndeplinite condițiile substanțiale de exercitare a acțiunii civile. Chiar dacă nu este reglementată expres între modurile de rezolvare a acțiunii civile prevăzute în art. 397 C.proc.pen., posibilitatea instanței de a lua act de modul de rezolvare a acțiunii (convenit de părți sau decis de

inculpat prin recunoaștere) a fost sugerată jurisprudențial ca soluție prin unele hotărâri obligatorii ale Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care s-a recunoscut posibilitatea dezinvestirii instanței ca urmare a manifestărilor de voință ale subiecților acțiunii. Soluția este reglementată explicit în cazul procedurii speciale de rezolvare a cauzei în baza acordului de recunoaștere a vinovăției când, dacă admite acordul, instanța ia act prin sentință și de tranzacția sau acordul de mediere încheiat cu privire la acțiunea civilă [art. 486 alin. (1) C.proc.pen.].

(Răspuns 49: a, b).

50. Pentru furtul unui autoturism săvârșit de un minor în vârstă de 17 ani în timp ce se afla în excursie împreună cu părinții săi:

a) dacă proprietarul autovehiculului nu se constituie parte civilă, iar autoturismul nu se găsește, instanța va dispune obligarea minorului la plata către stat a contravalorii autoturismului, în solidar cu părinții săi, cu titlu de confiscare specială;

b) dacă proprietarul autovehiculului se constituie parte civilă atât împotriva minorului, cât și împotriva părinților săi, ca părți responsabile civilmente, aceștia vor putea fi obligați la repararea prejudiciului chiar dacă la momentul constituirii de parte civilă minorul împlinise vârsta de 18 ani;

c) dacă proprietarul autovehiculului se constituie parte civilă atât împotriva minorului, cât și a părinților săi, aceștia din urmă nu pot fi exonerati de răspundere în nicio situație.

Ca o consecință a naturii răspunderii penale a persoanei fizice, confiscarea specială este o măsură de siguranță cu caracter personal, nefiindu-i aplicabile principiile răspunderii civile delictuale (răspunderea pentru fapta altuia, solidaritatea etc.). Singura obligație patrimonială pentru care părinții răspund, în procesul penal, în solidar cu minorul autor al faptei este cea de reparare a prejudiciului. La plata amenzii penale sau a echivalentului în bani a bunurilor confiscate, dar negăsite, poate fi obligat doar subiectul tras la răspundere penală potrivit legii. Conform art. 112 alin. (5) C.pen. dacă bunurile supuse confiscării potrivit

alin. (1) lit. b)-e) nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora. Pentru aplicarea regulilor substanțiale referitoare la tragerea la răspundere penală și civilă a minorilor relevanță are momentul săvârșirii faptei, și nu momentul declanșării procedurilor judiciare. Potrivit art. 1372 alin. (1) C.civ., răspunderea civilă a părinților pentru fapta minorului este înlăturată dacă potrivit unui contract sau a unei hotărâri judecătorești o altă persoană avea obligația să îl supravegheze pe minor în momentul săvârșirii faptei. Altfel părinții nu se pot exonera de răspundere decât dacă probează că fapta copilului constituie urmarea unei alte cauze decât modul în care și-au îndeplinit îndatoririle decurgând din exercițiul autorității părintești, conform art. 1372 alin. (3) C.civ.

(Răspuns 50: b).

Capitolul II

Participanții în procesul penal și competența organelor judiciare

51. Au calitatea de organe de cercetare penală speciale:

a) ofițerii poliției de frontieră, desemnați de Ministrul Administrației și Internelor (Afacerilor Interne) cu avizul conform al Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

b) ofițerii (militari) desemnați în condițiile legii care au primit avizul conform al Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

c) ofițerii și agenții de poliție judiciară din cadrul Direcției Naționale Anticorupție numiți prin ordin al Ministrului Administrației și Internelor la propunerea nominală a Procurorului Șef al D.N.A.

Potrivit art. 55 alin. (1) C.proc.pen. organele de cercetare penală speciale sunt, alături de organele de cercetare ale poliției judiciare, organe de urmărire penală, în sensul că pot exercita funcția judiciară de urmărire penală efectuând, potrivit atribuțiilor specifice prevăzute de lege, acte de urmărire penală. Dacă organele de cercetare penală ale poliției judiciare sunt constituite din lucrători specializați (ofițeri și agenți de poliție) din cadrul Ministerului Administrației și Internelor (Ministerului Afacerilor Interne) desemnați în condițiile legii speciale, organele de cercetare penală speciale sunt tot ofițeri, dar ai altor structuri (militari etc.). La rândul lor, organele de cercetare penală ale poliției judiciare sunt constituite din două categorii de lucrători specializați din cadrul Ministerului Administrației și Internelor: cei desemnați în condițiile legii comune (generale), respectiv Legea nr. 364/2004 privind organizarea și funcționarea poliției judiciare (M.Of. nr. 305 din 24 aprilie 2004) și cei desemnați în condițiile legii speciale, respectiv art. 10 din

O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție (M.Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002), art. 23 și 24 din O.U.G. nr. 104/2001 privind organizarea și funcționarea Poliției de Frontieră Române (M.Of. nr. 351 din 29 iunie 2001). Prin urmare, chiar dacă sunt desemnați în condițiile unor legi speciale, desfășurându-și activitatea sub autoritatea unor procurori (generali sau șefi diferiți), atât ofițerii și agenții de poliție judiciară din cadrul Direcției Naționale Anticorupție, cât și ofițerii poliției de frontieră au calitatea tot de organe de cercetare penală ale poliției judiciare. Însă toate organele de cercetare penală (obișnuite, ale poliției judiciare sau speciale) pot efectua acte judiciare, specifice funcției de urmărire penală, doar dacă au primit avizul conform al procurorului prevăzut de lege (fie Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, fie Procurorul Șef al Direcției Naționale Anticorupție)

(Răspuns 51: b).

52. Sunt subiecți procesuali principali:

a) persoana vătămată și făptuitorul, în cazul în care organul de urmărire penală efectuează verificări prealabile în vederea obținerii autorizării pentru efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o anumită persoană;

b) suspectul și persoana care a suferit o vătămare fizică și materială prin fapta pentru care legea prevede necesitatea unei plângeri prealabile;

c) suspectul și persoana ale cărei interese legitime au fost vătămate printr-un act sau măsură de urmărire penală.

Potrivit art. 33 alin. (1) C.proc.pen., subiecții procesuali principali sunt suspectul și persoana vătămată, ca titulari de drepturi și obligații procesuale născute independent de declanșarea și exercitarea acțiunilor judiciare în procesul penal. Chiar dacă nu sunt părți în procesul penal, subiecții procesuali principali au calitate procesuală în condițiile prevăzute de lege putând *participa* în procesul penal (prin exercitarea drepturilor și obligațiilor procesuale) și putându-se exprima în forma procedurală adecvată. Prin termenul de făptuitor o desemnăm pe persoana (fizică sau juridică)

care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu a dobândit calitate procesuală (întrucât fie nu a fost începută urmărirea penală, fie nu a fost pusă sub învinuire în condițiile legii). Chiar dacă unele acte extrajudiciare sau judiciare pot fi efectuate față de făptuitor acesta nu dobândește calitatea de participant (devenind titular de drepturi și obligații procesuale) decât în momentul în care i se atribuie calitatea de suspect. Potrivit art. 79 C.proc.pen. persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală (indiferent că pentru aceasta este necesară sau nu o plângere prealabilă) se numește persoană vătămată. Persoanele interesate care au suferit vătămări prin acte sau măsuri ale organelor judiciare și care primesc legitimări procesuale limitate pentru exercitarea plângerilor (art. 336 C.proc.pen.) sau căilor de atac [art. 250 alin. (1), art. 409 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. etc.] împotriva acestora sunt subiecți procesuali în accepțiunea art. 34 C.proc.pen. în procedurile de soluționare a plângerilor, contestațiilor etc., dar nu devin *subiecți procesuali principali*.

(Răspuns 52: b).

53. Organele judiciare:

- a) nu au drepturi și obligații procesuale, ci doar atribuții;
- b) în anumite condiții pot încheia procese-verbale prin care constată săvârșirea unor infracțiuni;
- c) pot fi sancționate cu amendă judiciară.

Exercitând una dintre funcțiile judiciare prevăzute în art. 3 C.proc.pen., organele judiciare au în principal atribuții în realizarea cărora participă în proces. Prin urmare acești subiecți se exprimă judiciar în principal potrivit competențelor stabilite prin lege și nu au legitimare cauzală. Însă participarea acestor organe în procedurile judiciare penale este una complexă care permite atât exercitarea de atribuții, cât și exercitarea ori îndeplinirea drepturilor și obligațiilor, simultan ori succesiv. De exemplu, exercitându-și atribuțiile de organe de cercetare penală, acești subiecți au și obligații, prevăzute expres în art. 306 C.proc.pen., exercitându-și atribuțiile prevăzute de art. 55 alin. (3) C.proc.pen., procurorul are, în cursul judecății, aceleași drepturi procesuale ca și ceilalți participanți

la judecată: dreptul de a formula cereri, de a ridica excepții și de a pune concluzii (art. 363-365 C.proc.pen.). Pot întocmi procese-verbale prin care constată săvârșirea unei infracțiuni nu doar organele de constatare și de autoritate prevăzute la art. 60 și art. 61 C.proc.pen., ci și organele judiciare (de exemplu organul de urmărire penală care constată săvârșirea unei infracțiuni flagrante). Pentru anumite abateri judiciare, amenda judiciară poate fi aplicată oricărei persoane, inclusiv unui organ judiciar: procurorul poate aplica organului de cercetare penală sancțiunea amenzii judiciare în condițiile art. 303 alin. (3) C.proc.pen., instanța de judecată poate aplica procurorului de ședință o amendă judiciară pentru săvârșirea, în cursul judecății, a abaterilor prevăzute la art. 283 alin. (4) lit. g) și i) C.proc.pen.

(Răspuns 53: b, c).

54. Substituiții procesuali:

- a) participă în procesul penal exercitând drepturi procesuale în nume propriu;
- b) au o legitimare procesuală generală, pentru toate drepturile procesuale recunoscute de lege titularului principal;
- c) exercită drepturi care devin efective doar dacă forma în care s-au manifestat este însoțită de cel pentru care s-a acționat.

Substituiții procesuali sunt persoane fizice cărora li s-a transmis, prin efectul legii, dreptul de a exercita, în nume propriu, un drept procesual în interesul altuia.

Substituiții procesuali nu lipsesc titularul principal de legitimarea lor inițială care este întotdeauna una *cauzală*. Substituiții procesuali au drepturi procesuale proprii, dar nu au un interes procesual în cauză, iar legitimarea lor procesuală nu este generală (pentru toate drepturile procesuale), ci specială, fiind limitată expres la cazurile permise de lege. Chiar dacă a fost exercitat în concret de un substituit procesual, uneori dreptul procesual nu devine efectiv decât dacă manifestarea sa este însoțită de cel în interesul căruia s-a exercitat [potrivit art. 289 alin. (7) C.proc.pen. persoana vătămată poate declara că nu își însușește plângerea formulată de soțul său sau de copilul major, ca substituit procesual]. Însă, în considerarea naturii sale speciale, această

condiție nu operează decât pentru premisa pentru care a fost reglementată, și nu pentru toate formele în care se manifestă drepturile exercitate de substituții procesuali. Astfel, apelul declarat de soț (ca substituit) pentru inculpat sau cererea de revizuire formulată de un membru de familie în favoarea condamnatului nu trebuie însoțită pentru a-și produce efectele.

(Răspuns 54: a).

55. Avocatul din oficiu:

- a) dacă este desemnat de organul judiciar pentru un număr mare de părți civile le poate asigura și asistența juridică, în condițiile legii;
- b) nu poate acorda niciodată asistență juridică persoanei vătămate;
- c) atunci când este desemnat pentru a asigura asistență juridică obligatorie nu are nevoie de o împuternicire avocațială.

Potrivit art. 20 alin. (6) C.proc.pen., în cazul unui număr mare de părți civile care nu au interese contrare și care nu și-au desemnat, în mod voluntar, un reprezentant comun, organul judiciar poate desemna un avocat din oficiu pentru a le reprezenta interesele. În acest caz, deși are calitatea substanțială de avocat (dobândită în condițiile Legii nr. 51/1995), avocatul din oficiu nu participă în procesul penal ca *apărător*, ci doar ca reprezentant. În acest sens sunt și dispozițiile art. 20 alin. (6) teza finală C.proc.pen. care prevăd că toate actele de procedură comunicate reprezentantului sau de care reprezentantul a luat cunoștință sunt prezumate a fi cunoscute de către persoanele reprezentate. Dacă însă, ipotetic, părțile civile se găsesc și în situația în care potrivit legii beneficiază de asistență juridică obligatorie legea nu exclude posibilitatea ca avocatul din oficiu, desemnat ca reprezentant colectiv, să le asigure și asistență juridică obligatorie. Temeiurile celor două tipuri de activități efectuate de același avocat sunt însă diferite: art. 20 alin. (6) pentru reprezentare, art. 93 alin. (4) pentru asistență. Asistența juridică este obligatorie chiar și pentru persoana vătămată atunci când este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă. Calitatea procesuală de avocat (care îi permite acestuia să participe ca subiect distinct în procesul penal) trebuie însă în toate

cazurile dovedită prin împuternicirea avocațială care îi trasează și limitele participării sale. În cazul alegerii avocatului (prin încheierea contractului de asistență juridică) împuternicirea care îi dovedește calitatea este semnată de către cel pe care îl asistă sau reprezintă, iar în cazul desemnării sale din oficiu, împuternicirea trebuie semnată de decanul baroului sau de avocatul desemnat de acesta, potrivit art. 72 din Legea nr. 51/1995.

(Răspuns 55: a).

56. Cu privire la instituția participanților în procesul penal:

a) persoana vătămată căreia i s-a desemnat un reprezentant din oficiu în cazul în care face parte dintr-un consorțiu procesual numeros, între care nu există interese contrarii, poate refuza reprezentarea încunoștințând în acest sens organul judiciar;

b) avocatul ales nu poate fi niciodată reprezentant colectiv al mai multor persoane vătămate între care nu există interese contrarii;

c) substituții procesuali nu devin părți în procesul penal atunci când exercită dreptul pentru care li s-a recunoscut legitimarea.

Premisele legale în baza cărora poate opera reprezentarea colectivă în cazul persoanelor vătămate sunt, potrivit art. 80 alin. (1) C.proc.pen., pluralitatea de subiecți (număr foarte mare în accepțiunea legii) și identitatea de interese între aceștia (să nu aibă interese contrarii). Reprezentarea colectivă cunoaște două modalități de manifestare procesuală, una voluntară (ce presupune acordul tuturor subiecților pentru desemnarea unui reprezentant comun) și una forțată (ce presupune desemnarea, de către organul judiciar, a unui reprezentant din rândul avocaților din oficiu). Chiar dacă este desemnat din oficiu, reprezentantul colectiv poate fi refuzat de vreuna sau de toate persoanele vătămate care sunt însă obligate să încunoștințeze organul judiciar cu privire la refuz în termen de 3 zile de la primirea comunicării actului prin care a fost desemnat reprezentantul. În raport de aceste dispoziții, acceptarea reprezentantului colectiv poate fi rezultatul unei manifestări explicite de voință din partea persoanei vătămate (comunicarea acordului de a fi reprezentate) sau implicite (nerespectarea termenului de 3 zile în care trebuie

comunicat refuzul). În cazul reprezentantului colectiv desemnat în mod voluntar, prin acordul tuturor persoanelor vătămate, acesta poate face parte din orice categorie juridică, putând fi un reprezentant obișnuit, fără vreo calitate substanțială și fără pregătire juridică sau chiar un avocat. Luând în considerare și explicațiile aferente grilei nr. 54, substituiții procesuali nu devin părți în procesul penal întrucât nu justifică decât o legitimare procesuală, și nu una cauzală.

(Răspuns 56: a, c).

57. Persoana vătămată:

- a) devine parte în procesul penal doar în faza de judecată;
- b) nu are dreptul de a ridica excepții în fața organelor de urmărire penală;
- c) nu mai poate fi audiată în această calitate dacă, într-o cauză în care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, înștiințează organul judiciar că nu dorește să participe în procesul penal.

Persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală participă în procesul penal în calitate de persoană vătămată, potrivit art. 79 C.proc.pen. În optica noii legislații, calitatea procesuală de persoană vătămată, ce îi oferă acesteia posibilitatea de a se manifesta în contextul drepturilor și obligațiilor procesuale, nu mai trebuie asumată în mod expres (printr-o declarație de participare sau cerere de constituire etc.) și nu se pierde prin neuz. Potrivit art. 32 și 33 C.proc.pen., persoana vătămată, alături de suspect, face parte din categoria subiecților procesuali principali, și nu a părților, neputând exercita drepturi pe care legea le recunoaște doar părților [art. 33 alin. (2) C.proc.pen.]. În această notă ar trebui abordată interpretarea normelor care exclud persoana vătămată din categoria subiecților care pot exercita anumite drepturi procesuale chiar dacă excluderea nu este fundamentată uneori pe argumente juridice consistente. Astfel, pare rezultatul unei omisiuni legislative reglementarea care nu recunoaște dreptul persoanei vătămate de a pune concluzii pe cererea de recunoaștere a învinuirii, potrivit art. 375 alin. (1) C.proc.pen., în timp ce pare mai degrabă o opțiune deliberată a legiuitorului aceea de a nu permite persoanei vătămate să formuleze cerere de revizuire obișnuită, potrivit art. 455

alin. (1) lit. a) C.proc.pen. sau de recurs în casație potrivit art. 436 alin. (1) C.proc.pen., permițându-i în schimb să formuleze cerere de contestație în anulare potrivit art. 427 alin. (1) C.proc.pen. Unele din deficiențele legislative inițiale au fost remediate prin modificările aduse prin O.U.G. nr. 18/2016 [este cazul, de exemplu, subiecților care pot formula cerere de strămutare între care, potrivit art. 72 alin. (1) C.proc.pen., figurează acum și persoana vătămată]. Persoana vătămată are, potrivit art. 81 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., dreptul general de a ridica excepții, dar, prin raportare la dispozițiile speciale ale art. 47, 63 alin. (1), art. 93 alin. (1) și (3), art. 366 alin. (2) C.proc.pen., excepțiile sunt reglementate ca instrumente procedurale specifice fazelor, etapelor sau procedurilor caracterizate prin contradictorialitate, întrucât efectul acestora este de a provoca punerea în discuție a chestiunii incidente și determină obligația organului jurisdicțional să se pronunțe motivat asupra acesteia. În cursul urmăririi penale și în fața organelor care exercită funcția de urmărire, chestiunile sau incidentele procesuale (privitoare la competență, nulitate etc.) se invocă prin cereri sau memorii, și nu prin excepții. În consecință, potrivit art. 92 alin. (4) și art. 93 alin. (1) C.proc.pen., nu doar persoana vătămată, ci orice subiect procesual care participă în faza de urmărire penală (parte sau subiect procesual principal) nu poate invoca excepții. Prin raportare la aceste explicații, excepții pot fi ridicate în cursul urmăririi penale numai în procedurile ce presupun participarea organelor jurisdicționale (de exemplu excepția de necompetență materială a judecătorului de drepturi și libertăți chemat să se pronunțe cu privire la propunerea de arestare preventivă a inculpatului, cu privire la cererea de audiere anticipată etc.). Persoana vătămată care a renunțat la această calitate procesuală în condițiile art. 81 alin. (2) C.proc.pen. va mai putea fi audiată în procesul penal (întrucât cunoaște informații relevante în raport cu obiectul probațiunii), însă doar în calitate de martor.

(Răspuns 57: b, c).

!58. În cursul urmăririi penale:

a) asistența juridică a părții responsabile civilmente nu este niciodată obligatorie;

b) avocatul părții civile are dreptul să asiste doar la efectuarea actelor de urmărire care implică prezența sau ascultarea părții civile pe care o asistă;

c) asistența juridică a inculpatului nu este obligatorie în cazul în care legea prevede pentru fapta săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani.

Dispozițiile art. 93 alin. (5) C.proc.pen. care prevăd că, *atunci când organul judiciar apreciază că din anumite motive persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente nu și-ar putea face singură apărarea dispune luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu* au fost interpretate doctrinar aproape unanim ca instituind un caz de asistență juridică obligatorie (a se vedea I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p. 240; M. Udroiș, op. cit., ed. 2, p. 718; G. Tudor, în Noul Cod de procedură penală comentat, op. cit. ed. 2, p. 240; B. Micu, R. Slăvoiu, Procedură penală, op. cit., ed. 2, p. 85; A. Crișu, Drept procesual penal. Partea Generală, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 160 etc.). Câteva precizări suplimentare cred totuși că se impun. Identificarea cazurilor în care asistența juridică este obligatorie este importantă cu privire nu doar la conținutul obligației pe care o implică – luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu, ci și la consecința procedurală a nerespectării acestei obligații – nulitatea absolută a actului efectuat fără asistarea suspectului sau părții de către avocat. Sub acest aspect, pe fondul unei reglementări echivoce, nu cred că poate fi ignorată în primul rând diferența de abordare normativă dintre alin. (4) al art. 93, care prevede în mod expres că în ipoteza menționată „*asistența juridică este obligatorie*” și alin. (5) care stabilește doar că organul judiciar „*dispune luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu*”. Astfel, în opinia mea, art. 93 alin. (5) C.proc.pen. pare a institui mai degrabă doar o obligație pozitivă pentru organul judiciar, obligație ce coincide, sub aspectul conținutului, cu obligația pe care o presupune la nivel generic asistența juridică obligatorie. Identitatea de conținut a celor două obligații nu susține însă, prin ea însăși și identitatea de sancțiune care intervine în caz de nerespectare a acestora, întrucât această consecință negativă se fundamentează doar pe existența unui caz de asistență juridică obligatorie, potrivit art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. De altfel, este greu de acceptat ca beneficiul

asistenței juridice obligatorii să se fundamenteze nu pe o împrejurare obiectivă, de necontestat, ci pe aprecierea subiectivă a organului judiciar. În cazul suspectului sau inculpatului aprecierea organului judiciar că acesta nu și-ar putea face singur apărarea este calificată în mod legal ca un caz de asistență juridică obligatorie, potrivit art. 90 lit. b) C.proc.pen., fapt justificat de poziția centrală ocupată de acuzat în procesul penal și de consecințele severe la care este expus. În concluzie, apreciez că asistența juridică este obligatorie doar atunci când legea o califică în mod expres ca atare și nu atunci când organului judiciar poate sau trebuie să dispună luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu. Potrivit art. 93 alin. (1) C.proc.pen., în considerarea unor soluții obligatorii ale Curții Constituționale [Decizia nr. 1086/20.11.2007 (M.Of. nr. 866 din 18 decembrie 2007)], avocatul persoanei vătămate, al părții civile sau al părții responsabile civilmente are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală cu excepția celor prevăzute la art. 92 C.proc.pen. În cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, asistența juridică a suspectului sau inculpatului este obligatorie, însă nu în tot cursul procesului penal, ci doar în cursul judecății.

(Răspuns 58: a!, c).

59. În cursul urmăririi penale, avocatul suspectului sau inculpatului:

- a) are dreptul să participe la audierea oricărei persoane, indiferent de calitatea în care aceasta este chemată;
- b) trebuie încunoștințat de data și ora efectuării oricărui act de urmărire penală în vederea asistării atunci când asistența juridică este obligatorie chiar dacă avocatul nu a solicitat acest lucru;
- c) nu trebuie citat de judecătorul de drepturi și libertăți în vederea audierii anticipate a martorului.

Potrivit art. 92 alin. (1) C.proc.pen., avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să asiste, în cursul urmăririi penale, la efectuarea oricărui act de urmărire penală, cu excepția situației în care se utilizează metode speciale de

supraveghere ori cercetare sau în care se efectuează percheziții corporale sau ale vehiculelor în cazul infracțiunilor flagrante. Dreptul de a asista la efectuarea actelor de urmărire penală este un drept propriu al avocatului și nu un drept transferat de la persoana pe care o asistă, însă, ca orice alt drept procesual, reprezintă doar o posibilitate (facultate). Pentru a deveni efectiv, acest drept trebuie materializat într-o cerere prin care, în condițiile art. 92 alin. (2) C.proc.pen., avocatul solicită încunoștințarea prealabilă. În absența cererii, organele judiciare nu au obligația de a-l încunoștința pe avocat despre efectuarea vreunui act de urmărire nici măcar în cazul asistenței juridice obligatorii. Nu în ultimul rând, dreptul *de a asista* la efectuarea unui act, care exclude manifestările procedurale active și care permite doar prezența (atestată prin semnarea actului și de avocat) nu trebuie confundat cu dreptul *de a participa* (consistent în ceea ce privește conținutul), specific procedurilor jurisdicționale ce presupun contradictorialitate. Astfel, avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să participe, în cursul urmăririi penale, doar la audierea oricărei persoane de către judecătorul de drepturi și libertăți. Potrivit art. 308 alin. (2) C.proc.pen., în cazul audierii anticipate în cursul urmăririi penale, judecătorul de drepturi și libertăți este obligat să citeze părțile și ceilalți subiecți procesuali principali. Procedura audierii anticipate în cursul urmăririi penale a fost modificată ca urmare a intrării în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016, fiind extinsă cu privire atât la ipotezele în care se poate dispune, cât și la persoanele care pot face obiectul audierii.

(Răspuns 59: c).

!60. Într-o cauză penală în care instanța de apel a admis apelul declarat de Ministerul Public în defavoarea inculpatului, a desființat în tot sentința atacată și a dispus rejudecarea de către prima instanță de judecată fără a indica ultimul act procedural de la care procesul penal trebuie să își reia cursul:

a) persoana vătămată se poate constitui parte civilă în fața instanței de rejudecare până la începerea cercetării judecătorești chiar dacă nu s-a constituit parte civilă în primul ciclu procesual;

b) procurorul nu poate cere introducerea în proces, în calitate de parte responsabilă civilmente, a persoanei care are obligația legală

de reparare a prejudiciului produs prin infracțiune dacă acțiunea civilă se exercită de partea civilă;

c) persoana care are obligația convențională de a repara singură prejudiciul produs prin infracțiune nu poate interveni în calitate de parte responsabilă civilmente după începerea cercetării judecătorești la instanța de rejudecare dacă acțiunea civilă se exercită de către procuror în numele persoanei vătămate.

Potrivit art. 424 alin. (4) C.proc.pen., instanța de apel are obligația, când s-a dispus rejudecarea, să indice care este ultimul act procedural rămas valabil de la care

procesul penal trebuie să își reia cursul, în caz contrar toate actele procedurale fiind desființate de drept. Astfel, în cadrul rejudecării, judecata se va desfășura potrivit regulilor generale privind judecata și a celor referitoare la judecata în primă instanță și se va relua fie de la actul procedural indicat în decizia de apel, fie de la primul act procedural specific judecării în primă instanță (în ipoteza omisiunii de indicare a ultimului act menținut). În același timp, rejudecarea este circumscrisă limitelor efectului neagravant al apelului, astfel că, dacă hotărârea a fost desființată în apelul procurorului declarat în defavoarea inculpatului instanța de rejudecare poate agrava situația acestuia, inclusiv sub aspectul laturii civile a cauzei. Prin raportare la aceste coordonate generale, consider că persoana vătămată se poate constitui parte civilă în fața instanței de rejudecare atunci când judecata se reia de la primul act procedural specific judecării în primă instanță, cu respectarea tuturor condițiilor prevăzute la art. 20 C.proc.pen. Dacă însă apelul declarat a provocat o devoluțiune parțială și limitată sau este declarat de sau în favoarea inculpatului, în cadrul limitelor pe care le implică efectele devolutiv și neagravant ale apelului, potrivit art. 417 și 418 C.proc.pen., în rejudecarea cauzei după admiterea acestui apel nu mai este posibilă constituirea de parte civilă, întrucât ar echivala cu o încălcare a limitelor rejudecării stabilite conform art. 425 C.proc.pen. Procurorul poate cere introducerea în proces în calitate de persoană responsabilă civilmente a persoanei care are obligația legală sau convențională de a repara prejudiciul produs prin infracțiune în condițiile art. 21 alin. (1) și (2) C.proc.pen. doar atunci când exercită acțiunea civilă în numele persoanei vătămate. În cazul în care acțiunea civilă se exercită de către partea civilă, cererea

procurorului de introducere în proces a părții responsabile civilmente trebuie respinsă ca inadmisibilă. Intervenția voluntară în proces a părții responsabile civilmente este permisă, potrivit art. 21 alin. (3) C.proc.pen., atât în cauzele în care acțiunea civilă se exercită de partea civilă, cât și în cele în care acțiunea civilă se exercită de procuror, cu respectarea termenului maxim prevăzut de lege – până la terminarea cercetării judecătorești la prima instanță de judecată.

(Răspuns 60: a, b).

61. Calitatea de parte responsabilă civilmente se dobândește prin:

a) ordonanța procurorului emisă din oficiu în cursul urmăririi penale atunci când acțiunea civilă este exercitată în numele persoanei vătămate lipsite de capacitate de exercițiu de către reprezentantul său legal;

b) încheierea instanței de judecată prin care, în cazul în care acțiunea civilă se exercită de către procuror, aceasta dispune din oficiu introducerea părții responsabile civilmente;

c) cererea de intervenție a părții responsabile civilmente făcută prin mandatar.

Partea responsabilă civilmente participă în procesul penal (dobândind această calitate procesuală) în două modalități, atunci când este chemată (în mod forțat) și introdusă în cauză și atunci când, în mod voluntar, intervine în cauză. Procurorul poate introduce din oficiu partea responsabilă civilmente în proces, în cursul urmăririi penale, prin emiterea unei ordonanțe în acest sens, doar când exercită acțiunea civilă în numele persoanei vătămate, în condițiile art. 19 alin. (3) C.proc.pen. În cursul judecății, atunci când procurorul exercită acțiunea civilă, legea instituie în sarcina sa chiar obligația de a cere instanței introducerea părții responsabile civilmente. Atunci când acțiunea civilă se exercită de către persoana vătămată constituită parte civilă sau de reprezentantul legal al persoanei vătămate în numele acesteia, partea responsabilă civilmente poate fi introdusă în proces, atât în cursul urmăririi penale, cât și în cursul judecății, doar la cererea părții civile sau a reprezentantului

persoanei vătămate. În prezent, indiferent de subiectul care exercită acțiunea civilă, prin raportare la dispozițiile art. 21 C.proc.pen., instanța nu mai poate introduce din oficiu partea responsabilă civilmente, ci doar la cererea, după caz, a părții civile, a reprezentantului sau a procurorului. În absența vreunei dispoziții contrare, cererea de intervenție a părții responsabile civilmente poate fi formulată în scris sau oral, personal sau prin mandatar (cu mandat special).

(Răspuns 61: c).

62. Pe rolul Tribunalului București, Secția I Penală se află înregistrat dosarul având ca obiect săvârșirea de către inculpatul A.B. a infracțiunii de omor calificat. După citirea actului de sesizare a instanței de judecată, C.D., copilul minor al persoanei decedate, în vârstă de 17 ani, formulează cerere de constituire de parte civilă în proces solicitând obligarea inculpatului la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin săvârșirea infracțiunii. În această situație:

a) C.D. nu poate avea în cauză calitatea procesuală de persoană vătămată;

b) C.D. nu poate formula cerere de constituire de parte civilă în cauză, ci doar reprezentantul său legal;

c) cererea de constituire de parte civilă nu este tardivă dacă la momentul formulării în cauză nu începuse cercetarea judecătorească.

Potrivit art. 79 C.proc.pen. persoana vătămată este persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală. Chiar dacă uneori sunt desemnați prin aceeași noțiune, *subiectul procesual principal*, persoana vătămată, care participă în proces în această calitate dobândind drepturi și obligații procesuale, nu trebuie confundat cu *subiectul raportului substanțial* (subiectul pasiv secundar al infracțiunii). De asemenea, nu există identitate de conținut nici între noțiunea de persoană vătămată și cea de victimă a infracțiunii (care desemnează doar subiectul pasiv al unor infracțiuni contra persoanei, a se vedea, în acest sens, I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p. 171). Prin urmare, descendentul minor al victimei infracțiunii de omor are în procesul

penal declanșat ca urmare a săvârșirii acestei infracțiuni calitatea de persoană vătămată ca subiect procesual principal. Posibilitatea ca acțiunea civilă să fie exercitată, în numele persoanei vătămate lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, de reprezentantul legal sau de procuror nu înlătură dreptul persoanei vătămate (minor cu capacitate de exercițiu restrânsă) de a exercita în nume propriu acțiunea civilă pentru repararea prejudiciului produs prin infracțiune, potrivit art. 19 alin. (2) C.proc.pen. Actul procesual de constituire de parte civilă fiind asimilat însă unui act de dispoziție este supusă rigorilor legii civile, astfel că, provenind de la o persoană cu capacitate de exercițiu restrânsă trebuie făcut cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă (reprezentant legal, tutore etc.). Cererea de constituire de parte civilă trebuie formulată până la începerea cercetării judecătorești, moment care, prin raportare la dispozițiile art. 374 și 376 C.proc.pen. nu mai coincide cu citirea actului de sesizare a instanței de judecată, fiind întotdeauna ulterior acestuia.

(Răspuns 62: c).

63. Cu privire la subiecții oficiali ai procesului penal:

a) procurorii care își exercită atribuțiile în cadrul Ministerului Public nu fac parte din autoritatea judecătorească;

b) judecătorii de drepturi și libertăți care își exercită atribuțiile în cursul urmăririi penale au aceeași competență materială și personală cu cea a instanței căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond;

c) ministrul justiției nu poate exercita nicio formă de control asupra măsurilor dispuse de procuror în cursul urmăririi penale.

Potrivit art. 131 și 132 din Constituție, Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete a căror activitate se desfășoară potrivit principiului legalității, imparțialității (echidistanței) și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției. Ca autoritate judiciară, în lumina dispozițiilor Capitolului VI, Titlul III (Autoritățile publice) din Constituție, Ministerul Public face parte, alături de instanțele judecătorești și de Consiliul Superior al Magistraturii, din autoritatea judecătorească.

rească. Procurorii sunt străini însă de *puterea judecătorească* care aparține instanțelor judecătorești, singurele care îndeplinesc justiția (a se vedea, pe larg, *V.-M. Ciobanu*, Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, Ed. Național, București, 1997, p. 10-17). Aceste reguli constituționale sunt transpuse la nivel organic prin Legea nr. 304/2004, republicată, care dezvoltă, printre altele, limitele controlului ierarhic care caracterizează activitatea procurorilor, dar și conținutul autorității exercitate de ministrul justiției. Astfel, potrivit art. 69 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată, ministrul justiției, când consideră necesar, din proprie inițiativă sau la cererea Consiliului Superior al Magistraturii, exercită controlul asupra procurorilor prin procurori anume desemnați. Controlul constă în verificarea eficienței manageriale, a modului în care procurorii își îndeplinesc atribuțiile de serviciu, însă nu poate viza măsurile dispuse de procuror în cursul urmăririi penale și soluțiile adoptate. În considerarea caracterului relativ a separației organice pe care o presupune în sistemul actual principiul separației funcțiilor judiciare, judecătorul de drepturi și libertăți și judecătorul de cameră preliminară împart aceeași competență materială, personală și teritorială (de cele mai multe ori) cu cea a instanței din care fac parte, având doar o competență funcțională diferită. Chiar dacă, în cursul urmăririi penale, uneori competența judecătorului de drepturi și libertăți este prevăzută în mod alternativ sau multiplu, acesta putând face parte nu doar din instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, ci și din cadrul altor instanțe (în a cărei circumscripție se află locul de reținere, locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul de caz), sub aspect material sau după calitatea persoanei această competență este întotdeauna echivalentă cu cea a instanței căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță.

(Răspuns 63: b, c).

64. Poate avea calitatea de parte responsabilă civilmente în procesul penal:

a) societatea de asigurare cu care inculpatul a încheiat contract de asigurare obligatorie de răspundere civilă, pentru repararea prejudiciului produs prin accidentul de vehicul cauzat de inculpat;

b) persoana juridică care are și calitatea de inculpat în aceeași cauză;

c) Fondul de protecție a victimelor străzii pentru repararea prejudiciului produs prin accidente de vehicule cauzate de inculpații care au încheiat contracte de asigurare obligatorie de răspundere civilă.

Partea responsabilă civilmente este persoana fizică sau juridică care, potrivit legii civile, are obligația legală sau convențională de a repara în întregime sau în parte, singură sau în solidar, prejudiciul cauzat prin infracțiune și care este chemată să răspundă în proces (art. 86 C.proc.pen.). Pe fondul unei practici neunitare referitoare la calitatea în care participă, potrivit noului Cod, asigurătorul în procesul penal (atunci când accidentul de vehicul este în același timp și infracțiune), alimentată și de unele soluții doctrinare contradictorii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin Decizia nr. 1/2016 pronunțată la 15 ianuarie 2016 (M.Of. nr. 258 din 6 aprilie 2016) a stabilit că în cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, societatea de asigurare are calitatea de parte responsabilă civilmente și are obligația de a repara prejudiciul cauzat prin infracțiune, în limitele contractului de asigurare și potrivit dispozițiilor legale incidente. Calitatea de inculpat a persoanei juridice poate fi cumulată, în aceeași cauză penală, cu cea de parte responsabilă civilmente în ipoteza unei pluralități de inculpați câtă vreme inculpatul persoană fizică era prepus al inculpatului persoană juridică, săvârșind infracțiunea cauzatoare de prejudicii în legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate. Cumulul de calități este permis ca urmare a fundamentului diferit pentru care intervine răspunderea persoanei juridice (pentru fapta proprie atunci când răspunde ca inculpat și pentru fapta altuia atunci când răspunde ca parte responsabilă civilmente). Fondul de protecție a victimelor străzii este chemat să repare prejudiciul cauzat prin infracțiunea comisă ca urmare a unui accident de vehicule, săvârșită de inculpatul care nu a încheiat contract de asigurare de răspundere civilă obligatorie.

(Răspuns 64: a, b).

65. Succesorii persoanei vătămate:

a) se pot constitui parte civilă în procesul penal, pentru repararea prejudiciului material și moral produs ca urmare a săvârșirii infracțiunii față de autorul lor care nu s-a constituit parte civilă în timpul vieții, atunci când decesul a intervenit din alte cauze decât infracțiunea;

b) pot continua exercitarea acțiunii civile având ca obiect repararea prejudiciului moral (nepatrimonial), declanșată de autorul lor în procesul penal;

c) se pot constitui parte civilă în procesul penal, în nume propriu, pentru repararea prejudiciului material și moral cauzat ca urmare a decesului autorului lor produs prin săvârșirea infracțiunii.

Ca subiecți activi ai acțiunii civile, succesorii (*lato sensu*) persoanei vătămate pot exercita această acțiune judiciară în procesul penal în două modalități, după cauza care a provocat decesul autorului lor, persoană fizică. În situația în care infracțiunea a cauzat moartea victimei, moștenitorii acesteia se vor constitui ei înșiși parte civilă și vor declanșa și exercita acțiunea civilă *nomine et iure proprio* întrucât dreptul la repararea prejudiciului s-a născut direct în patrimoniul lor. Obiectul acțiunii civile poate consta nu doar în repararea prejudiciului material, ci și a celui nepatrimonial constând în durerea încercată prin moartea victimei (art. 1391 C.civ.). În situația în care moartea victimei s-a datorat altei cauze decât infracțiunea, acțiunea civilă va fi exercitată de moștenitorii acesteia *iure hereditatis*, însă diferit, după cum autorul lor se constituise sau nu parte civilă în procesul penal înainte de dispariția sa ca subiect de drept. Dacă persoana vătămată nu s-a constituit parte civilă în procesul penal moștenitorii acesteia, preluând prin transmisiune legală dreptul la repararea prejudiciului, se vor constitui parte civilă, însă doar cu privire la prejudiciul material, întrucât dreptul la repararea prejudiciului nepatrimonial produs autorului lor nu trece la moștenitori, potrivit art. 1391 alin. (4) C.civ. Dacă persoana vătămată s-a constituit parte civilă în procesul penal și ulterior a intervenit decesul, atunci moștenitorii acesteia pot continua [prin intermediul succesiunii procesuale prevăzute la art. 24 alin. (1) C.proc.pen.] exercitarea acțiunii în forma în care a fost pornită de autorul lor, inclusiv sub aspectul obligării inculpatului la repararea prejudiciului nepatrimonial,

în concordanță cu dispozițiile substanțiale ale art. 1391 alin. (4) teza finală C.civ.

(Răspuns 65: b, c).

66. În cazul în care instanța penală admite acțiunea civilă exercitată și împotriva părții responsabile civilmente:

a) dacă infracțiunea a fost comisă ca urmare a unui accident rutier produs de inculpatul care a încheiat un contract de asigurare de răspundere civilă obligatorie, societatea de asigurări, ca parte responsabilă civilmente, nu va fi obligată în solidar, ci singură la repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune;

b) dacă infracțiunea a fost comisă ca urmare a unui accident rutier produs de inculpatul care nu încheiase contract de asigurare de răspundere civilă obligatorie, Fondul de protecție a victimelor străzii poate fi obligat, în calitate de parte responsabilă civilmente, singur, și nu în solidar cu inculpatul, la repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune;

c) dacă infracțiunea a fost comisă ca urmare a unui accident rutier produs de inculpatul care încheiase un contract de asigurare de răspundere civilă obligatorie, societatea de asigurări poate fi obligată ca parte responsabilă civilmente și peste plafonul stabilit conform dispozițiilor legale privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă.

Chiar dacă toate persoanele care au obligația legală sau convențională de a repara prejudiciul cauzat prin infracțiune și care sunt chemate în proces într-una din modalitățile permise de lege, participă în cauză în aceeași calitate, *de parte responsabilă civilmente*, modalitatea în care eventual va fi angajată răspunderea lor civilă nu este întotdeauna aceeași. Deși inițial, sub imperiul vechii reglementări, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, prin Decizia de admitere a recursului în interesul legii nr. 1/28.03.2005 (M.Of. nr. 503 din 14 iunie 2005) a stabilit că societatea de asigurări participă în procesul penal în calitatea de „asigurător de răspundere civilă”, sugerând și o răspundere solidară, în prezent, în

contextul noului Cod, a revenit asupra acestei soluții. Astfel, prin Decizia nr. 1/15.01.2016, Completul competent să rezolve recursul în interesul legii a stabilit că societatea de asigurare are, în cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, calitatea de parte responsabilă civilmente și are obligația de a repara *singură* prejudiciul cauzat prin infracțiune, și nu în solidar cu inculpatul. În același timp, societatea de asigurare poate fi obligată doar în limitele stabilite în contractul de asigurare și fără a depăși plafonul stabilit prin normele speciale emise de Comisia de supraveghere a asigurărilor. Pentru partea din despăgubirile stabilite de instanță care depășește acest plafon poate fi obligat doar inculpatul ca autor nemijlocit al prejudiciului (a se vedea, în acest sens, și *M. Udrișu*, op. cit., ed. 2, p. 97). Potrivit celor stabilite în mod obligatoriu de instanța supremă, Fondul de protecție a victimelor străzii poate fi obligat singur, iar nu în solidar cu inculpatul la plata despăgubirilor stabilite pentru repararea prejudiciului cauzat prin accidentul rutier provocat de inculpatul neasigurat [I.C.C.J., Secțiunile Unite, Decizia nr. 3/15.06.2010. (M. Of. nr. 866 din 23 decembrie 2010)].

(Răspuns 66: a, b).

67. Nu poate fi avocat al unei părți sau al unui subiect procesual principal:

a) soția sau ruda până la gradul al IV-lea cu partea sau cu subiectul procesual;

b) avocatul care a cunoscut fapte sau împrejurări de fapt legate de fondul cauzei înainte de a dobândi calitatea procesuală de avocat în cauza respectivă, dacă a fost citat ca martor;

c) persoana care are calitatea de suspect într-o altă cauză.

În primul rând, deși sunt desemnate prin aceeași noțiune, nu trebuie confundată *calitatea substanțială* de avocat, care se dobândește ca urmare a condițiilor materiale prevăzute de Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (M.Of. nr. 98 din 7 februarie 2011) și de H.G. nr. 64/2011 privind adoptarea Statutului profesiei de avocat și *calitatea procesuală* de avocat, care îi permite acestuia să participe ca

subiect procesual distinct într-o cauză penală concretă. Ca participant în procesul penal, avocatul (desemnat în legislația anterioară prin termenul de apărător) care a dobândit deja calitatea substanțială primară este cel care asistă sau reprezintă un subiect procesual principal sau o parte, exercitând atât drepturile procesuale ale subiectului pe care îl asistă, cât și drepturi proprii. Aptitudinea generală a unui avocat (în sens substanțial) de a deveni avocat într-o cauză penală concretă (în sens procesual) este circumscrisă unor interdicții legale care, în actuala legislație, au îmbrăcat forma unor incompatibilități procesuale pentru avocat. Astfel, potrivit art. 88 alin. (2) și (4) și art. 114 alin. (3) C.proc.pen., printre altele, nu poate fi avocat al unei părți sau al unui subiect procesual principal, soțul ori ruda până la gradul al IV-lea cu procurorul sau cu judecătorul (de drepturi și libertăți, de cameră preliminară sau care compune completul de judecată). De asemenea, nu poate fi avocat nici o altă parte sau un alt subiect procesual însă din aceeași cauză nu din alte cauze, întrucât doar identitatea de cauză justifică această incompatibilitate fundamentată pe un conflict prezumat între interesul părții asistate și propriul interes. Persoana care a cunoscut fapte sau împrejurări de fapt relevante înainte de a dobândi calitatea de avocat va fi citat și care a fost citată ca martor nu va mai putea fi avocat în cauză. Calitatea de martor este preferată la nivel legislativ, potrivit art. 114 alin. (3) C.proc.pen. Identitatea de denumire pentru desemnarea ambelor calități (substanțială și procesuală) sugerează preferința exclusivă a legiuitorului pentru categoria profesională chemată să acorde asistență juridică în procesul penal.

(Răspuns 67: b).

!68. La Înalta Curte de Casație și Justiție:

a) completul care soluționează o contestație împotriva hotărârii prin care judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus începerea judecății se compune din 2 judecători;

b) completul care soluționează o cerere de strămutare în materie penală se compune din 3 judecători;

c) completul care judecă în primă instanță o cauză penală poate fi compus, în anumite situații, și dintr-un singur judecător.

Normele în baza cărora se compun completurile de judecată, fiind comune întregului sistem al instanțelor de judecată, nu sunt prevăzute în Codul de procedură penală, ci în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată. Dată fiind însă poziția Înaltei Curți de Casație și Justiție în cadrul ierarhiei piramidale a instanțelor de judecată, regulile după care se compun completurile în cadrul instanței supreme au caracter special, fiind prevăzute distinct în Secțiunea a 4-a, Capitolul I din Titlul II din Lege. Astfel, cu privire la această grilă, potrivit art. 31-34 din Legea nr. 304/2004, republicată, în materie penală, completele (în exprimarea legiuitorului) de judecată se compun din 3 judecători pentru toate cauzele date, potrivit legii, în competența de primă instanță a Înaltei Curți de Casație și Justiție și din 2 judecători pentru contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție. Cu privire la compunerea în general a completelor de judecată la instanța supremă, art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată, a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, ca urmare a consacrării legislative a dreptului de a ataca prin intermediul contestației și încheierile de luare a măsurilor asigurătorii pronunțate în cursul judecății în apel (la curțile de apel). Astfel, pentru aceste contestații prevăzute la art. 250¹ alin. (1) C.proc.pen. completul de judecată este format din 3 judecători. În absența unei dispoziții contrare și ținând cont de faptul că cererea de strămutare nu se soluționează de un judecător (de cameră preliminară sau de drepturi și libertăți), ci de către instanța de judecată (Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă), atunci când cererea se adresează instanței supreme va fi soluționată de un complet format tot din 3 judecători. Această soluție corespunde și noilor modificări aduse în materie de O.U.G. nr. 18/2016, care stabilesc că prevederile art. 71-74 C.proc.pen. (referitoare inclusiv la competența de soluționare a cererii de strămutare) se aplică în mod corespunzător și în procedura de camera preliminară.

(Răspuns 68: a, b).

69. Calitatea procesuală de parte:

- a) poate fi transmisă doar prin intermediul succesiunii legale;
- b) se dobândește doar ca urmare a punerii în mișcare a acțiunilor judiciare;
- c) nu permite cumulul în aceeași cauză cu o calitate de subiect procesual principal.

De regulă, calitatea procesuală de parte poate fi transmisă doar în ceea ce privește latura civilă a cauzei și doar prin intermediul succesiunii legale materializate într-una din formele prevăzute de art. 24 C.proc.pen. În prezent, calitatea procesuală de parte civilă poate fi transmisă, potrivit art. 20 alin. (7) C.proc.pen., și pe cale convențională, dacă transmitătorul dreptului la repararea prejudiciului se constituise, la momentul transmisiunii, parte civilă în procesul penal. În aceste condiții acțiunea civilă va continua să fie exercitată în procesul penal, însă nu de subiectul său inițial, ci de dobânditorul dreptului la repararea prejudiciului căruia i se transmite nu doar dreptul substanțial, ci și calitatea procesuală care derivă din acesta. Instanța penală are posibilitatea să disjungă acțiunea civilă exercitată în aceste condiții. Calitatea de *parte* în proces presupune nu doar o legitimare procesuală, ci și una cauzală, întrucât părțile sunt subiecți care exercită sau împotriva cărora se exercită o acțiune judiciară. Prin urmare calitatea de parte în procesul penal este dobândită doar ca urmare a declanșării acțiunilor judiciare și subzistă câtă vreme acțiunea care a generat-o nu s-a stins. În actualul context normativ este permis doar cumulul între calitatea de persoană vătămată și cea de parte civilă. Așa cum am explicat anterior, în procedura specială de tragere la răspundere penală a persoanei juridice, legea nu exclude nici posibilitatea ca aceeași persoană (juridică) să cumuleze două calități distincte, de inculpat și de parte responsabilă civilmente.

(Răspuns 69: b).

70. Avocatul din oficiu:

- a) poate înlocui, ca urmare a dispoziției instanței, pe avocatul ales al inculpatului chiar în etapa dezbaterilor;

b) este desemnat în toate cazurile de organul judiciar competent;

c) are, în tot cursul procesului penal, dreptul la un termen de minimum 3 zile pentru pregătirea apărării atunci când este desemnat pentru a-l înlocui pe avocatul ales care lipsește nejustificat.

Posibilitatea înlocuirii avocatului ales cu un avocat desemnat din oficiu este permisă doar în cazul asistenței juridice obligatorii a suspectului sau inculpatului, când prezența avocatului este absolut necesară pentru asigurarea valabilității actelor de procedură. Cum înlocuirea operează ca o excepție de la regula care consacră libertatea absolută de alegere a avocatului de către clientul său, această posibilitate este circumscrisă unor cazuri limitativ prevăzute la art. 91 alin. (2) C.proc.pen.: absență nejustificată, neasigurarea substituirii sau refuzul nejustificat al avocatului ales de a exercita apărarea, deși a fost asigurată exercitarea tuturor drepturilor procesuale. Înlocuirea este permisă în tot cursul procesului penal indiferent de faza, etapa sau stadiul în care a ajuns activitatea judiciară (urmărire penală, etapă de cameră preliminară, judecată în fond, în căile de atac, cercetare judecătorească, dezbateri etc.). Măsura înlocuirii determină și obligația organului judiciar de a acorda avocatului din oficiu (străin de pricină) un termen rezonabil și înlesnirile necesare pentru pregătirea unei apărări efective; însă doar în cursul judecății acest termen este de minimum 3 zile. În considerarea modului autonom de funcționare a profesiei de avocat, libere și independente, avocatul din oficiu poate fi desemnat doar de către singurul său organ tutelar din punct de vedere administrativ – baroul din care face parte, prin decan sau avocatul desemnat de acesta, în baza art. 72 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 și potrivit procedurii prevăzute la art. 150-172 din Statutul profesiei de avocat. Potrivit legii, organele judiciare pot lua *doar măsuri* pentru desemnarea unui avocat din oficiu care constau de regulă în emiterea unei adrese către baroul în circumscripția căruia se găsește instanța pentru desemnarea, în condițiile amintite, a unuia dintre membrii săi. Prin raportare la aceste realități, dispozițiile care permit desemnarea avocatului din oficiu direct de către organele judiciare, cum sunt cele prevăzute la art. 80 alin. (1) C.proc.pen. (pentru reprezentarea colectivă) ori cele prevăzute la art. 200 alin. (8) C.proc.pen. (pentru reprezentarea

inculpatului la efectuarea comisiei rogatorii) încalcă principiile de funcționare a profesiei de avocat.

(Răspuns 70: a).

71. Asistența juridică a suspectului sau inculpatului:

a) este obligatorie la soluționarea în cursul urmăririi penale a propunerii de arestare preventivă a unui inculpat major, aflat în stare de libertate și care nu se găsește în vreunul din cazurile prevăzute la art. 90 C.proc.pen.;

b) este obligatorie în cursul judecății unui inculpat major care era minor la data sesizării instanței;

c) este obligatorie în tot cursul urmăririi penale, chiar dacă inculpatul a devenit major, dacă la data săvârșirii faptei era minor.

Cazurile în care asistența juridică a suspectului sau inculpatului este obligatorie sunt prevăzute în art. 90 lit. a)-c) C.proc.pen., însă enumerarea acestora nu este exhaustivă, astfel încât asistența juridică îmbracă acest caracter și în alte cazuri prevăzute de lege. Astfel, potrivit art. 225 alin. (5) C.proc.pen., la soluționarea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale, indiferent de starea în care se găsește inculpatul (privat de libertate sau liber, într-unul din cazurile prevăzute la art. 90 C.proc.pen. sau nu) asistența sa juridică este obligatorie. În ceea ce privește minoritatea, doar beneficiul substanțial al acestei stări se raportează la momentul săvârșirii faptei, nu și la cel procesual care este, de regulă, actual. Prin urmare, asistența juridică este obligatorie doar câtă vreme inculpatul se găsește în starea care a generat-o, începând la momentul la care a devenit major. Cum activitatea judiciară se desfășoară succesiv și progresiv, în timpul urmăririi penale asistența juridică este obligatorie până la data la care inculpatul devine major dacă nu este incident vreun alt caz din cele prevăzute de lege. În cursul judecății, prin excepție de la această regulă, potrivit art. 507 alin. (3) C.proc.pen. instanța va continua să facă aplicarea regulilor procedurale privitoare la minori (inclusiv cele care stabilesc caracterul obligatoriu al asistenței juridice) dacă inculpatul era minor la data sesizării instanței chiar dacă ulterior a devenit major. (Pentru aceeași

opinie, a se vedea *M. Udroi*, op. cit., p. 710; în sens contrar, a se vedea *B. Micu ș.a.*, op. cit., p. 85).

(Răspuns 71: a, b).

72. Nu determină reunirea obligatorie a cauzelor situația:

- a) concursului real de infracțiuni;
- b) în care la săvârșirea unei infracțiuni au participat două sau mai multe persoane;
- c) în care două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracțiune.

Cazurile care determină reunirea a două sau mai multe cauze penale nu mai sunt subdivizate în actuala legislație drept cazuri de conexitate sau de indivizibilitate, ci sub forma unor situații care fie provoacă reunirea obligatorie (și care nu trebuie decât constatate de organul judiciar, nu și evaluate), fie pot determina o reunire facultativă (ipoteză în care, pe lângă existența premisei materiale, reunirea nu se dispune decât dacă aceasta nu întârzie judecata). Potrivit art. 43 alin. (1) C.proc.pen., reunirea obligatorie a cauzelor se dispune în cazul infracțiunii continuate, al concursului formal de infracțiuni sau în orice alte cazuri când două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracțiune (infracțiunea complexă, continuă sau de obicei). Indiferent de natura sa, concursul real de infracțiuni (omogen, cu conexitate etiologică sau consecvențională etc.) determină doar o reunire facultativă a cauzelor, în condițiile art. 43 alin. (2) lit. c) C.proc.pen., dacă între infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru buna desfășurare a justiției și dacă prin aceasta nu se întârzie procesul. De asemenea, pluralitatea de participanți la săvârșirea infracțiunii poate determina reunirea cauzelor dacă prin aceasta nu se întârzie procesul, potrivit art. 43 alin. (2) lit. b) C.proc.pen. Mai mult, în cazul concursului real simplu de infracțiuni (între care nu există nicio legătură obiectivă) reunirea pare că nu poate interveni niciodată câtă vreme premisa esențială a acestei măsuri procedurale este tocmai legătura dintre infracțiuni.

(Răspuns 72: a, b).

73. Competența de a judeca prin reunire două cauze penale, una aflată pe rolul Tribunalului București, iar alta aflată pe rolul Curții Militare de Apel București revine:

- a) Curții de Apel București;
- b) Curții Militare de Apel București;
- c) Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Reunirea a două sau mai multe cauze penale poate determina și o prorogare de competență atunci când competența în raport de diferite fapte ori de diferiți făptuitori aparține potrivit legii unor instanțe de grad egal sau de grad diferit. În cazul în care competența după natura faptelor sau după calitatea persoanelor aparține unor instanțe de grad diferit, competența de a judeca toate cauzele reunite se stabilește potrivit preferinței ierarhice stabilite de art. 44 C.proc.pen., revenind instanței superioare în grad. Dacă dintre instanțe una este civilă, iar alta este militară, competența revine instanței civile, însă dacă instanța militară este superioară în grad, competența revine instanței civile echivalente în grad celei competente potrivit art. 44 alin. (1) și (2) C.proc.pen.

(Răspuns 73: a).

74. Excepția de necompetență teritorială:

- a) nu poate fi invocată din oficiu de către instanța de judecată;
- b) nu poate fi invocată în procedura de cameră preliminară;
- c) nu poate fi invocată după începerea cercetării judecătorești.

Indiferent de modalitățile în care este reglementată, competența teritorială are întotdeauna un caracter relativ (determinând în caz de nerespectare sancțiunea nulității relative și permițând acoperirea vătămării în caz de neinvocare sau invocare tardivă). În pofida acestui caracter și în ciuda faptului că, la nivelul aparent al reglementării, organelor jurisdicționale nu li s-a mai recunoscut un rol activ în exercitarea funcțiilor judiciare, toate excepțiile de necompetență (inclusiv cele de necompetență teritorială) pot fi invocate nu doar de procuror, de persoana vătămată sau de părți, ci și din oficiu de instanța de judecată. Cum, potrivit

art. 47 C.proc.pen., excepțiile privesc competența instanței, ele pot fi invocate și în procedurile jurisdicționale desfășurate în fața *judecătorilor* din cadrul instanței (de drepturi și libertăți și de cameră preliminară) câtă vreme aceștia împart aceeași competență materială, personală, teritorială cu instanța din care fac parte. Posibilitatea invocării excepțiilor referitoare la competența instanței în procedura de cameră preliminară este prevăzută expres de dispozițiile art. 345 alin. (1) C.proc.pen. care, conjugate cu dispozițiile generale ale art. 47 alin. (4) C.proc.pen., permit invocarea tuturor excepțiilor de necompetență și din oficiu. Atunci când privesc forme sau modalități de competență relativă (competența materială sau după calitatea persoanei a instanței superioare celei competente potrivit legii și competența teritorială) excepțiile de necompetență pot fi invocate doar până la începerea cercetării judecătorești.

(Răspuns 74: c).

75. O infracțiune de ucidere din culpă săvârșită ca urmare a unui accident rutier produs de inculpatul care, după emiterea rechizitoriului, a devenit judecător la o judecătorie este judecată în primă instanță:

- a) de judecătorie;
- b) de curtea de apel;
- c) de tribunal.

Competența personală este o formă de competență caracterizată prin *actualitate* fiind determinată de calitatea pe care o avea suspectul sau inculpatul la data săvârșirii infracțiunii. Dobândirea calității după săvârșirea infracțiunii nu determină schimbarea competenței, cu excepția infracțiunilor săvârșite de persoanele prevăzute în art. 40 alin. (1) C.proc.pen., calități ce determină competența Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru judecata în primă instanță. Potrivit art. 36 C.proc.pen., tribunalul judecă în primă instanță anumite infracțiuni prevăzute expres prin lege, printre care și infracțiunile săvârșite cu intenție depășită (când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului) care au

avut ca urmare moartea persoanei. Cum, potrivit art. 35 C.proc.pen., judecătoria are în materie penală o competență materială generală pentru judecata în primă instanță, infracțiunea de ucidere din culpă intră în competența judecătoriei și nu a tribunalului. Prin urmare, nu toate infracțiunile care au avut ca urmare moartea persoanei sunt judecate în primă instanță de către tribunal.

(Răspuns 75: a).

76. Curtea de apel este competentă să judece în primă instanță:

a) o infracțiune săvârșită de un judecător cu grad de curte de apel care în momentul săvârșirii este detașat în cadrul Ministerului Justiției ca subsecretar de stat;

b) o infracțiune săvârșită de un avocat, fără legătură cu atribuțiile de serviciu, care în momentul săvârșirii era suspendat din profesie pentru neplata taxelor și contribuțiilor profesionale;

c) o infracțiune de luare de mită săvârșită de un primar.

Prin raportare la dispozițiile art. 38 C.proc.pen., curtea de apel poate fi calificată ca o instanță cu o competență completă, întrucât judecă, atât după materie, cât și după calitatea persoanei, și în primă instanță, și în apel, soluționând și anumite cazuri prevăzute de lege. După calitatea persoanei, curtea de apel judecă în primă instanță, printre altele, infracțiunile săvârșite de judecătorii de la curțile de apel sau de avocați. Competența personală este determinată doar de existența vreuneia din aceste calități speciale și nu de utilizarea acesteia (sau a atribuțiilor pe care le implică) în săvârșirea infracțiunii. Prin urmare, competența personală este atrasă chiar dacă această calitate specială, deși existentă (dobândită în condițiile legii) nu era activă la data săvârșirii infracțiunii. În acest sens, săvârșirea infracțiunii de un avocat sau notar suspendat din funcție (la cerere sau provocată de o acțiune disciplinară), de un procuror sau judecător cu grad de curte de apel detașat în aparatul administrativ va atrage în continuare competența personală a curții de apel. Infracțiunea de luare de mită (ca infracțiune de corupție prevăzută și în Legea nr. 78/2000) săvârșită de către un primar, indiferent de valoarea

sumeii sau a bunului care formează obiectul infracțiunilor de corupție, este de competență, în ceea ce privește urmărirea penală, Direcției Naționale Anticorupție, potrivit art. 13 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 43/2002. Cum calitatea de primar nu este una dintre calitățile speciale care atrag competența curții de apel, competența se va determina potrivit art. 36 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. care prevede că tribunalul judecă în primă instanță infracțiunile pentru care urmărirea penală a fost efectuată de vreuna din direcțiile specializate (D.N.A. sau D.I.I.C.O.T.) dacă nu sunt date prin lege în competența altor instanțe ierarhic superioare.

(Răspuns 76: a, b).

77. Cererea de recuzare:

a) dacă privește procurorul care participă la judecată se soluționează de către completul investit cu judecarea cauzei;

b) dacă privește un membru al completului de judecată se soluționează întotdeauna în complet de un singur judecător din planificarea de permanență;

c) dacă privește un judecător, poate fi soluționată și de un judecător de la instanța ierarhic superioară.

Recuzarea este un instrument extern de invocare și remediere a incompatibilității astfel că, spre deosebire de abținere, se exprimă judiciar *printr-o cerere*, formulată întotdeauna de alți subiecți decât cei la care se referă, dacă au legitimare procesuală în acest sens. În prezent, cererea de recuzare a procurorului, indiferent de faza sau etapa procesuală în care a fost formulată se soluționează întotdeauna de procurorul ierarhic superior fără a avea relevanță faptul că procurorul la care se referă este de anchetă, criminalist sau judiciar, de ședință. Opțiunea legiuitorului a fost să prefere, chiar și în materia constatării și remedierii incompatibilității procurorului, forma în care se manifestă controlul intern în cadrul Ministerului Public, consacrat prin art. 62 și 64 din Legea nr. 304/2004, republicată. Potrivit art. 68 alin. (2) C.proc.pen. cererea de recuzare a judecătorului care face parte din completul de judecată se înaintează spre soluționare completului imediat următor. Acest

complet soluționează cererea în aceeași compunere prevăzută de lege pentru completul investit cu rezolvarea cauzei în care a intervenit incidentul [I.C.C.J., Secțiunile Unite, Decizia nr. 69/15.10.2007 de admitere a recursului în interesul legii (M.Of. nr. 539 din 17 iulie 2008)]. Uneori este posibil ca, în cazul instanțelor cu un număr redus de membri, pentru soluționarea cererii de recuzare să nu existe un alt judecător sau să nu se poată alcătui un complet nou, toți judecătorii aflându-se în stare de incompatibilitate. În acest caz, potrivit art. 68 alin. (8) C.proc.pen., cererea se soluționează de un judecător sau complet de la instanța ierarhic superioară.

(Răspuns 77: c).

78. În cazul săvârșirii unei infracțiuni în circumscripția Municipiului Ploiești, de către o persoană care locuiește în Municipiul Brașov și ulterior, în aceeași zi la ora 10 persoana vătămată sesizează organul judiciar din Municipiul Galați, în circumscripția căruia își are locuința, iar la ora 15 se sesizează din oficiu și organul judiciar din Brașov, competența teritorială în efectuarea urmăririi penale va aparține, potrivit legii:

- a) organului judiciar din Municipiul Ploiești;
- b) organului judiciar din Municipiul Brașov;
- c) organului judiciar din Municipiul Galați.

În materie penală competența teritorială se determină în concret atunci când unul din criteriile spațiale prevăzute de lege (locul săvârșirii infracțiunii, primul loc de aterizare pe teritoriul român etc.) se regăsește în circumscripția organului competent material și care este stabilită pentru fiecare organ în parte în Anexele nr. 1 și 2 ale Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată. Pentru infracțiunile săvârșite pe teritoriul României [așa cum este această noțiune explicată prin dispozițiile art. 8 alin. (2)-(4) C.pen.], competența după teritoriu se determină în funcție de cele 4 criterii spațiale prevăzute în art. 41 alin. (1) C.proc.pen.: locul unde a fost săvârșită infracțiunea, locul unde a fost prins suspectul sau inculpatul, locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridic, la

momentul la care a săvârșit fapta, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia și locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate. În raport de aceste criterii, competența poate aparține unor organe diferite, dar întotdeauna de același grad. Alegerea organului care va avea prioritate intervine ca urmare a unor reguli de preferință, dar care operează întotdeauna în concret (între organe care au fost sesizate) și nu virtual (între organe care ar avea vocație de competență teritorială). Mențiunea *în ordine* din cuprinsul art. 41 alin. (1) C.proc.pen., aplicabil și în ceea ce privește stabilirea competenței teritoriale în cursul urmăririi penale potrivit art. 63 alin. (1) C.proc.pen., nu este în măsură să determine o preferință absolută în ierarhia criteriilor spațiale. În acest sens, dacă nu a fost sesizat, organul judiciar în circumscripția căruia se găsește locul săvârșirii infracțiunii, chiar dacă este primul în ordinea de prioritate prevăzută de lege, nu devine automat competent teritorial să efectueze urmărirea penală. De asemenea, nici organul judiciar care a fost sesizat în concret nu este obligat să-și decline competența în favoarea organului în circumscripția căruia se află locul săvârșirii infracțiunii doar ca urmare a acestei preferințe legale întrucât ar fi afectată substanțial buna desfășurare a urmăririi penale. În funcție de modalitatea în care s-a produs sesizarea, preferința va fi *legală*, în ordinea enumerării locurilor (în caz de sesizări simultane) sau *cronologică*, în favoarea organului mai întâi sesizat (în caz de sesizări succesive). În prezent, prin sesizări simultane înțelegem sesizările înregistrate în aceeași zi, chiar dacă la ore diferite (a se vedea, în același sens, *M. Udroi*, op. cit., ed. 2, p. 169). Cum în situația dată, locul unde se găsește locuința suspectului sau inculpatului (Brașov) este preferat legal în fața locului unde se găsește locuința persoanei vătămate (Galați), ultimul în ordinea de preferință prevăzută la art. 41 alin. (1) C.proc.pen. și sesizările sunt simultane, competența va reveni, între organele sesizate, organului judiciar din Municipiul Brașov.

(Răspuns 78: b).

79. Încheierea prin care se admite cererea de recuzare:

a) dacă privește un membru al completului de judecată investit cu judecarea cauzei în fond nu poate fi atacată separat, dar poate fi atacată odată cu fondul;

b) poate cuprinde mențiuni cu privire la desființarea actelor și măsurilor dispuse de judecătorul față de care s-a constatat existența incompatibilității;

c) nu trebuie motivată.

Formularea unei cereri de recuzare a unui membru al completului de judecată are natura unei chestiuni incidente (preliminare) ce trebuie rezolvată înainte de continuarea judecății. Potrivit art. 68 alin. (7) C.proc.pen., indiferent de natura actului procesual pe care îl conține, încheierea prin care se soluționează abținerea ori recuzarea (în sens pozitiv, prin admitere sau în sens negativ, prin respingere) nu este supusă niciunei căi de atac. În contextul acestei reglementări lipsite de echivoc, caracterul definitiv al încheierii prin care se soluționează cererea de abținere sau recuzare se dobândește la data pronunțării, în condițiile art. 551 pct. 1 C.proc.pen. De asemenea, interdicția legală se referă nu doar la căile ordinare de atac (apel, contestație), ci și la căile extraordinare de atac (contestație în anulare, revizuire etc.). Prin urmare, nici *dispozițiile generale* prevăzute de art. 408 alin. (2) și (3) C.proc.pen., care permit atacarea cu apel a încheierilor pronunțate în cursul judecății numai odată cu sentința dată asupra fondului nu se aplică în această situație *de excepție*. Art. 68 alin. (6) C.proc.pen. prevede că, în caz de admitere a abținerii sau recuzării judecătorului (oricare ar fi tipul acestuia), se va stabili în ce măsură actele îndeplinite sau măsurile dispuse se mențin. Astfel, constatând incompatibilitatea, judecătorul sau completul de judecată constată implicit și cauza de nulitate a actelor efectuate sau a măsurilor dispuse, însă prin excepție de la regula prevăzută la art. 281 C.proc.pen., legea îi permite să acopere această nulitate prin menținerea actelor sau măsurilor neconforme. Actele și măsurile nemenținute vor fi desființate prin încheierea de admitere a abținerii sau recuzării. Nicio dispoziție specială nu înlătură obligația generală de motivare a încheierilor prin care instanța se pronunță asupra oricărei chestiuni incidente, potrivit art. 351 alin. (3) C.proc.pen.

✓ (Răspuns 79: b).

80. Curtea militară de apel:

a) judecă în primă instanță infracțiunile săvârșite de judecătorii de la curtea militară de apel;

b) judecă în primă instanță infracțiunile săvârșite de militari cu gradul de colonel, chiar dacă nu au legătură cu atribuțiile de serviciu;

c) soluționează, în anumite condiții, cereri de strămutare.

Potrivit art. 39 alin. (1) raportat la art. 38 C.proc.pen., curtea militară de apel nu are competența de a judeca în primă instanță infracțiunile săvârșite de judecătorii din cadrul său, această competență revenind curții de apel obișnuite. În prezent, instanțele militare au dobândit o competență personală generală, cu privire la toate infracțiunile săvârșite de militari indiferent dacă au sau nu legătură cu atribuțiile de serviciu, câtă vreme mai au calitatea de militari activi și nu sunt în rezervă. Potrivit art. 37 alin. (1) C.proc.pen., tribunalul militar judecă în primă instanță toate infracțiunile comise de militari până la gradul de colonel inclusiv, cu excepția celor date prin lege în competența altor instanțe. Curtea militară de apel are și competență de a soluționa cererile de strămutare a judecării unei cauze de la o instanță militară competentă la o altă instanță de același grad.

(Răspuns 80: c).

81. În cazul săvârșirii unei infracțiuni de vătămare corporală din culpă produsă ca urmare a unui accident rutier provocat de un notar public, competența de judecată în primă instanță va aparține:

a) Înaltei Curți de Casație și Justiție dacă, după pronunțarea unei hotărâri în primă instanță, notarul public dobândește calitatea de ministru al justiției;

b) judecătoriei dacă, după emiterea actului de sesizare a instanței de judecată, în fața judecătorului de cameră preliminară se depune ordinul ministrului justiției prin care se constată încetată calitatea de notar public;

c) curții de apel dacă, în cursul cercetării judecătorești la prima instanță de judecată, s-a dispus excluderea din profesie a notarului public.

Potrivit art. 38 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., infracțiunile săvârșite de notarii publici sunt judecate în primă instanță (potrivit deci unor norme de competență personală) de către curtea de apel. Așa cum am precizat însă, competența personală se caracterizează prin actualitate, având relevanță calitatea pe care o avea suspectul sau inculpatul la data săvârșirii infracțiunii, pierderea calității pe parcursul activității judiciare determinând și pierderea competenței. De la această regulă legea prevede și anumite excepții când fie pierderea, fie dobândirea calității nu atrage și pierderea competenței. Astfel, potrivit art. 48 alin. (1) C.proc.pen., pierderea calității care a determinat competența personală inițială nu atrage și pierderea competenței atunci când fapta are legătură cu atribuțiile de serviciu ale făptuitorului (nu este cazul în ipoteza analizată) sau când s-a dat citire actului de sesizare a instanței de judecată. Prin raportare la dispozițiile art. 374 alin. (1) C.proc.pen., citirea actului de sesizare (prin care s-a dispus trimiterea în judecată) sau de investire (prin care s-a dispus începerea judecării) are loc după finalizarea procedurii de cameră preliminară, în cursul judecării în primă instanță și mai înainte de începerea cercetării judecătorești. Dobândirea calității după săvârșirea infracțiunii nu determină schimbarea competenței, cu excepția infracțiunilor săvârșite de persoanele prevăzute în art. 40 alin. (1) C.proc.pen. – calități ce determină competența Înaltei Curți de Casație și Justiție. Schimbarea competenței ca urmare a dobândirii vreuneia din calitățile speciale prevăzute la art. 40 alin. (1) C.proc.pen. nu determină însă și schimbarea competenței de a judeca în apel, care rămâne câștigată instanței superioare celei care a pronunțat hotărârea atacată. O infracțiune de vătămare corporală din culpă se judecă în primă instanță, dacă nu se reține vreo calitate specială a făptuitorului, de către judecătoria, potrivit art. 35 raportat la art. 36 C.proc.pen.

(Răspuns 81: b, c).

82. În cazul în care, pe raza teritorială a județului Buzău, se săvârșește o infracțiune de conducere a unei nave de către o persoană fără brevet, prevăzută la art. 2 alin. (1) din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval:

a) competența de judecată în primă instanță aparține Tribunalului Buzău;

b) competența de judecată în primă instanță aparține judecătorei în a cărei circumscripție se află locul săvârșirii infracțiunii;

c) competența de judecată în primă instanță aparține Tribunalului Galați.

Infracțiunile prevăzute în Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval determină o competență specială potrivit dispozițiilor speciale de procedură prevăzute în Capitolul V din Legea nr. 191/2003. Competența specială reprezintă acea formă subsidiară de competență caracterizată prin unicitate și exclusivitate care specializează competența obișnuită transferând-o unei singure categorii de organe judiciare. Pentru infracțiunile prevăzute în Legea nr. 191/2003 aceste organe sunt *completele specializate* ale Tribunalului Constanța și Galați, parchetele de pe lângă acestea și, doar pentru infracțiunile prevăzute la art. 27-30 din Legea nr. 191/2003, organele de cercetare penală speciale alcătuite din persoane desemnate în condițiile art. 55 alin. (5) și (6) C.proc.pen. În ceea ce privește judecata, această competență specială se manifestă:

- pe *plan material*, în sensul că potrivit art. 36 din Legea nr. 191/2003 infracțiunile la care se referă se judecă în primă instanță de tribunal;

- pe *plan teritorial*, în sensul că doar tribunalele Constanța și Galați, prin completele specializate ale acestora, judecă aceste infracțiuni, după o competență teritorială stabilită prin norme derogatorii de la regulile generale, prevăzute în art. 37 din Legea nr. 191/2003. Astfel, pentru competența specială în cazul infracțiunilor privind transportul naval, raza teritorială a Tribunalului Constanța este formată din județele Constanța și Tulcea, marea teritorială, Dunărea până la mila marină 64 inclusiv, în timp ce raza teritorială a Tribunalului Galați este formată din celelalte județe (inclusiv Buzău), Dunărea de la mila marină 64, în amonte, până la km 1075. Dispozițiile speciale care reglementează această competență, inclusiv pe plan teritorial au caracter absolut, neputând fi înlocuite sau acoperite.

(Răspuns 82: c).

83. Cererea de strămutare a unei cauze penale:

- a) se depune la Înalta Curte de Casație și Justiție sau la curtea de apel competentă să o soluționeze;
- b) poate fi formulată și cu privire la o cauză aflată în procedură de cameră preliminară;
- c) se soluționează cu citarea părților.

Potrivit noului Cod de procedură penală [art. 72 alin. (2) C.proc.pen.] cererea de strămutare se depune la instanța de unde se solicită strămutarea și trebuie să cuprindă indicarea temeiului de strămutare, precum și motivarea în fapt și în drept. În absența unei sancțiuni exprese pentru nerespectarea acestei dispoziții, consider că cererea adresată direct instanței competente să o soluționeze nu atrage respingerea cererii ca inadmisibilă, ci provoacă declanșarea procedurii de soluționare la instanța competentă sau, cel mult, trimiterea cererii pe cale administrativă la instanța de unde se solicită strămutarea. Cu privire la posibilitatea strămutării în procedura de cameră preliminară, reglementarea inițială, contradictorie, a fost remediată prin modificările aduse art. 72 alin. (1) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, astfel că, în prezent, sunt incidente doar dispozițiile art. 75 alin. (2) C.proc.pen., care prevăd că regulile procedurale de la strămutarea judecării cauzei, instituite de art. 71-74 C.proc.pen., se aplică în mod corespunzător și în *procedura de cameră preliminară*. În aplicarea în concret a vechilor dispoziții contradictorii apreciem că ar trebui luate în considerare, pe de-o parte, finalitatea strămutării ca mecanism procesual și, pe de altă parte, scopul general al aplicării normelor de drept procesual penal stabilite de art. 1 alin. (2) C.proc.pen. Astfel, strămutarea tinde la modificarea, pe cale judiciară, a competenței teritoriale a instanței de judecată prin înlocuirea competenței normale cu o alta delegată (a se vedea și *T. Pop*, *Drept procesual penal*, vol. II, Tipografia Națională, Cluj, 1946, p. 227-228). În procedura de cameră preliminară, competența instanței sesizate face obiectul verificărilor judecătorului de cameră preliminară care, identificând o stare anormală cu privire la aceasta (inclusiv cu privire la competența teritorială) o poate remedia prin declinare de competență sau regulator de competență. Prin urmare, de vreme ce judecătorul de cameră preliminară poate declanșa o modificare unilaterală a competenței teritoriale, de ce nu ar fi fost posibil ca

aceeași formă de competență să fie modificată pe cale provocată, de o instanță superioară, mai ales că, în procedura de cameră preliminară a intervenit sesizarea instanței. În același timp, potrivit art. 1 alin. (2) C.proc.pen. normele de drept procesual penal sau de procedură penală trebuie aplicate, în egală măsură, atât pentru asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare, cât și pentru garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal, deziderat care ar fi atins prin recunoașterea posibilității acestor subiecți de a-și valorifica suspiciunile privitoare la imparțialitatea instanței (și implicit a judecătorilor din cadrul acesteia) prin formularea de cereri de strămutare. Potrivit art. 73 alin. (2) C.proc.pen., în procedura de soluționare a cererii de strămutare părțile nu se citează, ci se încunoștințează.

(Răspuns 83: b).

84. Este incompatibil:

a) să judece în apel o cauză judecătorală care a participat anterior la soluționarea unei plângeri împotriva ordonanței de clasare și a dispus trimiterea cauzei la procuror;

b) să continue efectuarea urmăririi penale după ce judecătoralul de cameră preliminară a provocat reluarea urmăririi prin restituirea cauzei la parchet, procurorul care a efectuat anterior urmărirea penală în cauză;

c) să participe la soluționarea revizuirii formulate cu privire la decizia prin care s-a rezolvat apelul declarat împotriva propriei hotărâri, judecătoralul care a judecat în primă instanță o cauză penală.

Efectul impeditiv al inadmisibilității este generat de starea de inadecvare în care se găsește un anumit subiect oficial în raport cu o cauză penală concretă.

Pentru a împiedica posibilitatea ca un subiect oficial să refuze unilateral beneficiul investiției, incompatibilitatea trebuie constatată pe cale judiciară ca urmare a identificării vreunui din cazurile prevăzute de lege. În prezent, legea de procedură nu mai reține între cazurile de incompatibilitate a procurorului, prevăzute de art. 65 raportat la art. 64 C.proc.pen., pe cel referitor la procurorul care a efectuat urmărirea penală și care este chemat să procedeze la refacerea ei, ca urmare a

reluării urmăririi penale în caz de restituire a cauzei potrivit art. 334 C.proc.pen. Prin urmare, nu poate fi invocată și reținută o eventuală stare de incompatibilitate a procurorului care a efectuat urmărirea penală în acest caz, precum și în cazul în care acesta este chemat să procedeze la completarea urmăririi ca urmare a redeschiderii urmăririi penale în condițiile art. 335 alin. (5) C.proc.pen. Reluarea în caz de restituire și de redeschidere a urmăririi penale nu generează automat o stare de inadecvare a procurorului de caz. Cu toate acestea, o eventuală stare de incompatibilitate (concretă și nu generică) a procurorului care a efectuat inițial urmărirea penală ar mai putea fi valorificată doar prin intermediul cazului de incompatibilitate prevăzut de art. 65 alin. (1) raportat la art. 64 alin. (1) lit. f) – *există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea sa ar fi afectată*. Lipsa de obiectivitate trebuie însă dovedită de cel care o invocă. Cazurile de incompatibilitate a judecătorilor sunt reglementate fie cu titlu general, putând determina incompatibilitatea oricărui tip de judecător (de drepturi și libertăți, de cameră preliminară sau din completul de judecată), fie cu titlu particular, când operează doar pentru un anumit tip de judecător. Potrivit art. 64 alin. (5) C.proc.pen., judecătorul care a participat la rezolvarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac (oricare ar fi natura acestora). Deși este evidentă în privința judecătorului de cameră preliminară care, admitând plângerea împotriva unei soluții de netrimitere în judecată dispune *începerea judecății*, incompatibilitatea prevăzută de acest caz există indiferent de soluția pronunțată de judecător în rezolvarea plângerii. Această incompatibilitate a fost confirmată de către Curtea Constituțională care a decis că *este neconstituțională* soluția legislativă conform căreia exercitarea funcției de verificare a legalității *netrimiterii în judecată* este compatibilă cu exercitarea funcției de judecată [Curtea Constituțională, Decizia nr. 552/16.07.2015 (M.Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015)]. Din păcate, decizia Curții Constituționale nu a fost transpusă în mod coerent ca urmare a modificărilor aduse Codului de procedură penală prin O.U.G. nr. 18/2016, astfel că forma actuală a art. 3 alin. (3) C.proc.pen. sugerează că incompatibilitatea există doar pentru judecătorul care a admis plângerea și a dispus *începerea judecății*. Cu privire la incompatibilitatea judecătorilor din completul de judecată, judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale de atac sau la

rejudicarea cauzei după desființarea ori casarea hotărârii. Incompatibilitatea prevăzută de art. 64 alin. (3) C.proc.pen. există indiferent de natura căii de atac (ordinară sau extraordinară) în care ar participa judecătorul. Mai mult, în cazul revizuirii, incompatibilitatea judecătorului chemat să o rezolve există chiar dacă această cale extraordinară de atac nu a fost formulată împotriva propriei hotărâri, ci a unei alte hotărâri pronunțate în cauză. Potrivit art. 458 C.proc.pen., competență să judece cererea de revizuire este instanța care a judecat cauza în primă instanță chiar dacă revizuirea privește hotărârea instanței de apel.

(Răspuns 84: a, c).

85. Strămutarea:

- a) nu poate fi cerută de persoana vătămată;
- b) poate privi judecarea unei cauze în care instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției;
- c) nu poate fi soluționată în absența inculpatului aflat în arest preventiv sau în arest la domiciliu.

Potrivit modificărilor aduse art. 72 alin. (1) C.proc.pen. prin O.U.G. nr.18/2016, legitimare procesuală pentru formularea cererii de strămutare au părțile, persoana vătămată și procurorul. Cererea formulată de alți subiecți care participă la judecată [persoanele ale căror bunuri sunt supuse confiscării și care, potrivit art. 366 alin.(3) C.proc.pen., pot formula cereri, ridica excepții sau pune concluzii cu privire la măsura confiscării] trebuie respinsă ca inadmisibilă. Aceiași subiecți pot eventual sesiza procurorul printr-un memoriu în care să învedereze motivele care ar fundamenta o astfel de cerere, urmând ca procurorul să decidă dacă formulează sau nu cererea de strămutare. Cererea de strămutare poate fi formulată doar după sesizarea instanței, fără a avea însă relevanță modalitatea în care aceasta s-a produs: prin rechizitoriu, prin acord de recunoaștere a vinovăției, prin declinare de competență etc. Cum, la soluționarea cererii părțile nu sunt citate, ci doar încunoștințate, neprezentarea acestora la termen nu împiedică rezolvarea strămutării, iar instanța competentă poate dispune aducerea inculpatului aflat în

stare de arest preventiv sau arest la domiciliu, însă doar dacă apreciază că prezența sa este necesară pentru soluționarea cererii.

(Răspuns 85: b).

86. Este incompatibil:

a) să soluționeze o cauză pe fond judecătorul din completul de judecată care anterior a pus din oficiu în discuția participanților și a decis schimbarea încadrării juridice a faptei reținute în sarcina inculpatului, în toate cazurile;

b) în caz de pluralitate de inculpați trimiși în judecată prin același rechizitoriu, să judece cauza cu privire la unii dintre aceștia judecătorul care anterior a soluționat cauza privind pe ceilalți în baza procedurii de recunoaștere a vinovăției, în toate cazurile;

c) să judece o cauză penală judecătorul care anterior a participat, în calitate de procuror, la procedura de confirmare a ordonanței de redeschidere a urmăririi penale dispuse în aceeași cauză și față de același inculpat trimis ulterior în judecată, în toate cazurile.

În actuala reglementare cazurile de incompatibilitate a judecătorilor nu mai sunt reglementate în mod exhaustiv, fiind permisă constatarea stării de inadecvare și cu privire la situații neindicate în mod concret, dar pentru care există o *suspiciune rezonabilă* în acest sens. În perioada recentă, cazurile de incompatibilitate au fost explicate și uneori completate prin mai multe decizii de admitere a recursurilor în interesul legii pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție care ar trebui în continuare luate în considerare chiar dacă au dezlegat probleme generate de vechea lege de procedură. În acest sens, instanța supremă, Secțiile unite, prin Decizia de admitere a recursului în interesul legii nr. 1/16.01.2006 (M.Of. nr. 291 din 31 martie 2006) a stabilit că schimbarea încadrării juridice a faptei ce face obiectul actului de sesizare a instanței, prin încheiere pronunțată înainte de soluționarea cauzei, nu atrage incompatibilitatea judecătorului care a făcut parte din completul de judecată. De asemenea, prin Decizia de admitere a recursului în interesul legii nr. 17/12.11.2012 (M.Of. nr. 820 din 6 decembrie 2012), Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, a

statuat că judecătorul care a soluționat cauza conform procedurii abreviate cu privire la unii dintre inculpați nu devine incompatibil să judece acțiunea penală și acțiunea civilă cu privire la ceilalți inculpați, în ipoteza în care trimiterea în judecată a tuturor inculpaților s-a făcut prin același rechizitoriu, pentru infracțiuni între care există stare de conexitate sau indivizibilitate. În același timp, judecătorul devine incompatibil doar dacă în considerentele hotărârii pronunțate potrivit procedurii abreviate și-a exprimat părerea cu privire la soluția ce ar putea fi dată în cauza disjunctă. Prin urmare, aceste dezlegări ale instanței supreme referitoare la cele două probleme de drept trebuie percepute judiciar ca instituind niște cazuri generale de compatibilitate, care nu atrag *de plano* incompatibilitatea judecătorului aflat în vreuna din situații (în toate cazurile), dar care nici nu exclud în concret incidența incompatibilității, valorificate judiciar prin cazul prevăzut la art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. „*există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea judecătorului este afectată*”. În schimb, efectuarea de acte de urmărire penală sau participarea, în calitate de procuror, la orice procedură desfășurată în fața unui judecător (de drepturi și libertăți sau de cameră preliminară) a persoanei care ulterior devine judecător atrage incompatibilitatea judecătorului, în toate cazurile, potrivit art. 64 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.

(Răspuns 86: c).

87. În cazul în care la săvârșirea unei infracțiuni de trădare, prevăzute și pedepsite la art. 394 C.pen., comise de un militar, au participat și civili, iar organul competent decide ca urmărirea penală să se efectueze față de toate persoanele într-o singură cauză:

a) procurorii obișnuiți din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel pot efectua urmărirea penală față de toți participanții la săvârșirea infracțiunii, urmând a fi sesizată curtea de apel pentru judecarea cauzei;

b) procurorii militari din cadrul parchetului militar de pe lângă curtea militară de apel pot efectua urmărirea penală față de toți participanții la săvârșirea infracțiunii, urmând a fi sesizată curtea de apel pentru judecarea cauzei;

c) procurorii obișnuiți din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel sunt obligați să efectueze actele de urmărire penală privitoare la militar care nu suferă amânare.

Chiar dacă are o vocație generală la efectuarea urmăririi penale (putând efectua urmărirea în orice cauză penală), procurorului îi este stabilită uneori pe cale legală o competență obligatorie care provoacă, în cazul infracțiunilor săvârșite de militari, o prorogare de competență guvernată de reguli derogatorii de la procedura de drept comun. În primul rând, potrivit art. 56 alin. (3) lit. a) raportat la art. 38 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., urmărirea penală în cazul infracțiunii de trădare se efectuează în mod obligatoriu de procuror, fiind o infracțiune care se judecă în primă instanță de către curtea de apel. În același timp, potrivit art. 56 alin. (4) C.proc.pen. urmărirea penală în cazul infracțiunilor săvârșite de militari se efectuează, în mod obligatoriu, de procurorul militar. În toate cazurile, competența de a efectua urmărirea penală aparține procurorului de la parchetul corespunzător instanței care, potrivit legii, judecă în primă instanță cauza cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel. În situația dată, prorogarea de competență care intervine ca urmare a reunirii cauzelor (și pentru care competența aparținea unor parchete diferite – parchetului de pe lângă curtea de apel *pentru civili* și parchetului militar de pe lângă curtea militară de apel *pentru militar*) nu operează potrivit regulilor generale prevăzute la art. 63 raportat la art. 44 C.pen. ci potrivit regulii speciale prevăzute la art. 56 alin. (5) C.proc.pen. Astfel, procurorii militari din cadrul parchetelor militare sau secțiilor militare ale parchetelor efectuează urmărirea penală potrivit competenței parchetului din care fac parte, față de toți participanții la săvârșirea infracțiunilor comise de militari, urmând a fi sesizată instanța competentă potrivit art. 44 C.proc.pen. În cazul nostru, cum ambele instanțe sunt egale în grad, competența revine instanței civile potrivit art. 44 alin. (4) C.proc.pen. Art. 60 C.proc.pen. prevede că procurorul este obligat să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amânare chiar dacă acestea privesc o cauză care nu este de competența acestuia, dispozițiile menționate instituind nu doar o cauză legală de acoperire a vătămării cauzate de efectuarea actelor cu încălcarea normelor de competență, ci și o obligație procedurală de neocolit.

(Răspuns 87: b, c).

88. Nu este supusă niciunei căi de atac:

- a) ordonanța prin care procurorul dispune declinarea de competență și trimite cauza procurorului competent;
- b) încheierea prin care instanța ierarhic superioară comună se pronunță asupra conflictului de competență;
- c) ordonanța prin care procurorul ierarhic superior soluționează cererea de abținere a procurorului care efectuează urmărirea penală.

Potrivit art. 51 alin. (6) C.proc.pen., instanța ierarhic superioară comună sesizată cu un conflict negativ sau pozitiv de competență se pronunță, de urgență, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. De asemenea, potrivit art. 70 alin. (3) și (4) C.proc.pen., procurorul ierarhic superior soluționează declarația de abținere sau cererea de recuzare a procurorului în 48 de ore prin ordonanță care nu este supusă niciunei căi de atac. În ceea ce privește ordonanța prin care procurorul dispune declinarea de competență, în condițiile art. 58 alin. (1) C.proc.pen., în absența vreunei dispoziții contrare, aceasta este supusă regulilor generale privind actele de urmărire penală. Astfel, din punct de vedere al conținutului, trebuie să cuprindă elementele prevăzute la art. 286 alin. (2) C.proc.pen. iar din perspectiva controlului de legalitate și temeinicie, poate fi atacată cu plângere la procurorul ierarhic superior, în condițiile art. 339 C.proc.pen., ca orice alt act de urmărire penală. Dispozițiile art. 50 alin. (4) C.proc.pen. care prevăd că hotărârea de declinare a competenței nu este supusă niciunei căi de atac nu se aplică în mod corespunzător în cursul urmăririi penale prin voința expresă a legiuitorului exprimată în art. 63 alin. (1) C.proc.pen.

(Răspuns 88: b, c).

89. Declarația de abținere:

- a) dacă privește un membru al completului de judecată se înaintează președintelui instanței;
- b) nu trebuie să conțină indicarea cazului de incompatibilitate care a determinat formularea ei;
- c) dacă privește grefierul poate fi soluționată și de judecătorul de drepturi și libertăți.

Abținerea reprezintă remediul procesual prin care incompatibilitatea se invocă chiar de persoana, subiect oficial, care consideră că se află într-un caz de incompatibilitate. Abținerea constituie un instrument intern, voluntar, de invocare a incompatibilității, de aceea se exprimă judiciar *printr-o declarație*. Pentru a elimina manifestările arbitrare ce ar permite unui subiect oficial să refuze unilateral soluționarea unei cauze sau să încalce principiul repartizării aleatorii, legea prevede că incompatibilitatea intervine doar dacă se reține existența vreunui din cazurile prevăzute de lege. Astfel, chiar și în cazul abținerii, indiferent de felul cum se consideră subiectul oficial implicat, art. 66 alin. (1) C.proc.pen. instituie obligația indicării în declarație a cazului de incompatibilitate și a temeiurilor de fapt ce constituie motivul abținerii. Chiar dacă se rezolvă de un alt complet, declarația de abținere a unui membru al completului de judecată se adresează președintelui instanței, care o înaintează completului imediat următor. În ceea ce îl privește pe grefier, acesta este un subiect procesual auxiliar care participă nu doar la ședința de judecată, ci la toate procedurile judiciare desfășurate în fața judecătorilor care își exercită funcțiile judiciare în cadrul instanței. De altfel, indiferent de tipul funcției exercitate, organele jurisdicționale (judecător de drepturi și libertăți, judecător de cameră preliminară sau instanța de judecată) își desfășoară activitatea potrivit unor proceduri care, dincolo de aspectele particulare, se caracterizează și prin anumite trăsături comune. Astfel, printre altele, procedura se desfășoară în ședință (de judecată *lato sensu*), publică sau în camera de consiliu (nepublică). Prin urmare, abținerea sau recuzarea grefierului se soluționează de organul jurisdicțional care își exercită atribuțiile în ședința la care participă grefierul, respectiv judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, potrivit art. 68 alin. (4) C.proc.pen.

(Răspuns 89: a, c).

!90. Are natura unei chestiuni prejudiciale:

- a) cererea de sesizare a Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate, formulată în fața instanței penale;
- b) stabilirea raportului de filiație în procesul penal, în cazul infracțiunilor a căror calificare presupune existența acestui raport care nu este legal stabilit;

c) excepția de nelegalitate cu privire la un act administrativ cu caracter individual invocată în fața instanței penale.

În activitatea instanței de judecată pot apărea uneori incidente privind competența, dintre care unele au aptitudinea de a provoca o prorogare de competență.

Chestiunile reprezintă probleme, incidente sau împrejurări ce implică uneori aspecte de altă natură decât cea penală, invocate din oficiu sau la cerere, care trebuie discutate în contradictoriu și rezolvate înainte de soluționarea fondului. În procesul penal chestiunile pot fi de trei tipuri: *prealabile* (prevăzute la art. 52 C.proc.pen.), *preliminare* sau incidente [implicit reglementate de art. 351 alin. (2) C.proc.pen.] ori *prejudiciale*. Fără a mai fi în prezent reglementate în mod evident, chestiunile prejudiciale reprezentau acele probleme sau împrejurări de natură extrapenală care împiedicau desfășurarea procesului penal până la rezolvarea lor definitivă de către instanța civilă sau de către un alt organ cu atribuții judiciare ori jurisdicționale. Unii autori au apreciat drept chestiuni prejudiciale în prezent excepția de neconstituționalitate și cererea privind formularea unor întrebări preliminare adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene (M. Udroi, op. cit., 2014, p. 150-156). Consider că de esența oricărei chestiuni prejudiciale este caracterul impeditiv sau suspensiv cu privire la desfășurarea procedurii într-o cauză penală aflată pe rolul instanței de judecată. Prin raportare la dispozițiile art. 367 alin. (9) C.proc.pen. și ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, care nu mai permit suspendarea judecării în cazul ridicării unei excepții de neconstituționalitate, cererea de sesizare a instanței de contencios constituțional consider că are doar natura unei *chestiuni incidente*, care trebuie pusă în discuția părților și asupra căreia instanța trebuie să se pronunțe prin încheiere motivată, în condițiile art. 351 alin. (2) C.proc.pen. Excepția de nelegalitate cu privire la un act administrativ cu caracter individual are natura unei *chestiuni prealabile*, dacă are legătură cu cauza, care trebuie soluționată de instanța penală potrivit regulilor prevăzute de art. 4 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004. Apreciez ca o *chestiune prejudicială* în materie penală problema stabilirii raportului de filiație în procesul penal în condițiile art. 440 C.civ. care prevăd că, în cazul infracțiunilor a căror calificare presupune existența unui raport de filiație care nu este legal stabilit,

hotărârea penală nu poate fi pronunțată înainte de rămânerea definitivă a hotărârii civile privitoare la raportul de filiație, întrucât împiedică desfășurarea cauzei penale. Singurul remediu adecvat pentru a respecta această preferință în soluționarea cauzelor este suspendarea procesului penal până la pronunțarea hotărârii definitive civile care ar avea implicit și autoritate de lucru judecat cu privire la stabilirea raportului de filiație în fața instanței penale.

(Răspuns 90: b).

91. Într-o cauză penală având ca obiect o infracțiune de tăinuire:

a) hotărârea definitivă a instanței civile care consfințește calitatea de membru de familie a tăinuitorului cu autorul infracțiunii din care provine bunul are autoritate de lucru judecat cu privire la acest aspect în fața instanței penale;

b) dacă în fața instanței penale se invocă validitatea căsătoriei care dovedește calitatea de membru de familie a tăinuitorului cu autorul infracțiunii din care provine bunul, această problemă se va rezolva potrivit mijloacelor de probă specifice procedurii civile;

c) dacă în fața instanței penale se invocă validitatea căsătoriei care dovedește calitatea de membru de familie a tăinuitorului cu autorul infracțiunii din care provine bunul, această problemă se va rezolva potrivit regulilor specifice materiei penale.

Potrivit art. 52 alin. (1) C.proc.pen. instanța penală este competentă să judece orice chestiune prealabilă, chiar dacă este de competența altei instanțe, cu excepția situațiilor în care competența de soluționare nu aparține organelor judiciare. Chestiunile prealabile pot fi definite așadar ca fiind probleme sau incidente de altă natură decât cea penală, care trebuie rezolvate de instanța penală înaintea rezolvării fondului, întrucât de rezolvarea lor depinde soluția dată pe fondul cauzei penale. Obiectul chestiunilor prealabile are aptitudinea de a influența în mod determinant acțiunea penală dedusă judecății. În ceea ce privește infracțiunea de tăinuire, potrivit art. 270 alin. (3) C.pen. aceasta *nu se pedepsește* dacă este săvârșită de un membru de familie. Prin urmare, stabilirea

calității de soț a celui care este trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de tănuire se convertește într-o chestiune prealabilă în procesul penal, caz în care operează și o prorogare de competență funcțională în favoarea instanței penale care primește atribuții de a judeca și cererea de anulare a căsătoriei. Consecințele judiciare ale extinderii de competență se manifestă sub două aspecte, cu privire la procedură (reguli) și la mijloace de probă. Potrivit art. 52 alin. (2) C.proc.pen., chestiunea prealabilă se judecă de către instanța penală potrivit regulilor și mijloacelor de probă privitoare la materia căreia îi aparține acea chestiune. Dacă împrejurarea ce ar putea constitui o chestiune prealabilă în procesul penal a fost definitiv rezolvată de instanța civilă, hotărârea definitivă a instanței civile are autoritate de lucru judecat în fața instanței penale, cu excepția împrejurărilor care privesc existența infracțiunii. Cum, în cazul infracțiunii de tănuire, stabilirea calității de membru de familie nu privește existența infracțiunii, ci răspunderea autorului, care nu se mai pedepsește (având deci natura unei cauze de nepedepsire), hotărârea definitivă a instanței civile va avea autoritate de lucru judecat în fața instanței penale ce nu va mai putea antama această chestiune.

(Răspuns 91: a, b).

92. Prorogarea de competență:

- a) operează întotdeauna în favoarea instanței ierarhic superioare;
- b) în cazul schimbării încadrării juridice nu operează dacă pentru noua încadrare competența aparține instanței ierarhic superioare;
- c) operează întotdeauna în favoarea instanței militare.

Încălcarea normelor de competență, care stabilesc sfera atribuțiilor pe care le poate îndeplini fiecare organ judiciar în procesul penal, determină invalidarea actelor efectuate în aceste condiții, prin intermediul nulității (absolute sau relative). Prorogarea de competență reprezintă remediul procesual prin care un organ judiciar își extinde competența sa obișnuită (naturală), fără a interveni nulitatea actelor efectuate cu încălcarea normelor de competență. Prorogarea de competență înlătură consecințele judiciare ale efectului negativ al competenței, care împiedică un organ judiciar

să-și depășească sfera atribuțiilor prevăzute prin lege. Fără a fi reglementată în mod autonom, *prorogarea de competență*, la nivel de regulă, intervine doar în favoarea unui organ judiciar de grad superior sau de același grad. Prin excepție, în cazul chestiunilor prealabile, prorogarea de competență intervine și în favoarea organului de grad inferior întrucât se poate manifesta atât cu privire la competența funcțională, dar și cu privire la competența materială. Astfel, art. 52 alin. (1) C.proc.pen. instituie, la nivel general, preferința în ceea ce privește prorogarea de competență în favoarea instanței penale, chiar dacă aceasta ar fi o instanță de grad inferior. Spre exemplu, instanța penală este competentă să judece o chestiune prealabilă soluționării cauzei chiar dacă, în materie civilă, competența de rezolvare a acelei chestiuni ar reveni unei instanțe de grad superior. Astfel, chemată să judece în primă instanță o infracțiune de favorizare a infractorului, dacă inculpatul se apără invocând cauza de nerăspundere constând în calitatea de membru de familie, problema nulității căsătoriei invocate de parchet va fi rezolvată de judecătorie ca o chestiune prealabilă chiar dacă, potrivit procedurii civile, acțiunea în anularea căsătoriei este de competența tribunalului. Când prorogarea de competență intervine în caz de reunire a cauzelor, aceasta operează întotdeauna în favoarea instanței civile chiar dacă instanța militară este superioară în grad. În caz de schimbare a încadrării juridice prorogarea de competență operează potrivit art. 49 alin. (1) C.proc.pen. doar dacă pentru noua încadrare competența aparține instanței inferioare. Astfel, instanța care a schimbat încadrarea, chiar dacă nu mai este competentă potrivit noii încadrări, își va extinde competența și cu privire la această infracțiune nefiind obligată să își decline competența în favoarea instanței inferioare. *Per a contrario*, dacă pentru noua încadrare competența revine unei instanțe superioare, instanța care a schimbat încadrarea nu își poate extinde competența fiind obligată să își decline competența.

(Răspuns 92: b).

93. Dacă urmărirea penală a fost efectuată de un organ în a cărui circumscripție nu se găsește niciunul din locurile prevăzute la art. 41 alin. (1) C.proc.pen., dar a fost singurul organ sesizat:

a) este competentă teritorial instanța în a cărei circumscripție se află organul de urmărire penală care a efectuat urmărirea;

b) este competentă teritorial instanța în a cărei circumscripție se află unul din locurile prevăzute la art. 41 alin. (1) C.proc.pen., potrivit ordinii de prioritate stabilite de aceste dispoziții;

c) are preferință în stabilirea competenței după teritoriu, în caz de sesizări succesive, instanța în circumscripția căreia se află locuința inculpatului persoană fizică față de instanța în circumscripția căreia se află locuința persoanei vătămate.

Potrivit art. 63 alin. (3) C.proc.pen., urmărirea penală a infracțiunilor săvârșite în condițiile prevăzute la art. 41 se efectuează de către organul de urmărire penală din

circumscripția instanței competente să judece cauza, dacă legea nu dispune altfel. Cum dispozițiile referitoare la stabilirea competenței după teritoriu se aplică, alături de alte dispoziții privind competența, în mod corespunzător și în cursul urmăririi penale, și pentru această fază sunt incidente dispozițiile art. 41 alin. (4) C.proc.pen. care permit dobândirea competenței teritoriale, atunci când niciunul din locurile prevăzute la alin. (1) nu este cunoscut, de către organul mai întâi sesizat. Însă, chiar dacă este posibilă efectuarea urmăririi penale de un organ în a cărui circumscripție nu se află niciunul din locurile prevăzute la art. 41 alin. (1) C.proc.pen. și deci urmărirea s-a efectuat cu nerespectarea ordinii de prioritate, pentru faza de judecată preferința legală în aplicarea criteriilor spațiale nu poate fi ocolită. Astfel, potrivit art. 41 alin. (5) C.proc.pen., ordinea de prioritate prevăzută la alin. (1) se aplică fie în caz de sesizări simultane, fie în caz de sesizări succesive, dar cu urmărirea penală efectuată cu nerespectarea acestei ordini. În aceste ipoteze organul de urmărire penală nu va fi din circumscripția instanței competente să judece cauza, iar circumscripția sa nu devine un criteriu spațial pentru stabilirea competenței după teritoriu a instanței de judecată.

(Răspuns 93: b, c).

94. În cazul unei infracțiuni săvârșite de un procuror din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Oradea:

a) cauza va fi judecată în primă instanță de către Înalta Curte de Casație și Justiție;

b) urmărirea penală va fi efectuată de către un procuror din cadrul Direcției Naționale Anticorupție în toate cazurile, indiferent de natura infracțiunii;

c) procedura de cameră preliminară se va desfășura în fața unui judecător din cadrul curții de apel competente.

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este o direcție specializată de parchet care face parte din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, acest fapt rezultând în mod expres și fără echivoc din prevederile art. 1 alin. (1) din Legea nr. 508/2004, conform căroră: „prin prezenta lege se înființează Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, ca structură cu personalitate juridică, specializată în combaterea infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție”. Chiar dacă această direcție specializată are o organigramă proprie și autonomă (în cadrul acesteia funcționând Structura Centrală, 15 servicii teritoriale și 26 birouri teritoriale), toți procurorii D.I.I.C.O.T. au grad profesional de procuror din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Prin urmare, potrivit art. 40 alin. (1) C.proc.pen., infracțiunile săvârșite de aceștia sunt judecate în primă instanță de Înalta Curte de Casație și Justiție. În cazul infracțiunilor săvârșite de procurori, indiferent de gradul acestora, urmărirea penală se efectuează de procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție doar dacă faptele sunt de corupție sau conexe faptelor de corupție și atrag competența acestei structuri specializate potrivit art. 13 din O.U.G. nr. 43/2002. Nu în ultimul rând trebuie reținut faptul că, potrivit art. 75 alin. (11) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, la data încetării activității în cadrul D.I.I.C.O.T. procurorul revine la parchetul de unde provine sau la alt parchet unde are dreptul să funcționeze potrivit legii.

(Răspuns 94: a).

95. Conflictul de competență:

a) ivit între Tribunalul București și Tribunalul Militar București se rezolvă de către Curtea de Apel București;

b) ivit între un procuror din cadrul D.I.I.C.O.T. – Structura Centrală și un procuror din cadrul D.N.A. – Structura Centrală se rezolvă de către Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

c) dacă este negativ, nu determină suspendarea judecării cauzei până la soluționarea sa.

Indiferent de natura sa, conflictul de competență se soluționează de către instanța ierarhic superioară comună instanțelor aflate în conflict, care, pentru o instanță civilă și una militară și fără a avea vreo relevanță gradul acestora, este în toate cazurile Înalta Curte de Casație și Justiție. În ceea ce privește situația celor două direcții specializate din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte Casație și Justiție, cum ambele funcționează în cadrul aceleiași parchet, procurorul ierarhic superior comun procurorilor care își desfășoară activitatea în aceste unități specializate și la care face trimitere art. 63 alin. (4) C.proc.pen. este Procurorul General al Parchetului de pe lângă instanța supremă. Conflictul negativ de competență există atunci când două sau mai multe organe judiciare își declină reciproc competența de a soluționa aceeași cauză (nu există însă conflict negativ de competență în situația declinărilor succesive de competență câtă vreme unul dintre organele judiciare care a primit cauza prin declinare se recunoaște competent). Art. 51 alin. (4) C.proc.pen. prevede că doar până la soluționarea conflictului pozitiv de competență judecata se suspendă. În cazul conflictului negativ, o astfel de dispoziție ar fi fost superfluă, întrucât acest tip de conflict, prin natura sa, exclude continuarea judecării (conflictul provoacă întreruperea judecării).

(Răspuns 95: b, c).

Capitolul III

Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii

96. În contextul calificărilor legale efectuate în cadrul art. 97 C.proc.pen.:

a) sunt probe concluziile specialistului care funcționează în cadrul unității de parchet și care a efectuat o constatare;

b) sunt mijloace de probă înregistrările video efectuate de părți și care privesc convorbirile pe care acestea le-au purtat cu terții;

c) au natura unui procedeu probatoriu fotografiile efectuate cu ocazia unei cercetări la fața locului prin care se surprind anumite împrejurări de fapt.

Opțiunea legiuitorului pentru actualul Cod de procedură penală a fost să fixeze normativ distincția conceptuală între noțiunile de probă, mijloc de probă și de procedeu probatoriu, a căror existență judiciară este fundamentată pe o legătură indisolubilă între ele și care este generatoare de confuzie. Pentru exigențe ce țin de asigurarea unui standard de claritate și accesibilitate a reglementării, cele trei noțiuni fundamentale pentru instituția probelor și probațiunii în procesul penal au fost definite în mod legal în cuprinsul art. 97 C.proc.pen. Astfel, proba este orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal [art. 97 alin. (1) C.proc.pen.]. Constituie astfel probă orice împrejurare de fapt cu relevanță informativă în cauză, verificabilă material. În materia mijloacelor de probă cu caracter tehnic (raportul de constatare sau de expertiză) *concluziile persoanei de specialitate* în care concentrează constatările, clarificările, evaluările și opinia sa sunt probe în sensul indicat.

Potrivit art. 172 alin. (10) C.proc.pen., constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora. În ceea ce privește înregistrările audio sau video efectuate în alte condiții decât cele prevăzute în Capitolul IV, Titlul IV al Codului de procedură penală, natura acestora este *a priori* stabilită de legiuitor în cuprinsul art. 139 alin. (3) C.proc.pen. ca fiind mijloace de probă, însă doar dacă sunt efectuate de părți (sau de alte persoane) și doar dacă privesc propriile convorbiri pe care le-au purtat cu terții. Mijlocul de probă este instrumentul prevăzut de lege prin care proba este câștigată cauzei în urma administrării, iar art. 97 alin. (2) C.proc.pen. prevede că proba se obține în procesul penal în principal prin mijloacele enumerate, dar și, în subsidiar, prin orice alt mijloc care nu este interzis de lege. Fotografiile sunt *mijloace de probă*, și nu procedee probatorii, definite de art. 97 alin. (3) C.proc.pen. ca fiind modalitatea legală de obținere a mijlocului de probă. Procedeele probatorii sunt ansamblul activităților procedurale prevăzute de lege prin care proba este transformată în mijloc de probă, putând fi astfel valorificată judiciar.

(Răspuns 96: a, b).

197. Nu constituie obiect al probei în procesul penal:

- a) normele juridice naționale de care depinde aplicarea legii substanțiale sau de procedură;
- b) împrejurările de fapt care nu sunt necesare pentru justa soluționare a cauzei;
- c) faptele privitoare la răspunderea civilă, în cazurile în care acțiunea civilă se exercită de către persoana vătămată în procesul penal.

Prin obiect al probațiunii se înțelege ansamblul faptelor sau împrejurărilor de fapt ce trebuie dovedite în orice cauză penală (obiect generic) sau într-o anumită cauză penală, fiind particularizat de natura acuzațiilor și pretențiilor formulate față de persoana ce face obiectul activității judiciare (obiect concret). Potrivit art. 98 C.proc.pen. în obiectul probațiunii se includ doar faptele sau împrejurările de fapt, nu și normele juridice care nu

trebuie dovedite, întrucât ele se prezumă a fi cunoscute de toți participanții în proces. Prezumția nu funcționează cu privire la normele juridice străine ale căror existență și conținut trebuie dovedite pentru a-și produce efectele în procesul penal român. În doctrină s-a exprimat opinia în sensul că și normele substanțiale extrapenale care se află într-o legătură cu tipicitatea faptei (în ipoteza de exemplu a invocării erorii de drept extrapenal), deși fac parte din ordinea juridică națională pot intra în obiectul probațiunii (*M. Udrișu*, op. cit., ed. 2, p. 224). Art. 98 lit. b) C.proc.pen. prevede că intră în obiectul probațiunii și faptele privitoare la răspunderea civilă, însă doar când există parte civilă (când acțiunea este exercitată de persoana vătămată constituită parte civilă). Consider că reglementarea este deficitară, întrucât sugerează că nu intră în obiectul probațiunii faptele privitoare la răspunderea civilă atunci când acțiunea este exercitată de procuror în numele persoanei vătămate (și care nu este astfel parte civilă prin raportare la dispozițiile art. 84 C.proc.pen.), deși, potrivit art. 99 alin. (1), procurorului care exercită acțiunea civilă îi revin în subsidiar obligații privind sarcina probei în latura civilă a cauzei.

(Răspuns 97: a, b).

!98. Potrivit procedurii de audiere a martorilor:

- a) dacă audierea are loc în cursul urmăririi penale, avocații părților care asistă la efectuarea acestui act de procedură nu au dreptul să adreseze întrebări martorului;
- b) dacă audierea are loc în cursul judecății, ceilalți membri ai completului nu pot adresa întrebări martorului;
- c) dacă audierea are loc în cursul judecății, martorul nu poate citi declarația anterioară în instanță.

Regulile generale privind audierea persoanelor și a martorilor în procesul penal se particularizează, pentru fiecare din fazele procesului, prin reguli specifice, prevăzute în partea specială a Codului. Pentru faza de judecată, aceste reguli speciale privitoare la audierea martorilor sunt prevăzute de dispozițiile art. 381-382 C.proc.pen., potrivit cărora nu doar președintele, ci și ceilalți membri ai completului pot adresa întrebări martorului, în

mod nemijlocit, ori de câte ori consideră necesar, pentru justa soluționare a cauzei. De asemenea, citirea declarației sau a declarațiilor date anterior de martor în cursul urmăririi penale (și obținute în urma unor audieri obișnuite sau anticipate) se realizează fie direct de președintele completului în condițiile art. 381 alin. (6), fie de către grefier sau de magistratul asistent, ca urmare a dispoziției președintelui, în condițiile art. 381 alin. (7) C.proc.pen. În ceea ce privește audierea martorilor în cursul urmăririi penale, legea procesual penală nu instituie reguli speciale care să înlocuiască sau să completeze normele generale astfel că procedura audierii în această fază este particularizată doar de limitele implicite date de trăsăturile care guvernează activitatea judiciară în cursul urmăririi. Prin urmare, în contextul caracterului nepublic al urmăririi penale, proclamat expres în cuprinsul art. 285 alin. (2) C.proc.pen., și al lipsei de contradictorialitate, dreptul de a asista la efectuarea oricărui act de urmărire penală (inclusiv la audierea martorilor), recunoscut avocatului subiecților procesuali și al celorlalte părți a fost perceput la nivel jurisprudențial ca implicând doar prezența avocatului și excluzând orice manifestare activă în afară de semnarea declarației scrise în care au fost consemnate relatările martorilor (cu sau fără obiecții). În acest sens, s-a stabilit, în baza vechii reglementări, că există diferențe procedurale între ascultarea martorului în faza de judecată, unde contradictorialitatea permite fiecărui subiect care participă să adreseze întrebări și efectuarea aceluiași act în cursul urmăririi, unde adresarea de întrebări de avocații care asistă reprezintă o facultate pentru organul de urmărire penală și nu o obligație conferită expres de lege (I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia nr. 160/2012, nepublicată, în *M. Udroui*, op. cit., p. 724). Cred însă că, în actuala procedură, adresarea de întrebări martorului sau oricărei persoane audiate în cursul urmăririi penale de către persoanele care asistă la audiere a devenit un drept acceptat la nivel principial, dar care însă nu derivă din dreptul de a asista al avocatului, prevăzut de art. 92 și 93 C.proc.pen., ci din felul în care a fost concepută procedura audierii la nivel general, așa cum se menționează la art. 110 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen. Astfel, stabilind că în declarația întocmită în urma audierii se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării, *cu indicarea persoanei care le-a formulat*, legea acceptă implicit dreptul acestor persoane (care nu pot fi prezente la audiere decât ca urmare a exercitării dreptului de a asista) de a adresa întrebări. Procedura audierii în cursul urmăririi penale cunoaște așadar în

prezent anumite accente de „*contradictorialitate*” care însă se aplică (ca orice excepție) strict și limitativ, astfel că, spre deosebire de faza de judecată, întrebările se pun prin intermediul procurorului, și nu nemijlocit, și doar dacă acesta le încuviințează. În concluzie, potrivit reglementării generale prevăzute de art. 110 C.proc.pen., în etapa interogativă din cadrul audierii în procesul penal este recunoscut la nivel de principiu și dreptul altor persoane de a pune întrebări (în afară de organul judiciar), însă acest drept se exercită diferit după cum audierea se desfășoară într-o procedură nepublică și lipsită de contradictorialitate (faza de urmărire penală) sau într-una publică și contradictorie (în cursul judecății, în fața judecătorului de drepturi și libertăți care procedează la o audiere anticipată). Nu în ultimul rând, nu trebuie ignorate nici dispozițiile art. 81 alin. (1) lit. g) C.proc.pen., aplicabile și în ceea ce privește partea civilă și partea responsabilă civilmente potrivit normelor de trimitere prevăzute de art. 85 alin. (1) și 87 alin. (1) C.proc.pen., care consacră la nivel general dreptul acestor subiecți procesuali de a adresa întrebări inculpatului, martorilor și experților, drept care poate fi exercitat **în tot cursul procesului penal**.

(Răspuns 98: c).

99. Cu privire la administrarea probelor în procesul penal:

a) într-o cauză în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, organele de cercetare penală ale poliției judiciare pot administra probe pe bază de delegare din partea procurorului;

b) în procedura de cameră preliminară judecătorul de cameră preliminară nu poate administra alte probe în afară de înscrisuri;

c) în cursul judecății instanța nu poate administra probe din oficiu cu privire la latura civilă a cauzei.

Administrarea de probe este o activitate procedurală care, din punct de vedere al consecințelor, transformă proba administrată prin metoda sau procedeul probatoriu în mijlocul de probă prevăzut sau acceptat de lege, dar care, din punct de vedere al conținutului, este și un act procedural. Astfel, administrarea probelor reprezintă și activitatea sau actul de procedură

prin care se aduce la îndeplinire dispoziția cuprinsă în actul procesual (prin care s-a încuviințat, s-a dispus sau s-a autorizat administrarea probei). Constând în activități sau operațiuni prin care se concretizează în fapt dispoziția cuprinsă în actul procesual, actele procedurale pot face obiectul atât comisiei rogatorii, cât și delegării, în condițiile art. 200 alin. (1) și (2) C.proc.pen. Natura derivată, specifică actelor procedurale, a activității de administrare a probelor este sugerată implicit și de dispozițiile art. 102 alin. (3) C.proc.pen., care prevăd că sancțiunea excluderii este determinată nu doar de nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe (actul procesual), ci și de nulitatea actului prin care proba a fost administrată (actul procedural). Inițial, activitatea de administrare a probelor, în dimensiunea sa complexă, nu a fost concepută de legiuitor ca fiind compatibilă cu procedurile desfășurate în fața judecătorului de cameră preliminară, cu excepția probei cu înscrisuri prezentate de părți care, prin metoda facilă de administrare, era acceptată judiciar. Ulterior, Curtea Constituțională a apreciat că imposibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a administra probe noi în procedura de cameră preliminară încalcă dreptul părților la un proces echitabil. Chiar dacă această constatare a fost menționată doar în considerentele Deciziei nr. 641/11.11.2014 (M.Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014), efectele sale nu puteau fi ignorate la nivel judiciar. Cu toate acestea, noile modificări legislative par a ignora dezlegările instanței de contencios constituțional sub acest aspect. Astfel, potrivit art. 345 alin. (1) C.proc.pen., așa cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 82/2014, aprobată prin Legea nr. 75/2016, în procedura de cameră preliminară cererile și excepțiile se soluționează pe baza materialului de urmărire penală și a *oricărui înscrisuri noi* prezentate, dispoziție care exclude posibilitatea administrării altor tipuri de probe. Oricum, ținând cont de obiectul și funcționalitatea camerei preliminare, precum și de limitele funcției judiciare exercitate în această etapă, judecătorul de cameră preliminară nu va putea administra înscrisuri care privesc temeinicia acuzațiilor formulate față de inculpat, ci doar pe cele care privesc motivele de legalitate sau de loialitate a actelor efectuate ori a probelor administrate în cursul urmăririi penale. Chiar dacă este o acțiune de drept privat, în considerarea contextului procesual de tip public în care se materializează prin alăturarea sa acțiunii penale, acțiunea civilă împrumută anumite elemente de oficialitate. Astfel, în ipoteza în care persoana vătămată majoră nu s-a constituit parte civilă în procesul penal, instanța de judecată, din oficiu, este obligată să se pronunțe cu

privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris sau la restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii, potrivit art. 25 alin. (3) C.proc.pen. Pentru a se pronunța însă cu privire la aceste aspecte (care nu sunt altceva decât forme de reparare a prejudiciului în natură) instanța de judecată poate, din oficiu, să administreze probe pentru lămurirea împrejurărilor de fapt care privesc astfel latura civilă a cauzei. Dacă persoana vătămată s-a constituit parte civilă sau acțiunea civilă este exercitată în numele acesteia de procuror, probele care privesc latura civilă a cauzei vor putea fi administrate doar la cererea subiecților activi ai acțiunii civile, nu și din oficiu, întrucât doar acestora le revin obligații ce decurg din sarcina probei în acțiunea civilă, potrivit art. 99 alin. (1) C.proc.pen.

(Răspuns 99: a, b).

100. În cursul urmăririi penale:

a) dacă suspectul nu solicită acest lucru și nici nu este de acord, audierea nu poate fi înregistrată cu mijloace tehnice audio sau audio-video;

b) inculpatul nu își poate retracta declarația de recunoaștere a învinuirii, cu efecte pentru instanța de judecată;

c) chiar dacă este de acord să dea declarații, suspectul nu poate fi obligat să relateze cu privire la toate faptele ori împrejurările despre care este întrebat.

Cu titlu de noutate, actuala lege de procedură instituie, ca o garanție suplimentară a asigurării loialității administrării acestui mijloc de probă, obligația organelor judiciare de a înregistra cu mijloace audio sau audio-video audierea suspectului sau inculpatului în cursul urmăririi penale. Organul de urmărire penală nu are dreptul de a decide cu privire la înregistrarea audierii, fiind exonerat de această obligație doar dacă înregistrarea nu este posibilă (dificultăți temporare în funcționarea mijloacelor tehnice ori absența acestora, efectuarea audierii în alt loc decât la sediul organului judiciar etc.). În aceste cazuri, organul judiciar este obligat să consemneze în declarație că înregistrarea nu a fost posibilă cu indicarea concretă a motivului care a determinat această imposibilitate [art. 110 alin. (5) C.proc.pen.]. Aceste obligații au o natură legală

(imperativă), nefiind condiționate de solicitarea sau acordul persoanei audiate, așa cum se întâmplă în cazul audierii părților și a persoanei vătămate. Declarația suspectului sau a inculpatului, indiferent de conținutul său (de contestare a acuzațiilor, de mărturisire etc.) este *divizibilă*, în sensul că poate fi reținută în întregime sau în parte, și *retractabilă*, în sensul că autorul ei poate reveni asupra aspectelor relatate. Inculpatul nu își poate retracta declarația de recunoaștere în cursul judecății, după ce i-a fost admisă cererea de judecare abreviată în baza recunoașterii învinuirii, chiar dacă ar dori să renunțe la beneficiul prevăzut de lege. Această imposibilitate trebuie privită în sens juridic și nu material, în sensul că o eventuală declarație de retractare a inculpatului nu produce efecte juridice, nefiind luată în seamă de instanța de judecată. Dreptul la tăcere (refuzul de a da declarații) are, în ceea ce privește modalitatea de manifestare, un caracter absolut, în sensul că poate fi invocat pentru toate fazele și etapele procesuale în care audierea este posibilă, poate fi invocat doar pentru o anumită etapă sau pentru un anumit moment din cadrul unei etape procesuale ori poate fi invocat parțial, potrivit art. 109 alin. (3) C.proc.pen., doar cu privire la anumite fapte sau împrejurări despre care este întrebat în timpul audierii. Dreptul la tăcere presupune și imposibilitatea organelor judiciare de a obliga suspectul sau inculpatul să dea declarații sau să răspundă tuturor întrebărilor adresate.

(Răspuns 100: c).

101. În cursul audierii:

a) organul judiciar nu este obligat, în cazul în care persoana audiată prezintă semne vizibile de oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică sau psihică de a participa la audiere, să ia măsuri pentru ca persoana să fie consultată de un medic;

b) dacă are loc în timpul urmăririi penale, este obligatorie prezența și, după caz, a unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare, în cazul în care persoana audiată este minor;

c) organul judiciar poate să îi interzică persoanei ascultate utilizarea de însemnări sau notițe proprii.

Exigențele generale care decurg din principiul fundamental al respectării demnității umane, consacrat prin dispozițiile art. 11 alin. (1) C.proc.pen. sunt transpuse în materia probelor în reguli proprii. În acest sens, potrivit art. 106 alin. (1) C.proc.pen., dacă în timpul audierii unei persoane aceasta prezintă semne vizibile de oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică ori psihică de a participa la ascultare, singura obligație legală pentru organul judiciar este de a întrerupe audierea. Luarea măsurilor pentru ca persoana să fie consultată de un medic are caracter facultativ fiind dispuse doar dacă organul judiciar apreciază că este cazul. Dispoziții speciale pentru audierea minorilor sunt instituite doar dacă aceștia sunt ascultați în calitate de martori [art. 124 alin. (1) C.proc.pen.] sau de suspecti sau inculpați [art. 505 C.proc.pen.]. Chiar și între aceste reguli speciale doar cele prevăzute de art. 124 C.proc.pen., referitoare la martori, instituie obligativitatea prezenței părinților, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul la audierea martorului minor care nu a împlinit 14 ani. În cazul audierii suspectului sau inculpatului minor care nu a împlinit 16 ani este obligatorie doar citirea acestor persoane, fără ca neprezentarea lor să împiedice efectuarea audierii. Dacă dreptul persoanei audiate de a se consulta cu avocatul atât înainte, cât și în cursul audierii nu poate fi limitat, utilizarea însemnărilor și notițelor proprii este condiționată de acordul organului judiciar dat atunci când consideră că acest lucru este necesar.

(Răspuns 101: a, c).

102. Este obligat să depună jurământ religios sau declarație solemnă:

a) martorul care este audiat anticipat în fața judecătorului de drepturi și libertăți;

b) persoana vătămată care este audiată în calitate de martor după ce a înștiințat organul judiciar că nu dorește să participe la procesul penal;

c) inculpatul care formulează declarație de recunoaștere a învinuirii.

Pentru a marca într-un mod solemn asumarea obligației prevăzute la art. 120 alin. (2) lit. d) C.proc.pen., de a face declarații conforme cu realitatea, martorul trebuie să depună jurământ religios sau declarație solemnă. În prezent, chiar dacă este de religie creștină martorul nu poate fi obligat să depună jurământ religios, fiind dreptul său să decidă forma în care își exprimă angajamentul solemn de a spune adevărul. Obligația de a depune jurământ religios ori declarație solemnă revine însă oricărei persoane ce urmează să fie ascultată ca martor, indiferent că este audiată anticipat ori obișnuit, după ce a renunțat la calitatea de persoană vătămată în condițiile art. 81 alin. (2) C.proc.pen. sau după ce a fost de acord să dea declarație în calitate de martor, potrivit art. 117 alin. (3) C.proc.pen., că este major sau minor etc. În sistemul nostru procesual suspectul sau inculpatul nu trebuie să depună jurământ religios ori declarație solemnă, întrucât nu este obligat să declare adevărul (putându-se apăra chiar mințind), iar fapta de sperjur nu este incriminată.

(Răspuns 102: a, b).

103. Poate fi audiată în calitate de martor în procesul penal:

a) persoana care a participat la efectuarea expertizei în calitate de expert în cauză, în situația în care organul judiciar apreciază că audierea este necesară pentru lămurirea constatărilor sau concluziilor consemnate în raport;

b) persoana care a avut calitatea de soț al suspectului sau inculpatului, chiar dacă refuză să dea declarații;

c) persoana care are obligația de a păstra secretul sau confidențialitatea unor informații.

Potrivit art. 179 C.proc.pen., expertul poate fi audiat de organul de urmărire penală sau de instanță, la cerere sau din oficiu, dacă organul judiciar apreciază că audierea este necesară pentru lămurirea constatărilor sau concluziilor expertului, caz în care audierea se efectuează potrivit dispozițiilor referitoare la audierea martorilor. Chiar și în această situație expertul nu va fi audiat în calitate de martor, ci în calitate de *expert*, între cele două calități existând incompatibilitate, iar potrivit art. 114 alin. (3)

C.proc.pen. calitatea de martor are întâietate față de calitatea de expert cu privire la faptele sau împrejurările de fapt pe care persoana le-a cunoscut înainte de a dobândi această calitate. Au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor nu doar soții, ascendenții și descendenții în linie directă, precum și frații și surorile suspectului sau inculpatului, ci și persoanele care au avut calitatea de soț. Persoana care are obligația de a păstra secretul profesional poate fi chemată în calitate de martor, dar nu pot face obiectul declarației sale acele fapte sau împrejurări al căror secret ori confidențialitate poate fi opusă prin lege organelor judiciare. Mai mult, potrivit art. 116 alin. (4) C.proc.pen., aceste fapte sau împrejurări pot face chiar obiectul declarației martorului atunci când autoritatea competentă sau persoana îndreptățită își exprimă acordul în acest sens sau atunci când există o altă cauză legală de înlăturare a obligației de a păstra secretul sau confidențialitatea.

(Răspuns 103: c).

104. Declarațiile martorilor amenințați sau vulnerabili:

- a) dacă li s-a atribuit și o altă identitate decât cea reală, se consemnează în scris într-un proces-verbal întocmit de organul judiciar care a procedat la audiere;
- b) față de care s-au dispus măsuri de protecție, au o valoare probantă egală cu cea a celorlalte mijloace de probă;
- c) pot fi obținute și prin confruntarea acestor martori cu persoanele care au dat declarațiile care se contrazic.

În prezent, acordarea statutului de martor amenințat sau vulnerabil reprezintă premisa dispunerii unor măsuri de protecție în cursul urmăririi penale (art. 126 C.proc.pen.) ori în cursul judecății (art. 127 C.proc.pen.) care nu se aplică în bloc, ci gradual, până la măsurile cele mai severe, aplicate atunci când celelalte nu sunt suficiente. Potrivit art. 129 alin. (4)-(6) C.proc.pen., relatările martorului protejat, chiar dacă i s-a atribuit o altă identitate decât cea reală, sunt înregistrate prin mijloace audio-video și sunt redactate integral în formă scrisă, fiind consemnate tot într-o declarație, și nu într-un proces-verbal. De regulă, actuala legislație a uniformizat principiul liberei aprecieri a probelor astfel că toate mijloacele de

probă au o valoare probantă egală. Prin excepție, printre altele, declarațiile date de martorii protejați nu pot fundamenta într-o *măsură determinantă* hotărârea de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, potrivit art. 103 alin. (3) C.proc.pen. În această situație, eficiența probatorie a declarațiilor martorilor protejați e dată de coroborarea acestora cu celelalte probe administrate în cauză. Procedul probatoriu al confruntării nu exclude *de plano* și participarea martorilor protejați dacă există contraziceri între declarațiile acestora și cele date de alte persoane audiate în cauză. În această situație însă se vor respecta regulile speciale ale audierii martorului protejat care implică, de exemplu, ascultarea fără ca martorul să fie prezent fizic la locul unde se găsește organul judiciar, prin intermediul mijloacelor audio-video de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate etc.

(Răspuns 104: c).

!105. Expertiza:

- a) se dispune obligatoriu atunci când concluziile raportului de constatare au fost contestate;
- b) poate fi efectuată doar de către experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate;
- c) nu poate fi completată prin efectuarea unui supliment decât de către același expert care a efectuat-o inițial.

Anterior modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 18/2016 consideram că dispozițiile art. 172 alin. (12) C.proc.pen., care prevedeau că organul judiciar dispune efectuarea unei expertize atunci când concluziile raportului de constatare sunt contestate, aveau, în raport cu dispozițiile generale din materia administrării probelor (art. 100 C.proc.pen.) natura unor norme cu caracter special. În considerarea raportului funcțional dintre norma specială și norma generală (*specialia generalibus derogant*), vechile dispozițiile ale art. 172 alin. (12) prescriau reguli cu caracter particular, aplicabile exclusiv în materia probelor cu natură tehnică – constatările și expertizele. Prin urmare aceste dispoziții derogau de la norma cu caracter general și impuneau o regulă distinctă, ce avea preferință, fixând astfel

o dispoziție imperativă. Voința legiuitorului de a reglementa în această materie o cauză specială, în care efectuarea expertizei să fie consecința obligatorie a contestării raportului de constatare rezulta din modalitatea explicită de normare, ce excludea echivocul (în același sens al caracterului obligatoriu, a se vedea *M. Udriou*, op. cit., ed. 2, p. 407). În prezent, contestarea concluziilor raportului de constatare nu mai determină și efectuarea obligatorie a unei expertize, organul judiciar *putând dispune* în acest sens. În actualul sistem procesual, expertiza poate fi efectuată atât de experți oficiali din laboratoare (de medicină-legală, de expertize criminalistice) sau instituții de specialitate (publice sau private), cât și de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate, în condițiile legii. Expertul care dobândește calitatea de expert tehnic judiciar în condițiile O.G. nr. 2/2000 este *expert oficial*. Atunci când deficiența constând în caracterul incomplet al expertizei nu poate fi suplinită prin audierea expertului, organul de urmărire penală sau instanța dispune efectuarea unui supliment de expertiză de către același expert. Suplimentul de expertiză (care completează și lămurește expertiza) nu poate fi efectuat decât de către același expert care a efectuat-o inițial, iar dacă nu este posibilă desemnarea aceluiași expert, potrivit art. 180 alin. (1) C.proc.pen., se dispune efectuarea unei alte expertize, de către un alt expert.

(Răspuns 105: c).

106. Nu pot fi audiate în calitate de martor în procesul penal:

- a) persoanele care au calitatea de lucrători în cadrul Jandarmăriei Române și care au întocmit un proces-verbal cu privire la săvârșirea unei infracțiuni constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege;
- b) persoana vătămată printr-o faptă pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, care a înștiințat organele judiciare că nu dorește să participe în procesul penal în această calitate, dar care s-a constituit parte civilă în cauză;
- c) persoanele care se află în dușmănie cu subiectul procesual împotriva căruia urmează să dea declarații.

Organele extrajudiciare care pot întocmi acte cu relevanță juridică în procesul penal (*de constatare*, prevăzute la art. 61 C.proc.pen. și *de autoritate*, prevăzute la art. 62 C.proc.pen.) pot fi audiate în calitate de martori în procesul penal, cu privire la împrejurările constatate. Posibilitatea audierii, consacrată prin dispozițiile art. 114 alin. (4) C.proc.pen., este justificată de faptul că procesul-verbal încheiat de aceste organe cu privire la împrejurările constatate are doar valoarea unui act de sesizare a organelor judiciare, fiind lipsit de eficiență probatorie prin dispoziția legii. Potrivit art. 115 alin. (1) C.proc.pen., orice persoană poate fi citată și audiată în calitate de martor, cu excepția părților și a subiecților procesuali principali. Astfel, chiar dacă persoana prejudiciată a renunțat la calitatea de persoană vătămată, constituindu-se parte civilă în proces va fi audiată doar în calitate de parte. Calitatea de martor este incompatibilă funcțional cu cea de subiect care are legitimare procesuală pe fond. Interdicțiile prevăzute de legea civilă de procedură în art. 315 C.proc.civ. (afinii până la gradul al III-lea inclusiv, descendenții, soțul sau fostul soț, logodnicul ori concubinul, cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna din părți, persoanele puse sub interdicție judecătorească, cei condamnați pentru mărturie mincinoasă) nu se aplică în procesul penal. În cauzele penale proba testimonială are caracter esențial, astfel că legea instituie o vocație cvasigenerală pentru această calitate.

(Răspuns 106: b).

107. Delegarea în vederea efectuării unui act procedural:

- a) nu poate fi dispusă în cursul judecății;
- b) nu presupune prezența obligatorie a inculpatului arestat la efectuarea actului;
- c) dacă privește ascultarea unei persoane, nu exclude dreptul organului judiciar care procedează la audiere să pună și alte întrebări în afara celor stabilite de organul care a dispus măsura.

Ca formă de cooperare sau asistență în materie penală delegarea este, în materia probelor, o modalitate specială de obținere a mijloacelor de probă de către un alt organ decât cel care instrumentează cauza. Delegarea se manifestă

după același mecanism procedural ca și comisia rogatorie fiind reglementată prin trimitere la dispozițiile acesteia, diferența privind doar organele între care operează: *de grad egal* în cazul comisiei rogatorii, *de grad diferit* în cazul delegării, care nu poate fi dată decât unui organ judiciar inferior în grad. Chiar dacă este specifică urmăririi penale (caracterizată prin subordonare ierarhică) delegarea poate opera și între instanțele judecătorești, potrivit art. 201 alin. (1) C.proc.pen. În cazul în care inculpatul este arestat, legea nu instituie obligativitatea prezenței acestuia la efectuarea actului pentru care s-a dispus delegarea sau comisia rogatorie, ci doar asigurarea asistenței juridice, prin desemnarea unui avocat din oficiu care îl va reprezenta pe inculpat, în absența avocatului ales. Atunci când obiectul comisiei rogatorii sau al delegării constă în audierea unei persoane, în ordonanța sau încheierea prin care se dispune acest procedeu trebuie indicate și întrebările care urmează să i se pună celui ascultat. Cum cele două instituții implică până la urmă o formă de transfer, pe cale judiciară, a unor atribuții legate de administrarea probelor în procesul penal, organul care procedează la efectuarea audierii poate pune și alte întrebări, dacă necesitatea acestora rezultă în cursul ascultării, audierea fiind un procedeu probatoriu dinamic.

(Răspuns 107: b, c).

108. În cazul percheziției:

- a) în cursul judecății, instanța investită cu judecarea cauzei nu poate dispune din oficiu efectuarea unei percheziții domiciliare;
- b) înainte de începerea urmăririi penale nu poate fi efectuată o percheziție asupra obiectelor pe care o persoană le are asupra sa dacă infracțiunea nu este flagrantă;
- c) același domiciliu poate fi percheziționat de mai multe ori în decursul unei perioade de 30 de zile doar în baza unor mandate diferite.

În prezent, percheziția este un procedeu probatoriu care tinde la descoperirea, în vederea ridicării, a mijloacelor de probă materiale și scrise sau chiar la descoperirea, în vederea prinderii, a suspectului sau inculpatului. Percheziția domi-

ciliară se dispune doar pe cale jurisdicțională fie de către un judecător, în cursul urmăririi penale, fie de către instanța investită cu judecarea cauzei. Dispozițiile art. 158 alin. (1) și (11) C.proc.pen. prevăd în mod expres posibilitatea ca instanța de judecată să dispună efectuarea unei percheziții domiciliare nu doar la cererea procurorului, ci și din oficiu. Raportând însă această posibilitate la ipotezele legale pentru care se poate dispune percheziția domiciliară în cursul judecății (în vederea punerii în executare a mandatului de arestare a inculpatului, precum și în cazul în care există suspiciuni rezonabile că în locul unde se solicită efectuarea percheziției există mijloace materiale de probă ce au legătură cu infracțiunea ce face obiectul cauzei) câteva nuanțări se impun. Astfel, interpretând sistematic dispozițiile art. 158 alin. (11) C.proc.pen. cu cele care au eliminat în materie penală rolul activ al instanței de judecată [art. 100 alin. (2), art. 349 alin. (1) C.proc.pen.] consider că instanța nu poate dispune din oficiu o percheziție decât în vederea punerii în executare a mandatului de arestare, pentru identificarea mijloacelor de probă fiind necesară o cerere prealabilă din partea procurorului, chiar și atunci când instanța dispune din oficiu administrarea de probe. În orice caz, cererea de efectuare a percheziției domiciliare formulată de persoana vătămată sau de o parte trebuie respinsă ca inadmisibilă, acești subiecți având însă posibilitatea să solicite procurorului, printr-un memoriu, sesizarea instanței cu o cerere de efectuare a percheziției. Potrivit art. 61 și 62 C.proc.pen., organele de constatare și cele de autoritate au dreptul să efectueze percheziții corporale sau ale vehiculelor doar în caz de infracțiune flagrantă, însă potrivit art. 165 alin. (2) C.proc.pen., orice organ cu atribuții în asigurarea ordinii și securității publice poate proceda la efectuarea unei percheziții corporale în cazul în care există o suspiciune rezonabilă că prin efectuarea acesteia vor fi descoperite urme ale infracțiunii, corpuri delictive ori alte obiecte ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză. În această situație, organele cu atribuții în asigurarea ordinii și securității publice pot proceda la efectuarea percheziției corporale (ce include și obiectele pe care o persoană le are asupra sa sau sub controlul său, la momentul efectuării percheziției) fără a fi o infracțiune flagrantă și înainte de începerea urmăririi penale. Mandatul de percheziție domiciliară poate fi folosit o singură dată într-o perioadă care nu poate depăși 15 zile. Prin urmare, același domiciliu poate fi percheziționat de mai multe ori după depășirea acestei perioade doar în baza unor mandate diferite. Mai mult, o nouă

cerere de efectuare a percheziției în același loc poate fi formulată dacă au apărut ori s-au descoperit fapte noi necunoscute la momentul soluționării cererii anterioare.

(Răspuns 108: c).

109. Persoana audiată:

- a) poate fi și o persoană juridică dacă are calitatea de parte civilă;
- b) poate să se consulte cu avocatul în cursul audierii, înainte de a răspunde la întrebarea pusă de organul judiciar, dacă are calitatea de parte responsabilă civilmente;
- c) nu poate refuza să răspundă la întrebările organului judiciar dacă are calitatea de parte civilă.

În procesul penal, doar calitatea de martor nu poate fi atribuită unei persoane juridice. Subiecții procesuali principali și părțile pot fi atât persoane fizice, cât și persoane juridice, drepturile lor procesuale fiind recunoscute în mod egal fără a fi condiționate de calitatea lor. Astfel, dreptul de a fi ascultată în proces (de a da declarații, care în opinia mea se transformă pentru etapa cercetării judecătorești într-o obligație, audierea persoanei vătămate și a părților fiind un act de cercetare obligatoriu) prevăzut de art. 81 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. se exercită de persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente indiferent că este o persoană fizică sau juridică. Cum însă audierea este un procedeu probatoriu personal atunci când privește o persoană juridică, aceasta se realizează prin ascultarea reprezentantului său legal care reprezintă această entitate la îndeplinirea oricărui act procesual sau procedural. Chiar și legea de procedură civilă, în art. 355 C.proc.civ., permite obținerea în proces a relatărilor cu privire la fapte personale prin intermediul interrogatoriului comunicat și administrat în scris persoanei juridice, de drept public sau de drept privat. Dreptul suspectului sau inculpatului de a se consulta cu avocatul atât înainte, cât și în cursul audierii (inclusiv în etapa interrogativă), prevăzut de art. 109 alin. (1) C.proc.pen. se aplică în mod corespunzător și în cazul audierii persoanei vătămate și a celorlalte părți, potrivit art. 111 alin. (3) și 112

alin. (1) C.proc.pen. Obligația generală de a spune adevărul care implică interdicția de a da o mărturie mincinoasă prin acte *comisive* (afirmații neconforme cu realitatea) sau *omisive* (refuzul de a spune tot ce știe cu privire la faptele sau împrejurările cu privire la care este întrebat) este instituită potrivit art. 114 alin. (2) lit. c) C.proc.pen. doar în sarcina martorului. Chiar dacă uneori trebuie să dea declarații întrucât și-au asumat participarea în proces, persoana vătămată și părțile pot refuza să răspundă la întrebările adresate de organele judiciare, chiar dacă privesc împrejurări esențiale ale cauzei, participarea acestor subiecți fiind circumscrisă interesului propriu pe care și-l apără inclusiv prin refuzul de a răspunde.

(Răspuns 109: a, b).

110. Percheziția domiciliară:

a) poate fi efectuată în domiciliul unei persoane care nu are nicio calitate procesuală în cauză;

b) nu poate fi extinsă și pentru alte locuri învecinate, neindicate în mandat, fără încuviințarea judecătorului sau instanței care a emis mandatul;

c) nu poate fi dispusă înainte de atribuirea în cauză a calității de suspect unei persoane.

Chiar dacă percheziția domiciliară este dispusă pentru că există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană, acest procedeu probatoriu nu este limitat doar la locuința făptuitorului, suspectului sau inculpatului. Mai mult, potrivit art. 157 alin. (2) C.proc.pen., noțiunii de domiciliu i se dă un sens extins care implică nu doar locuința, ci orice spațiu delimitat în orice mod ce aparține sau este folosit de o persoană fizică sau juridică. Prin urmare, percheziția domiciliară poate fi efectuată în locuința sau spațiul unei persoane care nu are și nici nu va dobândi vreo calitate procesuală în cauză (în sediile unor autorități publice care nu răspund penal, în locuințe ale rudelor, afinilor, concubinilor, prietenilor, subiecților procesuali etc.). Percheziția domiciliară, ca orice alt procedeu probatoriu, nu poate fi dispusă înainte de începerea urmăririi penale, dar nu este condiționată

de trecerea urmăririi în etapa cercetării cu privire la persoană, ca urmare a emiterii ordonanței prin care se dispune continuarea urmăririi față de suspect în condițiile art. 305 alin. (3) C.proc.pen. De altfel, în mandatul de percheziție trebuie să se indice, potrivit art. 158 alin. (7) lit. d) C.proc.pen., numele făptuitorului, suspectului sau inculpatului, dacă este cunoscut. Chiar dacă nu au fost indicate în mandat, percheziția domiciliară poate fi extinsă și în alte locuri învecinate, caz în care este nevoie doar de încuviințarea procurorului, și nu a organului jurisdicțional care a dispus-o.

(Răspuns 110: a).

!111. Încheierea prin care s-a admis cererea de încuviințare a efectuării unei percheziții domiciliare:

- a) nu poate fi pronunțată de un judecător de cameră preliminară;
- b) este definitivă, chiar dacă este pronunțată de instanța de judecată;
- c) se pronunță în urma unei proceduri la care participarea procurorului este obligatorie.

Procedura de soluționare a cererii de încuviințare a efectuării unei percheziții domiciliare este reglementată în mod similar atât pentru faza de urmărire penală, cât și pentru faza de judecată. Dispozițiile art. 158 alin. (9) C.proc.pen. prevăd în mod expres că încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță asupra cererii de încuviințare a efectuării percheziției domiciliare nu este supusă căilor de atac (ordinare sau extraordinare). În ceea ce privește judecata, aceste dispoziții cu caracter special nu se aplică în mod corespunzător, nefiind indicate între cele enumerate de art. 158 alin. (11) C.proc.pen. Prin urmare, în absența unei dispoziții care să stabilească contrariul, încheierea prin care instanța de judecată admite cererea procurorului de încuviințare a efectuării unei percheziții domiciliare urmează regimul juridic obișnuit al încheierilor pronunțate în cursul judecății care, potrivit art. 408 alin. (2) C.proc.pen., *pot fi atacate cu apel* numai odată cu sentința. Potrivit art. 158 alin. (5) C.proc.pen., aplicabil și pentru faza de judecată, participarea procurorului este obligatorie la soluționarea

cererii, dispoziție specială care oricum se conjugă cu dispoziția generală prevăzută la art. 363 alin. (1) C.proc.pen., care stabilește că participarea procurorului la judecată este obligatorie. În considerarea obiectului și funcționalității camerei preliminare, dispunerea sau efectuarea unei percheziții domiciliare pare incompatibilă cu această procedură. Aceasta este și rațiunea pentru care în cuprinsul art. 158 alin. (1) C.proc.pen. nu este recunoscută competența funcțională a judecătorului de cameră preliminară pentru dispunerea acestui procedeu probatoriu. Chiar și prin raportare la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 641/11.11.2014, care acceptă posibilitatea administrării de probe în procedura de cameră preliminară, dispunerea unei percheziții domiciliare nu este permisă câtă vreme probele care eventual ar putea fi administrate în această etapă nu pot privi decât legalitatea și loialitatea actelor de procedură efectuate în cursul urmăririi penale și nu aspecte legate de fondul cauzei. Însă, în condițiile în care chiar instanța de judecată poate dispune efectuarea unei percheziții domiciliare în vederea punerii în executare a mandatului de arestare preventivă a inculpatului, iar potrivit art. 348 alin. (1) și art. 223 alin. (1) C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară are competența de a dispune luarea acestei măsuri în procedura de cameră preliminară, pe cale de consecință ar trebui acceptată și competența acestuia de a dispune efectuarea percheziției domiciliare în scopul punerii în executare a mandatului emis.

(Răspuns 111: c!).

!112. Percheziția corporală:

- a) poate fi efectuată și de către instanța de judecată;
- b) nu se mai poate efectua în nicio situație dacă persoana ce urmează să fie percheziționată predă de bunăvoie obiectele căutate;
- c) poate fi efectuată și de către comandanții de nave.

În ceea ce privește percheziția corporală, dispozițiile actuale ale legii de procedură recunosc o competență generală pentru organele care pot proceda la efectuarea acestui procedeu probatoriu. Acestea pot fi *judiciare* sau chiar *extrajudiciare* [orice autoritate cu atribuții în asigurarea ordinii și

securității publice, potrivit art. 165 alin. (2) C.proc.pen.]. Aceste dispoziții cu caracter general permit chiar instanței de judecată efectuarea unei percheziții corporale, însă, prin raportare la normele care stabilesc rolul instanței și obiectul judecății, prevăzute la art. 349 și 371 C.proc.pen., ipoteza concretă în care instanța ar putea proceda la efectuarea acestei percheziții ar fi în situația unei cercetări la fața locului. Potrivit art. 166 alin. (3) C.proc.pen., dacă, la solicitarea organului competent, obiectele căutate sunt predate, nu se mai efectuează percheziția, cu excepția cazului când se consideră util să se procedeze la aceasta, pentru căutarea altor obiecte sau urme. În cazul infracțiunilor flagrante, comandanții de nave și aeronave au recunoscut dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, caz în care nu este necesară dispoziția prealabilă a organelor judiciare în acest sens.

(Răspuns 112: a, c).

113. Măsurile de protecție dispuse odată cu acordarea statutului de martor amenințat:

- a) nu pot fi aplicate de judecătorul de cameră preliminară;
- b) împiedică adresarea de întrebări în cursul audierii martorului de către subiecții procesuali principali, părțile sau avocații acestora, dacă constau în audierea prin mijloace tehnice, cu vocea și imaginea distorsionate;
- c) pot fi ridicate și înainte de rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a cauzei pe fond.

Acordarea statutului de martor amenințat sau vulnerabil reprezintă premisa esențială pentru aplicarea uneia sau mai multor măsuri de protecție prevăzute de lege. Prin urmare, dispunerea acestor măsuri este condiționată de o stare de pericol sau de vulnerabilitate constatată judiciar în condițiile art. 126 și 128 C.proc.pen. Chiar dacă nu are competențe în ceea ce privește administrarea probelor în procesul penal (sau competențe limitate potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 641/11.11.2014), judecătorul de cameră preliminară nu poate ignora starea de pericol sau de vulnerabilitate apărută în cursul procedurii de cameră preliminară,

putând dispune măsurile de protecție prevăzute de art. 127 C.proc.pen. după procedura reglementată pentru aplicarea acestora în cursul judecății. Dreptul suspectului sau inculpatului de a adresa întrebări martorilor ca și dreptul celorlalte părți la o procedură contradictorie, ca și componente ale dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din Convenția europeană nu poate fi afectat nici măcar în procedura de audiere a unui martor căruia i s-a protejat identitatea și care este ascultat prin intermediul mijloacelor audio-video de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, fiind prevăzut expres de art. 129 alin. (3) C.proc.pen. Vor fi respinse însă de organul judiciar întrebările care ar putea conduce la identificarea martorilor. Caracterul necesar al măsurilor de protecție e justificat doar de subzistența stării de pericol, astfel că, dacă aceasta nu mai există, măsurile se ridică chiar înainte de finalizarea procesului penal.

(Răspuns 113: c).

114. Instanța de judecată:

- a) nu poate proceda la audierea inculpatului prin videoconferință;
- b) nu poate dispune din oficiu aplicarea unei măsuri de protecție a martorului care nu a fost luată anterior în cursul urmăririi penale;
- c) nu poate emite un mandat de supraveghere tehnică.

Ca regulă generală privind audierea persoanelor în procesul penal, aplicabilă indiferent de faza sau etapa în care se procedează la audiere, art. 106 alin. (2)

C.proc.pen. prevede că persoana aflată în detenție poate fi audiată la locul de deținere prin videoconferință, în cazuri excepționale și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților. În consecință, și instanța de judecată poate proceda la audierea inculpatului în aceste condiții speciale, chiar dacă locul de detenție nu se află în țară, cu asigurarea însă a contradictorialității ce guvernează activitatea desfășurată în cursul judecății și care permite participarea tuturor subiecților procesuali și adresarea de întrebări potrivit regulilor prevăzute la art. 378-379 C.proc.pen. În materia specifică a măsurilor preventive, unde prezența și ascultarea prealabilă a inculpatului îmbracă de cele

mai multe ori natura unor condiții legale pentru valabilitatea actelor de dispoziție, intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016 a însemnat și transpunerea pe plan particular a acestei posibilități. Astfel, potrivit art. 235 alin. (3) C.proc.pen., în procedura prelungirii arestării preventive, judecătorul de drepturi și libertăți îl poate asculta pe inculpat, *cu acordul acestuia* și în prezența avocatului, și, prin **videoconferință**, la locul de deținere. În considerarea explicațiilor aferente grilei anterioare, măsurile de protecție pot fi luate pentru prima dată direct în cursul judecății, nu doar la cererea procurorului, a martorului, a părților sau a persoanei vătămate, ci și din oficiu, de către instanța de judecată. Instanța se pronunță cu privire la acest aspect prin încheiere motivată, care nu este supusă căilor de atac, iar dacă este în sensul depunerii unor măsuri de protecție se păstrează în condiții de confidențialitate. Între metodele speciale de supraveghere sau cercetare, cele prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. a)-e) C.proc.pen. (interceptarea comunicațiilor, accesul la un sistem informatic, supravegherea audio, video sau prin fotografie, localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane) alcătuiesc conținutul noțiunii de supraveghere tehnică. Prin natura și finalitatea sa (exclusiv investigativă) supravegherea tehnică se dispune și se prelungește doar de către un judecător de drepturi și libertăți și doar în cursul urmăririi penale. Cu titlu de excepție, pentru o durată de maximum 48 de ore, procurorul poate autoriza măsurile de supraveghere tehnică care sunt supuse confirmării ulterioare a judecătorului de drepturi și libertăți, în condițiile art. 141 C.proc.pen., iar în caz de infirmare a măsurii luate de procuror probele obținute în temeiul acesteia se distrug.

(Răspuns 114: c).

115. Comisia rogatorie:

- a) se efectuează în mod legal doar dacă se adresează unui organ cu aceeași competență funcțională, materială și personală;
- b) poate fi dispusă și pentru realizarea citării unui suspect sau inculpat care locuiește în străinătate;
- c) când are ca obiect ridicarea silită a unor obiecte, trebuie efectuată în prezența martorilor asistenți.

Potrivit art. 200 alin. (3) C.proc.pen., comisia rogatorie se poate adresa numai unui organ sau unei instanțe egale în grad. Prin urmare, între organul care a dispus măsura și cel care efectuează actul prin comisie rogatorie trebuie să existe corespondență de competență funcțională, materială și personală. Diferența operează doar pe planul competenței teritoriale, aceasta fiind de altfel și premisa dispunerii comisiei rogatorii, determinată de imposibilitatea efectuării actului de organul care exercită funcția judiciară în cauză. Actuala reglementare prevede expres, în cuprinsul art. 260 alin. (4) C.proc.pen., că procedura de citare a suspectului sau inculpatului care locuiește în străinătate se poate realiza și prin intermediul autorităților competente ale statului străin dacă adresa celui citat este necunoscută sau inexactă, nu a fost posibilă trimiterea citației prin intermediul poștei sau dacă citarea prin poștă a fost inefficientă sau necorespunzătoare. În aceste cazuri, organul judiciar român poate formula o cerere de asistență judiciară internațională având ca obiect comisia rogatorie internațională prevăzută de art. 174 din Legea nr. 302/2004, republicată, prin care va solicita autorității competente străine să localizeze și să identifice persoana și să îi comunice citația potrivit procedurii prevăzute de art. 197-198 din lege (V. *Constantinescu*, în *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 760). Prezența martorilor asistenți la efectuarea unei percheziții sau unei ridicări silită de obiecte nu mai este, în actuala reglementare, de principiu obligatorie potrivit legii, fie că aceste acte de procedură se efectuează obișnuit sau prin comisie rogatorie. Organul care procedează însă la efectuarea acestora poate aprecia că se impune prezența și a unor martori asistenți, făcându-se mențiune în acest sens în procesul verbal întocmit în urma efectuării actului.

(Răspuns 115: a, b).

116. Ridicarea silită de obiecte sau înscrisuri:

- a) dacă este dispusă de către instanța de judecată nu poate fi adusă la îndeplinire de către organul de cercetare penală;
- b) se dispune de către instanța de judecată prin încheiere motivată ce nu poate fi atacată separat;
- c) poate fi efectuată de către organul de cercetare și în timpul cât urmărirea este suspendată.

Procedeul probatoriu prin care se ridică obiectele și înscrisurile ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal cunoaște două modalități concrete de realizare: una *voluntară*, ce presupune predarea de bunăvoie de către persoana în posesia căreia se află și una *forțată*, ce implică ridicarea silită. În ambele ipoteze premisa ridicării, ca procedeu probatoriu, este cunoașterea atât a obiectelor sau a înscrisurilor, cât și a locului unde se află (I. Neagu, op. cit., p. 539). Regimul juridic al atacării măsurii de ridicare silită este cel prevăzut pentru atacarea măsurilor asigurătorii (art. 250 C.proc.pen.), care se aplică în mod corespunzător potrivit art. 171 alin. (2) C.proc.pen. Astfel, inițial, măsura asigurătorie luată de către instanța de judecată putea fi atacată cu contestație doar sub aspectul actului procedural subsecvent, respectiv aducerea la îndeplinire, nu și sub aspectul dispoziției înseși. Această soluție legislativă a fost declarată însă neconstituțională de către Curtea Constituțională prin Decizia nr. 24/20.01.2016 (M.Of. nr. 276 din 12 aprilie 2016) care a stabilit astfel instituirea unei căi de atac separate împotriva încheierii prin care a fost luată măsura de către instanța de judecată, fie de fond, fie de apel. Prin urmare, aplicând aceste dispoziții în mod corespunzător, transpuse pe plan legislativ prin O.U.G. nr. 18/2016, și încheierea prin care s-a dispus ridicarea silită de către instanța de judecată poate fi atacată separat, calea de atac fiind calificată impropriu de art. 171 alin. (2) C.proc.pen. drept *plângere*. Dispoziția de ridicare silită a obiectelor sau a înscrisurilor (actul procesual) aparținând instanței de judecată se aduce la îndeplinire (actul procedural) de organul de cercetare penală. Cum însă între acești subiecți nu se pot stabili raporturi juridice directe, dispoziția instanței se comunică procurorului care ia măsuri pentru realizarea sa de către organul de cercetare, potrivit art. 171 alin. (1) C.proc.pen. Suspendarea urmăririi penale nu împiedică *de plano* efectuarea unor acte de urmărire penală (inclusiv ridicarea silită de obiecte sau înscrisuri) câtă vreme este respectat standardul instituit de art. 313 alin. (3) C.proc.pen. Astfel, pot fi efectuate în timpul cât urmărirea este suspendată toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau subiecților procesuali.

✓ (Răspuns 116: b, c).

117. Organele judiciare pot respinge o cerere formulată de către persoana vătămată privitoare la administrarea unei probe:

- a) dacă proba, deși utilă, poate fi obținută cu întârziere;
- b) chiar dacă proba este pertinentă în raport cu obiectul probațiunii;
- c) dacă proba, deși relevantă în raport cu obiectul probațiunii, nu este necesară, întrucât faptul este evident.

Monopolul instituit în favoarea organelor judiciare în ceea ce privește activitatea de administrare a probelor este temperat prin recunoașterea subiecților particulari a dreptului de a cere (propune) administrarea de probe. Dreptul de a propune probe este un drept procesual recunoscut doar celor care au legitimare procesuală sau cauzală – subiecții procesuali principali și părți (în cursul judecății, dreptul de a propune probe este recunoscut și procurorului), și care îl pot exercita în limitele calității lor procesuale. Posibilitatea pe care o implică acest drept procesual se manifestă în concret la nivel judiciar prin formularea unei cereri care, odată manifestată, nu poate fi ignorată de organul judiciar. Potrivit art. 100 alin. (3) C.proc.pen., organele judiciare trebuie să dispună sau să se pronunțe pe cerere motivat, în urma evaluării sub aspectul unor condiții formale (titular, termen etc.) și în considerarea criteriilor esențiale de legalitate, relevanță, concludență și utilitate. Aceste criterii sunt reglementate implicit și de noua legislație procesuală prin instituirea condițiilor negative prevăzute de art. 100 alin. (4) C.proc.pen., în baza cărora organele judiciare pot respinge cererea privitoare la administrarea unor probe indiferent de subiectul care a formulat-o. Astfel, întârzierea în obținerea unei probe relevante și utile în raport cu obiectul probațiunii nu este în măsură să atragă *de plano* respingerea cererii prin care aceasta este propusă, mai ales dacă pentru dovedirea elementului de fapt nu au putut fi administrate alte mijloace de probă. Pertinența este acea însușire a probei care se referă la legătura cu obiectul probațiunii; prin urmare, nu este suficientă prin ea însăși să conducă la admiterea cererii câtă vreme proba nu este și relevantă în raport cu obiectul probațiunii în cauză. Astfel, în aceste condiții, o cerere privind administrarea unei probe pertinente poate fi respinsă. Utilitatea este acea însușire a probei care se referă la caracterul său necesar astfel că, în raport cu dispozițiile art. 100 alin. (4) lit. c)

C.proc.pen., o cerere poate fi respinsă dacă proba propusă nu este necesară, întrucât faptul este *notoriu*. Absența caracterului necesar este și mai pronunțată în cazul faptului *evident*, iar o probă relevantă, dar inutilă, nu poate fi administrată.

(Răspuns 117: b, c).

118. Care dintre următoarele enunțuri nu este adevărat:

- a) în procesul penal probele pot fi apreciate și de către alte organe decât cele care le-au administrat în mod nemijlocit;
- b) judecătorul de drepturi și libertăți nu poate administra probe în cursul urmăririi penale;
- c) judecătorul de cameră preliminară nu poate aprecia probele administrate în cursul urmăririi penale sub niciun aspect.

Aprecierea probelor reprezintă activitatea procesuală subsecventă administrării acestora, prin care conținutul informațional al probelor este evaluat și valorificat de către organele judiciare. Chiar dacă are caracter judiciar, această operațiune finală în activitatea de probațiune (G. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, ed. 3, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 298) poate fi realizată nu doar de organele judiciare care le-au administrat în mod nemijlocit, ci și de alte organe. De exemplu, în cauzele în care nu efectuează urmărirea penală procurorul apreciază probele administrate de organele de cercetare penală pentru a da o rezolvare dosarului potrivit art. 327 C.proc.pen., instanța de apel, în vederea soluționării căii de atac poate da o nouă apreciere probelor administrate (de către organele de urmărire penală sau de către prima instanță de judecată), potrivit art. 420 alin. (9) C.proc.pen. etc. În cursul urmăririi penale, judecătorul de drepturi și libertăți poate administra proba cu înscrisuri în cadrul procedurilor în care își exercită atribuțiile (când soluționează o propunere de luare a măsurii arestării preventive, o plângere împotriva măsurii controlului judiciar etc.) sau poate administra proba cu martori atunci când procedează la o audiere anticipată în condițiile art. 308 C.proc.pen. În considerarea funcției judiciare pe care o exercită, judecătorul de cameră preliminară nu apreciază, de regulă, probele administrate în cursul urmăririi penale pentru a evalua temeinicia

acuzățiilor formulate față de inculpat, ci doar verifică *legalitatea* administrării probelor de către organele de urmărire penală. Când însă, în procedura de cameră preliminară, judecătorul se pronunță și cu privire la măsurile preventive potrivit art. 348 C.proc.pen., atunci acesta va trebui să aprecieze probele administrate în cursul urmăririi penale sub aspecte ce țin de îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru luarea, menținerea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive ori de temeinicia măsurii preventive.

(Răspuns 118: b, c).

119. Prin raportare la conținutul principiului loialității administrării probelor în procesul penal:

a) pot fi folosite tehnici de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a relata în mod conștient și voluntar faptele care constituie obiectul probei dacă persoana ascultată și-a dat consimțământul la utilizarea unei asemenea tehnici de ascultare;

b) doar organelor judiciare penale le este interzis să provoace o persoană să săvârșească ori să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii de probe, nu și persoanelor care acționează pentru aceste organe;

c) nu este oprit ca organul judiciar să aducă la cunoștința inculpatului posibilitatea de a beneficia de reducerea pedepsei prevăzute de lege, ca urmare a recunoașterii învinuirii.

Principiul loialității administrării probelor, împreună cu principiul legalității, temperează aparentul exces de libertate pe care îl presupune principiul libertății probelor și mijloacelor de probă. Potrivit art. 101 C.proc.pen., la nivel general, principiul loialității are 3 componente. În primul rând, principiul implică interdicția întrebuițării violențelor, amenințărilor ori a altor mijloace de constrângere, precum și a promisiunilor sau îndemnurilor în scopul de a obține probe. Nu constituie însă modalitate neloială de a proceda informarea suspectului sau inculpatului cu privire la beneficiile procesuale și substanțiale (reducerea limitelor de pedeapsă, judecata la termen, încheierea unui acord) pe care le-ar putea primi ca urmare a recunoașterii învinuirii sau a vinovăției. Mai

mult, potrivit art. 108 alin. (4) C.proc.pen., organul judiciar este obligat să aducă la cunoștința inculpatului aceste posibilități. În al doilea rând, interdicția privind folosirea metodelor și tehnicilor de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a-și aminti și relata în mod conștient și voluntar faptele care constituie obiectul probațiunii, prevăzută la art. 101 alin. (2) C.proc.pen., se aplică chiar dacă persoana ascultată își dă consimțământul la utilizarea unor asemenea metode sau tehnici. În ultimul rând, interdicția referitoare la provocarea unei persoane să săvârșască sau să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe, prevăzută la art. 101 alin. (3) C.proc.pen., privește nu doar organele judiciare, ci și alte persoane care acționează (în scop judiciar) pentru acestea: investigatori sub acoperire, investigatori cu identitate reală, colaboratori.

(Răspuns 119: c).

120. Întrebările puse în cursul audierii persoanelor:

- a) nu pot fi consemnate în procese-verbale;
- b) dacă au fost respinse, nu sunt consemnate;
- c) dacă au fost admise, sunt consemnate în declarația scrisă.

Pentru a evita confuzia între două noțiuni desemnate prin același termen, dar care se referă la categorii juridice diferite, legea de procedură se referă la *mijlocul de probă* prin care se obțin în proces împrejurările relatate de persoanele audiate prin utilizarea denumirii de „declarație scrisă”. Aceasta este forma materială în care se consemnează declarațiile, în sens de relatări, împrejurări prezentate, afirmații etc., persoanelor audiate și care, prin raportare la dispozițiile art. 97 alin. (1) C.proc.pen., reprezintă *proba în proces*. La nivel de regulă generală, declarațiile (relatările) persoanelor audiate, ca și întrebările adresate (care au fost în prealabil admise atunci când au fost puse de alți participanți la procedura audierii), sunt consemnate în declarația scrisă, potrivit art. 110 C.proc.pen. În cursul judecății, întrebările puse de subiecții care participă la efectuarea acestui act de cercetare, dar care sunt respinse pe motiv că nu sunt concludente și utile, nu se consemnează în declarația scrisă, ci în încheierea de ședință, potrivit art. 382 C.proc.pen. În

cursul urmăririi penale, în absența vreunei dispoziții cu caracter special, întrebările (atât cele admise, cât și cele respinse) se consemnează potrivit regulii generale prevăzute la art. 110 alin. (1) C.proc.pen., respectiv în declarația scrisă, cu obligația indicării persoanei care le-a formulat. Cu titlu special, în procedura confruntării prevăzută la art. 131 C.proc.pen., întrebările și răspunsurile adresate persoanelor audiate sunt consemnate într-un proces-verbal.

(Răspuns 120: c).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul IV

Măsurile preventive și alte măsuri procesuale

121. În ceea ce privește durata arestării:

a) durata totală a arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale nu poate fi mai mare de 180 de zile, fără a lua în calcul și timpul în care inculpatul arestat a fost internat sub pază permanentă într-o unitate din rețeaua medicală a Ministerului Sănătății;

b) durata arestului la domiciliu nu se ia în considerare pentru durata maximă a arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale;

c) durata arestării începe să curgă, în toate cazurile, de la data punerii în executare a măsurii față de inculpatul arestat preventiv.

Ca o consecință a caracterului provizoriu, specific genului din care fac parte, măsurile procesuale care afectează libertatea individuală (și cu atât mai mult măsurile privative de libertate) au stabilite *a priori* atât durate inițiale, cât și totale (maxime) care, în caz de depășire, duc la încetarea de drept a efectelor măsurii. Exigențele generale ale art. 53 din Constituție au fost transpuse în materia arestării în dispoziții specifice, prevăzute de art. 23 alin. (5) din Constituție și art. 236 alin. (4) C.proc.pen. În actuala legislație procesuală, privarea de libertate cu titlu provizoriu, dar pentru o durată consistentă, poate fi dispusă în două modalități: arestul la domiciliu și arestarea preventivă. Inițial, legiuitorul a stabilit că durata privării de libertate dispusă prin măsura arestului la domiciliu nu se ia în considerare pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale. Prin urmare, în această optică inițială, privările de libertate aferente celor două măsuri distincte nu se compensau, ci puteau fi cumulate, indiferent de durata lor. Această soluție legislativă a fost

declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 740/03.11.2015 (M.Of. nr. 927 din 15 decembrie 2015), dispozițiile legii fundamentale care instituie durata maximă de 180 de zile în cursul urmăririi penale fiind interpretate că vizează toate măsurile preventive privative de libertate prevăzute de legislația națională. Ca urmare a acestei decizii, prin Legea de aprobare a O.U.G. nr. 24/2015, art. 222 alin. (10) C.proc.pen. a fost modificat în sensul că durata privării de libertate a arestului la domiciliu *se ia în considerare* pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale. Potrivit art. 240 alin. (2) C.proc.pen., timpul în care inculpatul este internat sub pază permanentă intră în durata arestării preventive, fiind luat în considerare pentru calculul acesteia indiferent dacă este durata inițială sau durata totală. Momentul de la care începe să curgă termenul pentru care s-a dispus arestarea (*dies a quo*) este reglementat în prezent în mod unitar: data punerii în executare a măsurii față de inculpatul arestat preventiv. În concret, acest moment se materializează diferit după cum măsura s-a dispus în prezența inculpatului (liber, reținut sau chiar arestat ori deținut în altă cauză) sau în lipsa inculpatului întrucât punerea în executare se realizează în forme diferite.

(Răspuns 121: c).

122. Intră în categoria măsurilor procesuale:

- a) interdicția dispusă de organul judiciar persoanelor care se află ori care vin la locul unde se efectuează cercetarea la fața locului să comunice între ele sau cu alte persoane;
- b) dispoziția de restituire, către persoana vătămată, a lucrurilor ridicate de la suspect sau inculpat până la pronunțarea unei soluții definitive în procesul penal;
- c) luarea măsurilor de ocrotire față de un minor aflat în ocrotirea inculpatului arestat preventiv în cursul urmăririi penale.

Măsurile procesuale, ca o formă de acte procesuale caracterizate, reprezintă actele de dispoziție cu caracter constrângător, luate de organele judiciare față de anumiți subiecți procesuali sau chiar față de terți în scopul de a asigura

atât buna desfășurare a procesului penal, cât și realizarea obiectului acțiunilor exercitate în procesul penal. Măsurile procesuale reglementate distinct în Partea generală a Codului de procedură sunt: măsurile preventive, măsurile provizorii de siguranță (în formularea legii – aplicarea provizorie a unor măsuri de siguranță), măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii (când sunt dispuse înainte de rezolvarea definitivă a cauzei). Măsurile procesuale sunt o categorie a genului din care fac parte, de măsuri dispuse în cursul procesului penal, alături de măsurile procedurale (a se vedea *G. Theodoru*, op. cit., p. 364). Deși pot avea tot caracter constrângător măsurile procedurale sunt luate de organele judiciare în vederea optimizării modalității de desfășurare a unor activități procesuale (de exemplu, limitarea accesului publicului în sala de ședință, interzicerea comunicării între persoanele prezente la o cercetare la fața locului etc.). În prezent, măsurile de ocrotire nu mai au caracter *procesual*, ci substanțial, fiind măsurile dispuse de autoritatea competentă (de regulă tutelară) față de minorul, persoana pusă sub interdicție, persoana căreia i s-a instituit tutela sau curatela ori persoana care, datorită vârstei, bolii sau altei cauze, are nevoie de ajutor. Organul judiciar are, potrivit art. 229 alin. (1) și (2) C.proc.pen., doar obligația de încunoștințare a autorității competente, nu și competența să dispună măsura. Măsura procesuală a restituirii lucrului, prevăzută la art. 255 C.proc.pen., nu trebuie confundată cu modalitatea definitivă de reparare în natură a prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii, care operează *post iudicium* și având același conținut.

(Răspuns 122: b).

123. La nivel general, măsurile preventive pot fi dispuse dacă există probe sau indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și dacă sunt necesare în scopul:

- a) împiedicării sustragerii suspectului sau inculpatului de la executarea pedepsei;
- b) prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni;
- c) asigurării bunei desfășurări a procesului penal.

În dinamica oricărei măsuri preventive, dispoziția inițială, ce permite instituirea uneia din formele prin care poate fi afectată libertatea persoanei este, la nivel sintetic, fundamentată pe existența cumulativă a următoarelor elemente: îndeplinirea strictă a condițiilor prevăzute de lege, incidența unor motive sau temeiuri concrete, identificabile în materialul probator, necesitatea luării măsurii, traduse în nevoia de a asigura scopul general prevăzut în art. 202 alin. (1) C.proc.pen., precum și constatarea caracterului suficient al măsurii luate în concret, prin raportare la alte măsuri, mai severe în conținut. Potrivit art. 202 alin. (1) C.proc.pen., necesitatea luării unei măsuri preventive se raportează la nevoia de a asigura buna desfășurare a procesului penal, de a împiedica sustragerea suspectului sau inculpatului de la urmărire penală sau de la judecată ori de a preveni săvârșirea unei alte infracțiuni. Simpla enunțare a nevoii de a asigura unul din cele 3 deziderate, fără indicarea și a unor motive sau temeiuri concrete care să justifice riscul afectării acestora de persoana față de care se ia măsura nu este suficientă pentru luarea acesteia. În prezent, necesitatea de a lua o măsură preventivă nu se mai raportează la nevoia de a împiedica sustragerea inculpatului de la executarea pedepsei, întrucât acest scop venea în contradicție atât cu principiul prezumției de nevinovăție, cât și cu caracterul provizoriu al măsurilor preventive, care se dispun întotdeauna *ante judicium* și pe temeiuri diferite de cele în baza cărora se stabilește vinovăția. Mai mult, menținerea în scopul general al măsurilor preventive a nevoii de a împiedica sustragerea inculpatului de la executarea pedepsei implică o anticipare a soluției condamnării, transformând-o în singura soluție care ar putea fi dispusă în cauză. Buna desfășurare a procesului penal înseamnă exercitarea, în condiții optime, a atribuțiilor organelor judiciare și realizarea obiectului activității în considerarea căruia se exercită funcția judiciară, precum și înlăturarea oricăror elemente ce au aptitudinea de a influența în mod negativ îndeplinirea sarcinilor care decurg din exercițiul acțiunii penale.

(Răspuns 123: b, c).

124. Calea de atac împotriva actului prin care se dispune, în cursul urmăririi penale, luarea măsurii controlului este:

- a) plângerea;
- b) contestația;
- c) suspensivă de executare.

În tot cursul procesului penal, măsura preventivă a controlului judiciar poate fi instituită (dispusă) în două modalități: prin *luare* (ce implică un act de dispoziție autonom și direct) sau prin *înlocuirea* unei măsuri preexistente (ce implică un act de dispoziție adiacent sau derivat). Chiar dacă din perspectiva condițiilor substanțiale luarea măsurii controlului judiciar și înlocuirea unei măsuri cu cea a controlului judiciar presupun un tratament echivalent, din perspectiva condițiilor și consecințelor procedurale (procedura propriu-zisă) cele două acte procesuale cunosc un regim juridic diferit. Luarea măsurii controlului judiciar în cursul urmăririi penale presupune un act procesual inițial, cu caracter autonom, ce poate aparține, potrivit art. 203 alin. (2) C.proc.pen., atât procurorului, cât și judecătorului de drepturi și libertăți. Dacă însă dispoziția procurorului de luare a măsurii este rezultatul unei manifestări procesuale directe și principale (art. 212 C.proc.pen.), dispoziția judecătorului de drepturi și libertăți reprezintă consecința eventuală și cu caracter secundar a unei alte manifestări procesuale. Astfel, respingând în primă instanță sau în soluționarea contestației propunerea de luare a unei măsuri preventive mai grave, privative de libertate (arestarea preventivă sau arestul la domiciliu), legea [art. 227 alin. (2), 219 alin. (9), 204 alin. (11) și 425¹ alin. (4) C.proc.pen.], îi recunoaște judecătorului de drepturi și libertăți, chiar dacă nu a fost investit în prealabil sub acest aspect, competența de a lua măsura controlului judiciar. Prin raportare la aceste sublinieri, calea de atac împotriva actului prin care procurorul dispune luarea măsurii controlului judiciar (ordonanța) este plângerea, în timp ce, pentru actul similar al judecătorului de drepturi și libertăți (încheierea), calea de atac este contestația. Dispozițiile generale referitoare la regimul căii de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale prevăd, la art. 204 alin. (3) C.proc.pen. că, printre altele, contestația împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea oricărei măsuri preventive nu este suspensivă de executare.

Chiar dacă, în mod imputabil legea de procedură nu consacră, în cadrul dispozițiilor speciale referitoare la regimul plângerii împotriva ordonanței de luare a măsurii controlului judiciar (art. 213 C.proc.pen.) faptul că aceasta nu este suspensivă de executare, această omisiune este acoperită prin reglementarea generală a plângerii împotriva actelor de urmărire penală (*lex generalia* în materia actelor de dispoziție din cursul urmăririi penale). În acest sens, art. 339 alin. (6) raportat la art. 336 alin. (3) C.proc.pen., prevede că introducerea plângerii nu suspendă aducerea la îndeplinire a măsurii sau actului (oricare ar fi acesta) care formează obiectul plângerii. În considerarea raportului funcțional dintre norma generală și norma specială, dispozițiile speciale ale art. 213 C.proc.pen. (referitoare la plângerea împotriva ordonanței de luare a măsurii controlului judiciar) se completează cu dispozițiile generale referitoare la plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală prevăzute de art. 336-339 C.proc.pen., așa cum, pentru contestația împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea măsurii controlului judiciar în cursul urmăririi penale, dispozițiile speciale ale art. 204 se completează cu cele generale ale art. 425¹ C.proc.pen.

(Răspuns 124: a, b).

!125. Reținerea:

- a) se dispune, în toate cazurile, doar în cursul urmăririi penale;
- b) nu poate fi dispusă de către organul de cercetare penală în cauzele în care urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror;
- c) nu încetează chiar dacă, înainte de expirarea celor 24 de ore, se soluționează propunerea de arestare preventivă a celui reținut și judecătorul de drepturi și libertăți o respinge prin încheiere motivată.

Potrivit art. 203 alin. (1) C.proc.pen. măsura privată de libertate a reținerii poate fi luată față de suspect sau inculpat doar în cursul urmăririi penale. Chiar și în situația specială a infracțiunilor de audiență, reglementată la art. 360 alin. (2) C.proc.pen., chiar dacă procedura care a generat circumstanțele particulare ale infracțiunii (de loc, de timp etc.) se desfășoară în

fața instanței de judecată, măsura rămâne proprie exercitării funcției de urmărire penală. Astfel, procurorul care participă la judecată, dacă apreciază ca imperios necesară efectuarea unor acte de urmărire penală care nu suferă amânare, poate activa prompt contextul judiciar în care acestea pot ființa (prin declarație orală de începere a urmăririi penale) și le poate dispune (inculparea celui care a săvârșit fapta și reținerea). Însă, potrivit principiului separației funcțiilor judiciare, aceste acte (dispuse prin declarație orală) rămân acte de urmărire penală. Sub acest aspect, noua lege de procedură civilă nu este corelată cu reglementarea penală, întrucât permite în continuare reținerea celui care săvârșește o infracțiune de audiență, de către instanța de judecată [art. 218 alin. (2) C.proc.civ.]. La nivel general, măsura reținerii poate fi luată de către organul care exercită funcția de urmărire penală în cauză: organ de cercetare penală (al poliției judiciare sau special) sau procuror. Competența organului judiciar de a dispune măsura reținerii, în considerarea caracterului subsidiar al funcției din care rezultă, rămâne însă circumscrisă competenței principale de efectuare a urmăririi penale. Astfel, atunci când urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror reținerea nu poate fi dispusă de organul de cercetare penală (nefiind competent funcțional), nici direct, nici ca urmare a unei delegări primite de la procuror, întrucât, potrivit art. 324 alin. (4) C.proc.pen., luarea măsurilor procesuale nu pot forma obiectul delegării. În schimb, într-o cauză în care urmărirea penală se efectuează de organul de cercetare penală procurorul care supraveghează urmărirea poate lua măsura reținerii în cauză având dreptul de a efectua personal orice act de urmărire, potrivit art. 300 alin. (3) C.proc.pen. *Ce se întâmplă* în situația în care, înainte de expirarea celor 24 de ore pentru care s-a dispus reținerea, judecătorul de drepturi și libertăți respinge propunerea de arestare preventivă a inculpatului reținut? În acest caz sunt incidente dispozițiile art. 227 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen. care stabilesc că, prin încheierea de respingere a propunerii, judecătorul de drepturi și libertăți dispune și punerea în libertate a inculpatului reținut. În dezacord cu alte opinii exprimate cu privire la acest aspect, consider că dispozițiile art. 227 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen. reglementează un caz distinct de încetare de drept a măsurii reținerii care intervine chiar înainte de expirarea duratei pentru care s-a dispus. Aceste dispoziții, necunoscute de vechea reglementare, stabilesc o obligație imperativă pentru judecătorul de drepturi și libertăți care nu poate refuza să o aplice judiciar.

În viziunea legiuitorului, menținerea efectelor măsurii privative de libertate dispuse de procuror până la expirarea duratei sale maxime devine incompatibilă cu evaluarea realizată de judecătorul de drepturi și libertăți care a refuzat privarea de libertate, prin respingerea propunerii. Cum în exercitarea funcției de dispoziție cu privire la drepturi și libertăți fundamentale în cursul urmăririi penale art. 3 alin. (5) C.proc.pen. instituie fără echivoc o preferință legală în favoarea judecătorului, pe cale de consecință și dispoziția sa trebuie preferată în fața dispoziției procurorului atunci când ambele au același obiect (starea de libertate a inculpatului). Practic încheierea motivată a judecătorului de drepturi și libertăți conține două categorii de dispoziții: cele prin care *se respinge* propunerea (se refuză privarea de libertate) și prin care *se constată* încetată de drept măsura reținerii (se dispune punerea în libertate a inculpatului reținut). Dacă, sub aspectul respingerii propunerii de luare a măsurii arestării, încheierea judecătorului nu este definitivă, sub aspectul încetării de drept a măsurii reținerii (dispoziția de punere în libertate) încheierea este executorie, contestația formulată împotriva acesteia nefiind suspensivă de executare, potrivit art. 204 alin. (3) C.proc.pen.

(Răspuns !125: a, b; și varianta de răspuns c trebuie considerată corectă în raport cu explicațiile date).

126. După terminarea urmăririi penale și trimiterea în judecată a unui inculpat față de care s-a dispus măsura controlului judiciar judecătorul trebuie să verifice din oficiu legalitatea și temeinicia măsurii:

- a) în termen de 3 zile de la înregistrarea dosarului;
- b) cu ocazia verificărilor periodice între care nu trebuie să treacă mai mult de 60 de zile;
- c) cu ocazia verificărilor periodice între care nu trebuie să treacă mai mult de 30 de zile.

Verificarea legalității și temeiniciei măsurilor preventive reprezintă unul din instrumentele juridice prin care se asigură la nivel național controlul periodic de conformitate a formelor prin care este afectată libertatea persoanei cu dreptul intern. Legalitatea, dar și temeinicia măsurii preventive (prin

raportare la scopul legitim pentru care a fost dispusă) reprezintă condiții de validitate ale acestora cerute, nu doar pentru momentul său inițial (luare), ci și pentru existența sa ulterioară (prelungire, menținere). Acest tip de control (verificarea) se realizează în două modalități procedurale: *la primirea dosarului*, de fiecare dată când cauza trece într-o fază sau etapă ulterioară, și *periodic*, înăuntrul unor intervale prestabilite. Ca o consecință a principiului separației funcțiilor judiciare, ori de câte ori intervine un transfer de competență funcțională ca urmare a succesiunii progresive a procesului (când simultan se dezinvestește un organ judiciar și este sesizat ori investit altul) trebuie procedat prompt la o verificare a legalității și temeiniciei măsurii. Astfel, când procurorul se dezinvestește prin trimiterea inculpatului în judecată, judecătorul de cameră preliminară va proceda la verificarea măsurii la primirea dosarului [în termen de 3 zile de la înregistrare, potrivit art. 207 alin. (2) C.proc.pen.], după cum, la dezinvestirea judecătorului de cameră preliminară prin rămânerea definitivă a încheierii de începere a judecății, instanța de judecată va proceda la verificarea măsurii înainte de expirarea sa, potrivit art. 208 alin. (2) C.proc.pen. Această modalitate de control este reglementată ca o obligație pentru judecătorul de cameră preliminară, exercitată din oficiu și are caracter complet, întrucât privește nu doar legalitatea și temeinicia măsurii. Verificarea măsurii controlului judiciar este obligatorie la primirea dosarului chiar dacă, cu puțin timp înainte de trimiterea în judecată, procurorul a dispus prelungirea controlului pentru 60 de zile, iar ordonanța sa a fost supusă, prin plângere, cenzurii judecătorului de drepturi și libertăți. În prezent, fac obiectul celei de-a doua modalități de control a măsurilor preventive în camera preliminară (controlul periodic) toate categoriile de măsuri, nu doar cele privative de libertate. Ceea ce diferă este doar intervalul de timp în care trebuie procedat la verificare. Potrivit art. 207 alin. (6) și (7) C.proc.pen., verificarea măsurilor privative de libertate trebuie realizată periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile, în timp ce în cazul măsurilor restrictive de libertate verificarea nu se poate realiza mai târziu de 60 de zile.

(Răspuns 126: a, b).

127. Măsura arestării preventive luată în cursul urmăririi penale față de un inculpat care a fost reținut anterior pentru 24 de ore, dispusă pentru durata maximă prevăzută de lege și pusă în executare la 1 februarie 2015 ora 9:00 va expira, dacă nu este prelungită:

- a) la 1 martie 2015, ora 11:00;
- b) la 2 martie 2015, ora 23:59;
- c) la 3 martie 2015, ora 11:00.

Arestarea preventivă este o măsură severă în conținut ce constă în privarea de libertate a inculpatului pentru o perioadă determinată, cuantificată în zile, ca urmare a plasării sale într-un spațiu specializat (centru de reținere și arestare din cadrul secțiilor de poliție, secțiile de arestare preventivă din penitenciare). Arestarea preventivă se dispune pentru o durată inițială ce nu poate depăși 30 de zile (termen maxim legal). Potrivit art. 233 alin. (1) C.proc.pen., această durată maximă este stabilită indiferent dacă anterior, față de același inculpat, s-a luat măsura reținerii sau nu, astfel că duratele privărilor de libertate pe care le implică ambele măsuri se cumulează și nu se deduc. Dacă momentul de la care începe să curgă termenul pentru care s-a dispus arestarea este, în toate cazurile, data punerii în executare a măsurii, același termen se împlinește (*dies ad quem*) la sfârșitul ultimei zile de arest, dacă măsura nu este până atunci revocată sau înlocuită ori încetează de drept (pentru alt motiv prevăzut la art. 241 C.proc.pen. decât expirarea termenului). Dacă potrivit legii, durata reținerii se determină exclusiv pe ore, durata arestării preventive (și a arestului la domiciliu) se determină exclusiv pe zile. Prin urmare, ora indicată de exemplu în procesul-verbal de încarcerare (care marchează punerea în executare în cazul în care inculpatul aflat în stare de libertate, față de care s-a luat măsura, se prezintă voluntar la poliție) fixează momentul inițial al stării de arest și nu determină o oră corespondentă la finalul intervalului stabilit. Fiind un termen substanțial pe zile, termenul (durata) pentru care s-a dispus arestarea preventivă se calculează pe unități pline de timp, potrivit art. 271 C.proc.pen., în sensul că ziua de la care începe și ziua la care se sfârșește termenul intră în durata acestuia. Astfel, termenul expiră la sfârșitul ultimei zile de arest care, ținând cont de faptul că, potrivit art. 186 alin. (1) C.pen. se socotește de 24 de ore, se încheie la ora

23:59. În exemplul dat, prima zi de arest (1 februarie 2015) începe la ora 9 și se sfârșește la ora 23:59, în timp ce ultima zi de arest (a 30-a, 2 martie 2015, când expiră și măsura) se sfârșește la 23:59, moment după care, dacă arestarea preventivă nu a fost prelungită, inculpatul trebuie pus în libertate ca o consecință a încetării efectelor măsurii.

(Răspuns 127: b).

128. Orice măsură preventivă încetează de drept:

a) în cazul în care instanța de judecată pronunță o soluție de condamnare cu executarea efectivă a pedepsei închisorii, însă doar la rămânerea definitivă a hotărârii;

b) în cazul în care instanța de judecată pronunță o soluție de condamnare cu suspendarea executării sub supraveghere, la data pronunțării hotărârii în primă instanță;

c) în cazul în care instanța de judecată pronunță o soluție de amânare a aplicării pedepsei, la data pronunțării hotărârii chiar dacă aceasta este nedefinitivă.

Reglementată ca o cauză de împiedicare sau un obstacol legal în existența unei măsuri preventive, încetarea de drept reprezintă modalitatea în care efectele unei măsuri legal dispuse se epuizează automat și obligatoriu, prin voința expresă a legii. Spre deosebire de revocare sau înlocuire, încetarea de drept nu se fundamentează pe aprecierea organului judiciar, ci pe constatarea uneia din cauzele prevăzute expres și exhaustiv în lege. În prezent, cazurile care determină încetarea de drept a măsurilor preventive sunt reglementate la nivel general (art. 241 C.proc.pen., pentru orice măsură preventivă) sau la nivel particular, doar pentru anumite măsuri [art. 215 alin. (7) pentru controlul judiciar, art. 399 alin. (2) și (3) pentru arestarea preventivă etc.]. Incidența unei cauze de încetare determină o reacție obligatorie din partea organelor judiciare care sunt obligate să constate atât cazul de încetare, cât și încetarea efectelor măsurii, chiar dacă ar mai exista temeuri care să justifice menținerea acesteia. Astfel, potrivit art. 241 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., ca o consecință a naturii sale provizorii, orice măsură preventivă (privativă sau restrictivă de libertate) încetează de drept la

data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus condamnarea inculpatului. Nu au relevanță natura și cuantumul pedepsei aplicate și nici modalitatea de executare, întrucât prin rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare dispăre contextul judiciar (procesul) în care mai poate exista măsura preventivă ca specie de măsură procesuală. Prin stingerea definitivă a acțiunii penale este înlăturat suportul sau fundamentul măsurii procesuale dispuse și pentru a asigura, printre altele, exercițiul acțiunii. Potrivit art. 241 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., în forma dată de modificările aduse prin O.U.G. nr. 18/2016, în cazul în care instanța pronunță orice altă soluție decât cea de condamnare, precum și în cazul în care dispune condamnarea, dar cu aplicarea unei pedepse cu amenda, dar care nu însoțește închisoarea, încetarea de drept intervine la data pronunțării hotărârii, chiar dacă aceasta nu este definitivă. În prezent, în raport cu modificarea art. 241 alin. (1¹) C.proc.pen., *doar* măsura arestării preventive și a arestului la domiciliu încetează de drept la data pronunțării în primă instanță a unei hotărâri de condamnare cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, nu și celelalte măsuri preventive.

(Răspuns 128: a, c).

129. Care dintre următoarele enunțuri nu este adevărat:

- a) conduita procesuală a inculpatului nu este unul din elementele care pot determina înlocuirea unei măsuri preventive cu o alta, mai ușoară;
- b) dacă nu se depune cauțiunea în termenul fixat, organul judiciar competent va dispune respingerea ca neîntemeiată a cererii de înlocuire a măsurii arestării cu măsura controlului judiciar pe cauțiune;
- c) cererea de revocare sau de înlocuire a măsurii arestării preventive nu poate fi soluționată în absența inculpatului.

Potrivit art. 242 alin. (2) și (3) C.proc.pen., înlocuirea unei măsuri preventive intervine atunci când, în urma evaluării împrejurărilor concrete ale cauzei și a conduitei procesuale a inculpatului, se apreciază că scopul pentru care s-a luat inițial măsura poate fi realizat și printr-o altă măsură, mai ușoară

sau, după caz, mai grea. Astfel, în prezent, înlocuirea, ca un incident apărut în dinamica măsurii preventive, nu mai este condiționată de evoluția temeiurilor care au stat inițial la baza luării măsurii. Înlocuirea a fost plasată într-o legătură directă cu atitudinea inculpatului, devenind forma în care este sancționată sau răsplătită conduita sa procesuală. De exemplu, pentru înlocuirea unei măsuri preventive *in melius* poate fi valorificată modalitatea în care inculpatul a înțeles să se conformeze obligațiilor impuse, felul în care s-a raportat la acuzațiile formulate, intenția de a contribui activ la aflarea adevărului, declarația de recunoaștere, acoperirea prejudiciului etc. Prin urmare, ca factor determinant, conduita procesuală a inculpatului poate fundamenta, prin ea însăși, dispoziția de înlocuire chiar dacă se mențin temeiurile care inițial au condus la luarea măsurii. Cum depunerea cauțiunii nu reprezintă o condiție de admisibilitate pentru cererea de înlocuire a măsurii arestării cu măsura controlului judiciar pe cauțiune, ci o condiție de validitate pentru existența acesteia din urmă, potrivit art. 242 alin. (12) C.proc.pen., dacă nu se depune cauțiunea în termenul fixat, organul jurisdicțional, prin încheiere dată în camera de consiliu în lipsa inculpatului și a procurorului, respinge ca neîntețmeiată cererea de înlocuire formulată de inculpat. De asemenea, deși privește starea sa de libertate și ar reclama o evaluare realizată personal de organul competent, cererea de înlocuire poate fi soluționată și în lipsa inculpatului atunci când acesta nu se prezintă, deși a fost legal citat sau când, din cauza stării de necesitate, nu poate fi adus, dar numai în prezența avocatului, ales sau numit din oficiu, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii.

(Răspuns 129: a, c).

130. Într-o cauză având ca obiect săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani:

- a) în cursul urmăririi penale, durata măsurii controlului judiciar nu poate depăși 2 ani;
- b) în cursul urmăririi penale, durata măsurii controlului judiciar nu poate depăși 1 an;
- c) în cursul judecății în primă instanță, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși 5 ani de la momentul la care s-a dispus începerea judecății.

Inițial, legea nu a prevăzut o durată exprimată material pentru care putea fi dispusă sau menținută măsura controlului judiciar, astfel că aceasta dura până când era înlocuită, revocată sau înceta de drept. Această soluție legislativă a fost declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională care a constatat că posibilitatea unui organ judiciar de a dispune măsura pentru o perioadă nedeterminată contravine exigențelor art. 53 din Constituție [Decizia nr. 712/04.12.2014 (M.Of. nr. 33 din 15 ianuarie 2015)]. În consecință, prin O.U.G. nr. 82/2014, aprobată ulterior prin Legea nr. 75/2016, a fost introdus art. 215¹ C.proc.pen. care reglementează în mod expres durata inițială și durata maximă a controlului judiciar pentru faze și etape distincte ale procesului penal. Astfel, potrivit art. 215¹ alin. (6) C.proc.pen., în cursul urmăririi penale durata maximă a măsurii controlului judiciar este fixată în funcție de pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea ce face obiectul urmăririi. Dacă pedeapsa prevăzută este amenda sau închisoarea de cel mult 5 ani durata controlului nu poate depăși 1 an, iar dacă pedeapsa este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 5 ani durata controlului nu poate depăși 2 ani. În toate cazurile, pentru termenul de pedeapsă prevăzută de lege ne raportăm la accepțiunea stabilită legal de dispozițiile art. 187 C.pen., respectiv pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârșită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau majorare a pedepsei. În cursul judecății în primă instanță, indiferent de pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși 5 ani, care însă se calculează de la momentul trimiterii în judecată (momentul sesizării), și nu de la momentul începerii judecării (momentul investiției). Atât în cursul urmăririi penale, cât și în cursul judecății, durata totală a măsurii preventive poate fi atinsă chiar înainte de împlinirea cuantumului maxim, exprimat material (1 an, 2 ani, 5 ani) atunci când, prin raportare la elemente procesuale, durata controlului a depășit *un termen rezonabil*.

(Răspuns 130: b).

131. Măsura preventivă a arestului la domiciliu nu se poate dispune:

- a) cu privire la inculpatul care nu are domiciliul în România;
- b) cu privire la inculpatul față de care există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit o infracțiune asupra unui membru de familie;
- c) cu privire la inculpatul care a fost condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare.

Deși privativă de libertate, măsura arestului la domiciliu nu se execută într-un centru sau secție de reținere ori arestare preventivă, întrucât presupune plasarea inculpatului într-un alt spațiu restrâns – imobilul în care locuiește. Noțiunea de imobil este calificată legal prin dispozițiile art. 126 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal: „locuința inculpatului, încăperea, dependința sau locul împrejmuit ținând de acestea”. Prin urmare, măsura arestului la domiciliu va putea fi executată în orice loc unde inculpatul locuiește în fapt, aspect ce trebuie dovedit în prealabil prin orice mijloc de probă neavând relevanță dacă inculpatul are și domiciliul în sensul legii civile în acel imobil, natura titlului său locativ (de proprietate, comodat sau locațiune), dacă inculpatul este cetățean român sau străin etc. Aspectul locuinței este însă esențial în luarea măsurii, astfel că dacă această împrejurare nu este stabilită în prealabil organul judiciar nu poate dispune arestul la domiciliu. Art. 218 alin. (3) C.proc.pen. instituie două cazuri în care măsura arestului la domiciliu este interzisă de drept, în sensul că nu poate fi dispusă cu privire la inculpatul față de care există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit o infracțiune asupra unui membru de familie și cu privire la inculpatul care a fost anterior condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare. Trebuie reținut primul impediment nu doar în ipoteza în care infracțiunea asupra membrului de familie face obiectul cauzei în care se pune în discuție măsura arestului, ci și în ipoteza în care face obiectul unei alte cauze, câtă vreme există identitatea de subiect activ (în același sens, *C. Jderu*, în Codul de procedură penală, Comentariu pe articole, op. cit., p. 218-219).

(Răspuns 131: b, c).

132. Hotărârea prin care, în cursul urmăririi penale, se rezolvă contestația formulată împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive:

- a) este o încheiere;
- b) este o decizie;
- c) este pronunțată în camera de consiliu.

Dispozițiile care stabilesc cadrul normativ comun aplicabil în materia contestației prevăd că hotărârea prin care se soluționează această cale de atac este o decizie, care are caracter definitiv [art. 425¹ alin. (7) C.proc.pen.]. În ceea ce privește măsurile preventive, aceste reguli generale sunt înlocuite de normele cu caracter special ale art. 203 alin. (5) C.proc.pen. care prevăd că în cursul urmăririi penale și al procedurii de cameră preliminară, cererile, propunerile, plângerile și contestațiile privitoare la măsurile preventive se soluționează în camera de consiliu, prin încheiere motivată, care se pronunță în camera de consiliu. Mai mult, prin Decizia nr. 4/29.09.2014 (M.Of. nr. 821 din 11 noiembrie 2014) Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii a decis că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 203 alin. (5) și art. 425¹ alin. (1) C.proc.pen., în cursul urmăririi penale și al procedurii de cameră preliminară contestația împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți sau, după caz, a judecătorului de cameră preliminară privitoare la măsurile preventive se soluționează în camera de consiliu, prin încheiere motivată, care se pronunță în camera de consiliu. Coroborând astfel dispozițiile generale cu cele speciale, împotriva încheierii pronunțate în soluționarea contestației nu poate fi exercitată nicio cale de atac, ordinară sau extraordinară.

(Răspuns 132: a, c).

133. În cele 24 de ore ale duratei reținerii:

- a) nu se include timpul strict necesar conducerii suspectului sau inculpatului la sediul organului judiciar, conform legii;

b) se include perioada cât suspectul sau inculpatul s-a aflat sub puterea unui mandat de aducere, legal emis, dacă aceasta este mai mică de 8 ore;

c) poate fi formulată calea de atac împotriva ordonanței prin care s-a dispus măsura.

Reținerea este o măsură privativă de libertate cu caracter unic în sensul că nu poate fi dispusă de mai multe ori în aceeași cauză față de aceeași persoană (chiar dacă inițial are calitatea de suspect și ulterior de inculpat) și pentru aceeași faptă, și că, indiferent de situație, nu poate fi prelungită. Potrivit art. 209 alin. (3) C.proc.pen., în prezent, în durata maximă a reținerii, stabilită chiar la nivelul legii fundamentale, nu se include timpul strict necesar conducerii suspectului sau inculpatului la sediul organului judiciar, conform legii. Această perioadă (în care se produce chiar și o privare de libertate) poate fi efectul fie al unei măsuri administrative [perioadă în care suspectul sau inculpatul este condus la sediul Poliției, potrivit art. 31 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată], fie al unei măsuri procedurale [perioada efectivă petrecută pe drumul de aducere spre sediul organului judiciar ca urmare a executării unui mandat de aducere, potrivit art. 265 alin. (1) și (2) C.proc.pen.]. În plus, după ce a fost adus în fața organului judiciar, nici perioada în care suspectul sau inculpatul s-a aflat la dispoziția organului judiciar, sub puterea mandatului de aducere nu se include în termenul de 24 de ore. Ca o garanție împotriva privărilor arbitrare de libertate, însă, potrivit art. 265 alin. (12) C.proc.pen., persoanele aduse cu mandat rămân la dispoziția organului judiciar (ceea ce poate implica o formă auxiliară de privare de libertate) numai pe durata impusă de audiere sau de îndeplinirea actului procesual care a făcut necesară prezența lor, dar nu mai mult de 8 ore. După expirarea acestui termen, privarea de libertate poate continua doar prin emiterea unei ordonanțe de reținere pentru o durată de maximum 24 de ore! Plângerea împotriva ordonanței organului de urmărire penală prin care s-a luat măsura reținerii poate fi formulată doar înainte de expirarea măsurii (a termenului de 24 de ore în care își produce efectele). Nerespectarea acestui termen atrage respingerea *de plano* a plângerii, întrucât, prin expirarea măsurii, plângerea a rămas fără obiect și nu mai este pertinentă

funcțional, în sensul că nu își mai poate produce efectele pe care legea a înțeles să i le atribuie (revocarea reținerii și punerea în libertate a suspectului sau inculpatului). Această împrejurare nu exclude însă posibilitatea ca persoana care apreciază că a fost reținută fără temei legal să apeleze la procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de privare nelegală de libertate, însă doar cu respectarea condițiilor restrictive ale art. 539 C.proc.pen.

(Răspuns 133: a, c).

134. Pe durata măsurii controlului judiciar:

a) dacă inculpatul față de care s-a luat măsura încalcă, cu rea-credință, obligațiile ce îi revin, organul competent, la cererea procurorului sau din oficiu, trebuie să înlocuiască această măsură cu arestul la domiciliu sau arestarea preventivă;

b) impunerea unor noi obligații față de inculpat, în cursul urmăririi penale, se dispune de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală chiar dacă măsura a fost luată inițial de judecătorul de drepturi și libertăți;

c) supravegherea respectării de către inculpat a obligațiilor care îi revin se realizează, în timpul urmăririi penale, de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare în toate cazurile.

Încălcarea, cu rea-credință, de către inculpatul față de care s-a luat măsura controlului judiciar, a obligațiilor impuse determină incidența unui caz special de înlocuire a măsurii preventive. Însă, potrivit art. 215 alin. (7) C.proc.pen., înlocuirea măsurii controlului judiciar cu o măsură privativă de libertate nu este obligatorie nici dacă se constată îndeplinirea celor două condiții cumulative pe care se fundamentează existența acestui caz special de înlocuire: una *obiectivă* (încălcarea uneia sau a mai multor obligații care alcătuiesc conținutul controlului) și cealaltă *subiectivă* (rea-credința a celui care încalcă obligațiile). Chiar și în aceste condiții, înlocuirea controlului judiciar cu o măsură mai gravă are caracter facultativ, fiind în mod esențial circumscrisă îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurii mai aspre și aprecierii organului competent, realizate *in concreto*. Prin urmare, dacă

fapta pentru care s-a dispus inițial măsura controlului judiciar nu corespunde enumerării exhaustive sau a limitelor de pedeapsă prevăzute de art. 223 alin. (2) C.proc.pen. chiar și în cazul nerespectării, cu rea-credință, a obligațiilor sau interdicțiilor dispuse nu se va putea dispune înlocuirea controlului cu o măsură mai gravă pe acest temei. Prin Decizia nr. 4/04.03.2015 (M.Of. nr. 157 din 5 martie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii a stabilit că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 215 alin. (8) C.proc.pen., în cursul urmăririi penale, competența de a dispune impunerea unor noi obligații pentru inculpat ori înlocuirea sau încetarea celor dispuse inițial revine procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. Chiar dacă a avut, fără îndoială, caracter obligatoriu și nu a putut fi ignorată judiciar, soluția instanței supreme rămâne discutabilă sub aspectul fundamentului juridic, întrucât pe de-o parte, contestă preferința pe care legiuitorul a stabilit-o pentru judecătorul de drepturi și libertăți în exercitarea funcției judiciare prevăzute în art. 3 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. și, pe de altă parte, îi dă procurorului posibilitatea să cenzureze, prin modificare, forma unei măsuri preventive dispuse printr-o hotărâre judecătorească definitivă, înlăturând efectele lucrului judecat. În prezent, dezlegarea Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost transpusă la nivel legislativ odată cu intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016 care a introdus în acest sens un nou alineat în cuprinsul art. 215 alin. (8¹). Potrivit art. 215 alin. (4) C.proc.pen., supravegherea respectării de către inculpat a obligațiilor care îi revin pe durata controlului judiciar se realizează de către instituția, organul sau autoritatea anume desemnate de organul judiciar care a dispus măsura, în condițiile legii. Acest subiect poate fi organul de poliție în circumscripția căruia locuiește inculpatul, organul administrativ care tutează activitatea inculpatului pe care nu o mai poate desfășura (barou, colegiul medicilor etc.), autoritatea de sănătate publică din județul pe teritoriul căruia locuiește inculpatul etc.

(Răspuns 134: b).

135. În cazul măsurii arestului la domiciliu:

a) în cursul urmăririi penale, procurorul îi poate permite inculpatului, la cererea scrisă și motivată a acestuia, părăsirea imobilului pentru prezentarea la locul de muncă;

b) organul prevăzut de lege poate pătrunde în imobilul unde se execută măsura, fără învoirea inculpatului, pentru supravegherea respectării măsurii;

c) prelungirea măsurii poate fi dispusă și de un judecător de drepturi și libertăți de la o altă instanță decât cea căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

Preeminența procurorului în exercitarea atribuțiilor judiciare în cursul urmăririi penale se manifestă doar cu privire la formele principale și explicite de competență funcțională, specifice funcției de urmărire (competența de a efectua și de a supraveghea urmărirea penală). În exercitarea atribuțiilor specifice funcției de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, preferința legală este stabilită în favoarea judecătorului de drepturi și libertăți [art. 3 alin. (5) C.proc.pen.]. Prin urmare, în dinamica măsurii privative de libertate a arestului la domiciliu, art. 221 alin. (6) C.proc.pen. prevede că, la cererea scrisă și motivată a inculpatului (întotdeauna prealabilă emiterii încuviințării), părăsirea imobilului pentru prezentarea la locul de muncă, la cursuri de învățământ sau de pregătire profesională ori la alte activități similare sau pentru procurarea mijloacelor esențiale de existență, precum și în alte situații temeinic justificate, pentru o perioadă determinată de timp, dacă acest lucru este necesar pentru realizarea unor drepturi sau interese legitime ale inculpatului, poate fi dispusă doar de către un organ jurisdicțional. În cursul urmăririi penale acest organ este judecătorul de drepturi și libertăți. Organul de poliție poate pătrunde în imobilul unde se execută măsura, fără învoirea inculpatului sau a persoanelor care locuiesc împreună cu acesta, pentru supravegherea respectării măsurii arestului la domiciliu sau a obligațiilor impuse inculpatului pe durata acesteia. În considerarea specificului activității de urmărire penală și a caracterului prompt al obligației de prezentare în fața unui judecător, competența de a dispune prelungirea măsurii arestului la domiciliu nu a fost reglementată în mod unic, ci în formă multiplă. Astfel, potrivit art. 222 alin. (3) C.proc.pen., prelungirea

arestului la domiciliu poate fi dispusă de către judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar veni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. Legea nu instituie vreo ordine de preferință în stabilirea acestei competențe astfel că titularul actului de sesizare (procurorul care întocmește propunerea de prelungire) are și posibilitatea de a alege organul judiciar care urmează să se pronunțe asupra prelungirii. Din această perspectivă, competența judecătorului de drepturi și libertăți de a soluționa propunerea de prelungire a arestului la domiciliu poate fi percepută judiciar și ca o formă de competență alternativă.

(Răspuns 135: b, c).

136. Mandatul de arestare preventivă:

- a) se întocmește într-un singur exemplar original;
- b) poate fi pus în executare chiar dacă conține anumite erori materiale;
- c) are caracter personal, în sensul că, în cazul în care s-a dispus arestarea preventivă a mai multor inculpați, se va emite câte unul pentru fiecare dintre aceștia.

Mandatul de arestare preventivă reprezintă suportul procedural în care se materializează ordinul de arestare și constă în împuternicirea pe care organul care a luat măsura (autorul actului procesual) o acordă autorităților publice pentru a-l găsi, aresta și preda la locul unde va fi executată măsura pe cel indicat în cuprinsul său. Sub aspect formal, mandatul de arestare se emite în mai multe exemplare, toate având caracter original întrucât provin de la autorul lor primar. Spre exemplu, în cursul urmăririi penale, mandatul de arestare preventivă se emite în 4 exemplare originale: un exemplar se predă inculpatului, un altul administrației centrului în care se execută măsura, unul rămâne la dosarul întocmit în cadrul instanței, iar ultimul ajunge la mapa de mandate originale din cadrul instanței. Potrivit art. 230 alin. (2) C.proc.pen., mandatul de

arestare are caracter personal, astfel că, dacă dispoziția de arestare (actul procesual cu caracter singular) privește mai mulți inculpați, se va emite separat mandat de arestare pentru fiecare dintre ei. Chiar dacă mandatul de arestare poate fi transmis organelor de poliție și prin fax, poștă electronică etc., exemplarul original va fi predat administrației locului unde se execută măsura. În prezent, legea permite punerea în executare și a mandatului de arestare preventivă care conține erori materiale câtă vreme permite identificarea persoanei și stabilirea măsurii dispuse în raport cu datele de identificare ale persoanei existente în evidențele organelor de poliție și hotărârea prin care s-a dispus măsura. Deși art. 231 alin. (3) C.proc.pen., se referă la instanța de judecată care a pronunțat hotărârea de arestare și care trebuie sesizată pentru îndreptarea erorilor materiale identificate, consider că trebuie avut în vedere oricare dintre organele jurisdicționale care a dispus măsura (judecător de drepturi și libertăți, judecător de cameră preliminară, instanță de judecată).

(Răspuns 136: b, c).

!137. În cazul controlului judiciar pe cauțiune:

- a) depunerea cauțiunii reprezintă o obligație impusă inculpatului în cadrul măsurii deja dispuse;
- b) dacă este înlocuită cu măsura arestării preventive hotărârea de înlocuire este executorie chiar dacă este pronunțată în primă instanță;
- c) asistența juridică a inculpatului este obligatorie la luarea măsurii de către judecătorul de cameră preliminară.

În actuala legislație procesual penală, măsura controlului judiciar pe cauțiune este reglementată în mod autonom în raport atât cu arestarea preventivă, cât și cu măsura controlului judiciar. Prin urmare, controlul judiciar pe cauțiune nici nu reprezintă o modalitate de individualizare, neprivativă de libertate, a arestării preventive sau a arestului la domiciliu nici nu constituie o modalitate a controlului judiciar simplu. În contextul acestei existențe autonome, oricât de criticabilă este inovația legiuitorului de a circumscrie o măsură care condiționează și restricționează

libertatea condițiilor prevăzute pentru o măsură mai gravă, privativă de libertate, măsura controlului judiciar pe cauțiune presupune, pentru a fi dispusă în mod legal, îndeplinirea unor condiții specifice. Astfel, potrivit art. 216 C.proc.pen., pe lângă îndeplinirea condițiilor generale necesare oricărei măsuri preventive, controlul judiciar pe cauțiune nu se poate dispune decât dacă: a) sunt îndeplinite condițiile și cazurile prevăzute pentru luarea măsurii arestării preventive la art. 223 alin. (1) și (2) C.proc.pen.; b) măsura controlului judiciar pe cauțiune este suficientă pentru asigurarea scopului general prevăzut la art. 202 alin. (1) C.proc.pen., fără a fi astfel necesară privarea de libertate; și c) a fost depusă cauțiunea a cărei valoare a fost stabilită de organul judiciar. În ciuda reglementării aparent imprecise („inculpatul depune o cauțiune” în exprimarea legiuitorului) consider că depunerea cauțiunii reprezintă o condiție prealabilă de legalitate a măsurii și nu o obligație de conținut a controlului deja dispus. Natura prealabilă și condiționată a depunerii cauțiunii pentru existența controlului judiciar pe cauțiune este consfințită de dispozițiile art. 242 alin. (10)-(12) C.proc.pen. care, reglementând procedura de înlocuire a măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu, prevăd că *nedepunerea cauțiunii* atrage respingerea cererii formulate de inculpatul arestat. Obligațiile și interdicțiile care alcătuiesc conținutul măsurii controlului judiciar pe cauțiune nu pot fi altele decât cele prevăzute de art. 215 alin. (1) și (2) C.proc.pen. la care art. 216 alin. (3) face trimitere expresă. A considera depunerea cauțiunii o obligație *de a face*, care intră în conținutul măsurii înseamnă, în opinia mea, a accepta posibilitatea transformării pe cale judiciară a unei condiții legale într-o dispoziție a unui subiect oficial care intră astfel în domeniul unei alte puteri constituite în stat încălcând principiul separatist prevăzut de art. 1 alin. (4) din Constituție. În consecință, atât în cursul urmăririi penale, cât și în procedura de cameră preliminară și în timpul judecății, dispunerea măsurii controlului judiciar pe cauțiune, prin luare sau prin înlocuirea unei alte măsuri preventive este condiționată de depunerea prealabilă a cauțiunii care este, în toate cazurile, un act voluntar al inculpatului. În dinamica oricărei măsuri preventive, luarea și înlocuirea sunt incidente diferite chiar dacă uneori se suprapun *parțial* în privința condițiilor și *total* în privința efectelor. Astfel, încheierea prin care judecătorul sau instanța de judecată înlocuiește măsura controlului judiciar pe cauțiune cu măsura arestării preventive are un regim juridic distinct de cel al încheierii prin care se ia măsura arestării preventive. Prin

urmare, dispozițiile potrivit cărora contestația împotriva încheierilor prin care s-a luat o măsură preventivă nu este suspensivă de executare, prevăzute în art. 204, 205 și 206 C.proc.pen., nu sunt incidente în cazul încheierii prin care s-a înlocuit o măsură preventivă cu alta (chiar privativă de libertate). Dacă măsura controlului judiciar pe cauțiune se înlocuiește cu arestarea preventivă, nu se va proceda la punerea în executare, chiar dacă mandatul de arestare a fost emis, până când încheierea nu devine definitivă, în condițiile art. 552 alin. (2) C.proc.pen. Potrivit art. 216 alin. (3) raportat la art. 214 alin. (3) C.proc.pen., în procedura de luare a măsurii controlului judiciar pe cauțiune de către judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată, prezența avocatului inculpatului (ales sau desemnat din oficiu) și participarea procurorului sunt obligatorii. Este reglementat așadar un caz special de asistență juridică obligatorie a inculpatului, altul decât cele generale prevăzute la art. 90 C.proc.pen., și care se aplică doar pentru premisa pentru care a fost instituit.

(Răspuns 137: c).

!138. În situația tratamentului medical sub pază permanentă:

- a) actul prin care se dispune aparține aceluiași organ judiciar care a luat sau care verifică măsura arestării preventive;
- b) la încetarea stării care a provocat măsura se va emite un alt mandat de arestare pentru continuarea stării de arest;
- c) durata perioadei de internare se va deduce din durata arestării chiar dacă inculpatul și-a provocat singur boala.

Tratamentul medical sub pază permanentă nu este o măsură preventivă și nu poate exista în mod autonom, fiind o modalitate de individualizare administrativă a arestării preventive pentru motive medicale. Premisa esențială pentru dispunerea sa este o stare de arest efectivă. Fiind o măsură cu caracter administrativ se dispune de către administrația locului de deținere și nu de către vreun organ judiciar, pe cale administrativă – nu este supusă așadar vreunei căi de atac judiciare (plângere, contestație). Chiar dacă nu are vreo competență în dispunerea tratamentului sub pază permanentă, organul care exercită funcția judiciară în momentul

disponerii măsurii trebuie informat cu privire la motivele care au provocat-o. Pentru perioada pentru care există incidentul medical (boala) inculpatul arestat nu va executa măsura în centrul de reținere sau arestare preventivă ori în spitalul penitenciar ci într-un spital din rețeaua medicală (civilă) a Ministerului Sănătății, paza și supravegherea inculpatului privat de libertate fiind asigurate de organele de poliție (obișnuită sau judiciară) din cadrul structurii teritoriale pe raza căreia se află unitatea medicală în care este internat. Pe durata efectuării tratamentului sub pază permanentă măsura arestării preventive nici nu se suspendă nici nu se întrerupe, existența sa juridică fiind independentă de măsura administrativă. În consecință, dacă la încetarea bolii care a determinat efectuarea tratamentului sub pază permanentă mandatul de arestare este încă efectiv (nu a expirat durata pentru care a fost emis ori prelungit, sau măsura nu a fost revocată, înlocuită ori a încetat de drept) inculpatul va continua să execute măsura în condițiile obișnuite (în arest). Cum starea de arest nu a încetat, în acest caz nu este necesară emiterea unui alt mandat de arestare, cel inițial producându-și încă efectele. Potrivit art. 240 alin. (2) C.proc.pen., timpul în care inculpatul este internat sub pază permanentă intră în durata arestării preventive. În absența unei dispoziții contrare, durata perioadei de internare se va deduce din durata arestării chiar dacă inculpatul și-a provocat singur boala [nu se aplică prin analogie mecanismul prevăzut de art. 71 alin. (3) C.pen., în acest sens, *I. Tocan*, în *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, op. cit., p. 675]. Consider că termenul de boală desemnează în mod generic orice stare medicală care este incompatibilă terapeutic cu rețeaua medicală a Administrației Naționale a Penitenciarelor fără a sugera vreo preferință în factorul care a determinat-o (acțiune sau eveniment). Cu același conținut este utilizat termenul de boală și în cazul normelor care reglementează instituția suspendării urmăririi penale (art. 312 C.proc.pen.) sau a judecății (art. 367 C.proc.pen.).

(Răspuns 138: c).

139. Măsura controlului judiciar:

a) poate fi prelungită în cursul urmăririi penale doar de către procuror;

b) se verifică sub aspectul legalității și temeiniciei în procedura de cameră preliminară doar în prezența avocatului inculpatului chiar dacă nu este incident vreunul din cazurile prevăzute la art. 90 C.proc.pen.;

c) poate fi luată și față de un inculpat minor.

Ca urmare a Deciziei Curții Constituționale nr. 712/04.12.2014 (M.Of. nr. 33 din 15 ianuarie 2015), care a stabilit că posibilitatea unui organ judiciar de a dispune o măsură preventivă, chiar restrictivă de libertate, pentru o perioadă nedeterminată contravine exigențelor art. 53 din Constituție, prin O.U.G. nr. 82/2014, aprobată ulterior prin Legea nr. 75/2016, a fost introdus un nou articol în Codul de procedură penală – art. 215¹ C.proc.pen. Acesta reglementează modalitatea în care durata inițială a controlului judiciar, de 60 de zile, poate fi extinsă în cursul urmăririi penale. Remediul juridic care permite această extindere în faza de urmărire penală este prelungirea. Chiar dacă actul inițial de dispoziție în materia controlului judiciar în cursul urmăririi penale poate aparține fie procurorului, fie judecătorului de drepturi și libertăți, actul ulterior prin care se poate prelungi succesiv măsura în această fază a procesului aparține, potrivit art. 215¹ C.proc.pen., doar procurorului. Situația în care inculpatul se află sub puterea controlului judiciar nu constituie un caz în care asistența juridică să fie obligatorie, prin raportare la dispozițiile generale ale art. 90 C.proc.pen. Prin urmare, în dinamica acestei măsuri, asistența juridică obligatorie a inculpatului, ce reclamă prezența avocatului ales sau desemnat din oficiu, se manifestă nu ca o condiție generală, ci ca o cerință specială în anumite momente procedurale. Astfel, este obligatorie asistența juridică a inculpatului la luarea măsurii în cursul urmăririi penale [art. 212 alin. (3) C.proc.pen.] ori de către judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată [art. 214 alin. (3) C.proc.pen.], la soluționarea plângerii împotriva ordonanței de luare [art. 213 alin. (5) C.proc.pen.] sau de prelungire a măsurii [art. 215¹ alin. (5) C.proc.pen.], la soluționarea contestației împotriva încheierii prin care s-a luat măsura [art. 204 alin. (8) și 205 alin. (8) C.proc.pen.] etc. În acest context

particular, potrivit art. 207 alin. (7) C.proc.pen., la verificarea legalității și temeiniciei măsurii controlului judiciar în procedura de cameră preliminară asistența juridică a inculpatului este obligatorie doar în cazul prevăzut de art. 235 alin. (4), respectiv când se află internat în spital și din cauza sănătății nu poate fi adus în fața judecătorului sau când, din cauză de forță majoră ori stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă. Dacă inculpatul nu se află în această situație sau în vreunul din cazurile prevăzute la art. 90 C.proc.pen., potrivit legii, asistența juridică nu este obligatorie. Potrivit art. 243 alin. (1) C.proc.pen., orice măsură preventivă (restrictivă sau privativă de libertate) poate fi dispusă față de inculpatul minor.

(Răspuns 139: a, c).

140. Măsura arestării preventive:

a) nu poate fi dispusă, în cursul judecății, față de inculpatul care a mai fost anterior arestat preventiv în aceeași cauză în baza aceluiași caz prevăzut de art. 223 alin. (1) sau (2);

b) poate fi dispusă, indiferent de faza procesuală, și într-o cauză privitoare la o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii alternativ cu amenda;

c) poate fi dispusă față de inculpatul condamnat de către prima instanță de judecată chiar și după ce aceasta s-a dezinvestit ca urmare a pronunțării hotărârii de rezolvare a cauzei pe fond.

Art. 238 alin. (3) C.proc.pen. prevede că față de inculpatul care a mai fost anterior arestat preventiv în aceeași cauză, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, se poate dispune din nou aceeași măsură numai dacă au intervenit temeieri noi care fac necesară privarea sa de libertate. Prin urmare, în aceeași cauză, un inculpat mai poate fi din nou arestat chiar în baza aceluiași caz prevăzut de art. 223 alin. (1) sau (2) C.proc.pen. pentru care fusese luată anterior măsura numai dacă se reține existența unor *motive de fapt noi*, întotdeauna ulterioare momentului punerii sale în libertate inițiale. Aceste temeieri sau elemente noi (personale sau reale) trebuie să aibă aptitudinea de a fundamenta, prin ele însele, privarea de libertate. Potrivit noii

reglementări procesuale, natura și limitele pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită nu mai constituie condiții prealabile pentru luarea măsurii arestării preventive în ipoteza prevăzută la art. 223 alin. (1) C.proc.pen. Nu mai are astfel relevanță dacă pentru infracțiunea ce face obiectul cauzei legea instituie cerința unei plângeri prealabile din partea persoanei vătămate sau prevede pedeapsa închisorii alternativ cu amenda. În mod implicit însă, pentru situația luării măsurii arestării preventive în baza art. 223 alin. (2) C.proc.pen., legea specializează condiția generală a existenței suspiciunii rezonabile că inculpatul a săvârșit o infracțiune pentru una din infracțiunile prevăzute expres de lege sau pentru o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare. În situația transferului de competență de la prima instanță de judecată, care s-a dezinvestit prin pronunțarea hotărârii, către instanța de apel care urmează să fie sesizată, legea a stabilit [art. 399 alin. (10) C.proc.pen.] că prima instanță de judecată, după pronunțarea hotărârii și până la sesizarea instanței de apel, poate dispune la cerere sau din oficiu luarea, înlocuirea, revocarea sau menținerea unei măsuri preventive, în condițiile legii. Practic legea instituie un caz de extindere a competenței funcționale a primei instanțe de judecată cu privire la activitatea subsidiară de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale, deși competența funcțională privitoare la activitatea principală (de rezolvare a cauzei) a încetat. Durata pentru care operează această extindere de competență este dată de perioada în care dosarul se mai află la prima instanță de judecată (intervalul de timp între pronunțare și redactarea hotărârii și trimiterea cauzei instanței de apel).

(Răspuns 140: b, c).

141. Punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv:

a) se dispune de către instanța de judecată la data la care, după pronunțarea hotărârii de condamnare în primă instanță, durata reținerii și cea a arestării devin egale cu durata pedepsei pronunțate, chiar dacă hotărârea nu este definitivă;

b) se dispune în cazul în care se pronunță, în primă instanță, o măsură educativă, chiar dacă este privativă de libertate;

c) se dispune în cursul judecății în apel dacă durata măsurii a atins durata pedepsei pronunțate în hotărârea de condamnare, chiar dacă nu s-a depășit termenul maxim de 5 ani.

Punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat reprezintă consecința obligatorie a constatării încetării de drept a măsurii arestării preventive. Efectele încetării de drept se produc doar cu privire la măsura pentru care este incident cazul care a provocat-o, astfel că punerea de îndată în libertate, ca o modalitate obligatorie de restabilire a *statu-quo*ului în materia libertății individuale, se dispune doar dacă inculpatul nu este reținut sau arestat în altă cauză. Potrivit art. 241 alin. (2) C.proc.pen., constatarea încetării de drept a oricărei măsuri preventive, chiar privative de libertate, se realizează fie de către organul judiciar care a dispus măsura, fie, după caz, de către cel în fața căruia se află cauza. Prin urmare, competența de a constata încetarea de drept a măsurii arestării preventive și de a dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului este câștigată la momentul dobândirii competenței funcționale generate de exercitarea funcției judiciare adecvate fazei în care se află cauza. În cursul judecății, după pronunțarea hotărârii de condamnare în primă instanță și până la sesizarea instanței de apel la data la care durata reținerii și arestării devin egale cu durata pedepsei pronunțate, inculpatul condamnat și aflat în stare de arest preventiv este liberat de îndată. Potrivit art. 399 alin. (6) C.proc.pen., în situația tranzitorie dintre momentul desesizării primei instanțe și cel al investirii instanței de apel, liberarea se dispune de către administrația locului de deținere, și nu prin ordin judecătoresc. Inițial, prin Decizia nr. 7/27.04.2015 (M.Of. nr. 234 din 6 aprilie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii a stabilit că, la momentul soluționării în primă instanță a acțiunii penale, prin pronunțarea unei măsuri educative, indiferent de natura acesteia, măsura arestării preventive luată anterior față de inculpatul minor încetează de drept, iar instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului minor arestat preventiv. Ulterior, în ședința din 16 februarie 2016, Curtea Constituțională, în unanimitate de voturi, a stabilit că dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) C.proc.pen. sunt constituționale doar în măsura în care se referă la măsurile educative neprivative de libertate. Ca urmare a acestei decizii, prin O.U.G. nr. 18/2016

atât art. 241 alin. (1¹) lit. a), cât și art. 399 alin. (3) lit. d) C.proc.pen. au fost modificate în sensul că încetarea de drept a măsurii arestării intervine la data pronunțării în primă instanță a unei hotărâri prin care s-a aplicat *doar o măsură educativă neprivativă de libertate*. Art. 241 alin. (1¹) lit. b) C.proc.pen. prevede un caz special de încetare de drept a măsurii arestării preventive și a arestului la domiciliu, că aceasta intervine în cursul judecății în apel, dacă durata măsurii a atins durata pedepsei pronunțate în hotărârea de condamnare. Acest caz operează independent de cel provocat de expirarea termenului maxim de 5 ani stabilit de art. 239 alin. (1) C.proc.pen.

(Răspuns 141: c).

142. În cazul controlului judiciar pe cauțiune:

a) consemnarea cauțiunii în numerar se face prin depunerea sumei de bani stabilite în contul deschis pe numele organului judiciar care a luat măsura;

b) organul judiciar nu poate constitui o garanție reală mobilă asupra bunurilor proprietatea unei alte persoane decât inculpatul, în limita sumei de bani ce reprezintă valoarea cauțiunii;

c) nedepunerea cauțiunii nu atrage în mod obligatoriu înlocuirea măsurii controlului judiciar pe cauțiune cu o măsură privativă de libertate.

Potrivit art. 217 alin. (4) C.proc.pen., natura juridică a cauțiunii nu este una asigurătoare, chiar dacă din aceasta, la rezolvarea definitivă a cauzei penale și independent de respectarea de către inculpat a obligațiilor impuse, se poate dispune plata, în ordine, a despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii. Cauțiunea nu garantează realizarea obiectului acțiunii penale sau al acțiunii civile, ci doar participarea inculpatului la procesul penal și respectarea de către acesta a obligațiilor care intră în conținutul măsurii preventive. Realizarea condiției în cazul măsurii controlului judiciar pe cauțiune – *consemnarea cauțiunii în valoarea stabilită de organul judiciar*, se produce în modalitățile prevăzute de art. 217 alin. (1) C.proc.pen.: prin depunerea unei sume de bani sau

prin constituirea unei garanții reale, mobiliare sau imobiliare. Chiar dacă sunt reglementate în mod alternativ, consider că cele două modalități de consemnare a cauțiunii se pot cumula (mai ales în cazul în care cuantumul cauțiunii este consistent) pentru a se asigura astfel realizarea scopului pentru care a fost dispusă măsura. Nereprezentând o plată anticipată a pedepsei sau a obligațiilor civile ce urmează să fie stabilite, cauțiunea se consemnează în ambele modalități pe numele inculpatului. Prin urmare, și în cazul consemnării cauțiunii prin depunerea sumei de bani stabilite aceasta se realizează prin alimentarea (cu numerar sau prin transfer bancar) contului deschis pe numele inculpatului, dar la dispoziția organului judiciar care a dispus măsura, la unitatea bancară indicată de organul judiciar. Cum atât confiscarea, cât și indisponibilizarea prin intermediul măsurilor asigurătorii se pot dispune și cu privire la bunuri aparținând terților, consider că nu există niciun impediment legal în consemnarea cauțiunii prin depunerea unor sume de bani de către terți pe numele inculpatului sau prin constituirea unei garanții reale mobiliare ori imobiliare asupra unor bunuri aparținând terților (soț și alți membri de familie ai inculpatului, persoane juridice la care inculpatul deține în tot sau în parte părți sociale etc.). Consemnarea cauțiunii rămâne însă în toate cazurile *un act voluntar* al inculpatului chiar dacă este provocat de măsura organului judiciar sau influențat de spectrul consecinței negative la care s-ar expune prin neplata cauțiunii – privarea de libertate. Prin urmare, constituirea garanțiilor reale mobiliare, chiar cu privire la bunuri aparținând altor persoane decât inculpatul, nu reprezintă actul de dispoziție (unilateral) al organului judiciar care a luat măsura controlului ci acordul de voință intervenit între titularul dreptului de proprietate (inculpat sau terț) și organul judiciar care acceptă garanțiile propuse de inculpat. De altfel, potrivit dispozițiilor Titlului XI, Capitolele III-V din Codul Civil, toate garanțiile reale mobiliare și imobiliare (ipoteca imobiliară, ipoteca mobilă, gajul) se constituie prin încheierea unui contract corespunzător. În cazul garanțiilor reale mobiliare, ipoteca le desemnează pe cele care nu necesită deposedarea persoanei care le constituie de bunul afectat garanției, pe când gajul le desemnează pe cele care necesită deposedarea acestuia de bunul afectat garanției (art. 171 și 186 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil). Chiar dacă am considera depunerea sau consemnarea cauțiunii o obligație ce intră în conținutul măsurii controlului judiciar pe cauțiune, și nu o condiție legală și prealabilă

pentru instituirea acesteia, neplata cauțiunii nu determină prin ea însăși înlocuirea măsurii cu o măsură privativă de libertate. Atât la nivel general [art. 242 alin. (3) C.proc.pen.], cât și la nivel particular [art. 217 alin. (9) C.proc.pen.], înlocuirea unei măsuri preventive cu o alta mai grea nu poate fi niciodată consecința obligatorie a unei împrejurări constatate de organul competent, ci rezultatul unei evaluări concrete a legalității temeiniciei și oportunității instituirii noii măsuri. Mai mult, în cazul măsurilor care condiționează libertatea inculpatului prin impunerea unor obligații pozitive și negative (interdicții), cum este controlul judiciar pe cauțiune, premisa înlocuirii (niciodată obligatorii) este cumulul factorului obiectiv – încălcarea obligației, cu cel subiectiv – reaua-credință. În ceea ce mă privește, așa cum am explicat anterior, cum depunerea cauțiunii o apreciez ca o condiție ce trebuie îndeplinită în prealabil pentru luarea măsurii în mod legal, neplata acesteia nu are aptitudinea de a provoca înlocuirea măsurii (întrucât aceasta nu a fost niciodată instituită), ci eventual luarea unei măsuri mai severe.

(Răspuns 142: c).

143. Măsura arestului la domiciliu:

a) poate fi dispusă în cursul urmăririi penale chiar dacă inculpatul nu este prezent și audiat de judecător, însă doar când inculpatul se află internat în spital și din cauza stării de sănătate nu se poate prezenta sau când, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă;

b) nu presupune emiterea mandatului de arestare;

c) trebuie verificată sub aspectul legalității și temeiniciei în procedura de cameră preliminară periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile.

Arestul la domiciliu poate fi dispus (instituit) în cursul urmăririi penale în două modalități: prin luarea măsurii, fie în mod direct, ca urmare a admiterii propunerii motivate formulate de procuror, fie în mod indirect, ca urmare a respingerii propunerii de luare a măsurii mai severe (arestarea preventivă), ori prin înlocuirea, *in peius* sau *in melius*, a măsurii deja existente, ca urmare a admiterii cererii de înlocuire sau a respingerii

propunerii de prelungire a arestării preventive. În prima modalitate, procedura de soluționare a propunerii de luare a măsurii arestului la domiciliu nu presupune prezența obligatorie a inculpatului, care se află de regulă în stare de libertate dacă nu a fost reținut anterior, singura obligație procedurală pentru judecătorul de drepturi și libertăți sesizat, instituită de art. 219 alin. (3) C.proc.pen., fiind aceea de a-l cita pe inculpat. Sunt însă obligatorii participarea procurorului, asistența juridică a inculpatului, precum și audierea acestuia, doar dacă este posibilă, material (inculpatul este prezent) și juridic (inculpatul nu se prevalează de dreptul la tăcere). Doar atunci când arestul la domiciliu se dispune ca urmare fie a respingerii propunerii de prelungire a arestării preventive, fie a admiterii cererii de înlocuire a măsurii arestării preventive este incidentă regula prevăzută de art. 235 alin. (2) și (4) și art. 242 alin. (8) C.proc.pen., în sensul că aducerea inculpatului arestat preventiv în fața judecătorului de drepturi și libertăți este obligatorie cu excepția cazului când inculpatul se află internat în spital și din cauza stării de sănătate nu se poate prezenta sau când, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă. Această regulă este însă determinată de starea de arest preventiv a inculpatului și nu poate fi extinsă pentru toate modalitățile procedurale prin care se poate dispune arestul la domiciliu. Deși implică un ordin judecătoresc de arestare (de privare de libertate) măsura arestului la domiciliu nu presupune emiterea unui mandat în acest sens. Doar îndeplinirea obligațiilor impuse de organul jurisdicțional este supravegheată de organul de poliție în a cărui circumscripție se află imobilul în care locuiește inculpatul. Potrivit art. 207 alin. (6) C.proc.pen., controlul periodic prin care se verifică legalitatea și temeinicia tuturor măsurilor privative de libertate în procedura de cameră preliminară trebuie efectuat la intervale nu mai mari de 30 de zile.

(Răspuns 143: b).

144. În cazul reținerii:

a) organul care a dispus măsura poate să îi interzică suspectului reținut exercitarea dreptului de a-și încunoaștința personal un membru al familiei sau o altă persoană desemnată;

b) măsura nu poate fi dispusă în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede necesitatea plângerii prealabile a persoanei vătămate;

c) avocatul ales al suspectului sau inculpatului poate fi înlocuit cu un avocat desemnat din oficiu dacă nu se prezintă la sediul organului judiciar în termen de cel mult 2 ore de la încunoștințare.

La nivel general, pentru momentul inițial al tuturor măsurilor privative de libertate trebuie identificate două operațiuni juridice distincte: luarea măsurii și informarea persoanei și a terților despre luarea măsurii, învinuirea adusă, drepturile procesuale etc. Garanția convențională ce derivă din dreptul persoanei private de libertate de a fi informată despre motivele invocate de autorități pentru a lua măsura arestării sau deținerii decisă împotriva sa, prevăzut de art. 5 parag. 2 din Convenția europeană a fost transpusă la nivel național în materia reținerii într-o reglementare inițial imprecisă. Astfel, până la modificarea adusă prin O.U.G. nr. 18/2016, art. 209 alin. (7) C.proc.pen. prevedea că suspectul sau inculpatul **reținut** are dreptul de a-și încunoștința personal avocatul ales sau de a solicita organului judiciar să îl încunoștințeze pe acesta. Prin urmare, acest drept a fost recunoscut pentru a fi exercitat *post factum*, ulterior luării măsurii, iar informarea ar fi privit astfel chiar instituirea privării de libertate și motivele care au stat la baza acesteia. Însă încunoștințarea avocatului ales, care are obligația de a se prezenta în cel mult 2 ore, părea lipsită de finalitate dacă intervenea ulterior luării măsurii reținerii. În prezent, această neclaritate legislativă a fost înlăturată, astfel că dreptul suspectului sau inculpatului de a-și încunoștința personal avocatul sau de a solicita organului judiciar să îl încunoștințeze pe acesta se exercită înainte de luarea măsurii, finalitatea sa fiind asigurarea participării avocatului la desfășurarea actelor procedurale prin care în final se dispune reținerea. Legea acceptă posibilitatea ca organul judiciar să îi refuze suspectului sau inculpatului exercitarea dreptului de a face personal informarea însă doar pentru motive temeinice (asigurarea confidențialității, urgența în efectuarea altor acte procedurale etc.) care vor fi consemnate în procesul-verbal încheiat pentru atestarea modului de realizare a încunoștințării. Obligația avocatului ales de prezentare în termen de cel mult 2 ore ar trebui corelată cu dispozițiile care instituie în sarcina organului judiciar obligația de a asigura prezența avocatului, ales sau

desemnat din oficiu, și de a proceda la audierea inculpatului înainte de luarea măsurii. Doar în acest mod s-ar justifica posibilitatea organului de urmărire penală de a-l înlocui pe cale judiciară pe avocatul ales, care nu se prezintă în termenul prevăzut de lege, cu un avocat desemnat din oficiu, întrucât înlocuirea ar satisface un interes prioritar în economia procesului, acela de a asigura beneficiul asistenței juridice obligatorii (și care în caz de încălcare ar atrage nulitatea absolută a ordonanței de reținere). Separat de dreptul suspectului sau inculpatului de a-și încunoștința avocatul ales, prevăzut de art. 209 alin. (7) C.proc.pen., legea recunoaște și dreptul aceleiași persoane de a-și încunoștința un membru de familie sau o altă persoană despre luarea măsurii reținerii și locul unde este reținută [art. 210 alin.(1) C.proc.pen.]. Suspectului sau inculpatului i se poate refuza exercițiul ambelor drepturi de a proceda personal la informare, însă doar pentru motive temeinice. În prezent, pentru luarea măsurii reținerii nu a mai fost prevăzută vreo condiție referitoare la natura infracțiunii reținută în sarcina inculpatului sau la pedeapsa prevăzută de lege pentru aceasta. Astfel, reținerea poate fi dispusă și în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede necesitatea plângerii prealabile sau pentru care legea prevede, în mod unic sau alternativ cu pedeapsa închisorii, pedeapsa amenzii.

(Răspuns 144: a, c).

145. Contestația formulată împotriva încheierii pronunțate cu privire la măsurile preventive:

a) este suspensivă de executare dacă privește încheierea prin care s-a înlocuit măsura controlului judiciar cu măsura arestului la domiciliu;

b) se soluționează doar dacă inculpatul este legal citat și procedura este îndeplinită sau acoperită;

c) se soluționează întotdeauna în camera de consiliu.

Dispozițiile speciale referitoare la calea de atac împotriva actelor jurisdicționale pronunțate cu privire la măsurile preventive, prevăzute la art. 204-206 C.proc.pen., consfințesc pentru aceasta, în mod implicit și cu titlu de regulă, caracterul suspensiv de executare. Prin excepție, potrivit art. 204 alin. (3),

art. 205 alin. (3) și art. 206 alin. (4) C.proc.pen., doar contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea, prelungirea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia, indiferent de faza sau etapa procesuală în care se rezolvă, nu este suspensivă de executare. În absența unei dispoziții contrare exprese, pentru calea de atac împotriva încheierii prin care s-a dispus înlocuirea măsurii controlului judiciar cu măsura arestului la domiciliu se aplică regulile generale din materia contestației, prevăzute de art. 425¹ alin. (4) C.proc.pen., potrivit cărora aceasta este suspensivă de executare, împrumutând efectul suspensiv pe care îl presupune apelul pentru hotărârile prin care se rezolvă fondul cauzei. Așa cum am explicat anterior, în dinamica măsurilor preventive, înlocuirea și luarea unei măsuri au caracter autonom chiar dacă converg spre același efect procedural: instituirea în mod legal a unei măsuri care afectează libertatea persoanei. Aceleași dispoziții care alcătuiesc cadrul normativ special în materia căii de atac împotriva încheierilor referitoare la măsurile preventive prevăd că, în vederea soluționării contestației, inculpatul se citează. Prin urmare, organul jurisdicțional nu poate proceda la soluționarea contestației decât dacă inculpatul este legal citat și procedura de citare este legal îndeplinită, sau dacă, deși a intervenit o neregularitate în procedura de citare, inculpatul s-a prezentat personal, prin reprezentant ori prin avocat, dispozițiile art. 425¹ alin. (6) C.proc.pen. aplicându-se corespunzător. Soluționarea contestației nu este însă împiedicată de absența inculpatului legal citat atunci când acesta lipsește nejustificat, este dispărut, se sustrage ori din cauza stării sănătății, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate nu poate fi adus în fața judecătorului sau a instanței de judecată. Dispozițiile generale ale art. 425¹ alin. (5) C.proc.pen., care prevăd că soluționarea contestației are loc în ședință publică, sunt înlocuite de cele speciale ale art. 203 alin. (5) C.proc.pen., care instituie cerința soluționării în cameră de consiliu a contestațiilor privitoare la măsurile preventive, însă doar în cursul urmăririi penale și a procedurii de cameră preliminară. Astfel, pentru contestațiile împotriva încheierilor pronunțate în cursul judecății se aplică regula soluționării în ședință publică, regulă confirmată și de dispozițiile speciale ale art. 206 alin. (3) C.proc.pen.

(Răspuns 145: a, b).

146. Verificând din oficiu legalitatea și temeinicia măsurii preventive:

a) instanța de judecată poate menține măsura controlului judiciar, dar poate înlătura din conținutul acesteia interdicția de părăsire a teritoriului țării fără permisiunea organului judiciar;

b) judecătorul de cameră preliminară nu poate înlocui arestul la domiciliu cu măsura arestării preventive;

c) instanța de judecată poate menține măsura arestării preventive chiar dacă nu au apărut temeiuri noi care să o justifice în continuare.

Verificarea din oficiu a legalității și temeiniciei măsurii preventive, atât la primirea dosarului, cât și periodic, la intervale de timp ce nu pot depăși durate prestabilite, reprezintă forma în care se realizează controlul judecătoresc de conformitate a măsurii cu standardele interne și convenționale care îi permit existența sa dinamică. Spre deosebire de *controlul imediat*, realizat la cerere, ca urmare a declarării căii de atac permise de lege (plângere sau contestație), *controlul periodic* este expresia unei obligații legale aduse la îndeplinire din oficiu. Pentru a-și realiza funcționalitatea judiciară – protecția individului împotriva atingerilor arbitrare aduse libertății sale (a se vedea C. Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2010), ambele forme de control se circumscriu, în materia măsurilor privative de libertate, aceluiași limite, în sensul că au aptitudinea de a provoca o reevaluare totală și efectivă a măsurii dispuse. Mai mult, aceste instrumente de control nu se exclud reciproc, ci se întrepătrund. În ceea ce privește măsurile care presupun și impunerea unor obligații care condiționează libertatea individuală (controlul judiciar, simplu sau pe cauțiune, și arestul la domiciliu), dispozițiile generale care reglementează modul de realizare a controlului imediat împotriva încheierii de luare sau de menținere a măsurii, prevăzute la art. 425¹ alin. (4) C.proc.pen., permit explicit ca la soluționarea contestației să se poată modifica obligațiile din conținutul măsurii contestate. Înainte de modificările aduse în materie prin O.U.G. nr. 18/2016, apreciam că, deși nu era consacrată legislativ în mod expres posibilitatea modificării obligațiilor ce alcătuiesc conținutul măsurii controlului judiciar ca urmare a verificării periodice realizate din oficiu în procedura de cameră preliminară sau în cursul

judecății era susținută din perspectiva argumentului logico-juridic. Astfel, consideram că judecătorului sau instanței îi sunt permise toate actele de dispoziție la care a avut acces inițial organul care a luat măsura sau în fața căruia s-a aflat cauza: menținere, revocare, înlocuire, constatarea încetării de drept și chiar modificare a obligațiilor ce intră în conținutul măsurii prin adăugarea unora noi sau înlăturarea unora existente (în același sens, pentru măsura controlului judiciar, *M. Udroi*, op. cit., ed. 2, p. 622). Mai mult, în cadrul acestei verificări, apreciem că organul competent putea proceda la modificarea obligațiilor ce intră în conținutul măsurii controlului judiciar chiar dacă acest lucru nu fusese solicitat de inculpat sau de procuror, întrucât controlul periodic se realizează în considerarea unei obligații legale ce nu este condiționată de o sesizare prealabilă. În același sens sunt și dispozițiile art. 215 alin. (8) și (9) C.proc.pen. Odată cu intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016, această posibilitate este recunoscută expres prin dispozițiile art. 208¹ C.proc.pen. (nou introdus) a cărui denumire marginală este – *modificarea conținutului unor măsuri preventive*. În lumina acestor explicații, și judecătorul de cameră preliminară poate, în cadrul verificărilor periodice cu privire la legalitatea și temeinicia arestului la domiciliu, să dispună înlocuirea măsurii cu arestarea preventivă, în condițiile în care art. 221 alin. (11) și art. 242 alin. (3) C.proc.pen. prevăd în mod expres că înlocuirea cu o măsură mai aspră se poate dispune și din oficiu. Cele două condiții legale, prevăzute în mod alternativ de art. 208 alin. (2) și (4) C.proc.pen. pentru a se dispune menținerea măsurii arestării preventive sunt subzistența temeiurilor care au determinat luarea măsurii sau apariția unor temeiuri noi. Astfel, menținerea stării de arest poate fi dispusă chiar în absența apariției unor temeiuri noi, câtă vreme cele inițiale, prin caracterul lor necesar și suficient, justifică privarea de libertate în continuare și durata măsurii nu a depășit un termen rezonabil.

(Răspuns 146: a, c).

147. Prelungirea măsurii controlului judiciar:

- a) se dispune fără a fi necesară prezența inculpatului sau a avocatului său, ales sau desemnat din oficiu;
- b) poate fi atacată cu contestație în termen de 48 de ore de la comunicare;
- c) nu se poate dispune în procedura de cameră preliminară.

Chiar dacă actul de dispoziție prin care se prelungește controlul judiciar implică o nouă evaluare a unora din condițiile legale care permit existența judiciară a acestei măsuri [a se vedea, în acest sens, considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 712/04.12.2014 (M.Of. nr. 33 din 15 ianuarie 2015)], procedura în urma căreia se dispune prelungirea, potrivit art. 215¹ C.proc.pen., este diferită de cea reglementată pentru luarea măsurii. Astfel, nici prezența inculpatului sau a avocatului său, ales sau desemnat din oficiu, nici audierea prealabilă a acestuia nu reprezintă condiții procedurale prelabile dispunerii prelungirii măsurii chiar dacă efectele acestei dispoziții au un conținut afectogen cu privire la libertatea inculpatului. Prelungirea controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune se dispune *unilateral* doar de către procuror, după ce acesta constată că se mențin temeiurile care au determinat luarea măsurii sau că au apărut temeiuri noi care să justifice prelungirea acestuia. Procurorul este singurul organ competent să dispună prelungirea măsurii indiferent de organul care a luat-o inițial (procuror sau judecător de drepturi și libertăți). Singura obligație legală a procurorului este de a comunica ordonanța de prelungire a măsurii (motivată, ca toate actele de dispoziție ale procurorului) *în aceeași zi inculpatului*, potrivit art. 215¹ alin. (4) C.proc.pen. Calea de atac împotriva actelor prin care procurorul dispune, în cursul urmăririi penale, cu privire la măsurile preventive este plângerea, adresată fie judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond (în caz de luare sau prelungire a controlului judiciar, de modificare a obligațiilor care alcătuiesc conținutul măsurii), fie procurorului ierarhic superior (în caz de luare a măsurii reținerii). Plângerea împotriva ordonanței procurorului prin care s-a luat sau prelungit măsura controlului judiciar, simplu ori pe cauțiune, trebuie formulată în termen de 48 de ore de la comunicare. Formele prin care se extind în timp, dincolo de durata inițială, efectele măsurii controlului judiciar sunt reglementate în mod diferit, după faza ori etapa procesuală în care intervin. Astfel, potrivit art. 215¹ raportat la art. 207-208 C.proc.pen., dacă în cursul urmăririi penale controlul judiciar *se prelungește*, în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății măsura *se menține*. Doar prelungirea se dispune pentru perioade determinate, care nu pot depăși fiecare câte 60 de zile, în timp ce menținerea nu se dispune pentru o durată prestabilită, ci doar până la următoarea verificare periodică, dar nu mai târziu de 60

de zile. Din perspectivă temporală, menținerea măsurii controlului judiciar durează, prin verificări succesive, până când este revocată, înlocuită sau încetează de drept.

(Răspuns 147: a, c).

148. În cazul măsurii arestării preventive:

a) organul judiciar este obligat să dispună luarea unei măsuri legale de ocrotire dacă arestarea a fost dispusă față de un inculpat în a cărui ocrotire se află un minor;

b) nu mai este posibilă luarea acesteia de către instanța de apel;

c) competența de soluționare a propunerii de prelungire a arestării se determină prin raportare la încadrarea juridică din momentul rezolvării propunerii chiar dacă este diferită de cea de la momentul luării măsurii.

Măsurile de ocrotire luate în caz de arestare preventivă dispusă în cursul urmăririi penale nu sunt măsuri procesuale penale, întrucât nu se dispun de către organele judiciare care exercită vreuna din funcțiile judiciare prevăzute la art. 3 C.proc.pen., ci de către alte autorități competente, chiar dacă unele dintre acestea fac parte din autoritatea judecătorească. Potrivit art. 229 C.proc.pen., în cazul în care măsura arestării preventive s-a luat față de un inculpat în a cărui ocrotire se află un minor, o persoană pusă sub interdicție, o persoană căreia i s-a instituit tutela sau curatela ori o persoană care, datorită vârstei, bolii sau altei cauze, are nevoie de ajutor, judecătorul care a luat măsura este obligat să încunoștințeze de îndată autoritatea competentă în vederea luării măsurilor legale de ocrotire. Aceste măsuri sunt prevăzute de legea civilă substanțială (de regulă Codul Civil, dar și legile speciale, Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea persoanelor cu handicap, republicată etc.) și constau în instituirea unui tutore sau curator provizoriu, numirea unui nou curator, darea în plasament etc. Modul de îndeplinire a obligației de încunoștințare instituite în sarcina judecătorului de drepturi și libertăți de la prima instanță sau de la instanța ierarhic superioară, care a luat măsura arestării, se consemnează

într-un proces-verbal, și nu în cuprinsul actului prin care s-a dispus arestarea. Potrivit art. 238 alin. (1) și (2) C.proc.pen., măsura arestării preventive poate fi dispusă, după începerea judecării, de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza, indiferent de tipul judecării pe care aceasta o efectuează: în primă instanță sau în apel. Mai mult, arestarea preventivă poate fi dispusă și de către instanța care procedează la rejudecarea cauzei după admiterea cererii de redeschidere a procesului penal (cale extraordinară de atac), potrivit art. 469 alin. (9) C.proc.pen., care poate fi instanța care a judecat cauza în lipsă, fie în primă instanță, fie în apel. În schimb, din conținutul art. 206 alin. (1) C.proc.pen., dar și al art. 24, art. 31 și art. 54 din Legea nr. 304/2004, republicată, reiese că hotărârile pronunțate de instanța de apel cu privire la măsurile preventive nu pot fi atacate prin intermediul contestației, pentru acestea funcționând regula *controlului încorporat* (pentru explicații privind conținutul noțiunii de control încorporat sau înglobat în jurisprudența Curții europene, a se vedea *D. Bogdan*, op. cit., p. 188). Soluția ar trebui reconsiderată câtă vreme, ca urmare a deciziei Curții Constituționale nr. 24/2016 (M.Of. nr. 276 din 12 aprilie 2016) și a modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 18/2016, în materia măsurilor asigurătorii (care impun un standard de protecție inferior celui aferent măsurilor preventive) este *recunoscută expres* posibilitatea formulării contestației împotriva încheierilor prin care s-a dispus luarea unei măsuri de către instanța de apel. Dacă arestarea preventivă a fost dispusă inițial de către un judecător de drepturi și libertăți de la o instanță inferioară celei căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond, prelungirea acestei măsuri, potrivit art. 234 alin. (4) C.proc.pen., se poate dispune doar de un judecător de drepturi și libertăți de la instanța competentă în momentul soluționării propunerii de prelungire sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul de deținere, locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului. Prin urmare, competența de soluționare a propunerii de prelungire se determină prin raportare la încadrarea din momentul *actual* al formulării propunerii, și nu la cea din momentul *inițial* al luării măsurii.

(Răspuns 148: c).

!149. Potrivit procedurii de soluționare a cererii de înlocuire a arestării preventive cu măsura controlului judiciar pe cauțiune:

a) încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară admite în principiu cererea, stabilește valoarea cauțiunii și acordă inculpatului termen pentru depunerea ei, este definitivă;

b) admiterea în principiu, în cursul judecății, a cererii de înlocuire se dispune prin încheiere dată în camera de consiliu;

c) depunerea cauțiunii în termenul fixat determină admiterea cererii de înlocuire în toate cazurile.

Cum consemnarea cauțiunii reprezintă o condiție legală prealabilă în dispunerea măsurii controlului judiciar pe cauțiune ca urmare a înlocuirii măsurii mai severe, privative de libertate, cu măsura restrictivă de libertate, art. 242 alin. (10) și (13) C.proc.pen. a prevăzut o procedură în două etape pentru soluționarea cererii de înlocuire. Etapa verificării admisibilității în principiu are ca obiect evaluarea cererii de înlocuire sub aspectul temeiniciei motivelor de fapt și de drept invocate și se finalizează prin pronunțarea unei încheieri de admitere în principiu a cererii, prin care se stabilește și valoarea cauțiunii și se acordă inculpatului termen pentru depunerea ei. Potrivit art. 242 alin. (10) C.proc.pen., această încheiere, indiferent că este pronunțată în cursul urmăririi penale, în procedura de cameră preliminară sau în cursul judecății, se dă în cameră de consiliu. Cum în această etapă cererea se analizează inclusiv sub aspectul temeiniciei, și nu doar sub aspectul îndeplinirii condițiilor formale (titular, competență etc.), această încheiere nu este definitivă, fiind supusă controlului de legalitate și oportunitate prin intermediul căii de atac generale prevăzute pentru încheierile referitoare la măsurile preventive – *contestația*, în condițiile art. 204-206 C.proc.pen. De altfel, art. 242 alin. (13) C.proc.pen. prevede că termenul stabilit pentru depunerea cauțiunii începe să curgă de la data rămânerii definitive a încheierii de admitere în principiu, astfel că sunt incidente dispozițiile generale privitoare la dobândirea caracterului definitiv al hotărârilor judecătorești supuse contestației (art. 551-552 C.proc.pen.): la data expirării termenului de introducere a contestației, la data retragerii contestației sau la data pronunțării hotărârii prin care s-a rezolvat contestația. Fiind deja considerată întemeiată ca urmare a

admiterii în principiu, după depunerea cauțiunii în termenul fixat, cererea de înlocuire a măsurii privative de libertate cu măsura controlului judiciar pe cauțiune se va admite în toate cazurile în cea de-a doua etapă, finalizată prin pronunțarea, tot în cameră de consiliu, a încheierii prin care se instituie măsura, se stabilesc obligațiile ce revin inculpatului și se dispune punerea sa de îndată în libertate, dacă nu este arestat în altă cauză. În ceea ce mă privește, consider că și această încheiere este supusă contestației, în absența unei dispoziții exprese contrare, în condițiile art. 204-206 C.proc.pen., fiind încheierea prin care se dispune propriu-zis înlocuirea. Controlul declanșat prin această contestație nu mai poate privi însă temeinicia cererii, întrucât această problemă a fost deja dezlegată definitiv prin parcurgerea primei etape. Dacă nu se depune cauțiunea în termenul fixat, judecătorul sau instanța de judecată, prin încheiere dată în lipsa inculpatului și a procurorului, va respinge ca neîntemeiată cererea formulată de inculpat (chiar dacă anterior a admis-o în principiu). Prin raportare la soluțiile ce pot fi pronunțate în cea de-a doua etapă de soluționare a cererii de înlocuire, consider că o contestație împotriva încheierii de admitere sau de respingere a cererii nu mai poate privi decât aspectele antamate ulterior admiterii în principiu: constatarea depunerii cauțiunii, respectarea termenului fixat pentru aceasta, tipul obligațiilor ce intră în conținutul măsurii etc. În sensul posibilității de atacare prin intermediul contestației a ambelor încheieri, a se vedea și *M. Udroui*, op. cit., ed. 2, p. 557.

(Răspuns 149: b, c).

!150. În cazul prelungirii măsurii arestării:

a) dacă privește măsura arestului la domiciliu poate fi dispusă și de către un judecător de la o altă instanță decât cea căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond;

b) dacă privește măsura arestării preventive, punerea în libertate a inculpatului se dispune la respingerea propunerii de prelungire chiar dacă durata arestării nu a expirat;

c) dacă privește măsura arestului la domiciliu, sesizarea judecătorului cu propunerea de prelungire trebuie făcută cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia.

Și în cazul procedurii de soluționare a propunerii de prelungire a măsurii arestului la domiciliu în cursul urmăririi penale, competența organului jurisdicțional chemat să se pronunțe cu privire la aceasta este reglementată *în mod unic* sub aspectul competenței funcționale și materiale (încredințată unui judecător de drepturi și libertăți de la o instanță întotdeauna corespunzătoare în grad celei căreia îi revine competența să judece cauza în primă instanță), dar *în mod alternativ* sau *multiplu* sub aspectul competenței teritoriale. Astfel, potrivit art. 222 alin. (3) C.proc.pen., prelungirea arestului la domiciliu poate fi dispusă nu doar de către judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, ci și de către judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. Cum măsura arestului la domiciliu este incompatibilă cu starea de deținere, spre deosebire de procedura prelungirii arestării preventive, legea nu a mai prevăzut pentru arestul la domiciliu competența alternativă a judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța corespunzătoare în grad în a cărei circumscripție se află locul de deținere. Potrivit art. 237 C.proc.pen., în caz de respingere a propunerii de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale măsura nu încetează de drept, astfel că punerea în libertate a inculpatului se va produce doar la expirarea duratei acesteia (care a fost stabilită în mod legal anterior), și nu la data pronunțării sau rămânerii definitive a încheierii de respingere a prelungirii. Și în materia arestului la domiciliu legea instituie un *termen minim*, de regresiune pentru sesizarea judecătorului chemat să se pronunțe cu privire la propunerea de prelungire, de cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestului. Având în vedere similitudinea măsurii arestului la domiciliu cu măsura arestării preventive din perspectiva naturii și substanței acestora, aspect stabilit atât de Curtea Constituțională, cât și de Curtea Europeană [a se vedea jurisprudența ambelor instanțe citată în considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 740/03.11.2015 (M.Of. nr. 927 din 15 decembrie 2015)], consider că toate constatările instanței de contencios constituțional referitoare la natura termenului de 5 zile (procedural imperativ) și consecințele nerespectării acestuia (decăderea din dreptul de a mai cere prelungirea și nulitatea absolută a propunerii formulate cu

nerespectarea termenului) stabilite prin Decizia nr. 336/30.04.2015 (M.Of. nr. 342 din 19 mai 2015) cu privire la propunerea de prelungire a măsurii arestării preventive ar trebui aplicate *mutatis mutandis* și în cazul prelungirii arestului la domiciliu.

(Răspuns 150: a, c).

151. În situația mandatului de arestare preventivă emis în lipsa inculpatului:

a) judecătorul de drepturi și libertăți care procedează la audierea inculpatului la încetarea motivelor întemeiate care au făcut imposibilă prezența acestuia la luarea măsurii, poate dispune revocarea măsurii;

b) acesta nu poate fi transmis prin poștă electronică organului de poliție în vederea executării;

c) cele două exemplare originale pot fi înaintate spre executare și unui organ de poliție în a cărui rază teritorială nu se află reședința sau domiciliul inculpatului.

Chiar dacă măsura arestării preventive poate fi dispusă și în lipsa inculpatului care lipsește nejustificat, este dispărut, se sustrage ori din cauza stării sănătății, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate nu se prezintă sau nu poate fi adus în fața judecătorului, audierea inculpatului, cu privire atât la fapta de care este acuzat, cât și la motivele pe care s-a întemeiat propunerea de arestare, rămâne o cerință esențială pentru valabilitatea măsurii. Prin urmare, după ce inculpatul arestat în lipsă a fost prins, s-a prezentat de bunăvoie sau a fost adus la încetarea motivelor care au făcut imposibilă prezența acestuia, va fi prezentat judecătorului de drepturi și libertăți care a luat măsura ori, după caz, judecătorului de cameră preliminară sau completului la care se află spre soluționare dosarul cauzei. Potrivit art. 231 alin. (7) C.proc.pen., în prezența avocatului inculpatului, judecătorul va proceda la audierea sa și, evaluând declarația dată în contextul probelor administrate și al motivelor avute în vedere la luarea măsurii, se va pronunța în sens pozitiv sau negativ cu privire la confirmarea măsurii după o procedură caracterizată prin contradictorialitate (cu concluzii ale procurorului și ale avocatului).

Judecătorul de drepturi și libertăți poate dispune astfel, prin încheiere, confirmarea arestării preventive și a executării mandatului ori, după caz, în condițiile prevăzute de lege, *revocarea* arestării preventive sau *înlocuirea* acesteia cu o măsură mai ușoară. Cele două exemplare ale mandatului de arestare emis în lipsa inculpatului se înaintează în vederea executării organului de poliție de la domiciliul sau reședința inculpatului, dar, în cazul în care inculpatul nu are domiciliul sau reședința în România, exemplarele se înaintează organului de poliție în raza teritorială a căruia se află instanța de judecată. Potrivit art. 231 alin. (2) C.proc.pen., mandatul de arestare poate fi transmis și prin fax, poștă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris în condiții care să permită autorităților destinate să îi stabilească autenticitatea.

(Răspuns 151: a, c).

152. Contestația în cazul măsurilor asigurătorii:

- a) poate privi și actul de dispoziție al judecătorului de cameră preliminară ori al instanței de judecată;
- b) trebuie formulată în termen de 48 de ore de la comunicare;
- c) se soluționează cu participarea obligatorie a procurorului și în prezența avocatului persoanei care a formulat-o, ales sau desemnat din oficiu.

Inițial, într-o modalitate evident deficitară, calea de atac în materia măsurilor asigurătorii dispuse de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată privea, potrivit art. 250 alin. (6) C.proc.pen., doar modul de aducere la îndeplinire a măsurii (actul procedural), nu și actul de dispoziție (actul procesual). La nivel doctrinar, absența unei dispoziții care să permită contestarea și a actului procesual (încheierea de luare/aplicare a măsurii) nu a fost considerată de natură să înlăture dreptul inculpatului la o cale de atac efectivă împotriva acestui act de dispoziție. De asemenea, s-a considerat că este cu atât mai mult îndreptățită la un astfel de control judecătoresc persoana interesată (terț), fără vreo calitate procesuală, ale cărei bunuri au făcut obiectul măsurii și care nu a putut face apărări la momentul dispunerii acesteia.

În pofida acestor aprecieri teoretice, prin raportare la dimensiunea evidentă a reglementării, soluția judiciară privitoare la contestația formulată împotriva actului de dispoziție emis de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată era de respingere a acesteia ca inadmisibilă. Ulterior, prin Decizia pronunțată în ședința din 20 ianuarie 2016, Curtea Constituțională a decis că soluția legislativă care nu permite și contestarea luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, prevăzută de art. 250 alin. (6) C.proc.pen., este neconstituțională. Curtea a reținut că dispozițiile criticate contravin prevederilor constituționale ale art. 21 coroborate cu cele ale art. 129, referitoare la accesul liber la justiție și exercitarea căilor de atac, precum și prevederilor art. 44 din Legea fundamentală, care consacră dreptul de proprietate privată. Aceste dezlegări obligatorii ale instanței de contencios constituțional au fost transpuse la nivel legislativ prin O.U.G. nr. 18/2016 care a introdus în Cod art. 250¹. Potrivit acestor noi dispoziții poate fi atacată prin intermediul contestației nu doar încheierea de luare a unei măsuri asigurătorii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată, ci și de *instanța de apel*. Chiar și în cazul măsurilor asigurătorii luate în cursul urmăririi penale, contestația îmbracă forma unei căi de atac cu caracter special, care exclude aplicarea concomitentă a dispozițiilor generale legate de atacarea actelor de urmărire penală sau a dispozițiilor speciale care reglementează calea de atac în materia actelor de dispoziție privitoare la măsurile preventive. Astfel, potrivit art. 250 alin. (1) și (6) C.proc.pen., contestația împotriva luării măsurii asigurătorii sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia se face în termen de 3 zile de la data comunicării ordonanței sau încheierii de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia. În procedura de soluționare a acestei contestații sunt obligatorii doar citarea contestatarului și a persoanelor interesate (desemnate prin termenul generic de părți, dar nu în sensul explicat de dispozițiile art. 32 C.proc.pen.) și participarea procurorului. Nici prezența persoanei care a făcut contestația și nici asistența juridică a acesteia (care de cele mai multe ori este chiar inculpatul) nu sunt obligatorii potrivit legii.

 (Răspuns 152: a).

153. În cazul internării medicale provizorii:

- a) măsura nu poate fi dispusă în lipsa suspectului sau inculpatului;
- b) durata pentru care s-a dispus măsura în cursul procesului se deduce din pedeapsa aplicată;
- c) măsura nu poate fi dispusă fără efectuarea în prealabil a expertizei medico-legale psihiatrice.

Măsura internării medicale provizorii constă în internarea medicală nevoluntară a suspectului sau inculpatului într-o unitate specializată de asistență medicală, până la însănătoșire sau până la ameliorarea stării de sănătate ce a determinat luarea măsurii. Prin raportare la natura și consecințele sale, internarea medicală provizorie este fără îndoială o măsură procesuală *privativă de libertate* corespunzând celor 3 criterii în baza cărora, la nivel convențional, se reține starea de privare de libertate (cele 2 elemente obiective: deținerea unei persoane într-un anume spațiu restrâns, pentru o perioadă de timp neneglijabilă conjugate cu elementul subiectiv – absența consimțământului persoanei față de care se ia măsura; pentru detalii, a se vedea C. Bîrsan, op. cit., p. 238-241; D. Bogdan, op. cit., p. 7-20). Prin urmare, măsura stă sub semnul aceluiași garanții procedurale prevăzute la nivel general în art. 9 C.proc.pen. și se supune aceluiași reguli în ceea ce privește valorificarea privării de libertate provizorii pe care o implică la rezolvarea definitivă a cauzei. De altfel, art. 393 alin. (2) C.proc.pen. stabilește că în obiectul deliberării intră și aspectele legate de deducerea duratei măsurilor preventive privative de libertate și a internării medicale, în timp ce art. 404 alin. (4) C.proc.pen. prevede că dispozitivul trebuie să mai cuprindă și cele hotărâte de instanță cu privire la deducerea duratei măsurii preventive privative de libertate și a internării medicale, indicându-se partea din pedeapsă executată în acest mod. În considerarea scopului pentru care se dispune măsura și a premisei medicale pe care se fundamentează (suspect sau inculpat bolnav mintal ori consumator cronic de substanțe psihoactive) art. 248 alin. (4) C.proc.pen. instituie condiții procedurale suplimentare. Astfel, soluționarea propunerii de luare a măsurii internării se face numai după audierea suspectului sau inculpatului în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. Potrivit legii, doar condiția audierii prealabile poate

fi înlăturată, ca urmare a stării de sănătate a suspectului sau inculpatului (ce ar face-o imposibilă), nu și cerința prezenței obligatorii a acestuia. Dacă suspectul sau inculpatul se află deja internat într-o unitate medicală și deplasarea sa nu este posibilă, judecătorul procedează la audierea acestuia, în prezența avocatului, în locul unde se află sau constată nemijlocit imposibilitatea de audiere. Ținând cont de situația medicală a suspectului sau inculpatului, efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice (pentru stabilirea discernământului) este imperios necesară, dar nu reprezintă o condiție prealabilă dispunerii măsurii. Potrivit art. 248 alin. (9) C.proc.pen., dacă propunerea de internare a fost însoțită doar de acte medicale nu și de expertiza medico-legală psihiatrică, judecătorul va dispune internarea medicală provizorie și va lua măsuri pentru efectuarea unei astfel de expertize.

(Răspuns 153: a, b).

154. Nu pot face obiectul măsurilor asigurătorii:

- a) bunurile mobile aparținând terților atunci când acestea au fost dispuse în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune;
- b) bunurile mobile incorporale aparținând persoanei responsabile civilmente atunci când acestea au fost dispuse pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare;
- c) bunuri imobile ale suspectului atunci când acestea au fost dispuse pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

Scopul general al măsurilor asigurătorii este prevăzut la art. 249 alin. (1) C.proc.pen. și constă în nevoia de a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune. În funcție de modalitatea în care se materializează în concret acest scop general și obiectul măsurilor asigurătorii cunoaște anumite limitări legale. Astfel, atunci când au fost dispuse în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune, măsurile asigurătorii se pot lua doar cu privire la bunurile aparținând subiecților procesuali care pot fi trași la răspundere civilă ca urmare a exercitării

acțiunii civile în procesul penal. Pot face obiectul măsurilor asigurătorii bunuri aparținând terților (fără legitimare cauzală în proces) doar atunci când măsurile se dispun *în vederea confiscării speciale* sau a *confiscării extinse*, potrivit art. 249 alin. (4) C.proc.pen., terții fiind persoanele în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate. Atunci când au fost luate în vederea garantării executării cheltuielilor judiciare, măsurile asigurătorii pot privi și bunurile părții responsabile civilmente indiferent că acestea sunt corporale sau incorporale (părți sociale, titluri de valoare etc.). Cum la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat ori făcute de părți pot fi obligate și persoana vătămată și partea civilă, posibilitatea indisponibilizării în acest scop doar a bunurilor suspectului, inculpatului și ale persoanei responsabile civilmente pare inechitabilă. Art. 249 alin. (3) C.proc.pen. prevede că măsurile asigurătorii pentru garantarea pedepsei amenzii pot fi luate doar asupra bunurilor suspectului sau inculpatului, singurele persoane care pot fi trase la răspundere penală și sancționate cu amendă penală. Chiar dacă în prezent nu mai pot fi luate măsuri preventive pentru a garanta executarea sancțiunilor cu caracter personal, care privesc libertatea, pentru că ar echivala cu o anticipare a soluției condamnării (transformând-o în singura soluție care ar putea fi dispusă în cauză), legea acceptă posibilitatea luării unor măsuri asigurătorii pentru a garanta executarea sancțiunilor cu caracter patrimonial (plata amenzii penale), deși acestei posibilități i-ar putea fi opuse aceleași argumente.

(Răspuns 154: a).

155. Măsura internării:

a) chiar dacă este necesară în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice nu poate fi dispusă de judecătorul investit cu soluționarea propunerii de luare față de inculpat a măsurii internării medicale provizorii;

b) nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice nu poate fi prelungită;

c) medicale provizorii se dispune printr-o încheiere executorie ce poate fi contestată în 5 zile de la pronunțare.

Chiar dacă din perspectiva conținutului (internarea forțată într-o unitate sanitară adecvată) măsura internării medicale provizorii și măsura internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice presupun o privare de libertate executată într-o instituție de specialitate, sub aspectul scopului și regimului juridic cele două măsuri nu trebuie confundate. Măsura internării nevoluntare reprezintă o măsură procesuală ce îmbracă o formă auxiliară de privare de libertate întrucât efectul pe care îl presupune (afectarea libertății) este consecința subsidiară și esențial temporară a unei alte activități procedurale cu caracter principal. Potrivit art. 184 alin. (5) C.proc.pen., scopul luării măsurii internării nevoluntare nu este înlăturarea eventualei stări de pericol pe care ar presupune-o lăsarea în libertate a suspectului sau inculpatului aflat într-o situație medicală precară, ci asigurarea cadrului optim care permite efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice în cazuri ce implică examinări complexe, iar suspectul sau inculpatul refuză internarea. În schimb, internarea medicală provizorie este o măsură procesuală ce se manifestă ca o formă principală sau propriu-zisă de privare de libertate, având o evidentă natură juridică preventivă și beneficiind de o reglementare de sine stătătoare. Întrucât corespund unor categorii juridice distincte, cele două măsuri pot coexista. Astfel, potrivit art. 248 alin. (5), în cazul în care propunerea de luare a măsurii internării medicale provizorii este fundamentată doar pe actele medicale concludente, instanța sesizată dispune și efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice luând, dacă este cazul, și măsura internării necesare pentru efectuarea expertizei, care nu poate fi decât *nevoluntară*. În acest caz, organul competent se pronunță chiar în absența unei sesizări prealabile din partea comisiei medico-legale care urmează să efectueze expertiza sau din partea procurorului. Cum cele două măsuri corespund unor scopuri distincte, ele se exprimă temporal în durate diferite. Măsura internării medicale provizorii nu este circumscrisă unei durate prestabilite, ea fiind dispusă până la ridicarea sa ca urmare a ameliorării stării de sănătate a suspectului sau inculpatului și care înlătură starea de pericol, sau ca urmare a însănătoșirii acestuia. În vederea ridicării măsurii aplicate este din nou necesară efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice. În schimb, potrivit art. 184 alin. (6) și (25) C.proc.pen., măsura internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei psihiatrice poate fi dispusă pentru o durată maximă de 30 de zile, dar poate fi prelungită o singură dată, tot pe o

durată de cel mult 30 de zile. Judecătorul sau instanța de judecată se pronunță asupra măsurii internării medicale provizorii în cameră de consiliu prin încheiere motivată. Deși nedefinitivă, această încheiere poate fi contestată în termen de 5 zile de la pronunțare. Această încheiere este executorie, întrucât declararea contestației nu suspendă punerea în aplicare a măsurii de siguranță, potrivit art. 248 alin. (8) C.proc.pen.

(Răspuns 155: c).

156. Măsurile asigurătorii:

a) dacă se dispun în vederea confiscării speciale sau a confiscării extinse se pot lua fără limită de sumă;

b) dacă se dispun în vederea reparării pagubei produse persoanei vătămate având deplină capacitate de exercițiu nu pot fi luate din oficiu înainte de constituirea acestora ca parte civilă în proces;

c) nu pot fi aduse la îndeplinire de către organele de cercetare penală.

Din punct de vedere material, singura limită prevăzută de lege este instituită pentru măsurile asigurătorii dispuse în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune sau pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare – *până la concurența valorii probabile a pagubei sau a cheltuielilor*, potrivit art. 249 alin. (5) C.proc.pen. În cazul măsurilor asigurătorii luate pentru garantarea executării pedepsei amenzii sau în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse legea nu conține dispoziții similare. Această împrejurare nu trebuie să conducă însă la concluzia că astfel de măsuri pot fi dispuse fără limită de sumă. Consecințele unei astfel de interpretări s-ar materializa în ipoteze nelegale: indisponibilizarea, pentru garantarea executării pedepsei amenzii, a unor bunuri într-o limită care depășește limita maximă legală pentru care poate fi aplicată pedeapsa amenzii sau indisponibilizarea, în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse, a unor bunuri într-o limită cu mult superioară limitei bunurilor care vor fi confiscate efectiv sau prin echivalent. Absența unei dispoziții exprese care să prevadă o limită și pentru măsurile asigurătorii dispuse pentru garantarea executării

pedepsei amenzii sau în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse este justificată de faptul că în aceste cazuri, limitele sunt stabilite implicit, derivând din limitele pedepsei amenzii, respectiv din valoarea bunurilor ce urmează să fie confiscate. Mai mult, așa cum măsura definitivă a confiscării extinse este limitată și măsura provizorie asigurătorie luată în vederea confiscării trebuie limitată. În ceea ce privește măsurile asigurătorii luate în vederea reparării pagubei, acestea sunt generate de exercițiul acțiunii civile în procesul penal, întrucât doar prin realizarea obiectului acestei acțiuni instanța poate dispune obligarea subiecților pasivi (inculpat și parte responsabilă civilmente) la repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune. Prin urmare, doar după declanșarea în mod legal a acțiunii civile ca urmare a constituirii de parte civilă sau ca urmare a punerii în mișcare a acțiunii din oficiu de către procuror în numele persoanei vătămate pot fi dispuse măsuri asigurătorii în scopul reparării pagubei (în același sens, *M. Udrișu*, op. cit., ed. 2, p. 684). De asemenea, având în vedere caracterul disponibil al acțiunii civile, dacă persoana vătămată are capacitate de exercițiu deplină, cum doar aceasta este în măsură să indice valoarea probabilă a pagubei, dispunerea unei măsuri asigurătorii din oficiu, înainte de constituirea persoanei vătămate ca parte civilă, consider că este o măsură nelegală. Potrivit art. 251 C.proc.pen., în cursul urmăririi penale, ordonanța de luare a măsurilor asigurătorii se aduce la îndeplinire de către organele de cercetare penală.

(Răspuns 156: b).

157. Nu pot fi sechestrate:

- a) sumele de bani găsite în numerar în locuința suspectului sau inculpatului;
- b) bunurile aparținând unei persoane de drept public;
- c) tablourile personale sau de familie ale inculpatului.

Potrivit art. 249 alin. (3) C.proc.pen., în materie penală, măsurile asigurătorii au fost reglementate ca forme speciale de sechestr, aceasta fiind denumirea generică sub care se manifestă. Pot face obiectul sechestrului penal toate categoriile de bunuri (mobile corporale sau incorporale, imobile) cu

excepțiile prevăzute de lege. În realitate, în funcție de natura bunului indisponibilizat, măsurile asigurătorii (sechestrul penal) se aplică și prin intermediul unor instrumente specifice, suplimentare: notarea sau înscrierea ipotecară (în cazul bunurilor imobile sau mobile), poprirea asigurătorie (în cazul sumelor de bani datorate cu orice titlu suspectului sau inculpatului ori părții responsabile civilmente). Potrivit art. 254 C.proc.pen., *prin poprire*, sumele de bani datorate cu orice titlu suspectului sau inculpatului ori părții responsabile civilmente de către o a treia persoană ori de către cel păgubit sunt consemnate de debitori la dispoziția organului judiciar care a dispus poprirea sau, după caz, la dispoziția organului de executare. Poprirea este forma prin care se aplică sechestrul în cazul sumelor de bani datorate de instituțiile bancare în baza unor contracte de depozit, cont curent etc. Bani pe care suspectul sau inculpatul îi are depuși în casetele de valori aflate în custodia instituțiilor bancare sau care se află în posesia acestuia sunt sechestrați fără a fi popriți, întrucât sunt găsiți în materialitatea lor. Urmând regulile civile, sechestrul penal poate fi întâlnit în trei forme: sechestrul simplu, cu aplicarea de sigilii sau cu ridicata. Potrivit art. 252 alin. (2) C.proc.pen., sumele de bani care fac obiectul sechestrului vor fi ridicate în mod obligatoriu. Interdicțiile referitoare la bunurile ce pot face obiectul sechestrului penal sunt prevăzute de legea penală de procedură [art. 249 alin. (8) C.proc.pen.], dar și de cea civilă (art. 726-727 C.proc.civ.), la care se trimite expres. Astfel, nu pot fi sechestrate bunuri care aparțin unei autorități sau instituții publice ori unei alte persoane de drept public (chiar dacă acestea nu sunt neapărat proprietate publică) și bunurile exceptate de lege. Este vorba de legea de procedură civilă care, în art. 726, indică ce bunuri nu pot fi urmărite silit. Nefiind urmăribile, cu atât mai mult nu pot fi indisponibilizate înainte de obținerea unui titlu executoriu (potrivit mecanismului prevăzut în art. 951-952 C.proc.civ.). Potrivit art. 726 lit. e) C.proc.civ. nu pot fi urmărite (și deci sechestrate) scrisorile, fotografiile și tablourile personale sau de familie ale debitorului.

(Răspuns 157: b, c).

!158. Măsurile asigurătorii își produc efectele:

- a) până la soluționarea definitivă a cauzei penale dacă nu au fost ridicate de organul judiciar competent;
- b) și după pronunțarea hotărârii definitive de rezolvare a cauzei dacă instanța dispune prin decizie menținerea acestora, chiar mai mult de 30 de zile;
- c) și după emiterea ordonanței de clasare chiar dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile.

Legea de procedură penală nu a prevăzut pentru măsurile asigurătorii durate prestabilite, nici inițiale, nici maxime, ca în cazul măsurilor preventive. Prin urmare, o măsură asiguratorie dispusă de organele judiciare penale durează, de regulă, până este ridicată ori până încetează de drept. Ridicarea (sau revocarea) unei măsuri asigurătorii intervine fie atunci când inițial măsura a fost dispusă în mod nelegal (revocarea sancțiune), fie când ulterior măsura și-a pierdut caracterul necesar (de exemplu, în cazul măsurilor asigurătorii luate în vederea reparării pagubei acestea pot fi ridicate atunci când partea civilă renunță la pretențiile civile sau când inculpatul repară integral prejudiciul produs înainte de rezolvarea acțiunii civile). Măsurile asigurătorii încetează de drept atunci când dispăre contextul judiciar în care pot exista în mod legal, cu excepțiile prevăzute de lege. În acest sens, potrivit art. 315 alin. (2) lit. a) C.proc.pen., atunci când acțiunea penală se stinge prin clasare procurorul poate dispune menținerea măsurilor asigurătorii, însă acestea încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției. Până la împlinirea termenului măsurile asigurătorii își vor produce efectele. De asemenea, potrivit art. 397 alin. (5) C.proc.pen., în cazul în care instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, măsurile asigurătorii se mențin (deci și după soluționarea definitivă a cauzei); aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii. O reglementare deficitară a fost interpretată jurisprudențial ca o permisiune pentru instanța de apel (care judecă apelul potrivit regulilor de la judecata în fond și care, potrivit art. 422 C.proc.pen., face, când este cazul, aplicarea dispozițiilor privitoare la măsurile asigurătorii) de a lua sau menține măsuri asigurătorii și prin decizia de rezolvare definitivă a cauzei. O astfel de soluție contestă natura și

funcționalitatea măsurilor asigurătorii, ca specie de măsuri procesuale. La rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a cauzei nu mai pot fi luate sau menținute măsuri de indisponibilizare a bunurilor câtă vreme aceste bunuri pot fi deja valorificate prin măsuri de executare. Existența măsurilor asigurătorii, provizorii prin însăși natura lor, este incompatibilă cu existența titlului executoriu pentru obligația civilă. Păstrând mecanismul raționamentului propus prin această opinie ar însemna să acceptăm și posibilitatea menținerii unei măsuri de prevenție și după rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a cauzei. Or, potrivit art. 241 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., orice măsură preventivă încetează de drept la acest moment. Prin urmare, la dispariția contextului procesual în care pot exista în mod legal, întrerupt sau rezolvat definitiv, și măsurile asigurătorii încetează de drept, cu excepțiile menționate anterior.

(Răspuns 158: c).

159. Ulterior înregistrării pe rolul Curții de Apel București a rechizitoriului prin care s-a dispus trimiterea în judecată, sub control judiciar, a inculpatului major X pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune prevăzut de art. 244 alin. (1) și (2) cu aplicarea art. 35 C.pen., în temeiul art. 207 alin. (2) C.proc.pen., procedând la verificarea din oficiu a legalității și temeiniciei controlului judiciar, judecătorul de cameră preliminară a dispus menținerea măsurii. Împotriva acestei încheieri, în termenul prevăzut de lege, formulează contestație inculpatul X invocând faptul că, deși nu avea avocat ales, judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată prin rechizitoriu a procedat la verificarea măsurii fără a-i desemna un avocat din oficiu, fiind nevoit să pună concluzii de revocare a controlului judiciar fără a beneficia de asistență juridică. Soluționând contestația sub aspectul motivului invocat, judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție:

a) va admite contestația, va desființa încheierea atacată și rejudecând, va proceda la o nouă verificare a legalității și temeiniciei măsurii în prezența avocatului inculpatului, ales sau desemnat din oficiu;

b) va respinge contestația ca neîntemeiată;

c) va admite contestația, va desființa încheierea atacată și va trimite cauza la judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată prin rechizitoriu pentru a proceda din nou la verificarea legalității și temeiniciei măsurii în prezența avocatului inculpatului, ales sau desemnat din oficiu.

Critica adusă încheierii prin care, în procedura de cameră preliminară, s-a dispus menținerea controlului judiciar pune în discuție legalitatea actului procesual sub aspectul respectării dispozițiilor referitoare la asigurarea asistenței juridice în procedura de verificare a legalității și temeiniciei măsurii preventive. În absența avocatului ales, apărarea prin propria persoană nu este suficientă în raport cu exigențele legale în cazul în care asistența juridică a inculpatului este obligatorie, situație în care organul judiciar este obligat să ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu, potrivit art. 91 alin. (1) C.proc.pen. Asistența juridică a inculpatului care participă în procedura în care se discută starea sa de libertate devine obligatorie ca urmare a dispozițiilor cu caracter special aplicabile în materia măsurilor preventive. În ceea ce privește măsura controlului judiciar (simplu sau pe cauțiune), în pofida caracterului restrictiv de libertate pe care îl implică, legea instituie punctual cerința asigurării asistenței juridice obligatorii a inculpatului pentru diferite momente în dinamica măsurii: la luarea măsurii de către procuror [art. 212 alin. (3) C.proc.pen.] sau de către judecătorul de cameră preliminară ori instanța de judecată [art. 214 alin. (3) C.proc.pen.], la soluționarea plângerii împotriva ordonanței de luare a măsurii [art. 213 alin. (5) C.proc.pen.], la soluționarea contestației împotriva încheierii prin care se dispune cu privire la măsură (art. 204-206 C.proc.pen.), la soluționarea cererii de încetare de drept [art. 241 alin. (3) C.proc.pen.] ori de înlocuire sau de revocare a măsurii [art. 242 alin. (8) C.proc.pen.]. Normele care reglementează procedura de verificare a legalității și temeiniciei măsurii controlului judiciar în etapa de cameră preliminară, efectuată la primirea dosarului sau periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, prevăzute de art. 207 C.proc.pen., nu instituie însă cerința asigurării asistenței juridice obligatorii a inculpatului față de care măsura a fost luată anterior. Prin urmare, în absența unei dispoziții cu caracter special, asistarea inculpatului de un avocat ales sau desemnat din oficiu în această procedură

trebuie asigurată doar dacă este incident vreunul din cazurile de asistență juridică obligatorie a inculpatului instituite prin dispozițiile generale ale art. 90 C.proc.pen. Cum în cauză nici pedeapsa prevăzută de lege nu este mai mare de 5 ani [cazul prevăzut de art. 90 lit. c) C.proc.pen., aplicabil și pentru procedura de cameră preliminară ca urmare a modificărilor aduse de O.U.G. nr. 18/2016], nici inculpatul nu este minor [cazul prevăzut de art. 90 lit. a) C.proc.pen.] asistența juridică a inculpatului la momentul verificării măsurii nu era obligatorie. Mai mult, devoluțiunea pe care o presupune exercitarea căii de atac împotriva încheierii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară cu privire la măsurile preventive, exprimată prin posibilitatea de a modifica sau înlocui hotărârea atacată împiedică trimiterea cauzei spre rejudecare indiferent de motivul pentru care este admisă contestația, cu excepția situației când se constată că nu au fost respectate dispozițiile privind citarea [potrivit art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen.]. Prin urmare, sub aspectul motivului invocat, contestația trebuie respinsă ca neîntemeiată. Criticabilă sau nu, este opțiunea legiuitorului de a nu institui în mod compact cerința asigurării asistenței juridice obligatorii în cazul inculpatului față de care s-a luat măsura controlului judiciar, cât timp durează măsura, ci punctual, pentru anumite momente în dinamica acesteia. Deficiența reglementării este elocvent ilustrată de ipoteza în care, deși asistența juridică nu este obligatorie în procedura de verificare a legalității și temeiniciei măsurii în camera preliminară dacă inculpatul nu se află în vreunul din cazurile generale prevăzute la art. 90 C.proc.pen., în procedura de soluționare a contestației împotriva încheierii pronunțate în urma verificării, asistența juridică a inculpatului devine din facultativă obligatorie, potrivit art. 205 alin. (8) C.proc.pen.

(Răspuns 159: b).

BCU IASI

160. Pe rolul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție – Structura centrală este înregistrată sub nr. 316/P/2015 cauza penală privitoare la săvârșirea de către T.L. a infracțiunii de abuz în serviciu prevăzută de art. 297 C.pen. cu aplicarea art. 13² din Legea nr. 78/2000. În cursul urmăririi penale, față de inculpatul T.L. se dispune luarea măsurii arestului la domiciliu ca urmare a admiterii de către judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție a propunerii formulate în acest sens. Aflat în stare de arest la domiciliu inculpatul formulează, în temeiul art. 242 alin. (2) C.proc.pen., cerere de înlocuire a măsurii privative de libertate cu măsura controlului judiciar pe cauciune. Prin încheierea din 11 noiembrie 2015, judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în urma ascultării inculpatului și analizând cererea sub aspectul motivelor de fapt și de drept invocate, constatând că aceasta este întemeiată, dispune în temeiul art. 242 alin. (10) C.proc.pen. admiterea în principiu a cererii și stabilește o valoare de 1.000.000 lei pentru cauciune, acordând inculpatului un termen de 10 zile pentru depunerea acesteia. **Contestația formulată de parchet împotriva acestei încheieri:**

a) este admisibilă dacă încheierea este atacată separat în termen de 48 de ore de la pronunțare;

b) este inadmisibilă;

c) este admisibilă doar dacă încheierea din 11 noiembrie 2015 este atacată odată cu încheierea prin care se dispune ulterior cu privire la cererea de înlocuire potrivit art. 242 alin. (11) sau (12) C.proc.pen.

Problema de drept procesual pe care o implică speța privește posibilitatea atacării separate prin intermediul contestației a încheierii prin care, în cursul urmăririi penale, judecătorul de drepturi și libertăți dispune, în temeiul art. 242 alin. (10) C.proc.pen., admiterea în principiu a cererii de înlocuire a arestului la domiciliu cu măsura controlului judiciar pe cauciune, stabilind și valoarea cauciunii și termenul pentru depunerea acesteia. Antamată deja sub o formă concentrată în cadrul grilei nr. 149 (la ale

cărei explicații trimitem), această problemă trebuie rezolvată pe baza corespondenței dintre dispozițiile generale în materia căii de atac împotriva încheierilor pronunțate în cursul urmăririi penale cu privire la măsurile preventive (art. 204 C.proc.pen.) și dispozițiile speciale referitoare la procedura înlocuirii unei măsuri privative de libertate cu măsura controlului judiciar pe cauțiune [art. 242 alin. (13) C.proc.pen.]. Potrivit acestor dispoziții speciale, termenul stabilit de judecătorul de drepturi și libertăți pentru depunerea cauțiunii se calculează de la data rămânării definitive a încheierii prin care se stabilește valoarea cauțiunii. Cum nicio altă dispoziție cu caracter special nu înlătură posibilitatea atacării acestei încheieri (care ar permite astfel dobândirea caracterului definitiv la data pronunțării) sunt aplicabile dispozițiile generale ale art. 204 alin. (1) C.proc.pen. care stabilesc că toate încheierile prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive (în sens pozitiv sau negativ) sunt supuse contestației. Astfel, fiind supusă contestației, această încheiere dobândește caracter definitiv la una din datele prevăzute la art. 551 sau 552 C.proc.pen.: la data expirării termenului de contestație, la data retragerii contestației sau la data pronunțării hotărârii prin care s-a soluționat contestația. De asemenea, în absența unei dispoziții speciale, termenul de declarare a contestației este cel prevăzut la nivel general în materia încheierilor pronunțate în cursul urmăririi penale cu privire la măsurile preventive, respectiv de 48 de ore și curge de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Prin urmare, încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți admite în principiu cererea de înlocuire a arestului la domiciliu cu măsura controlului judiciar pe cauțiune și stabilește valoarea cauțiunii poate fi atacată separat și nu odată cu încheierea de admitere a cererii și de stabilire a obligațiilor ce trebuie respectate, contestația formulată fiind admisibilă.

(Răspuns 160: a).

161. Prin încheierea din 20 mai 2014 a judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost admisă contestația formulată de inculpatul X împotriva încheierii din 15 mai 2014, care a fost desființată, iar în cadrul rejudecării a fost respinsă propunerea de prelungire a măsurii arestului la domiciliu luată față de inculpat, fără dispunerea unei alte măsuri preventive. În cauză, măsura arestului la domiciliu a fost luată și prelungită succesiv ca urmare a reținerii, în sarcina inculpatului X, a săvârșirii infracțiunii de luare de mită prevăzută de art. 289 alin. (1) C.pen. (faptă comisă în anul 2011), cu aplicarea art. 5 C.pen. Prin ordonanța din 30 aprilie 2015, procurorul de caz a dispus extinderea și efectuarea în continuare a urmăririi penale față de mai mulți suspecti, printre care și inculpatul X pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mita prevăzute de art. 289 alin. (1) C.pen. (faptă comisă în anul 2012), întreaga activitate infracțională reținută în sarcina inculpatului fiind avută în vedere de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Curții de Apel Z care, prin încheierea din 15 mai 2015, a admis propunerea formulată de procuror și a prelungit măsura arestului la domiciliu luată față de inculpatul X. Prin ordonanța procurorului din 14 mai 2015 s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale față de inculpatul X și pentru comiterea faptei din 2011 pentru ca, prin ordonanța procurorului din 22 mai 2015 să se dispună luarea măsurii controlului judiciar față de inculpatul X pentru o durată de 60 de zile, cu respectarea, printre altele, și a obligației de a nu depăși limita teritorială a României, decât cu încuviințarea prealabilă a procurorului. Pentru luarea acestei măsuri procurorul a avut în vedere punerea în mișcare a acțiunii penale pentru noua infracțiune, probele administrate în acest sens și a ținut cont de întreaga activitate infracțională reținută în sarcina inculpatului, invocând necesitatea asigurării bunei desfășurări a procesului penal, în contextul actelor de cercetare preconizate a fi efectuate în perioada următoare. Soluționând plângerea formulată în termen de inculpatul X împotriva ordonanței procurorului de luare a măsurii controlului judiciar, judecătorul de drepturi și libertăți:

a) va respinge plângerea ca neîntemeiată;

b) va admite în parte plângerea, va menține măsura înlăturând din conținutul controlului judiciar obligația de a nu depăși limita teritorială a României;

c) va admite plângerea, va desființa ordonanța și va revoca măsura preventivă a controlului judiciar.

La nivel principal, posibilitatea luării, față de același inculpat și în aceeași cauză, a unei alte măsuri preventive după ce existența măsurii anterioare a fost înlăturată pe cale judiciară (prin revocare sau încetare de drept) este acceptată expres de legea de procedură. În acest sens, pentru cea mai severă dintre măsurile preventive, art. 238 alin. (3) C.proc.pen. prevede că față de inculpatul care a mai fost anterior arestat preventiv în aceeași cauză, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecării, se poate dispune din nou această măsură numai dacă au intervenit *temeiuri noi* care fac necesară privarea sa de libertate. De asemenea, art. 239 alin. (3) C.proc.pen. recunoaște posibilitatea instanței de judecată de a lua, la expirarea duratei maxime admise pentru privarea de libertate, o altă măsură preventivă, în condițiile legii, posibilitate care poate fi luată în considerare, potrivit art. 215 alin. (9) C.proc.pen., și la expirarea duratei maxime a controlului judiciar. Această posibilitate nu este incidentă însă în speța de față ca urmare a preferinței legale pe care legea o instituie în favoarea judecătorului de drepturi și libertăți în exercitarea funcției prevăzute de art. 3 alin. (5) C.proc.pen., care implică dispoziția cu privire la drepturi și libertăți fundamentale în cursul urmăririi penale și care nu îi permite procurorului să cenzureze efectele unei încheieri definitive în absența unor *temeiuri noi*. Astfel, viciul esențial al actului procesual prin care s-a dispus, față de același inculpat, măsura controlului judiciar constă în artificul nelegal al procurorului de caz, care, valorificând autonom noua faptă reținută în sarcina inculpatului, a încercat să eludeze puterea de lucru judecat a actului prin care s-a decis ca activitatea judiciară să se desfășoare în continuare față de inculpat *fără luarea niciunei* măsuri preventive. Împrejurarea că la data soluționării propunerii de prelungire a arestului la domiciliu nu fusese pusă în mișcare acțiunea penală și pentru noua faptă (pentru care se extinsese însă urmărirea penală) nu este de natură să înlăture efectele evaluării definitive a întregii situații de fapt, judecătorii de

drepturi și libertăți luând în considerare toate împrejurările de fapt cu privire la care s-a reținut participarea inculpatului. A accepta ideea că actul de extindere al inculpării este, prin el însuși, motivul determinant pentru care se poate proceda la o nouă evaluare a necesității luării unei măsuri preventive, după ce, cu putere de lucru judecat s-a stabilit în sens negativ, înseamnă a permite procurorului ca, pe baza unor motive artificiale ce privesc elemente de tactică, să modifice unilateral efectele unei hotărâri definitive. Cum la momentul soluționării propunerii de prelungire a arestului la domiciliu, față de inculpat fusese extinsă și se efectua în continuare urmărirea penală și pentru noua faptă, iar întreaga activitate presupus infracțională a făcut obiectul analizei judecătorilor de drepturi și libertăți, nu se poate aprecia că extinderea acțiunii penale reprezintă un element nou, un alt temei sau o modificare a conduitei procesuale a inculpatului care să impună luarea unei noi măsuri preventive după ce judecătorul a stabilit că poate fi cercetat în stare de libertate. Prin urmare, plângerea formulată trebuie admisă (fiind întemeiată sub acest aspect), ordonanța atacată trebuie desființată și, pe cale de consecință, măsura controlului judiciar dispusă de procuror cu încălcarea legii trebuie revocată.

(Răspuns 161: c).

Capitolul V

Actele procesuale și procedurale comune

162. În cursul urmăririi penale, citarea suspectului sau inculpatului persoană fizică se poate realiza, în afară de citație scrisă, și prin:

- a) intermediul unei publicații de circulație națională, dacă există acordul prealabil al persoanei citate;
- b) comunicarea orală de către organul judiciar a datei următoare la care acesta urmează să se prezinte;
- c) notă telefonică, inclusiv pentru prima prezentare în fața organului judiciar.

Citarea reprezintă actul de procedură (*lato sensu*) prin care se realizează chemarea oricărui subiect procesual în fața organului judiciar care exercită vreuna din funcțiile prevăzute la art. 3 C.proc.pen. Întrucât consecința procesuală a citării constă în obligația persoanei citate de a se prezenta în fața organului judiciar la data și locul indicate, acest instrument juridic nu se poate realiza decât prin una din modalitățile alternative prevăzute de art. 257 C.proc.pen. Chemarea prin citație scrisă, prin multiplele garanții pe care le oferă, reprezintă modalitatea preferată de citare, sugerată și de ordinea de reglementare a acestor modalități în cuprinsul articolului menționat. Chiar dacă este preferată, chemarea prin citație scrisă nu are o valoare juridică superioară celorlalte modalități de citare care, efectuate potrivit dispozițiilor legale, asigură aceeași finalitate procesuală. Ca act comun de procedură, în ciuda unei reglementări deficitare, modalitățile de citare au caracter general, fiind aplicabile (cu nuanțele inerente naturii fiecărui subiect de drept) oricărei persoane ce face obiectul citării, indiferent de tipul acesteia (fizică sau juridică) sau de calitatea în care participă în proces și de faza în care a ajuns activitatea procesuală. Prin intermediul unei publicații de circulație națională (citarea prin *mica publicitate*, după

modelul procedurii civile), procedura de citare nu se poate realiza decât în cazul subiecților procesuali față de care legea recunoaște posibilitatea reprezentării colective: persoane vătămate și părți civile. Mai mult, pot fi citate prin această modalitate doar persoanele vătămate sau părțile civile aflate în ipoteza prevăzută de art. 80 C.proc.pen.: pluralitate de persoane (număr mare) și identitate de părți. În cazul citării prin intermediul unei publicații de circulație națională, acordul prealabil al persoanei citate nu reprezintă o condiție legală, organul judiciar fiind singurul chemat să decidă modalitatea concretă în care se va proceda la citarea subiecților procesuali, urmărind, în egală măsură, asigurarea executării eficiente a atribuțiilor oficiale (prin limitarea costurilor cu efectuarea procedurii) și garantarea drepturilor celor citați (prin asigurarea unei informări efective și a unei proceduri neîntrerupte de amânări succesive). Cu titlu de noutate în legislația procesuală, art. 257 alin. (7) C.proc.pen. consfințește și posibilitatea organului de urmărire penală de a cita participanții la proces prin comunicarea orală a datei următoare la care trebuie să se prezinte. În mod natural, această modalitate de citare operează doar pentru persoana care, indiferent de calitatea sa procesuală, este prezentă personal în fața organului de urmărire penală (pentru audiere, pentru realizarea comunicărilor obligatorii, pentru aducerea la cunoștință a unor calități, pentru consultarea dosarului etc.). De asemenea, și nota telefonică este o modalitate acceptată de lege pentru realizarea citării, des întâlnită în cazul procedurilor judiciare care reclamă urgență și la care, în absența unei dispoziții contrare, se poate apela chiar pentru prima chemare în fața organului judiciar.

(Răspuns 162: b, c).

!163. În cazul citării:

- a) actul procesual nu poate aparține, în cursul urmăririi penale, unui judecător de drepturi și libertăți;
- b) indiferent de modalitatea în care se realizează, fiecare dintre persoanele chemate vor fi citate individual;
- c) actele procedurale pot fi îndeplinite și de alți subiecți decât de organele judiciare.

Ca orice act de procedură, manifestarea judiciară a citării presupune două operațiuni juridice distincte și consecutive: emiterea dispoziției de citare (actul procesual cu caracter dispozitiv) și aducerea la îndeplinire a dispoziției (actele procedurale succesive ce au ca finalitate realizarea procedurii de citare). În pofida reglementării incomplete pe care o conține art. 257 alin. (1) C.proc.pen., actul procesual în cazul citării (emiterea dispoziției de citare) poate aparține oricărui organ judiciar care, în exercitarea atribuțiilor sale și în realizarea sarcinilor pe care acestea le implică, cheamă subiecții procesuali în vederea ascultării sau efectuării actelor procedurale care reclamă participarea ori prezența celui citat. În acest sens, nu doar organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune citarea subiecților procesuali, ci și alte organe care își exercită funcția judiciară în proceduri în care citarea este obligatorie (judecător de drepturi și libertăți, judecător de cameră preliminară, instanță de executare). În cursul urmăririi penale, judecătorul de drepturi și libertăți este obligat uneori să dispună citarea nu doar a inculpatului (ce poate face obiectul unei proceduri de luare, prelungire sau contestare a măsurii preventive), ci și a altor subiecți (părți, subiecți procesuali principali și martor în procedura de audiere anticipată reglementată de dispozițiile art. 308 C.proc.pen., așa cum au fost modificate ca urmare a intrării în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016). Potrivit art. 258 alin. (1) C.proc.pen., indiferent de modalitatea în care se realizează, citația trebuie să bifeze aceleași elemente de conținut și *este individuală*, în sensul că trebuie emisă câte o citație pentru fiecare persoană chemată (de exemplu, câte un apel telefonic, câte un mesaj electronic, câte o comunicare orală etc.). Prin excepție de la această regulă, în mod implicit, în cazul citării persoanelor reprezentate colectiv în modalitatea prevăzută de art. 257 alin. (4) C.proc.pen. – prin intermediul unei publicații de circulație națională, poate fi emisă o singură citație pentru toate persoanele vătămate sau părțile civile citate. În acest caz, emiterea a câte o citație pentru fiecare persoană citată ar contrazice însăși finalitatea procedurii (operativitate și reducerea costurilor cu realizarea procedurii de citare) – în același sens, *V. Constantinescu*, în *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 747. De asemenea, tot în cazul acestor persoane, procedura de citare se poate realiza prin citarea (cu o singură citație) a reprezentantului colectiv, dacă există și dacă nu a fost refuzat de cei pe care îi reprezintă. Actele procedurale cu caracter factic prin care se realizează procedura de

citare pot fi efectuate și de subiecți particulari (lucrători poștali, din cadrul serviciilor de curierat etc.), care acționează însă în scop oficial, sau de subiecți oficiali care nu au calitatea de organe judiciare (agenți procedurali, grefieri etc.).

(Răspuns 163: b, c).

164. Poate ține loc de dovadă de îndeplinire a procedurii de citare:

a) procesul-verbal încheiat de organul de urmărire penală care a procedat la citarea unei persoane prin notă telefonică, doar dacă are atașată dovada convorbirii;

b) în cazul inculpatului care locuiește în străinătate, și recipisa de predare a scrisorii recomandate la poșta română;

c) procesul-verbal încheiat de organul de urmărire penală care i-a comunicat oral persoanei prezente următorul termen pentru prezentare, doar dacă se semnează de persoana citată.

Forma materială în care se exprimă actul procedural (sau actele) care atestă îndeplinirea procedurii de citare, percepută ca un complex de acte faptice prin care se aduce la îndeplinire dispoziția de citare este aceea a unui înscris al cărui conținut trebuie să bifeze elementele obligatorii prevăzute la art. 262 C.proc.pen. În cazul citației scrise, acest înscris este, după modalitatea în care s-a transmis și predat citația, fie o *dovadă de primire* (în cazul în care citația este înmănată efectiv și primită sub semnătură de persoana îndreptățită să o primească), fie un *proces-verbal de predare* (în cazul predării, afișării sau transmiterii electronice a unei citații). În cazul în care procedura de citare s-a realizat prin alte modalități (notă telefonică, prin intermediul unei publicații de circulație națională, prin comunicare orală, prin mesagerie electronică etc.), legea de procedură stabilește care este înscrisul care ține loc de dovadă de îndeplinire a procedurii de citare și care atestă astfel îndeplinirea condiției legale pentru efectuarea actului de procedură. Astfel, potrivit art. 257 alin. (1) C.proc.pen., citarea unei persoane se poate realiza și prin notă telefonică sau telegrafică, dovada de îndeplinire a procedurii de citare fiind făcută prin

încheierea unui proces-verbal în acest sens. Așa cum am precizat, conținutul citației este același indiferent de modalitatea în care cererea se realizează, astfel că procesul-verbal încheiat în urma citării prin telefon trebuie să conțină elemente care să permită verificarea îndeplinirii procedurii de citare. Acest proces-verbal, ca oricare altul și ca specie de înscris judiciar, este un înscris caracterizat, care cuprinde constatările personale ale organului judiciar (percepute *ex propriis sensibus*). Procesele-verbale sunt întocmite *ab initio* în sens probator, iar câtă vreme organul care le-a întocmit are capacitatea de a le proceda, împrejurările pe care le atestă fac dovada până la denunțarea sa ca fals. Prin urmare, în cazul citării prin notă telefonică, nu este necesară semnarea sau însușirea procesului-verbal care atestă efectuarea citării și de către persoana citată, câtă vreme organul judiciar care l-a întocmit și-a asumat realitatea constatărilor (prin semnarea procesului). Obligația de a anexa la procesul-verbal de îndeplinire a procedurii de citare și dovada îndeplinirii acesteia (acolo unde a fost posibilă) operează doar în ipoteza în care citarea se realizează prin intermediul poștei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică. În schimb, în cazul comunicării orale a datei următoare la care persoana citată urmează să se prezinte, dacă aceasta are loc în cursul urmăririi penale, ca urmare a caracterului nepublic și lipsit de contradictorialitate a acestei faze a procesului, procesul-verbal întocmit de organul judiciar care a efectuat aducerea la cunoștință a termenului trebuie semnat și de persoana astfel citată, pentru a ține loc de dovadă de îndeplinire a procedurii de citare. În cursul judecății, mențiunile privind comunicarea orală a termenului nu se consemnează într-un proces-verbal separat, ci în încheierea de ședință al cărei conținut este prevăzut de art. 370 alin. (4) C.proc.pen. Dat fiind faptul că procedura în această fază se caracterizează prin oralitate și contradictorialitate, încheierea de ședință nu trebuie semnată și de persoana citată. Dacă aceasta o contestă sub aspectul conformității cu activitatea desfășurată în concret la termen, poate fi supusă procedurii de modificare sau rectificare prevăzută la art. 277-279 C.proc.pen., mai ales că desfășurarea ședinței de judecată se înregistrează cu mijloace tehnice audio. În cazul în care procedura de citare a unei persoane care locuiește în străinătate s-a realizat prin scrisoare recomandată (și nu potrivit normelor de drept penal internațional aplicabile în relația cu statul solicitat), ca regulă, va ține loc de dovadă a îndeplinirii procedurii de citare fie *avizul de primire* a scrisorii recomandate,

semnat de destinatar, fie refuzul de primire a acesteia. Cu toate acestea, potrivit art. 259 alin. (9) teza a II-a C.proc.pen., dacă după primirea citației persoana nu comunică o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau de mesagerie electronică unde urmează să fie citată, va continua să fie citată prin scrisoare recomandată, însă va ține loc de dovadă de îndeplinire a procedurii de citare *recipisa de predare la poșta română a scrisorii*.

(Răspuns 164: b, c).

165. Nerespectarea dispozițiilor privind citarea:

- a) atrage, chiar și în cazul neregularității cu privire la citarea inculpatului în cursul judecății în primă instanță, sancțiunea nulității relative;
- b) unei părți din proces în cursul judecății poate fi invocată de procuror la primul termen la care aceasta este prezentă;
- c) poate fi invocată de partea lipsă la termenul la care s-a produs neregularitatea, la termenul următor la care este legal citată.

Luând în considerare fundamentul nulității absolute și relative în sistemul procesual penal, care nu privește natura interesului ocrotit prin norma încălcată, ci tipul dispoziției încălcate, sancțiunea care intervine în cazul nerespectării dispozițiilor referitoare la citare este *nulitatea relativă*, în condițiile art. 282 C.proc.pen. Această sancțiune este incidentă prin raportare la dispozițiile art. 281 alin. (1) C.proc.pen., care nu prevăd în mod expres, între dispozițiile care atrag, în caz de încălcare, sancțiunea nulității absolute, și pe cele referitoare la citare. Chiar și în cazul în care neregularitatea privind citarea intervine în cursul judecății și afectează echitatea procedurii prin neasigurarea contradictorialității (împiedicând participarea subiecților procesuali care au calitate sau legitimare în acest sens), sancțiunea incidentă rămâne nulitatea relativă. În acest sens sunt și dispozițiile art. 353 alin. (1) C.proc.pen., care permit înlăturarea oricărei neregularități survenite în procedura de citare ca urmare a înfățișării persoanei citate în instanță. Cu toate acestea, în considerarea garanțiilor procedurale pe care le implică dispozițiile privind citarea, nerespectarea acestora în cursul judecății

sau în cursul altor proceduri jurisdicționale în care este obligatorie produce o vătămare evidentă, ce nu mai trebuie dovedită, întrucât legiuitorul a evaluat anticipat consecința negativă a actului nelegal. Astfel, atunci când judecata în primă instanță sau desfășurarea unei alte proceduri jurisdicționale a avut loc în lipsa unei părți nelegal citate, neregularitatea poate fi valorificată ca un motiv *de apel* [art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen.] sau *de contestație* [art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen.], fără a fi necesară dovedirea și celorlalte condiții ale nulității. Chiar și în aceste cazuri, nulitatea derivând din neregularitatea privind citarea, deși expresă, rămâne relativă. În prezent, pe lângă exigențele generale pe care le implică regimul juridic al nulității relative, invocarea neregularităților privind citarea se circumscrie și unor reguli speciale, prevăzute la art. 263 C.proc.pen. Astfel, neregularitatea privind procedura de citare a unei părți (și chiar a persoanei vătămate) poate fi invocată de celelalte părți ori de către procuror doar la termenul la care s-a produs. În schimb, neregularitatea propriei citări poate fi invocată în cursul judecății, de către partea lipsă la termenul la care s-a produs neregularitatea, la termenul următor la care este prezentă sau legal citată.

(Răspuns 165: a, c).

166. Nu atrage sancțiunea nulității absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la:

- a) participarea obligatorie a procurorului la procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară;
- b) asistarea de către avocat a persoanei vătămate atunci când asistența juridică este obligatorie;
- c) caracterul nepublic al ședinței de judecată în cazul infractorilor minori.

Cum fundamentul juridic al nulității absolute nu este natura publică a interesului protejat prin norma încălcată, ci tipul dispoziției ocrotite, cazurile de nulitate absolută sunt exhaustiv prevăzute la art. 281 alin. (1) lit. a)-f) C.proc.pen. Oricât de evidentă ar fi vătămarea produsă sau garanția procedurală pe care o

presupune norma încălcată, dat fiind caracterul expres al nulității absolute, aceasta nu poate opera în afara cazurilor limitativ prevăzute de lege. Astfel, potrivit art. 281 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., este sancționată cu nulitatea absolută și încălcarea dispozițiilor privind participarea procurorului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii. În absența unei dispoziții contrare, acest caz de nulitate absolută privește nu doar participarea obligatorie a procurorului *la judecată* (indiferent de tipul judecății sau de poziția instanței în fața căreia se desfășoară) prevăzută de art. 363 alin. (1) C.proc.pen., ci și participarea acestuia la alte proceduri jurisdicționale, atunci când este obligatorie potrivit legii. În acest sens, este obligatorie participarea procurorului la procedurile desfășurate în cursul urmăririi penale în fața judecătorului de drepturi și libertăți având ca obiect, de exemplu, discutarea stării de libertate a inculpatului, audierea anticipată în condițiile art. 308 C.proc.pen., încuviințarea supravegherii tehnice etc., precum și în procedurile desfășurate în fața judecătorului de cameră preliminară având ca obiect rezolvarea plângerii formulate împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimiteră în judecată, potrivit art. 341 alin. (5) C.proc.pen., ori soluționarea cererilor și excepțiilor invocate în procedura de cameră preliminară potrivit art. 344 alin. (4) C.proc.pen., așa cum au fost aceste articole modificate, ca urmare a deciziilor Curții Constituționale, prin O.U.G. nr. 18/2016 și prin Legea nr. 75/2016. Încălcarea dispozițiilor referitoare la asistarea de către avocat a persoanei vătămate, atunci când asistența acesteia este obligatorie, nu atrage sancțiunea nulității absolute, întrucât cazul prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. se referă doar la asistarea obligatorie de avocat a suspectului și a părților. Acest caz nu poate fi extins și la persoana vătămată, care participă în proces în calitate de subiect procesual principal. Prin raportare la identitatea de drepturi procesuale între acest subiect și partea civilă și partea responsabilă civilmente [potrivit art. 81, 85 alin. (1) și 87 alin. (1) C.proc.pen.], diferența de tratament nu are însă o justificare convingătoare (singura diferență ar fi că persoana vătămată nu are, în optica actualului Cod de procedură penală, legitimare causală, ci doar procesuală). Pentru cazul prevăzut la art. 281 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. sancțiunea nulității absolute intervine doar pentru nerespectarea dispozițiilor care consacră *regula* publicității ședinței de judecată, prevăzută de art. 352 alin. (1) C.proc.pen., nu și pentru nerespectarea dispozițiilor care reglementează *excepții de la* această regulă și care stabilesc caracterul nepublic

al procedurii de judecată (ședințele declarate nepublice sau stabilite de lege ca fiind nepublice, cum sunt cele în cazul infractorilor minori).

(Răspuns 166: b, c).

!167. Determină aplicarea sancțiunii nulității absolute:

- a) neacordarea cuvântului procurorului în cazul discutării unei chestiuni incidente în cursul judecății;
- b) absența mențiunii că pronunțarea s-a făcut în ședință publică din dispozitivul hotărârii de rezolvare a cauzei pronunțate în primă instanță;
- c) rezolvarea plângerii împotriva unei soluții de netrimitere în judecată de către un judecător de cameră preliminară incompatibil.

Formele concrete în care se pot manifesta situațiile generice ce alcătuiesc cazurile de nulitate absolută prevăzute la art. 281 alin. (1) C.proc.pen. și care sunt valorificate judiciar prin motivele care susțin cererile de aplicare a acestei sancțiuni severe nu presupun în toate cazurile o corespondență evidentă cu ipoteza normativă. Practica judiciară a reținut drept încălcări ale dispozițiilor care determină incidența nulității absolute și situații care aparent ar fi reclamat o altă sancțiune. Identificarea acestor situații este necesară, întrucât mecanismul comun al nulității presupune constatarea unei neconcordanțe între modelul abstract al actului (prefigurat prin normele de drept procesual) și forma concretă în care acesta se manifestă procedural. În ceea ce privește cazul de nulitate absolută provocat de încălcarea dispozițiilor referitoare la participarea procurorului, atunci când este obligatorie potrivit legii [art. 281 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.] acesta poate fi reținut nu doar în cazul absenței fizice a procurorului de la desfășurarea procedurii la care trebuie să participe. Pentru judecată, de exemplu, este asimilată neparticipării și situația în care acesta, prezent fiind, nu a pus concluzii (a se vedea, în acest sens, și *I. Neagu, M. Damaschin*, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 164; *M. Udroi*, *Procedură penală. Partea specială*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 204). Cum participarea procurorului la judecată este în toate cazurile obligatorie [art. 363 alin. (1) C.proc.pen.], acesta

trebuie să pună concluzii nu doar pe fond, ci și cu privire la orice aspect ce trebuie, ca efect al contradictorialității, pus în discuția participanților la judecată înainte ca instanța să decidă. În acest sens, art. 351 alin. (2) C.proc.pen. instituie obligația instanței de judecată de a pune în discuție toate cererile și excepțiile invocate pentru a se pronunța asupra lor prin încheiere motivată (deci înainte de rezolvarea cauzei prin sentință). Prin urmare, aceste cereri și excepții au natura unor chestiuni preliminare sau incidente (potrivit denumirii utilizate de vechea legislație). În cazul acestora, participarea obligatorie a procurorului (percepută nu în sens fizic, ci procesual) determină obligația acordării cuvântului și punerii concluziilor și atrage, în caz de nerespectare, sancțiunea nulității absolute. Potrivit art. 404 alin. (7) C.proc.pen., dispozitivul hotărârii de rezolvare a cauzei pe fond trebuie să cuprindă, printre altele, și mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică. Nerespectarea acestei dispoziții nu atrage nulitatea absolută, ci pe cea relativă, întrucât norma nu se referă la publicitatea procedurii de judecată (deja finalizată la momentul redactării hotărârii), ci la forma înscrisului judiciar în care se materializează dispoziția instanței. În acest sens sunt și dezlegările instanței supreme obligatorii pentru reglementarea anterioară, dar aplicabile și în prezent, care a stabilit că încălcarea determină nulitatea numai dacă s-a produs o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act, iar anularea actului este necesară pentru aflarea adevărului și pentru justa soluționare a cauzei [I.C.C.J., Secțiile Unite, Decizia nr. XXIV/19.09.2006 de admitere a recursului în interesul legii (M.Of. nr. 188 din 19 martie 2007)]. Cazul de nulitate absolută provocat de încălcarea dispozițiilor referitoare la compunerea completului de judecată [art. 281 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.] pare să privească, prin formularea sa, doar judecătorii care exercită funcția de judecată. Doctrina (I. Kuglay, în Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 808) a propus ca acest caz de nulitate absolută să se aplice prin extensie și judecătorului de drepturi și libertăți și judecătorului de cameră preliminară, întrucât se fundamentează pe aceeași vătămare evidentă. Chiar dacă, la nivelul argumentului teoretic, împărtășesc opinia că viciul de legalitate pe care îl presupune incompatibilitatea în cazul organelor care exercită funcții cu caracter jurisdicțional ar trebui sancționat în mod uniform, este greu de ignorat forma normativă în care s-a exprimat acest caz de nulitate absolută și care ar trebui corijată. Mai mult, câtă vreme fundamentul juridic al

nulității absolute este caracterul expres al dispoziției încălcate este greu de acceptat abordarea doctrinară neunitară a acelorași autori care propun modalități de aplicare diferite ale cazurilor de nulitate absolută. Astfel, dacă pentru cazul referitor la compunerea completului se propune o aplicare *prin extensie*, pentru cazul privitor la neasistarea suspectului și a părților se propune o *aplicare strictă*, care să excludă persoana vătămată de la această protecție (deși asistența juridică este și pentru aceasta uneori obligatorie), invocându-se caracterul excepțional al normelor încălcate (*I. Kuglay*, în Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 813). În concluzie, deși consider că incompatibilitatea judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară se sancționează tot cu nulitatea absolută, în contextul actualei reglementări, aplicarea dispozițiilor art. 281 C.proc.pen. în acest caz implică un artificiu nelegal, astfel că o intervenție legislativă s-ar impune.

(Răspuns 167: a, c).

168. În cazul nulității relative:

- a) nerespectarea termenului de invocare prevăzut la art. 282 alin. (4) C.proc.pen. atrage decăderea persoanei interesate din exercițiul dreptului de a invoca nulitatea relativă;
- b) nu se poate reveni asupra renunțării exprese a persoanei interesate la invocarea nulității înăuntrul termenului de invocare;
- c) nulitatea actului nu determină niciodată și nulitatea actului subsecvent, efectul extensiv operând doar pentru nulitatea absolută.

Invocarea nulității relative este expresia unui drept procesual ce se circumscrie dreptului general recunoscut tuturor participanților în proces de a formula cereri și a invoca excepții. Exercițiul dreptului procesual de a invoca nulitatea relativă este afectat de termenul prevăzut la art. 282 alin. (4) C.proc.pen., care, din punct de vedere al naturii sale, este un termen procedural imperativ. Prin urmare, nerespectarea acestui termen atrage, ca în cazul oricărui alt termen procedural imperativ, sancțiunea prevăzută de art. 268 alin. (1) C.proc.pen., respectiv decăderea din exercițiul dreptului. Existența unei sancțiuni specifice pentru nerespectarea

termenului de invocare a nulității relative, prevăzută la art. 282 alin. (5) C.proc.pen. și care constă în acoperirea nulității relative (mai degrabă a vătămării pe care o presupune) nu este în măsură să înlăture sancțiunea generală amintită anterior, întrucât cele două consecințe operează pe paliere diferite. Astfel, dacă acoperirea nulității relative privește *actul anterior*, deja efectuat cu violarea sau omisiunea dispozițiilor care îi reglementează forma ori conținutul, decăderea persoanei interesate din exercițiul dreptului de a invoca nulitatea relativă privește *manifestarea ulterioară*, împiedicată de efectul sancțiunii. Ca orice alt drept procesual, și dreptul de a invoca nulitatea relativă este o facultate (are caracter disponibil) și devine efectiv când se materializează printr-o cerere. Disponibilitatea pe care o presupune acest drept se reflectă și în posibilitatea, prevăzută la art. 282 alin. (5) lit. b) C.proc.pen., de acoperire a nulității relative prin renunțarea expresă a persoanei interesate la invocarea sa. Manifestarea de voință în sensul renunțării are un caracter irevocabil, astfel că nu se poate reveni asupra acesteia chiar dacă termenul general de invocare a nulității relative nu a expirat. Acolo unde legea a acceptat posibilitatea revenirii asupra renunțării la un drept procesual a prevăzut-o expres [de exemplu, revenirea asupra renunțării, pe latură penală, la dreptul de a declara apel, prevăzută de art. 414 alin. (2) și (3) C.proc.pen.]. Între nulitatea relativă și nulitatea absolută nu există diferențe de efecte, ci doar de regim juridic. Indiferent că nulitatea a fost *dispusă* (nulitate relativă) sau *constatată* (nulitate absolută) consecințele procesuale pe care le determină cu privire la actele la care se referă sunt aceleași. Premisa esențială pentru producerea oricăruia dintre efectele nulității, inclusiv a efectului extensiv, prevăzut la art. 280 alin. (2) C.proc.pen., este *declararea nulității pe cale judiciară* (prin pronunțarea acesteia).

(Răspuns 168: a, b).

!169. Amenda judiciară:

a) poate fi anulată sau redusă în cursul urmăririi penale doar de către judecătorul de drepturi și libertăți;

b) poate fi redusă, dacă a fost aplicată în faza de judecată, și de un complet de la instanța ierarhic superioară celei din care face parte completul care a aplicat-o;

c) în caz de neplată cu rea-credință, poate fi înlocuită cu munca în folosul comunității sau cu închisoarea.

Indiferent de modalitatea în care o calificăm (sanctiune procedurală, sanctiune patrimonială cu caracter procesual, sanctiune administrativă imperfectă) amenda judiciară reprezintă consecința negativă a unei atitudini procesuale necorespunzătoare. Amenda judiciară nu este îndreptată împotriva actelor, ci împotriva persoanelor care s-au manifestat în contra dispozițiilor legale sau a limitelor stabilite pe cale judiciară, fiind consecința raporturilor de putere născute între organele judiciare și participanții în proces. Regimul juridic al atacării actelor prin care se aplică amenda judiciară este stabilit prin norme speciale, prevăzute la art. 284 C.proc.pen. Prin derogare de la regulile generale care stabilesc modalitatea de realizare a controlului de legalitate a actelor organelor de urmărire penală (plângerea împotriva actelor și măsurilor de urmărire penală), amenda judiciară aplicată în cursul urmăririi penale (fie de procuror, fie de organul de cercetare penală) prin ordonanță poate fi anulată sau redusă doar de către judecătorul de drepturi și libertăți. Competența sa funcțională exclusivă în acest sens este stabilită de art. 284 alin. (4) C.proc.pen. Față de caracterul lipsit de echivoc al reglementării consider că legea exclude de la controlul intern din cadrul organelor de urmărire penală, specific subordonării ierarhice funcționale, ordonanța de aplicare a amenzii judiciare ce nu ar mai putea fi infirmată, din oficiu sau la plângerea persoanei interesate, în condițiile art. 304 C.proc.pen. (pentru opinia contrară, a se vedea *V. Constantinescu*, *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 828). Recunoașterea dreptului de a declara apel de către martor, interpret, expert și avocat, inclusiv cu privire la amenziile judiciare aplicate [art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.], a generat interpretări contradictorii cu privire la posibilitatea de a utiliza succesiv ambele instrumente de control (cerere de anulare sau reducere a amenzii, respectiv apel). Aceste controverse au fost înlăturate odată cu intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016, care a modificat art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., în sensul că apelul declarat de aceste persoane poate privi doar amenda judiciară aplicată prin sentință. Prin urmare, în cazul în care amenda a fost aplicată prin încheiere, persoana amendată poate formula doar cerere de anulare sau de reducere

a amenzii. Atunci când este atacată, în actualele condiții, prin intermediul apelului, amenda judiciară va fi redusă (dacă se consideră întemeiat apelul sub acest aspect) de un complet de la instanța superioară celei care a aplicat-o. Nefiind consecința angajării răspunderii penale, amenda judiciară nu se confundă cu amenda penală, ca pedeapsă principală, astfel că nu se înscrie în cazierul judiciar și nici nu poate fi înlocuită cu închisoarea în caz de neplată cu rea-credință. Executarea amenzilor judiciare se face însă de organul care, potrivit legii, execută amenda penală, potrivit art. 577 alin. (3) C.proc.pen.

(Răspuns 169: a, b).

!170. Cu privire la regimul juridic al nulității:

- a) nulitatea absolută determinată de unele din cazurile prevăzute la art. 281 alin. (1) C.proc.pen. operează de drept;
- b) toate efectele nulității se produc automat;
- c) în anumite situații, unele cazuri de nulitate pot fi invocate și după rămânerea definitivă a hotărârii.

În sistemul nostru judiciar niciuna din sancțiunile procedurale, oricât de severă ar fi încălcarea pe care o presupune, nu operează de drept, având nevoie întotdeauna de un context procesual în care să se manifeste. Nulitatea (absolută sau relativă), dacă nu este declarată pe cale judiciară, prin constatare ori dispunere, nu își produce efectele (nu operează de drept), actul efectuat cu nerespectarea dispozițiilor legale continuând să existe material și judiciar. Diferența între nulitatea absolută și cea relativă, deși ambele cunosc aceleași condiții generale (încălcarea legii, producerea unei vătămări în drepturile părților ori ale subiecților procesuali principali, imposibilitatea de acoperire a vătămării altfel decât prin anularea actului) este dată de modalitatea în care se dispun judiciar (diferențe de regim juridic). Astfel, în cazul nulității absolute, încălcarea vreuneia din dispozițiile expres menționate în art. 281 alin. (1) provoacă îndeplinirea automată și a celorlalte două condiții subsidiare, care nu mai trebuie astfel dovedite. Presumția îndeplinirii și a condițiilor subsidiare ca urmare a nerespectării dispozițiilor sancționate cu nulitatea absolută operează *iuris et de iure*, neputând fi înlăturată pe

cale judiciară. Prin urmare, activitatea organului judiciar se limitează doar la constatarea violării sau omisiunii normelor expres prevăzute de lege fără a putea evalua necesitatea aplicării sancțiunii. Diferențele de regim juridic dintre cele două feluri de nulități privesc așadar mecanismul de dovedire a condițiilor generale în care această sancțiune poate opera, termenul de invocare și titularii dreptului de a o invoca, precum și posibilitatea acoperirii (prin confirmare sau renunțare) vătămării pe care o implică. Mai mult, ca și nulitatea principală (absolută sau relativă), și nulitatea derivată, în cazul aplicării efectului extensiv, operează doar judiciar, și nu de drept (în sens contrar, a se vedea I. Kuglay, în M. Udriou (coord.), Comentariu pe articole, op. cit., p. 806). În ceea ce privește efectele nulității, acestea operează întotdeauna *post factum*, după declararea nulității pe cale judiciară. Modalitatea în care operează în concret aceste consecințe ale declarării unui act drept nul nu este însă identică. Astfel, dintre cele trei efecte ale nulității prevăzute de art. 280 C.proc.pen. doar *efectul negativ*, cu caracter sancționator, operează automat, întrucât este întotdeauna posibil. Acest efect principal al nulității constă în *desființarea* sau *invalidarea*, cu efecte retroactive, a actului efectuat cu încălcarea legii [art. 280 alin. (1) C.proc.pen.]. Prin voința legii și în mod automat actul de procedură declarat nul este invalidat din momentul efectuării sale (*ex tunc*). Celelalte două efecte ale nulității nu operează în mod automat, fiind condiționate de îndeplinirea unor cerințe suplimentare. Potrivit art. 280 alin. (3) C.proc.pen., *efectul pozitiv*, cu caracter reparator, constă în refacerea actului desființat în condiții de legalitate și se produce doar dacă este necesar și dacă este posibil. De asemenea, și *efectul extensiv* sau de iradiere al nulității are caracter eventual, fiind condiționat de existența unei legături directe (cronologice și etiologice) între actul declarat nul și actul întotdeauna ulterior. Prin urmare, în cazul în care refacerea actului este împiedicată de o imposibilitate (judiciară sau obiectivă) sau nu reține existența legăturii necesare dintre actul nul și actul derivat, cele două efecte nu vor opera chiar dacă nulitatea se dispune judiciar. Având caracter judiciar, nulitatea nu poate opera în afara contextului procesual care a generat-o. Atât în cazul nulității absolute, cât și în cazul celei relative, finalizarea procesului (prin rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a cauzei) marchează momentul maxim până la care poate fi invocată nulitatea, cu respectarea termenelor instituite în acest sens. Anumite încălcări ale legii, expres prevăzute de lege, pot determina chiar nulitatea hotărârii definitive

atunci când sunt valorificate prin intermediul căilor extraordinare de atac care au aptitudinea de a provoca desființarea (prin anulare) hotărârii judecătorești (contestația în anulare, recursul în casație).

(Răspuns 170: c).

171. În cazul în care termenul de introducere a plângerii prealabile a început să curgă luni, 29 februarie 2016, acesta se va împlini:

- a) la sfârșitul zilei de marți, 31 mai 2016;
- b) la sfârșitul zilei de luni, 30 mai 2016;
- c) la sfârșitul zilei de sâmbătă, 28 mai 2016.

Dreptul de a formula plângere prealabilă nu este absolut în ceea ce privește exercițiul său, ci este limitat în timp. În prezent, termenul în care trebuie formulată (introdusă) plângerea prealabilă este de 3 luni și curge din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei, potrivit art. 296 C.proc.pen. Cum modul de calcul al termenelor este stabilit în funcție de natura acestora, calificarea termenelor în prealabil este un demers absolut necesar și cu efecte judiciare importante. Fără îndoială natura mixtă a plângerii prealabile, care operează nu doar ca o condiție de procedibilitate, ci și ca o condiție de pedepsibilitate, se reflectă și în ceea ce privește natura termenului în care poate fi introdusă, care a fost abordată diferit la nivel doctrinar. Din punct de vedere însă al modului de calcul, atât la nivel judiciar, cât și la nivel doctrinar, termenul de 3 luni a fost tratat întotdeauna ca un termen procedural. Consecința nerespectării termenului nu operează doar pe *plan procedural* – decăderea din exercițiul dreptului de a mai introduce plângere prealabilă [art. 268 alin. (1) C.proc.pen.], ci și pe *plan substanțial* – o plângere tardivă echivalează cu lipsa plângerii prealabile, cauză care înlătură răspunderea penală [art. 157 alin. (1) C.pen.]. Prin urmare, termenul de introducere a plângerii prealabile se calculează potrivit modului de calcul stabilit de art. 269 alin. (3) pentru termenele procedurale pe luni, expirând la sfârșitul zilei corespunzătoare (29) a ultimei luni (mai). Cum această ultimă zi a termenului cade într-o zi nelucrătoare (duminică), intervine prorogarea legală prevăzută de

art. 269 alin. (4) C.proc.pen. și termenul va expira la sfârșitul primei zile lucrătoare care urmează – luni, 30 mai. Având caracter special, pentru termenul procedural de introducere a plângerii prealabile nu funcționează una din regulile generale, potrivit căreia termenele procedurale nu se suspendă și nici nu se întrerup (a se vedea *N. Volonciu*, op. cit., Partea generală, p. 470). Astfel, potrivit art. 69 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, termenul se suspendă pe durata desfășurării medierii.

(Răspuns 171: b).

172. Este considerat act făcut în termen:

a) cererea de apel trimisă pe fax înăuntrul termenului și depusă ulterior de apelant la registratura instanței după expirarea termenului;

b) trimiterea propunerii de prelungire a arestării preventive potrivit datei trecute în registrul de ieșire al parchetului în termen (cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării) și înregistrarea acesteia la instanță după expirarea termenului;

c) plângerea împotriva ordonanței de luare a controlului judiciar depusă în termen la societatea care asigură servicii de curierat rapid (privată) și înregistrată la instanță după expirarea termenului.

Prin natura lor, termenele se manifestă între limitele lor temporale în mod continuu. Pentru data la care un termen procedural se împlinește, legea de procedură prevede anumite dispense, ca urmare a situațiilor ce presupun incidente în exercitarea drepturilor procesuale. În acest sens, art. 270 C.proc.pen. stabilește ce moment din parcursul unui act trebuie luat în considerare pentru ca actul să fie sau nu considerat ca făcut în termen. În cazul cererilor trimise prin fax înăuntrul termenului nu sunt incidente dispozițiile speciale ale art. 270, întrucât transmiterea prin fax reprezintă o modalitate generală de comunicare a actelor de procedură. Câtă vreme cererea a fost transmisă prin fax în termen (și faxul înregistrat în termen), depunerea cererii în original la registratură la o dată ulterioară expirării termenului nu înlătură regularitatea formulării acesteia din perspectiva termenului. Trebuie remarcat faptul că, în materie penală, nu operează limitarea prevăzută la art. 182 alin. (2)

C.proc.civ., potrivit căreia, în cazul actelor ce trebuie depuse la instanță, termenul se împlinește la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal (la sfârșitul programului de lucru). Potrivit art. 270 alin. (3) C.proc.pen., cu excepția căilor de atac, actul efectuat de procuror este considerat ca făcut în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire al parchetului este înăuntrul termenului cerut de lege pentru efectuarea actului. Însă în cazul termenului de transmitere a propunerii de prelungire a arestării preventive, calificat ca un termen procedural imperativ prin Decizia Curții Constituționale nr. 336/30.04.2015 (M.Of. nr. 342 din 19 mai 2015), acesta se calculează (în sens invers, fiind un termen de regresivitate) de la data depunerii la judecătorul de drepturi și libertăți, potrivit art. 235 alin. (1) C.proc.pen. Prin urmare, data înregistrării propunerii și a dosarului de urmărire penală trebuie să fie cu cel puțin 5 zile înainte de data expirării duratei arestării preventive. Art. 270 alin. (1) C.proc.pen. prevede, printre altele, că actul depus înăuntrul termenului la oficiul poștal prin scrisoare recomandată este considerat ca făcut în termen, recipisa oficiului poștal servind ca dovadă a datei depunerii actului. Deși legea se referă doar la oficiile poștale, reglementarea nu trebuie aplicată în mod exclusiv, putând intra sub incidența sa și trimerile efectuate de societăți private de curierat rapid, câtă vreme înregistrarea sau atestarea funcționarului care primește cererea permite stabilirea în mod cert a datei. De altfel, legea prevede expres, la art. 257 alin. (2) C.proc.pen., că toate comunicările citațiilor și a celorlalte acte de procedură oficiale se pot face nu doar prin serviciul poștal, ci și prin cel de curierat (privat), regulă care cu atât mai mult ar trebui aplicată și comunicărilor care privesc actele de procedură ale subiecților particulari.

(Răspuns 172: a, c).

!173. Data la care se împlinește termenul:

- a) de 24 de ore de formulare a contestației împotriva încheierii de suspendare a judecării pronunțate miercuri, 2 iunie 2016, ora 11:30 este joi, 3 iunie 2016, ora 13:00;
- b) de 3 zile de formulare a contestației împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară care a dispus începerea judecării

comunicată la data de 14 aprilie 2016 ora 10:00 (vineri) este luni, 18 aprilie 2016, la sfârșitul zilei;

c) de cel puțin 5 zile de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive a cărei durată expiră la 6 decembrie 2016 (duminică) este 30 noiembrie 2016 (luni), la sfârșitul zilei.

Data la care se împlinește termenul procedural, *dies ad quem*, marchează momentul epuizării acestuia din punct de vedere al conținutului temporal, limita finală până la care sau după care se poate exercita un drept sau efectua un act. Potrivit art. 269 alin. (2) C.proc.pen., la calcularea termenelor pe ore sau pe zile nu se socotește ora sau ziua de la care începe să curgă termenul, nici ora sau ziua în care acesta se împlinește – modul de calcul *pe unități libere de timp*. În cazul încheierii prin care se dispune suspendarea judecății termenul de declarare a contestației este de 24 de ore și curge de la pronunțare ori, după caz, de la comunicare. Pentru termenele procedurale pe ore, unitatea inițială de timp (ora de la care începe să curgă termenul) fie că este integrală din punct de vedere al cuantumului său temporal (de 60 de minute), fie că este fracționată (mai puțin de 60 minute, în cazul orei 11 și 30 de minute, 11 și 45 de minute etc.) nu se ia în calcul, urmând să se adauge o altă unitate de timp peste cea la care expiră natural. În cazul nostru, intervalul între 11:30 și 11:59 din prima zi în care începe să curgă termenul (prima unitate) și intervalul integral între 12:00 și 12:59 din ziua în care se împlinește termenul nu se iau în calcul, astfel că termenul expiră pe 3 iunie 2016, ora 13:00. Pentru explicații doctrinare privind acest mod de calcul, a se vedea *N. Volonciu*, op. cit., Partea generală, p. 470, preluat și adaptat de *T.-V. Gheorghe*, în *Comentariu pe articole*, op. cit., ed. 2, p. 670-671. În cazul termenelor substanțiale pe ore (cum este cazul termenului care stabilește durata măsurii preventive a reținerii), cum modalitatea de calcul convențională anterior menționată nu se poate aplica (prima și ultima unitate de timp nu se iau în calcul, prorogarea legală etc.) practica a stabilit că expirarea acestora intervine la epuizarea intervalului de 60 de minute multiplicat cu numărul de ore pentru care s-a dispus măsura. De exemplu, măsura reținerii luată miercuri, 2 iunie 2016, la ora 11:30 expiră joi, 3 iunie 2016, la ora 11:30. În cazul termenelor procedurale pe zile, modul de calcul urmează aceleași reguli, în sensul că fracțiunea zilei

inițiale reprezintă prima unitate a termenului care nu se ia în calcul. Mai mult, înăuntrul termenului, unitățile libere de timp se iau în calcul indiferent dacă sunt zile lucrătoare sau nelucrătoare, acest aspect având relevanță doar pentru ultima zi a termenului pentru a opera sau nu prorogarea legală. Ora din cadrul primei zile a unui termen procedural nu prezintă semnificație decât pentru a marca momentul de la care începe să curgă termenul, în considerarea dispozițiilor art. 269 alin. (1) C.proc.pen., fără a determina și o oră corespondentă în cadrul zilei la care termenul se socotește. Prin urmare, în cazul nostru, termenul procedural de 3 zile care începe să curgă vineri, 14 aprilie 2016, ora 10:00 se împlinește luni, 18 aprilie 2016, la ora 23:59, întrucât ziua se socotește de 24 de ore, potrivit art. 186 alin. (1) C.pen. În materie civilă, art. 182 alin. (1) C.proc.civ. stabilește expres că orice termen procedural se împlinește la ora 24:00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură. În cazul termenelor procedurale pe ore și zile, sistemul unităților libere de timp reprezintă o convenție consfințită pe cale legală [art. 269 alin. (2) C.proc.pen.] privind modul de calcul, însă chiar dacă nu se socotesc, prima și ultima unitate de timp intră în cadrul termenului. Astfel, chiar dacă nu se socotește la calcularea termenului, prima unitate de timp marchează momentul de la care acesta a început să curgă (intră în durata termenului). În ceea ce privește termenul procedural în care trebuie depuse propunerea de prelungire a arestării preventive și dosarul cauzei la judecător, acesta este un termen *de regresivitate* (din punct de vedere al modului de calcul) și *minim* (din punct de vedere al conținutului timp). Termenele de regresivitate se desfășoară în sensul invers al curgerii normale a timpului, dar acest element este singurul care îl diferențiază față de celelalte categorii de termene procedurale. Păstrând caracteristicile genului din care face parte, termenul *de cel puțin 5 zile* în care trebuie depusă propunerea de prelungire se calculează potrivit modalității de calcul al termenelor procedurale pe zile (pe unități libere de timp), circumscriindu-se tuturor regulilor aplicabile acestei categorii juridice, prevăzute la art. 269 C.proc.pen. Prin urmare, dacă ultima zi a termenului (care cade înaintea celorlalte) cade într-o zi nelucrătoare, operează prorogarea legală (tot în sens invers). Prin zile nelucrătoare, potrivit art. 137 și 139 C.muncii, se înțeleg nu doar zilele de repaus, ci și cele de sărbătoare legală, astfel că, în cazul nostru, termenul se prorogă până la sfârșitul zilei de vineri, 27 noiembrie 2016. În contextul acestor comentarii privind modul de calcul al termenelor procedurale

trebuie menționată reglementarea din Codul de procedură civilă care stabilește că termenele pe ore încep să curgă de la ora zero a zilei următoare [art. 181 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.], dispoziție care ar trebui preluată și în materie penală.

(Răspuns 173: a, b).

174. Citația scrisă:

- a) poate fi comunicată în mod legal inculpatului și prin fax;
- b) în vederea înfățișării în instanță a inculpatului care locuiește în țară nu trebuie comunicată într-un anumit interval de timp înainte de ziua stabilită pentru înfățișare;
- c) care îl privește pe inculpat nu poate fi afișată la sediul parchetului sau al instanței.

Principala modalitate prin care se realizează procedura de citare este, potrivit art. 257 alin. (1) C.proc.pen., prin intermediul citației scrise. Comunicarea acestui act procedural scris (ca și a tuturor celorlalte acte de procedură) se efectuează prin agenții procedurale ai organelor judiciare sau prin orice alt salariat al acestora, prin intermediul poliției locale ori prin serviciul poștal sau de curierat [art. 257 alin. (2) C.proc.pen.], sau, în cazul inculpaților care locuiesc în străinătate, citația se poate realiza și prin intermediul autorităților competente ale statului străin [în cazurile prevăzute de art. 260 alin. (4) C.proc.pen.]. În aceste situații, organul judiciar poate formula o cerere de asistență judiciară internațională având ca obiect comisia rogatorie internațională prevăzută de art. 174 din Legea nr. 302/2004, republicată, prin care va solicita autorității competente străine să localizeze și să identifice persoana și să îi comunice citația potrivit procedurii prevăzute de art. 197-198 din Legea nr. 302/2004, republicată (V. Constantinescu, în Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 760). În ceea ce privește comunicarea citației prin fax, deși este utilizată la nivel judiciar, consider că aceasta nu corespunde modalităților acceptate de lege. În primul rând, transmiterea citației scrise prin fax contravine noii reguli procedurale prevăzute la art. 257 alin. (8) C.proc.pen., care impune ca citarea (scrisă) și comunicare actelor procedurale să se facă

în plic închis, care va purta mențiunea „Pentru justiție. A se înmâna cu prioritate”. De asemenea, faptul că această posibilitate neacceptată în prezent de lege (nici măcar implicit) nu reprezintă un accident legislativ, ci o opțiune asumată, reiese și din reglementarea cu caracter special, prevăzută la art. 264 alin. (2) C.proc.pen., care stabilește că doar în cazul persoanelor private de libertate comunicarea celorlalte acte de procedură se face prin fax sau prin orice alt mijloc de comunicare electronică disponibil la locul de detenție. Nu în ultimul rând, în considerarea diferențelor dintre chemarea prin citare și informarea sau aducerea la cunoștință a unui termen, ca acte procedurale distincte, doar cel din urmă se poate realiza și prin fax, potrivit dispozițiilor exprese ale legii. Astfel, prin fax poate fi încunoștințat avocatul suspectului sau inculpatului cu privire la data și ora efectuării unui act de urmărire penală (pentru a asista la efectuarea acestuia) potrivit art. 92 alin. (2) C.proc.pen., sau avocatul inculpatului cu privire la termenul de soluționare a propunerii de arestare preventivă [art. 225 alin. (2) C.proc.pen.] sau de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale [art. 235 alin. (2) C.proc.pen.] etc. Cum participarea inculpatului la judecată reprezintă o garanție concretă a exercitării în mod echitabil a drepturilor sale procesuale, legea instituie obligația citării acestuia din oficiu de către instanța de judecată. Actualul Cod de procedură penală nu mai instituie obligația comunicării citației inculpatului într-un anumit termen minim, înainte de ziua stabilită pentru înfățișare (de cel puțin 5 zile, 48 de ore etc.). Opțiunea legislativă este cu atât mai surprinzătoare cu cât, chiar și în materie civilă, potrivit art. 159 C.proc.civ., ca regulă, citația și celelalte acte de procedură vor fi înmânate părții cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată, sub sancțiunea nulității. Doar în cazul citării suspectului sau inculpatului aflat în străinătate art. 259 alin. (11) C.proc.pen. impune regula subsidiară ca citația în vederea înfățișării să fie primită cel mai târziu cu 30 de zile înainte de ziua stabilită pentru înfățișare. Chiar și în absența unor reguli în acest sens, exigențe ce țin de garantarea unui proces echitabil, în componenta sa privind asigurarea apărării, implică notificarea inculpatului într-un termen rezonabil (de exemplu, primirea citației cu numai o zi înaintea termenului fixat a fost considerată neconformă cu standardul convențional, *cauza Ziliberberg c. Moldovei*, hotărârea din 1 februarie 2005, în Noul Cod penal. Noul Cod de procedură penală, ediție adnotată de T. Toader, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 529). De regulă, potrivit art. 259 alin. (5) C.proc.pen., la

sediul organului judiciar nu se mai afișează citația, ci o înștiințare care trebuie să cuprindă anumite mențiuni, suficiente pentru a asigura un echilibru între nevoia de a realiza notificarea suspectului sau inculpatului și cea de a garanta protecția vieții private (nu există identitate între conținutul înștiințării și cel al citației, căreia i se asigură astfel caracterul individual și confidențial). Cu toate acestea, potrivit art. 260 alin. (3) C.proc.pen., în cazul în care scrisoarea recomandată prin care se citează un suspect sau inculpat care locuiește în străinătate nu poate fi înmănată, precum și în cazul în care statul destinatarului nu permite citarea prin poștă, citația se va afișa la sediul parchetului sau al instanței, după caz. În această situație se afișează citația scrisă în forma sa completă, iar nu înștiințarea comprimată în vederea prezentării pentru înmânarea citației, întrucât finalitatea acestui demers nu este încunoștințarea celui citat (aflat oricum în străinătate), ci îndeplinirea procedurii de citare.

(Răspuns 174: b).

!175. Mandatul de aducere:

- a) poate fi emis și de către judecătorul de cameră preliminară;
- b) pentru a putea fi adus la îndeplinire prin constrângere în cursul urmăririi penale acesta trebuie emis de judecătorul de drepturi și libertăți;
- c) poate fi emis față de suspect chiar înainte de a fi chemat prin citație și de a i se aduce la cunoștință calitatea în condițiile art. 307 C.proc.pen.

Prin posibilitatea privării de libertate pe care o implică, mandatul de aducere, ca act procedural scris, poate fi emis doar cu respectarea strictă a condițiilor legale care îi reglementează forma și conținutul. În ceea ce privește subiectul oficial care are capacitatea de a-l proceda, mandatul de aducere poate fi emis, potrivit art. 265 alin. (3) și (4) C.proc.pen., de către organul de urmărire penală, în cursul urmăririi penale, de către instanță, în cursul judecății, și în anumite situații speciale și după o sesizare prealabilă și de către judecătorul de drepturi și libertăți, tot în cursul urmăririi penale. Omisiunea legiuitorului cu privire la judecătorul de cameră

preliminară poate conduce la concluzia că acesta nu poate emite mandat de aducere în procedurile judiciare în care își exercită atribuțiile jurisdicționale. Însă, în acord și cu alte opinii exprimate la nivel doctrinar (M. Udriu, op. cit., p. 742), consider că această posibilitate este recunoscută în mod implicit. Câtă vreme judecătorul de cameră preliminară are prin lege drept de dispoziție cu privire la măsuri mai severe, care implică o privare de libertate pentru durate semnificative (măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive), nu este justificat rațional refuzul de a i se recunoaște competența de a dispune o măsură mai puțin gravă (interpretare *a fortiori*, *a majori ad minus*). Mai mult, această posibilitate trebuie raportată și la garanțiile de contradictorialitate și de oralitate care, în prezent, ca urmare a constatărilor Curții Constituționale și a modificărilor aduse prin Legea nr. 75/2016 și O.U.G. nr. 18/2016, caracterizează procedurile desfășurate în fața judecătorului de cameră preliminară și care impun citarea și prezența părților (procedura de rezolvare a plângerii împotriva soluțiilor de netrimiteră în judecată, procedura de confirmare a ordonanței de redeschidere a urmăririi penale, procedura în cameră preliminară, procedura de confiscare sau de desființare a unui înscris în cazul clasării etc.). Indiferent de organul judiciar care îl emite, mandatul de aducere trebuie executat în mod obligatoriu. În concret, aducerea la îndeplinire a dispoziției de aducere cuprinsă în mandat se realizează *de bunăvoie* (prin însoțirea organului oficial la cel care a emis mandatul) sau *prin constrângere* (în cazul în care persoana indicată în mandat, indiferent de calitatea sa procesuală, refuză să însoțească organul oficial sau încearcă să fugă). În cursul urmăririi penale, mandatul de aducere emis de organul de urmărire penală poate fi adus la îndeplinire prin constrângere în condițiile art. 266 alin. (1) C.proc.pen. fără obținerea unei încuviințări suplimentare. Doar în ipoteza în care, pentru executarea ordinului de aducere, este necesară pătrunderea fără consimțământ într-un domiciliu sau sediu, în cursul urmăririi penale, mandatul trebuie dispus la cererea motivată a procurorului, de către judecătorul de drepturi și libertăți, în considerarea preferinței pe care o are acest organ în exercitarea funcției judiciare de dispoziție asupra drepturilor și libertăților persoanei în faza investigativă a procesului. Pentru ca mandatul de aducere să poată fi emis în mod legal, în cauză este nevoie de activarea contextului judiciar necesar, respectiv să se fi dispus începerea urmăririi penale. De regulă, o persoană poate fi adusă cu mandat în fața organului de

trebuie menționată reglementarea din Codul de procedură civilă care stabilește că termenele pe ore încep să curgă de la ora zero a zilei următoare [art. 181 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.], dispoziție care ar trebui preluată și în materie penală.

(Răspuns 173: a, b).

174. Citația scrisă:

- a) poate fi comunicată în mod legal inculpatului și prin fax;
- b) în vederea înfățișării în instanță a inculpatului care locuiește în țară nu trebuie comunicată într-un anumit interval de timp înainte de ziua stabilită pentru înfățișare;
- c) care îl privește pe inculpat nu poate fi afișată la sediul parchetului sau al instanței.

Principala modalitate prin care se realizează procedura de citare este, potrivit art. 257 alin. (1) C.proc.pen., prin intermediul citației scrise. Comunicarea acestui act procedural scris (ca și a tuturor celorlalte acte de procedură) se efectuează prin agenții procedurale ai organelor judiciare sau prin orice alt salariat al acestora, prin intermediul poliției locale ori prin serviciul poștal sau de curierat [art. 257 alin. (2) C.proc.pen.], sau, în cazul inculpaților care locuiesc în străinătate, citația se poate realiza și prin intermediul autorităților competente ale statului străin [în cazurile prevăzute de art. 260 alin. (4) C.proc.pen.]. În aceste situații, organul judiciar poate formula o cerere de asistență judiciară internațională având ca obiect comisia rogatorie internațională prevăzută de art. 174 din Legea nr. 302/2004, republicată, prin care va solicita autorității competente străine să localizeze și să identifice persoana și să îi comunice citația potrivit procedurii prevăzute de art. 197-198 din Legea nr. 302/2004, republicată (V. Constantinescu, în Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 760). În ceea ce privește comunicarea citației prin fax, deși este utilizată la nivel judiciar, consider că aceasta nu corespunde modalităților acceptate de lege. În primul rând, transmiterea citației scrise prin fax contravine noii reguli procedurale prevăzute la art. 257 alin. (8) C.proc.pen., care impune ca citarea (scrisă) și comunicare actelor procedurale să se facă

în plic închis, care va purta mențiunea „Pentru justiție. A se înmâna cu prioritate”. De asemenea, faptul că această posibilitate neacceptată în prezent de lege (nici măcar implicit) nu reprezintă un accident legislativ, ci o opțiune asumată, reiese și din reglementarea cu caracter special, prevăzută la art. 264 alin. (2) C.proc.pen., care stabilește că doar în cazul persoanelor private de libertate comunicarea celorlalte acte de procedură se face prin fax sau prin orice alt mijloc de comunicare electronică disponibil la locul de detenție. Nu în ultimul rând, în considerarea diferențelor dintre chemarea prin citare și informarea sau aducerea la cunoștință a unui termen, ca acte procedurale distincte, doar cel din urmă se poate realiza și prin fax, potrivit dispozițiilor exprese ale legii. Astfel, prin fax poate fi încunoștințat avocatul suspectului sau inculpatului cu privire la data și ora efectuării unui act de urmărire penală (pentru a asista la efectuarea acestuia) potrivit art. 92 alin. (2) C.proc.pen., sau avocatul inculpatului cu privire la termenul de soluționare a propunerii de arestare preventivă [art. 225 alin. (2) C.proc.pen.] sau de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale [art. 235 alin. (2) C.proc.pen.] etc. Cum participarea inculpatului la judecată reprezintă o garanție concretă a exercitării în mod echitabil a drepturilor sale procesuale, legea instituie obligația citării acestuia din oficiu de către instanța de judecată. Actualul Cod de procedură penală nu mai instituie obligația comunicării citației inculpatului într-un anumit termen minim, înainte de ziua stabilită pentru înfățișare (de cel puțin 5 zile, 48 de ore etc.). Opțiunea legislativă este cu atât mai surprinzătoare cu cât, chiar și în materie civilă, potrivit art. 159 C.proc.civ., ca regulă, citația și celelalte acte de procedură vor fi înmânate părții cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată, sub sancțiunea nulității. Doar în cazul citării suspectului sau inculpatului aflat în străinătate art. 259 alin. (11) C.proc.pen. impune regula subsidiară ca citația în vederea înfățișării să fie primită cel mai târziu cu 30 de zile înainte de ziua stabilită pentru înfățișare. Chiar și în absența unor reguli în acest sens, exigențe ce țin de garantarea unui proces echitabil, în componenta sa privind asigurarea apărării, implică notificarea inculpatului într-un termen rezonabil (de exemplu, primirea citației cu numai o zi înaintea termenului fixat a fost considerată neconformă cu standardul convențional, *cauza Ziliberg c. Moldovei*, hotărârea din 1 februarie 2005, în Noul Cod penal. Noul Cod de procedură penală, ediție adnotată de T. Toader, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 529). De regulă, potrivit art. 259 alin. (5) C.proc.pen., la

sediul organului judiciar nu se mai afișează citația, ci o înștiințare care trebuie să cuprindă anumite mențiuni, suficiente pentru a asigura un echilibru între nevoia de a realiza notificarea suspectului sau inculpatului și cea de a garanta protecția vieții private (nu există identitate între conținutul înștiințării și cel al citației, căreia i se asigură astfel caracterul individual și confidențial). Cu toate acestea, potrivit art. 260 alin. (3) C.proc.pen., în cazul în care scrisoarea recomandată prin care se citează un suspect sau inculpat care locuiește în străinătate nu poate fi înmănată, precum și în cazul în care statul destinatarului nu permite citarea prin poștă, citația se va afișa la sediul parchetului sau al instanței, după caz. În această situație se afișează citația scrisă în forma sa completă, iar nu înștiințarea comprimată în vederea prezentării pentru înmânarea citației, întrucât finalitatea acestui demers nu este încunoștințarea celui citat (aflat oricum în străinătate), ci îndeplinirea procedurii de citare.

(Răspuns 174: b).

1175. Mandatul de aducere:

- a) poate fi emis și de către judecătorul de cameră preliminară;
- b) pentru a putea fi adus la îndeplinire prin constrângere în cursul urmăririi penale acesta trebuie emis de judecătorul de drepturi și libertăți;
- c) poate fi emis față de suspect chiar înainte de a fi chemat prin citație și de a i se aduce la cunoștință calitatea în condițiile art. 307 C.proc.pen.

Prin posibilitatea privării de libertate pe care o implică, mandatul de aducere, ca act procedural scris, poate fi emis doar cu respectarea strictă a condițiilor legale care îi reglementează forma și conținutul. În ceea ce privește subiectul oficial care are capacitatea de a-l proceda, mandatul de aducere poate fi emis, potrivit art. 265 alin. (3) și (4) C.proc.pen., de către organul de urmărire penală, în cursul urmăririi penale, de către instanță, în cursul judecății, și în anumite situații speciale și după o sesizare prealabilă și de către judecătorul de drepturi și libertăți, tot în cursul urmăririi penale. Omisiunea legiuitorului cu privire la judecătorul de cameră

preliminară poate conduce la concluzia că acesta nu poate emite mandat de aducere în procedurile judiciare în care își exercită atribuțiile jurisdicționale. Însă, în acord și cu alte opinii exprimate la nivel doctrinar (M. Udriou, op. cit., p. 742), consider că această posibilitate este recunoscută în mod implicit. Câtă vreme judecătorul de cameră preliminară are prin lege drept de dispoziție cu privire la măsuri mai severe, care implică o privare de libertate pentru durate semnificative (măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive), nu este justificat rațional refuzul de a i se recunoaște competența de a dispune o măsură mai puțin gravă (interpretare *a fortiori*, *a majori ad minus*). Mai mult, această posibilitate trebuie raportată și la garanțiile de contradictorialitate și de oralitate care, în prezent, ca urmare a constatărilor Curții Constituționale și a modificărilor aduse prin Legea nr. 75/2016 și O.U.G. nr. 18/2016, caracterizează procedurile desfășurate în fața judecătorului de cameră preliminară și care impun citarea și prezența părților (procedura de rezolvare a plângerii împotriva soluțiilor de netrimiteră în judecată, procedura de confirmare a ordonanței de re deschidere a urmăririi penale, procedura în cameră preliminară, procedura de confiscare sau de desființare a unui înscris în cazul clasării etc.). Indiferent de organul judiciar care îl emite, mandatul de aducere trebuie executat în mod obligatoriu. În concret, aducerea la îndeplinire a dispoziției de aducere cuprinsă în mandat se realizează *de bunăvoie* (prin însoțirea organului oficial la cel care a emis mandatul) sau *prin constrângere* (în cazul în care persoana indicată în mandat, indiferent de calitatea sa procesuală, refuză să însoțească organul oficial sau încearcă să fugă). În cursul urmăririi penale, mandatul de aducere emis de organul de urmărire penală poate fi adus la îndeplinire prin constrângere în condițiile art. 266 alin. (1) C.proc.pen. fără obținerea unei încuviințări suplimentare. Doar în ipoteza în care, pentru executarea ordinului de aducere, este necesară pătrunderea fără consimțământ într-un domiciliu sau sediu, în cursul urmăririi penale, mandatul trebuie dispus la cererea motivată a procurorului, de către judecătorul de drepturi și libertăți, în considerarea preferinței pe care o are acest organ în exercitarea funcției judiciare de dispoziție asupra drepturilor și libertăților persoanei în faza investigativă a procesului. Pentru ca mandatul de aducere să poată fi emis în mod legal, în cauză este nevoie de activarea contextului judiciar necesar, respectiv să se fi dispus începerea urmăririi penale. De regulă, o persoană poate fi adusă cu mandat în fața organului de

urmărire penală dacă, fiind anterior citată, nu s-a prezentat în mod nejustificat, iar ascultarea sa sau prezența ei este necesară. Prin excepție, potrivit art. 265 alin. (2) C.proc.pen., suspectul poate fi adus cu mandat de aducere, chiar înainte de a fi chemat prin citație, dacă această măsură se impune în interesul rezolvării cauzei. De asemenea, mandatul de aducere poate fi emis, cu îndeplinirea aceleiași condiții legale, și față de persoana căreia i s-a atribuit calitatea de suspect prin ordonanța emisă potrivit art. 305 alin. (3) C.proc.pen., chiar dacă încă nu i s-a comunicat această calitate în condițiile art. 307 C.proc.pen. și nici nu a fost anterior chemat prin citație. Această posibilitate legală are însă aptitudinea de a se transforma lesne într-o măsură arbitrară, dacă interesul aducerii fără citare prealabilă nu se constată motivat.

(Răspuns 175: a, c).

176. Potrivit regimului juridic al nulității în materie penală:

- a) nulitatea relativă nu este niciodată o nulitate expresă;
- b) nulitatea absolută nu poate fi niciodată acoperită;
- c) nulitatea relativă poate fi invocată, în anumite situații, chiar din oficiu de către instanța de judecată sau de către judecătorul de cameră preliminară.

Ca sancțiune procedurală propriu-zisă, nulitatea operează la nivel general pentru toate actele de procedură efectuate cu încălcarea oricărei dispoziții care reglementează forma în care se materializează executarea unei norme de drept procesual penal. În funcție de modalitatea în care sunt exprimate la nivel legislativ, nulitățile pot fi *exprese*, atunci când sunt consecința directă a încălcării uneia din dispozițiile prevăzute în mod individual de legiuitor, sau *virtuale*, atunci când se produc ca urmare a încălcării oricăror alte dispoziții legale, fără a fi indicate în concret. În materie penală, ținând cont de fundamentul juridic al distincției dintre nulitatea absolută și cea relativă (tipul dispoziției procedurale încălcate), toate nulitățile absolute sunt nulități exprese, întrucât sunt consecința încălcării uneia din dispozițiile *expres* indicate în cuprinsul art. 281 alin. (1) C.proc.pen. În raport cu dispozițiile art. 282 alin. (2) C.proc.pen., la nivel de regulă generală, nulitățile relative sunt *nulități*

virtuale, fiind consecința eventuală a încălcării oricărei dispoziții legale, câtă vreme sunt îndeplinite și celelalte condiții suplimentare pentru ca nulitatea să poată opera. Practic, nulitatea relativă este principala garanție procedurală care derivă din principiul primar al legalității aplicării legii de procedură, manifestându-se drept un remediu judiciar pentru înlăturarea efectelor juridice ale actelor procesuale sau procedurale efectuate cu nerespectarea dispozițiilor legale care le reglementează forma ori conținutul. *Prin excepție*, în sistemul nostru procesual legea prevede și anumite cazuri de nulitate relativă *expresă*, pentru care legiuitorul a evaluat anticipat consecința negativă a încălcării unor dispoziții legale punctuale, considerate importante în economia generală a procedurii judiciare. În cazul acestora, atât valoarea juridică a normei încălcate, cât și vătămarea produsă prin nesocotirea sa au caracter evident, fapt ce permite transferul unor trăsături ale nulității absolute. În acest sens, dovedirea încălcării legii (în forma prevăzută pentru remediu prin care este valorificată – cerere separată, motiv de apel, contestație sau contestație în anulare) prezumă îndeplinirea și a celorlalte condiții generale ale nulității: existența vătămării procesuale și imposibilitatea acoperirii acesteia altfel decât prin anularea actului. Astfel, cu titlu de exemplu, sunt cazuri de nulitate relativă expresă: efectuarea actului cu nerespectarea termenului imperativ stabilit pentru exercițiul unui drept procedural, potrivit art. 268 alin. (1) C.proc.pen., neconfirmarea ordonanței de redeschidere a urmăririi penale de către judecătorul de cameră preliminară în termen de 3 zile, potrivit art. 335 alin. (4) C.proc.pen., judecarea unei cauze în primă instanță în absența unei părți nelegal citate, potrivit art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. (valorificată ca motiv de apel), soluționarea unei contestații cu nerespectarea dispozițiilor privind citarea, potrivit art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen. (valorificată ca motiv de contestație), judecarea cauzei în apel în absența unei părți nelegal citate sau cu neaudierea inculpatului prezent, când audierea era legal posibilă, potrivit art. 426 lit. a) și h) C.proc.pen. (valorificată ca motiv de contestație în anulare) etc. În considerarea modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 18/2016, *mutatis mutandis*, poate fi considerat un caz de nulitate relativă expresă și neconfirmarea ordonanței organului de cercetare penală de continuare a efectuării urmăririi penale sau de extindere a urmăririi penale față de o persoană, în termen de 3 zile, de procuror, potrivit art. 305 alin. (3) C.proc.pen. și art. 311 alin. (2) C.proc.pen., ori neconfirmarea ordonanței de renunțare la urmărirea

penală de către judecătorul de cameră preliminară în termen de 10 zile, potrivit art. 318 alin. (12) C.proc.pen. (în același sens, cu nuanțări, a se vedea și *T.-V. Gheorghe*, în *Noul Cod de procedură penală*, op. cit., ed. 2, p. 726-727). Deși rămâne o trăsătură generală a nulității absolute, și în actuala legislație imposibilitatea de înlăturare a vătămării pe care o presupune (prin acoperire sau confirmare) are caracter *relativ*, existând situații în care legea acceptă această posibilitate. Cu titlu de exemplu, vătămarea produsă ca urmare a încălcării uneia din dispozițiile pentru care legea prevede un anumit termen de invocare [art. 281 alin. (1) lit. e) și f) C.proc.pen.] se acoperă dacă nulitatea absolută nu este invocată sau este invocată tardiv. De asemenea, nulitatea absolută decurgând din încălcarea normelor de competență materială poate fi acoperită în cazurile prevăzute de art. 49 C.proc.pen. (schimbarea încadrării juridice) și art. 50 alin. (2) C.proc.pen. (declinarea de competență), când actele organului necompetent și deci lovite de nulitate absolută *pot fi menținute*. În ceea ce privește subiectul care poate invoca nulitatea relativă a unui act de procedură, la nivel general dispozițiile art. 282 alin. (2) C.proc.pen. stabilesc că legitimare în acest sens au procurorul, suspectul, inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată. Vocația acestora generală este condiționată în concret de dovedirea unui interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate. Fără îndoială, interesul procesual nu trebuie să aibă o formă imediată sau evidentă, întrucât nu se apreciază la nivel material și nu trebuie confundat cu interesul cauzal (dat de exercițiul acțiunilor) care îi este străin întotdeauna procurorului. Cu toate acestea, în cazul anumitor nulități relative, cu caracter expres, legea acceptă posibilitatea invocării lor *din oficiu* (de către organul jurisdicțional în fața căruia cauza este pendinte). Astfel, potrivit art. 263 alin. (2) C.proc.pen., neregularitatea privind procedura de citare a unei părți (sanționată cu nulitatea relativă) poate fi invocată nu doar de către procuror ori de către celelalte părți, ci și *din oficiu*, la termenul la care s-a produs. Cum citarea părților este în prezent obligatorie și în procedura de cameră preliminară (potrivit modificărilor aduse prin Legea nr. 75/2016), invocarea neregularității privind procedura de citare a unei părți poate fi invocată și din oficiu de către judecătorul de cameră preliminară, dispozițiile comune privind citarea aplicându-se în mod corespunzător. De asemenea, excepția de necompetență materială relativă sau de necompetență teritorială (referitoare la forme de competență ce stau sub

sanctiunea nulității relative) poate fi invocată și *din oficiu*, în condițiile art. 47 alin. (2) și (3). Totodată, neregularitățile actului de sesizare a instanței de judecată ce nu permit stabilirea obiectului sau limitelor judecării ce îmbracă forma unor motive de nulitate relativă pot fi invocate și *din oficiu* de judecătorul de cameră preliminară, în considerarea dispozițiilor art. 344-346 C.proc.pen.

(Răspuns 176: c).

177. Împotriva sentinței penale nr. 75 din 27 aprilie 2015 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, prin care s-a dispus condamnarea inculpatului A.V. la pedeapsa de 4 ani și 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de șantaj prevăzută de art. 207 alin. (1) și (3) C.pen., raportat la art. 13² din Legea nr. 78/2000, a declarat apel în termen inculpatul. În susținerea căii de atac formulate inculpatul A.V. invocă motivul de nulitate absolută constând în faptul că, la judecarea cauzei, avocatul care i-a asigurat asistența juridică și i-a formulat apărările avea suspendată calitatea de avocat conform deciziei emise de Baroul Timiș, aspect necunoscut de către instanța de fond. Față de motivul de apel invocat de apelantul inculpat A.V. Înalta Curte de Casație și Justiție:

- a) va respinge apelul ca nefondat;
- b) va admite apelul, va desființa în tot sentința atacată și va dispune rejudecarea cauzei de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată;
- c) va admite apelul, va desființa în tot sentința atacată și, rejudecând, va pronunța o nouă hotărâre.

Potrivit art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., se sancționează cu nulitatea absolută încălcarea dispozițiilor privind asistarea de către avocat, printre alții, și a inculpatului, atunci când asistența juridică este obligatorie. Prin raportare la dispozițiile generale care stabilesc cazurile în care asistența juridică a inculpatului este obligatorie, luând în considerare stadiul procesual în care se invocă producerea neregularității și limitele de pedeapsă prevăzute pentru infracțiunea reținută în sarcina inculpatului

(de la 2 la 7 ani), este incident cazul de asistență obligatorie prevăzut de art. 90 lit. c) C.proc.pen. Îndeplinirea cerinței asigurării apărării de către avocat se evaluează nu doar sub aspectul formal și evident al normei protectoare (prezența fizică a avocatului la termenul de judecată), ci și sub aspectul caracterului *efectiv* al asistenței acordate, în concordanță cu standardul pe care îl presupune principiul fundamental al garantării dreptului la apărare. În acest sens este și dezlegarea obligatorie pe care instanța supremă a dat-o sub imperiul vechii legislații, pe deplin aplicabilă și în prezent, potrivit căreia „asistența juridică acordată în procesul penal de o persoană care *nu a dobândit* calitatea de avocat în condițiile Legii nr. 51/1995, echivalează cu lipsa de apărare a inculpatului” [I.C.C.J., Secțiunile Unite, Decizia nr. XXVII/16.04.2007 de admitere a recursului în interesul legii (M.Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007)]. Cu toate acestea, suspendarea calității de avocat nu echivalează cu pierderea calității substanțiale, ci cu intervenția unui impediment juridic care determină temporar lipsa exercițiului profesiei și care privește exclusiv persoana avocatului și nu efectivitatea apărării acordate. Astfel, avocatul care l-a asistat pe inculpat în mod efectiv (i-a susținut apărările) nu pierduse calitatea de avocat, aceasta fiind doar suspendată, situație care nu echivalează cu încetarea calității. Prin urmare, în aprecierea cazului de nulitate absolută prevăzută de art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., nu are relevanță dacă această calitate fusese suspendată temporar, esențială fiind existența calității de avocat în privința persoanei care a asigurat asistența inculpatului [a se vedea și I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 1347 din 15 octombrie 2015 (www.legalis.ro)]. Astfel, nefiind incidente cerințele art. 281 C.proc.pen., apelul trebuie respins ca nefondat sub aspectul motivului invocat.

(Răspuns 177: a).

178. Nulitatea derivând din încălcarea dispozițiilor referitoare la prezența inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii trebuie invocată:

a) până la încheierea procedurii în cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în procedura camerei preliminare;

b) până la următorul termen de judecată cu procedura completă, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății;

c) până la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită, când instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției.

În prezent, cazurile de nulitate absolută în materie penală sunt implicit ierarhizate sub aspectul termenului în care pot fi invocate, modalitate care afectează astfel regimul juridic al acestei sancțiuni severe. Limitele temporale în care poate fi exercitat dreptul de a invoca nulitatea absolută a actelor de procedură sunt exprimate judiciar prin raportare la anumite momente procesuale determinate de: cazul de nulitate absolută căruia i se circumscrie încălcarea, faza procesuală în care s-a produs încălcarea și tipul procedurii judiciare desfășurate (comune sau speciale, privind acordul de recunoaștere a vinovăției). Astfel, nulitatea absolută decurgând din încălcarea dispozițiilor prevăzute la art. 281 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen. și care privesc exercitarea conformă a atribuțiilor organelor judiciare poate fi invocată în orice stare a procesului. La rămânerea definitivă a hotărârii de rezolvare a cauzei penale (finalizarea procesului în sens strict) dispare și contextul procesual în care nulitatea, chiar absolută, mai poate fi invocată, întrucât această sancțiune operează doar pe cale judiciară. În schimb, nulitatea absolută decurgând din încălcarea dispozițiilor prevăzute la art. 281 alin. (1) lit. e)-f) C.proc.pen. și care privesc respectarea drepturilor subiecților particulari (prezența suspectului sau inculpatului și asistarea de avocat a suspectului și a părților) poate fi invocată doar până la un anumit moment procesual. Nulitatea actelor de procedură efectuate cu încălcarea acestor dispoziții în cursul urmăririi penale sau în procedura camerei preliminare poate fi invocată până la încheierea procedurii în cameră preliminară, în timp ce nulitatea actelor efectuate în cursul judecății poate fi invocată în orice stare a procesului. De asemenea, dacă judecata se desfășoară potrivit procedurii speciale în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției (și care nu cunoaște etapa de cameră preliminară), nulitatea actelor efectuate cu încălcarea acestor dispoziții poate fi invocată în orice stare a procesului, indiferent de momentul la care a intervenit încălcarea. Dispozițiile art. 281 alin. (3) și (4) C.proc.pen. își găsesc un corespondent în cadrul dispozițiilor speciale care reglementează procedura de cameră preliminară, așa cum au fost acestea modificate și completate prin Legea nr. 75/2016, și

care prevăd, în cadrul art. 347 alin. (4) C.proc.pen., că în soluționarea contestației împotriva încheierii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară (deci *înainte de încheierea procedurii de cameră preliminară*) nu pot fi invocate sau ridicate din oficiu alte cereri și excepții decât cele deja invocate în fața judecătorului de la instanța sesizată prin rechizitoriu, cu excepția cazurilor de nulitate absolută.

(Răspuns 178: a).

179. În cazul decăderii:

a) efectele acestei sancțiuni au caracter definitiv, în sensul că nu este niciodată posibilă refacerea sau efectuarea actului după expirarea termenului;

b) sancțiunea intervine doar pentru nerespectarea termenelor procedurale peremptorii;

c) corespondentul său judiciar (pe planul soluțiilor) este tardivitatea.

În raport cu nulitatea, care operează ca o sancțiune cu caracter general, pentru încălcarea oricărei dispoziții care reglementează forma și modalitatea de desfășurare a procedurilor judiciare, *decăderea* are caracter special, întrucât este consecința negativă a exercitării neconforme, din punct de vedere al limitelor temporale, a drepturilor procesuale. Beneficiind de o reglementare autonomă [art. 268 alin. (1) C.proc.pen.], situația premisă în cazul decăderii este existența unui drept procesual afectat de un termen peremptoriu sau imperativ (care stabilește limita în timp în care trebuie exercitat dreptul sau efectuată ori îndeplinită forma procedurală prin care se realizează dreptul). Astfel, decăderea operează doar pentru nerespectarea termenelor procedurale, întrucât doar acestea sunt singurele modalități ale drepturilor născute sau exercitate în legătură cu aspectul formal (procedural) al activității judiciare. Pentru nerespectarea termenelor substanțiale legea prevede o altă consecință [art. 268 alin. (2) C.proc.pen.], care privește aspectul material al dreptului extrinsec procesului penal – încetarea de drept a efectelor măsurii luate pentru o durată care a expirat. De asemenea, în cazul celorlalte termene procedurale (dilatorii etc.), sancțiunea care intervine în caz de

nerespectare este nulitatea, și nu decăderea, potrivit art. 268 alin. (3) C.proc.pen. Funcționalitatea decăderii se manifestă la nivel impeditiv, împiedicând realizarea dreptului neexercitat în termen. De principiu, efectele decăderii operează cu caracter definitiv, aspect subliniat de modul în care această sancțiune se completează prin intermediul nulității (în mod succesiv). Cu titlu de excepție, acest caracter definitiv este înfrânt în cazul unor drepturi procesuale esențiale în economia regulii de bază a legalității în aplicarea legii de procedură: dreptul de a declara apel și cel de a declara contestație. Cu respectarea condițiilor în care poate opera (existența unei cauze temeinice de împiedicare și respectarea unui termen subsidiar de la încetarea acesteia), prevăzute de art. 411 alin. (1) și art. 425¹ alin. (2) C.proc.pen., odată declarată, *repunerea în termen* permite efectuarea actului chiar după expirarea termenului. În materie penală, repunerea în termen operează doar pentru premisa pentru care a fost reglementată, neputând fi extinsă prin analogie cu privire la toate drepturile procesuale afectate de termene imperative, așa cum se întâmplă în materie civilă, unde art. 186 C.proc.civ. instituie o cauză generală de repunere în termen. Forma în care se manifestă judiciar decăderea, ca soluție dată manifestărilor aferente drepturilor exercitate cu nerespectarea termenului imperativ este *tardivitatea*. Această soluție este reglementată în mod autonom, de exemplu, pentru: plângerea împotriva actelor de urmărire sau netrimitere în judecată [art. 339 și 341 alin. (6) lit. a) și alin. (7) pct. 2 lit. a) C.proc.pen.], pentru apel [art. 421 pct. 1 lit. a) C.proc.pen.] sau contestație [art. 425¹ alin. (7) pct. 1 lit. a) C.proc.pen.]. Uneori decăderea este valorificată judiciar nu prin respingerea ca tardivă a formeii în care s-a realizat dreptul, ci printr-o altă modalitate. De exemplu, plângerea prealabilă formulată cu nerespectarea termenului de 3 luni echivalează cu lipsa acesteia [art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.], determinând clasarea sau chiar încetarea procesului penal în condițiile art. 386 alin. (2) C.proc.pen. (ca urmare a schimbării încadrării juridice), cererea de revizuire obișnuită formulată cu nerespectarea termenului prevăzut de art. 457 C.proc.pen. va fi respinsă ca inadmisibilă în principiu potrivit art. 459 alin. (3) și (5) C.proc.pen. etc.

(Răspuns 179: b, c).

180. Inadmisibilitatea:

- a) privește doar actele subiecților procesuali oficiali (actele organelor judiciare);
- b) determină pierderea unui drept preexistent, dar exercitat în mod nelegal;
- c) nu permite refacerea actului.

Spre deosebire de sancțiunea decăderii, *inadmisibilitatea* este o sancțiune reglementată implicit în legislația procesual penală, modalitatea de reglementare corespunzând naturii sale juridice, care nu este altceva decât corespondentul negativ al admisibilității. În același timp inadmisibilitatea este, în raport cu nulitatea, tot o sancțiune cu caracter special, întrucât privește doar exercițiul unor drepturi procesuale (dreptul de a formula cereri în sens larg și cel de a ridica excepții). Din punct de vedere al consecințelor sale, inadmisibilitatea blochează *de plano* (fără analiză pe fond) manifestările procesuale aferente acestor drepturi. Din punct de vedere al mecanismului procesual pe care îl presupune, inadmisibilitatea operează în mod autonom, în sensul că se aplică independent de producerea unei vătămări, ca în cazul nulității. Cum admisibilitatea este însușirea care derivă, printre altele, din calitatea sau legitimarea procesuală, corolarul său negativ, *inadmisibilitatea*, nu se referă exclusiv la actele organelor judiciare, ci la actele oricăror subiecți procesuali care se exprimă judiciar potrivit acestei însușiri. În acest sens inadmisibilitatea privește mai degrabă actele subiecților particulari (subiecți procesuali principali, părți, subiecți auxiliari, reprezentanți, substituiți etc.) și în secundar actele subiecților oficiali care se exprimă judiciar, de regulă după competența stabilită pe cale legală. Pierderea unui drept preexistent, dar exercitat în mod nelegal (cu nerespectarea termenului imperativ căruia îi este circumscris) este exclusiv consecința decăderii. În cazul inadmisibilității însă, dreptul a fost absent *ab initio* (a se vedea, în acest sens, G. Theodoru, Tratat, op. cit., p. 427). Decăderea presupune pierderea capacității de a efectua un act, pe când inadmisibilitatea împiedică efectuarea unui act fără capacitate. Însă, atât decăderea, cât și inadmisibilitatea, ca sancțiuni cu caracter special, sunt valorificate în mod complet prin intermediul nulității, astfel că, dacă efectele lor impeditiv sunt ignorate la momentul exercitării dreptului sau al manifestării procesuale, actele

efectuate trebuie anulate. Aceste acte nu mai pot fi refăcute, întrucât viciul lor este definitiv (cu excepția repunerii în termen pentru decăderea din exercițiul termenului). Este însă criticabilă opinia care propune luarea în considerare a actelor efectuate cu încălcarea efectelor impeditivite ale decăderii și ale inadmisibilității drept *cazuri de nulitate absolută virtuală* (T.-V. Gheorghe, în Noul Cod de procedură penală comentat, op. cit., ed. 2, p. 720-721), întrucât contestă fundamentul juridic al acestei sancțiuni severe (caracterul expres al reglementării) și ignoră raportul dintre sancțiunea generală a nulității și sancțiunile subsidiare sau speciale care operează prin intermediul ei. Caracterul evident al vătămării produse în aceste cazuri și al imposibilității de acoperire a actului nelegal altfel decât prin anulare nu sunt în măsură să schimbe regimul juridic al nulității, care rămâne una relativă, dar expresă, ci doar să îi nuanțeze trăsăturile (prin înlăturarea obligației de a dovedi aceste două condiții).

(Răspuns 180: c).

181. Nulitatea relativă:

a) dacă încălcarea pe care o presupune s-a produs după sesizarea instanței de judecată, poate fi invocată doar până la următorul termen de judecată cu procedura completă;

b) chiar dacă are caracter expres, în cazul în care încălcarea pe care o presupune s-a produs în cursul judecății, poate fi invocată până la următorul termen de judecată cu procedura completă, atunci când instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției;

c) dacă încălcarea pe care o presupune s-a produs în cursul urmăririi penale finalizate printr-o soluție de netrimitere în judecată, poate fi invocată și în procedura de rezolvare a plângerii adresate judecătorului de cameră preliminară împotriva acestei soluții.

Limitele temporale ale dreptului de a invoca nulitatea relativă sunt stabilite prin două categorii de dispoziții care diferă radical din punct de vedere al modalității de normare: insuficient determinate pentru art. 282 alin. (3) C.proc.pen. și aparent complete pentru art. 282 alin. (4) C.proc.pen. În cazul

primei categorii de dispoziții, legea prevede că nulitatea se invocă în cursul sau imediat după efectuarea actului, dar cel mai târziu cu respectarea termenelor prevăzute de cea de-a doua categorie. Această reglementare nu este nici precisă, nici acoperitoare dacă luăm în considerare modalitatea de desfășurare a procedurii în cursul urmăririi penale, lipsite de contradictorialitate și de publicitate, când actele de urmărire sunt efectuate unilateral și sunt aduse la cunoștința participanților *post factum*, chiar la terminarea urmăririi penale. În cazul celei de-a doua categorii de dispoziții, sunt stabilite termene maxime diferite pentru invocarea nulității, în funcție de faza în care a intervenit încălcarea și natura procedurii după care s-a desfășurat activitatea judiciară (obișnuită sau specială, în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției). Sesizarea instanței de judecată nu determină și investirea acesteia cu exercitarea funcției sale judiciare (echivalând ca moment procesual cu începerea judecării) decât în procedura specială de judecată în baza acordului de recunoaștere a vinovăției. În procedura comună (ordinară), sesizarea instanței de judecată marchează momentul declanșării etapei de cameră preliminară și investirea judecătorului de cameră preliminară, astfel că producerea unei încălcări care atrage sancțiunea nulității relative *după* acest moment poate fi invocată în primul rând până la închiderea procedurii de cameră preliminară, potrivit art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., înainte deci de primul termen de judecată. Chiar dacă are caracter expres, nulitatea relativă nu se transformă într-o nulitate absolută, astfel că regimul său juridic, în ceea ce privește termenul de invocare, nu se modifică. Atunci când încălcarea pe care o presupune s-a produs în cursul judecării, potrivit art. 282 alin. (4) lit. c) C.proc.pen., nulitatea relativă poate fi invocată până la următorul termen de judecată cu procedura completă, *indiferent de natura procedurii după care se desfășoară judecata* (obișnuită sau specială) și *de tipul judecării* (în primă instanță, în apel sau în căile extraordinare de atac). Funcția judecătorului de cameră preliminară, care implică și verificarea legalității actelor de urmărire penală, pe lângă modalitatea obișnuită de exercitare pe care o presupune sesizarea prin rechizitoriu, poate fi declanșată și exercitată și într-o modalitate atipică, în cadrul plângerii împotriva soluției de netrimitere în judecată, prevăzută de art. 341 C.proc.pen. În această situație, judecătorul va proceda la un examen de legalitate a actelor de urmărire penală dacă anterior dispunerii soluției de netrimitere în judecată a fost pusă în mișcare acțiunea penală, întrucât, potrivit art. 341 alin. (2) C.proc.pen., persoana care a avut în cauză

calitatea de inculpat poate formula cereri și invoca excepții cu privire la legalitatea efectuării urmăririi penale. Astfel, în fața judecătorului poate fi invocată nulitatea relativă a unor acte de urmărire penală care pot fi sancționate cu respectarea condițiilor prevăzute de art. 282 C.proc.pen. În privința termenului de invocare a nulității relative a actelor de urmărire penală în procedura obișnuită, intrarea în vigoare a Legii nr. 75/2016 a acutizat neconcordanța dintre *dispozițiile generale* din materia nulității, prevăzute de art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., care prevăd că în acest caz nulitatea poate fi invocată până la închiderea procedurii de cameră preliminară, și *dispozițiile speciale* referitoare la procedura de cameră preliminară, prevăzute de art. 344 alin. (4) și art. 346 alin. (1) C.proc.pen., din care reiese că nulitatea trebuie invocată în termenul stabilit pe cale judiciară pentru formularea cererilor și excepțiilor, care nu poate fi mai mic de 20 de zile de la data comunicării rechizitoriului, și cel mai târziu până la termenul fixat pentru discutarea cererilor și excepțiilor. În absența unei dispoziții legale clarificatoare, prin închiderea procedurii în cameră preliminară, personal înțeleg epuizarea acestei etape procesuale care se realizează prin dezinvestirea judecătorului de cameră preliminară și prin transferul de competență funcțională către un alt organ judiciar. Din punct de vedere procesual, acest moment intervine la rămânerea definitivă a încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecății sau restituirea cauzei la parchet. Prin imposibilitatea invocării în contestația împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară a altor cereri și excepții, instituită expres de art. 347 alin. (3) C.proc.pen. (modificat prin Legea nr. 75/2016), *deși procedura în cameră preliminară încă nu s-a încheiat*, se confirmă astfel posibilitatea modificării pe cale judiciară (prin fixarea termenului inițial, ce nu poate fi mai mic de 20 de zile) a unui termen procedural imperativ, stabilit pe cale legală de art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., și care teoretic nu poate fi majorat sau abreviat. Pentru opinia contrară care, chiar înainte de modificarea adusă prin Legea nr. 75/2016, sugera limitarea termenului de invocare a nulității relative a actelor de urmărire penală până la momentul la care se încheie verificarea dosarului de urmărire penală de judecătorul de la instanța sesizată prin rechizitoriu, prevăzut la art. 345 C.proc.pen., a se vedea *I. Kuglay*, în Codul de procedură penală comentat, op. cit., p. 814 și 817.

(Răspuns 181: b, c).

182. Actul procesual în cazul mandatului de aducere:

- a) este înglobat în mandat, nefiind necesară materializarea lui într-o ordonanță sau încheiere prealabilă;
- b) poate aparține și organului de cercetare penală;
- c) nu trebuie motivat în cazul în care mandatul se emite în cursul urmăririi penale pentru aducerea unei persoane care, anterior citată, nu s-a prezentat.

Ca specie a genului desemnat prin noțiunea de act de procedură, actul procesual reprezintă acel act judiciar cu caracter dispozitiv, prin care subiecții procesuali dispun, în sens pozitiv sau negativ, cu privire la drepturile lor procesuale. Actele procesuale, privite ca operațiuni juridice – *negotium iuris*, sunt întotdeauna acte primare (principale), manifestarea de voință sau dispoziția pe care o implică trebuind adusă la îndeplinire printr-un act derivat (subsecvent) cu caracter faptic – actul procedural. Relația juridică între cele trei noțiuni poate fi redată în mod sintetic prin afirmația că orice activitate cu caracter procesual (*actul de procedură*) presupune în materie penală două operațiuni distincte – o manifestare de voință cu caracter dispozitiv (*actul procesual*), care poate emana de la orice subiect procesual câtă vreme este titularul unui drept procesual și are capacitatea de a le efectua, și o activitate de aducere la îndeplinire a acestei dispoziții (*actul procedural cu caracter faptic*). Distincția semantică și de conținut între cele două categorii de acte juridice este surprinsă în mod indirect la nivel legislativ, prin dispozițiile art. 200 C.proc.pen., care reglementează obiectul comisiei rogatorii – prin intermediul acestui procedeu pot fi efectuate doar acte procedurale, nu și acte procesuale. În absența unei calificări legale, mandatul de aducere poate fi definit ca ordinul emis de organul judiciar și executat de către alte organe oficiale sau reflexul material al împuternicirii pe care organul judiciar o transferă altor autorități publice în vederea aducerii, chiar silit. Și în cazul mandatului de aducere, mecanismul procesual prin care este inițiat, dinamizat și în final înfăptuit presupune aceeași succesiune de operațiuni, care constau în emiterea dispoziției de aducere cu mandat (actul procesual) și aducerea la îndeplinire sau executarea mandatului (a ordinului pe care îl implică – actul procedural). Atât actul procesual, cât și actul procedural, ca operațiuni juridice, au nevoie de un suport material cu rol probator care consemnează sau redă manifestarea de

voință ori operațiunea de aducere la îndeplinire, respectiv actul în sens de *instrumentum probationis* – înscrisul judiciar. Dispoziția de aducere a unei persoane cu mandat (actul procesual), care nu poate aparține decât unui organ judiciar, se materializează pentru faza de urmărire penală într-o ordonanță sau chiar într-o încheiere [în cazul în care mandatul se emite, la cererea procurorului, de către judecătorul de drepturi și libertăți, în condițiile art. 265 alin. (7) C.proc.pen.], iar pentru faza de judecată, într-o încheiere. Câtă vreme, în considerarea atribuțiilor exercitate conform funcției judiciare de urmărire penală, organul de cercetare penală are dreptul să cheme prin citație sau să efectueze acte care presupun prezența sau ascultarea unor persoane, pe cale de consecință poate dispune și aducerea acestora cu mandat, posibilitate consfințită expres de art. 265 alin. (3) C.proc.pen. Chiar în lipsa unor mențiuni cu caracter special, dispozițiile generale referitoare la forma actelor prin care organele judiciare dispun asupra actelor și măsurilor procesuale instituie cerința *motivării* ca o garanție împotriva arbitrarului. Astfel, potrivit art. 286 alin. (2) lit. d) și alin. (4) C.proc.pen. actele de dispoziție ale organelor de urmărire penală, materializate în ordonanțe, trebuie motivate, în timp ce art. 351 alin. (3) C.proc.pen. instituie obligația ca instanța să se pronunțe asupra tuturor măsurilor luate în cursul judecății, prin încheiere motivată. Însă cerința motivării dispoziției de aducere cu mandat, indiferent de premisa care a generat-o, este instituită și prin dispozițiile cu caracter special ale art. 265 alin. (7) C.proc.pen. Nici măcar neprezentarea unei persoane anterior citate nu este suficientă, prin ea însăși, pentru emiterea mandatului de aducere, câtă vreme factorul obiectiv (absența) nu se conjugă cu cel subiectiv (intenția de a nu se prezenta, care face ca neprezentarea să fie nejustificată).

(Răspuns 182: b).

183. Cheltuielile judiciare:

- a) necesare efectuării actelor de procedură sunt avansate în cursul procesului penal doar de stat;
- b) avansate de stat sunt imputate în caz de renunțare la aplicarea pedepsei sau de renunțare la urmărirea penală inculpatului sau, după caz, suspectului, care trebuie să le plătească în totalitate;

c) în caz de pluralitate de inculpați față de care s-a dispus condamnarea, indiferent că au fost avansate de stat sau făcute de părți, vor fi imputate acestora, care nu vor fi obligați să le plătească în mod solidar.

Activitatea judiciară în materie penală, indiferent că se desfășoară din oficiu sau la cerere, trebuie suportată financiar, având un reflex material și fiind producătoare de cheltuieli. Cheltuielile necesare pentru efectuarea actelor de procedură, precum și orice alte cheltuieli ocazionate de desfășurarea procesului penal se numesc cheltuieli judiciare. Doctrina (*I. Neagu*, op. cit., p. 715; *N. Volonciu*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 483), luând în considerare regimul distinct de reglementare, a denumit cheltuielile avansate de stat drept cheltuieli de procedură, iar cheltuielile plătite de părți cheltuieli de judecată. Terminologia nu trebuie să inducă aprecierea că toate cheltuielile necesare efectuării actelor de procedură sunt avansate doar de stat, întrucât nu toate actele de procedură au caracter oficial sau, chiar dacă au caracter oficial, servesc exclusiv unui interes particular. În acest sens, cu titlu de excepție, unele din cheltuielile necesare efectuării actelor de procedură (mai ales celor care privesc latura civilă a cauzei) sunt avansate (plătite cu titlu provizoriu) de părți: cheltuielile care privesc efectuarea unei expertize solicitate de parte și încuviințată de către instanța de judecată, efectuarea de fotocopii sau comunicarea dosarului, în copie, pe suport optic etc. De altfel, art. 272 alin. (1) C.proc.pen. prevede în mod expres că, printre altele, cheltuielile necesare pentru efectuarea actelor de procedură se acoperă din sumele avansate de stat sau plătite de părți. Actele de procedură trebuie suportate financiar din momentul efectuării lor, astfel că în materia cheltuielilor judiciare trebuie identificate două momente distincte: momentul *avansării cheltuielilor* sau al plății lor provizorii, care intervine, de regulă, odată cu efectuarea actului și momentul *imputării cheltuielilor*, care intervine odată cu finalizarea procesului penal, când poate fi declanșată și punerea în executare. La nivel general, regulile după care sunt imputate cheltuielile judiciare pot fi sintetizate în principiul că acestea sunt suportate fie de subiectul care este în *culpă infracțională ori delictuală*, fie de subiectul care este în *culpă procesuală* (care a generat fără temei un demers judiciar). Cu toate acestea, cheltuielile privind avocații din

oficiu sau interpreții desemnați de organele judiciare rămân întotdeauna în sarcina statului, indiferent de culpa procesuală sau infracțională reținută. Astfel, nici inculpatul față de care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală sau renunțarea la aplicarea pedepsei, și nici inculpatul condamnat nu pot fi obligați în totalitate la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat, potrivit art. 274 alin. (1) C.proc.pen., așa cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016. Cheltuielile judiciare imputate odată cu rezolvarea procesului penal nu trebuie confundate cu celelalte obligații patrimoniale ce se pot stabili ca urmare a realizării obiectului celor două acțiuni judiciare. Nefiind consecința angajării răspunderii civile delictuale, cheltuielile judiciare nu se impută potrivit regulilor reparării prejudiciului produs prin fapta mai multor autori, astfel că acestea se stabilesc *în parte* pentru fiecare suspect sau inculpat și nu în mod solidar. Potrivit art. 274 alin. (2) C.proc.pen., la stabilirea părții datorate de fiecare suspect sau inculpat se ține seama de măsura în care a provocat cheltuielile judiciare. Însă, ținând cont de identitatea de poziții procesuale în ceea ce privește latura civilă a cauzei, partea responsabilă civilmente va fi obligată în solidar cu inculpatul la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat în măsura în care a fost obligată în solidar cu acesta și la repararea pagubei.

(Răspuns 183: c).

!184. Termenul pentru formularea plângerii împotriva ordonanței procurorului emisă joi, 10 martie 2016, ora 11:00, de luare a controlului judiciar față de inculpatul X, comunicată acestuia vineri, 11 martie 2016, ora 11:00, expiră:

- a) sâmbătă, 12 martie 2016, ora 13:00;
- b) duminică, 13 martie 2016, ora 11:00;
- c) luni, 14 martie 2016, ora 23:59.

Termenele substanțiale sau de fond pot fi calificate drept acele intervale de timp care se referă (afectează, condiționează sau disciplinează) la drepturi și interese extraprocesuale, care există independent de procesul penal. Ele asigură ocrotirea drepturilor și intereselor legitime, preexistente procesului, în caz de restrângere a acestora. În considerarea naturii lor,

termenele substanțiale nu sunt reglementate în ceea ce privește modul de calcul de legea de procedură ci de cea materială (substanțială), în acest sens fiind dispozițiile art. 186 C.pen. – *calculul timpului*. Singurele dispoziții procedurale referitoare la aceste termene sunt cele care stabilesc fie consecințele nerespectării acestora, prevăzute de art. 268 alin. (2) C.proc.pen., fie modul de calcul pentru termenele pe ore sau zile, prevăzute de art. 271 C.proc.pen. (în calculul termenelor privind măsurile preventive sau orice măsuri restrictive de drepturi, ora sau ziua de la care începe și cea la care se sfârșește termenul intră în durata acestuia). Această dispoziție a fost interpretată doctrinar în sensul că prin termen substanțial trebuie înțeles *orice* termen prevăzut de lege în materia măsurilor restrictive sau privative de drepturi, inclusiv cele referitoare la căile de atac în cazul măsurilor preventive (M. Udriș, op. cit., ed. 2, p. 747; V. Constantinescu, în M. Udriș (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 784). În ceea ce mă privește, consider că nu toate termenele stabilite de legea de procedură în materia măsurilor preventive sunt termene substanțiale (în același sens, T.-V. Gheorghe, Noul Cod de procedură, op. cit., p. 661). Astfel, termenul de formulare a căilor de atac referitoare la măsurile preventive, ca de altfel toate termenele în care organele judiciare trebuie să își îndeplinească obligațiile procesuale privitoare la măsurile preventive (cum este termenul de 5 zile în care trebuie rezolvată contestația împotriva încheierilor prin care s-a dispus asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale, termenul de 24 de ore în care trebuie restituit dosarul organului de urmărire penală dacă nu s-a formulat contestație împotriva încheierii propunerea de arestare preventivă etc.) le apreciez ca fiind *termene procedurale*, întrucât nu privesc durata sau existența măsurii (privative sau restrictive de libertate), ci *durata procedurilor* referitoare la acestea. Această opinie a fost împărtășită și de către Curtea Constituțională, care a calificat termenul în care trebuie depuse la judecător propunerea de prelungire a arestării preventive împreună cu dosarul cauzei (cu 5 zile înainte de expirarea duratei arestării) ca un termen procedural imperativ, deși este un termen referitor la măsura arestării [Decizia nr. 336/30.04.2015 (M.Of. nr. 342 din 19 mai 2015)]. Prin urmare, termenul de 48 de ore pentru formularea plângerii în cazul luării măsurii controlului judiciar de procuror, care curge de la comunicarea ordonanței [art. 213 alin. (1) C.proc.pen.], se calculează potrivit regulilor prevăzute de art. 269 alin. (2) C.proc.pen. – *pe unități libere de*

timp (ora de la care începe să curgă termenul și ora la care se împlinește nu se socotesc). În cazul nostru, termenul pentru formularea contestației ar trebui să expire duminică, 13 martie, la ora 13:00. Influențează data la care termenul se împlinește faptul că această zi este *nelucrătoare*? Luând în considerare modalitatea de reglementare a instituției prorogării legale a termenelor procedurale, stabilită de art. 269 alin. (4), doctrina (I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p.; M. Udroi, op. cit., 2014, p. 645; T.-V. Gheorghe, în Noul Cod de procedură penală, op. cit., p. 661; V. Constantinescu, în M. Udroi (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 786 etc.), dar și practica judiciară apreciază că aceasta nu operează în cazul termenelor substanțiale pe ore, neexistând o dispoziție legală în acest sens. În ceea ce mă privește, consider că o astfel de opinie este *excesivă* prin raportare la sensul aplicării legii procesual penale, care urmărește în egală măsură asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare, dar și garantarea drepturilor părților și a celorlalți subiecți procesuali, potrivit art. 1 alin. (2) și art. 8 C.proc.pen. În același timp, această soluție ignoră ceea ce pare a fi un truism: indiferent de natura și conținutul său, un termen pe ore va expira întotdeauna într-o zi. Potrivit art. 269 alin. (4) C.proc.pen., prorogarea legală intervine atunci când ultima zi a unui termen cade într-o zi nelucrătoare. Alegerea acestei unități de timp (ultima zi) nu cred că a fost determinată de intenția de a exclude aplicarea prorogării legale pentru termenul pe ore, ci pentru a stabili o corespondență cu unitatea de referință – ziua nelucrătoare, în accepțiunea art. 137 și 139 C.muncii. Însă toate orele care compun o zi nelucrătoare (de repaus sau de sărbătoare legală) sunt la rândul lor nelucrătoare, fiind astfel incidentă premisa pentru care a fost reglementată instituția prorogării – dificultatea sau chiar imposibilitatea de valorificare a ultimei zile a termenului. Prin urmare, consider că beneficiul prorogării legale trebuie aplicat și în cazul termenelor procedurale pe ore câtă vreme legea nu îl exclude, ci îl acceptă implicit, prin relația de subdiviziune naturală între cei doi termeni. Această relație este surprinsă și de legea civilă de procedură care, în art. 181 alin. (1) C.proc.civ., stabilește că termenul pe ore începe să curgă de la ora zero a zilei următoare, sugerându-se posibilitatea ca un termen pe ore, dacă este consistent, să se întindă pe mai multe zile, dintre care în ultima să se împlinească. În opinia mea, termenul procedural de 48 de ore care începe să curgă vineri, 11 martie 2016, ora 11:00 expiră duminică, 13 martie, ora

13:00, însă fiind o zi nelucrătoare, se va proroga până la sfârșitul primei zile lucrătoare care urmează – luni, 14 martie, ora 23:59. Potrivit opiniei majoritare la care am făcut referire, termenul va expira duminică la ora 13:00 fără a interveni prorogarea, astfel că plângerea formulată luni, 14 martie, va trebui respinsă ca tardivă.

(Răspuns 184: !c).

!185. Se vor exclude:

a) probele constând în procesele-verbale de transcriere a convorbirii interceptate și înregistrate dintre persoana reținută și avocatul său în cadrul grefelor de la centrul de reținere, chiar fără a fi declarată nulitatea actului prin care s-a dispus interceptarea;

b) probele constând în înscrisurile conținând informații clasificate la care autoritatea emitentă nu a permis accesul avocatului inculpatului, chiar fără a fi declarată nulitatea actului prin care s-a refuzat accesul;

c) probele constând în mijloacele materiale de probă ridicate în urma percheziției efectuate cu depășirea perioadei pentru care s-a emis mandatul de percheziție, chiar fără a fi declarată nulitatea actului prin care s-a obținut proba.

Operând ca o sancțiune specifică în materia probelor, beneficiind de o reglementare incompletă și contradictorie, *excluderea* este abordată normativ în prezent mai degrabă din perspectiva consecinței pe care o presupune decât din perspectiva mecanismului procesual prin care se aplică. Aceasta este rațiunea pentru care existența sa ca sancțiune de sine stătătoare este contestată la nivel doctrinar (*M. Udriou*, cu anumite nuanțări, în *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 324-325; *T.-V. Gheorghe*, în *Noul Cod de procedură penală*, op. cit., p. 728-729). În ceea ce mă privește, consider că natura *sui generis* a excluderii se manifestă nu doar prin obiectul specific asupra căruia poartă (probele), ci și prin dualitatea modalității prin care se manifestă, care îi permite fie să opereze ca o sancțiune subsecventă, derivată din sancțiunea nulității [art. 102 alin. (2) și (3) C.proc.pen.], fie ca o sancțiune autonomă. Indiferent de modalitatea în care operează,

premise excluderii este încălcarea substanțială și semnificativă a unei dispoziții care reglementează administrarea probelor în procesul penal (standard asumat în mod explicit de redactorii actualului Cod de procedură penală). Excluderea îmbracă forma unei sancțiuni autonome atunci când caracterul substanțial și semnificativ al încălcării este *a priori* stabilit de legiuitor, în cazul unor dispoziții considerate ca fiind esențiale pentru asigurarea caracterului echitabil al procesului. În aceste situații excluderea intervine ca un efect automat al încălcării unor dispoziții expres prevăzute, fără a mai fi necesară îndeplinirea vreunei condiții suplimentare, referitoare la natura vătămării, la imposibilitatea înlăturării vătămării în alt mod decât prin excludere etc. Consider că excluderea operează automat, printre altele, și în cazul probelor obținute cu încălcarea dreptului persoanei reținute sau arestate la confidențialitatea discuțiilor cu avocatul, indiferent de calitatea deținută în proces, potrivit art. 89 alin. (2) C.proc.pen. (în același sens, *M. Udriou*, op. cit., p. 324). Confidențialitatea protejează comunicările fără a avea relevanță natura modalității în care a intervenit contactul între cele două persoane: *direct*, în cadrul grefelor pe care legea le garantează celui privat de libertate la locul unde execută măsura, sau *prin telefon*. În celelalte cazuri, conduita neconformă în activitatea de administrare a probelor (în care sunt incluse și alte operațiuni specifice probațiunii – identificare, încuviințare sau consemnare) nu este suficientă prin ea însăși să determine excluderea. Astfel, excluderea operează în principal ca o sancțiune derivată, atunci când caracterul substanțial și semnificativ al încălcării trebuie dovedit de subiectul care invocă forma viciată a probei, printr-un mecanism suplimentar specific nulității. În acest caz, viciul formal sau extern care a atras incidența nulității determină și un viciu intrinsec, care afectează eficacitatea probei. În absența declarării nulității actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată excluderea nu operează, astfel că probele, deși nelegale, nu vor fi sancționate. Uneori legea reglementează în mod complementar anumite cazuri în care probele devin parțial ineficace, neputând fi luate în seamă într-o măsură determinantă, fără însă a le exclude. Astfel, potrivit art. 352 alin. (12) C.proc.pen., în cazul probelor care conțin informații clasificate esențiale pentru soluționarea cauzei, dacă autoritatea emitentă nu permite apărătorului inculpatului accesul la informațiile clasificate, acestea nu pot servi la pronunțarea unei soluții de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de

amânare a aplicării pedepsei în cauză. Cum am precizat, nefiind obținute în mod nelegal, aceste probe nu vor fi excluse.

(Răspuns 185: a).

186. Excluderea:

- a) poate fi aplicată de judecătorul de cameră preliminară doar în procedura de cameră preliminară;
- b) poate fi aplicată și de către procuror;
- c) nu înlătură administrarea aceleiași probe ulterior în condiții de legalitate.

Contextul procesual principal în care poate fi aplicată sancțiunea excluderii este procedura de cameră preliminară, prin raportare la obiectul acestei proceduri, prevăzut de art. 342 C.proc.pen. Însă, obiectul verificării realizate în procedura de cameră preliminară privește, sub acest aspect, exclusiv probele și actele efectuate în cursul urmăririi penale. Reglementarea excluderii, în pofida modalității deficitare, ca un incident general în materia probelor sugerează însă posibilitatea aplicării acestei sancțiuni ori de câte ori este incidentă premisa pentru care a fost normată. În primul rând, cum funcția proprie judecătorului de cameră preliminară poate fi exercitată în două modalități distincte, în funcție de actul care îi provoacă investirea (rechizitoriu sau plângere împotriva soluției de netrimitere în judecată) și consecința exercitării acestei funcții poate fi aplicată de același organ, dar în contexte diferite. Astfel, potrivit art. 341 alin. (2) și (7) C.proc.pen., în procedura de rezolvare a plângerii împotriva soluției de netrimitere în judecată, dispuse în cauzele în care fusese pusă anterior în mișcare acțiunea penală, judecătorul de cameră preliminară procedează, în baza cererilor formulate de unul din participanții la procedură, dar oricum și din oficiu, la verificarea legalității probelor și a efectuării urmăririi penale, aplicând când este cazul sancțiunea excluderii pentru probele nelegal administrate. Mai mult, cum premisa excluderii este încălcarea legii în activitatea de administrare a probelor (în care includem și alte operațiuni specifice probațiunii), consider că și alte organe judiciare pot exclude probe, în măsura în care exercită un control cu privire la legalitatea desfășurării

acestei activități. În acest sens, procurorul, în timp ce exercită conducerea și supravegherea activității de administrare a probelor, poate exclude probele nelegal administrate, întrucât în exercitarea acestei activități, potrivit art. 300 alin. (1) C.proc.pen., veghează ca actele de urmărire penală (inclusiv cele prin care s-au administrat probe) să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor legale. De asemenea, consider că procurorul poate exclude probe și atunci când procedează la verificarea lucrărilor de urmărire penală potrivit art. 322-323 C.proc.pen. (în același sens, a se vedea și *M. Udrișu*, în *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 327). Fundamentându-se, ca și nulitatea, pe o încălcare a legii (prin violare sau omisiune) dincolo de efectul său sancționator excluderea presupune în mod implicit și un efect reparator, constând în readministrarea probei în condiții de legalitate. Acest efect este consecința obligației care incumbă organelor judiciare și care derivă din reglementarea principiului fundamental al aflării adevărului de a asigura, *pe bază de probe*, aflarea adevărului în cauză și lămurirea împrejurărilor de fapt sub toate aspectele. Uneori însă, ca și în cazul nulității, readministrarea probei este o operațiune imposibilă, material sau juridic.

(Răspuns 186: b, c).

187. Din punct de vedere al efectelor sale, excluderea determină:

- a) desființarea mijlocului de probă obținut cu încălcarea dispozițiilor legale;
- b) imposibilitatea utilizării probei nelegale în proces;
- c) anularea procedurii probatorii efectuată cu încălcarea legii.

În contextul actualei reglementări, efectele excluderii (percepute drept consecințele negative ale aplicării sale la nivel judiciar) nu sunt reglementate în mod autonom, așa cum se întâmplă în cazul nulității (art. 280 C.proc.pen.). Absența unei astfel de reglementări pare a fi justificată de caracterul evident al etimologiei termenului care o desemnează. Dispoziții referitoare la consecințele aplicării acestei sancțiuni întâlnim în materia procedurilor în cadrul cărora își exercită funcția judecătorul de cameră

preliminară și privesc momentul ulterior învestirii instanței. Astfel, potrivit art. 341 alin. (11) și art. 346 alin. (5) C.proc.pen., probele excluse nu pot fi avute în vedere la judecata în fond a cauzei. Prin urmare, extrapolând aceste dispoziții, din perspectiva efectelor pe care le implică, *excluderea* constă în imposibilitatea folosirii probelor viciate în procesul penal. Spre deosebire de nulitate, probele excluse continuă să existe atât juridic, cât și material, nemaiputând fi însă luate în considerare de organele judiciare în dispunerea unor măsuri sau soluții. Probele excluse sunt înlăturate din materialul ce urmează a fi apreciat de un organ judiciar în condițiile generale ale art. 103 C.proc.pen. Deși existente (în sensul că probele au fost obținute în proces) aceste probe devin ineficace, fiind lipsite de aptitudinea lor esențială, de a permite valorificarea judiciară a informațiilor conținute. Consecința negativă a nulității operează la nivel extern (formal), în timp ce efectul excluderii se produce la nivel intern, afectând funcționalitatea probatorie a unor informații cunoscute. Prin urmare, *excluderea* nu trebuie confundată cu nulitatea (al cărei principal efect constă în desființarea actului) și se referă exclusiv la probe, nu și la mijloacele de probă și procedeele probatorii. Consider că prin modalitatea prin care a fost calificată expres (pentru sancțiunea similară, dar implicit reglementată în vechea legislație propuneam termenul de *ineficacitate* sau *neluare în seamă*), sancțiunea excluderii (din lat. *excludo*, -ere, -si, -sum, a nu primi, a îndepărta, a scoate, a **exclude**) sugerează nu doar efectul procesual amintit, care privește eficacitatea probelor, ci și un efect administrativ, care s-ar extinde și la mijlocul de probă care conține proba viciată și care va fi îndepărtat material din dosar, urmat de renumerotarea dosarului (pentru detalii, a se vedea A. Zarafiu, *Procedură penală*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 299-300).

(Răspuns 187: b).

188. În cazul îndreptării erorilor materiale sau a înlăturării unor omisiuni vădite:

a) despre înlăturarea unei omisiuni vădite se face mențiune la sfârșitul actului corectat, nemaifiind necesară întocmirea unui proces-verbal separat în cursul urmăririi penale;

b) încheierea prin care se dispune îndreptarea unei erori materiale evidente din hotărârea de rezolvare a cauzei pe fond are caracter definitiv;

c) procedura se aplică și atunci când organul judiciar, ca urmare a unei omisiuni vădite, nu s-a pronunțat cu privire la ridicarea măsurilor asigurătorii.

Potrivit art. 277-279 C.proc.pen., modificarea, îndreptarea erorilor materiale sau înlăturarea omisiunilor vădite sunt proceduri care privesc forma materială în care se exprimă actele de procedură, sensul termenului de *act procedural* utilizat în acest caz la nivel legislativ fiind cel de act care consemnează sau atestă efectuarea actelor (procesuale sau procedurale) ca operațiuni juridice. Aceste proceduri sunt destinate să remedieze neconcordanțele dintre conținutul actului (abstract) și forma în care s-a exprimat (materială), neconcordanță care nu afectează valabilitatea actului. Astfel, erorile materiale evidente din cuprinsul unui act procedural, ca și omisiunile vădite, se îndreaptă, respectiv se înlătură chiar de organul care a întocmit actul, la cererea celui interesat sau din oficiu. Efectuarea îndreptării erorii sau a înlăturării omisiunii va fi atestată atât în procesul-verbal, pentru organele de urmărire penală, ori în încheierea, pentru organele jurisdicționale, întocmită în acest sens, cât și în cuprinsul actului corectat, la sfârșit, potrivit art. 278 alin. (3) C.proc.pen. Prin natura sa, încheierea de îndreptare a unei erori materiale evidente, strecurate în cuprinsul hotărârii de rezolvare a cauzei pe fond este ulterioară pronunțării sentinței (spre deosebire de toate celelalte încheieri pronunțate în cursul judecății, care sunt anterioare). Deși în prezent această posibilitate nu mai este prevăzută expres, aplicarea regulii *apelului implicit*, prevăzută de art. 408 alin. (3) C.proc.pen. – *apelul declarat împotriva sentinței se socotește făcut și împotriva încheierilor* – se aplică tuturor încheierilor, indiferent dacă sunt anterioare ori ulterioare pronunțării sentinței. Prin urmare, încheierile de îndreptare a unei erori materiale sunt supuse acelorași căi de atac ca hotărârea la care se referă, având caracter accesoriu. Doar dacă hotărârea îndreptată are caracter definitiv, atunci nici încheierea de îndreptare nu este supusă apelului ori contestației. Ca și eroarea materială, omisiunea ce poate fi înlăturată prin această procedură trebuie să fie evidentă și să nu afecteze natura și înțelesul

actului. Potrivit art. 279 C.proc.pen., această procedură se aplică și atunci când organul judiciar, ca urmare a unei omisiuni vădite, nu s-a pronunțat asupra sumelor pretinse de martori, experți, interpreți sau avocați, precum și cu privire la *restituirea lucrurilor* sau la *ridicarea măsurilor asigurătorii*.

(Răspuns 188: c).

189. Inculpatul va fi obligat să suporte cheltuielile judiciare avansate de stat:

a) în parte, atunci când se dispune încetarea procesului penal ca urmare a împăcării;

b) în cazul în care soluția clasării în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. a fost dispusă ca urmare cererii inculpatului de continuare a procesului penal;

c) în cazul achitării, indiferent care este soluția dată acțiunii civile exercitate în procesul penal.

Așa cum am precizat anterior, regulile după care art. 274-276 C.proc.pen. stabilesc modalitatea în care se impută (cu caracter definitiv) cheltuielile judiciare avansate (plătite cu titlu provizoriu) la momentul efectuării actului de procedură pot fi sintetizate conform principiului că acestea sunt suportate de partea căreia i se reține o culpă infracțională sau o culpă procesuală. În cazul cheltuielilor judiciare, culpa infracțională nu presupune în mod necesar și tragerea la răspundere penală, astfel că, deși este influențată de modul de rezolvare a acțiunii penale culpa în producerea cheltuielilor nu echivalează cu stabilirea vinovăției penale. Potrivit art. 275 alin. (1) pct. 2 lit. d) C.proc.pen., în caz de încetare a procesului penal ca urmare a împăcării, cheltuielile judiciare vor fi suportate atât de inculpat, al cărui comportament infracțional a generat declanșarea activității judiciare de strângere a probelor în vederea angajării răspunderii penale, cât și de persoana vătămată, a cărei culpă procesuală constă în împiedicarea realizării obiectului acțiunii penale exercitate de stat, lipsind astfel de finalitate efortul judiciar și financiar al subiectului activ al acțiunii. Modalitatea în care vor fi imputate cheltuielile judiciare avansate de stat în caz de continuare a procesului

penal la cererea inculpatului (deși exista o cauză care împiedica punerea în mișcare sau continuarea exercitării acțiunii penale) a fost reconfigurată ca urmare a intrării în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016. Astfel, potrivit noului conținut al art. 275 alin. (1) pct. 3 lit. a) și b) C.proc.pen., cheltuielile judiciare avansate de stat în cazul continuării procesului vor fi suportate tot de inculpat, și nu de persoana vătămată, dacă, în urma desfășurării activității suplimentare, se dispune clasarea în temeiul dispozițiilor art. 16 lit. d) C.proc.pen. – existența unei cauze justificative sau de neimputabilitate. Chiar dacă s-a dispus achitarea, inculpatul va fi obligat să suporte cheltuielile judiciare avansate de stat atunci când a fost obligat la repararea prejudiciului, potrivit art. 275 alin. (1) pct. 1 lit. c) C.proc.pen. Cum obligarea la repararea prejudiciului nu poate fi decât consecința admiterii acțiunii civile exercitate în cauză, singurele posibilități în care achitarea nu exclude soluția de admitere a acțiunii civile există în cazul în care soluția pe latură penală s-a dispus în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a – fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege ori art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. – pentru unele din cauzele justificative ori de neimputabilitate.

(Răspuns 189: a, b).

190. În ceea ce privește cheltuielile judiciare făcute de părți:

- a) instanța nu poate dispune conform convenției prin care părțile au stabilit modalitatea în care acestea să fie suportate între ele;
- b) inculpatul poate fi obligat la plata în tot a acestora chiar dacă acțiunea civilă a fost admisă doar în parte;
- c) în caz de achitare, partea civilă poate fi obligată să plătească părții responsabile civilmente cheltuielile făcute de aceasta.

Fără a fi o formă de prejudiciu cauzat prin săvârșirea infracțiunii, cheltuielile judiciare făcute de părți pe parcursul procesului penal trebuie imputate la finalizarea activității judiciare indiferent de modalitatea în care aceasta intervine. În acest sens, atât în cazul în care procesul se întrerupe în cursul urmăririi penale (printr-o soluție de clasare sau renunțare la urmărirea penală), cât și în cazul pronunțării unei hotărâri definitive de rezolvare a cauzei, potrivit art. 315 alin. (2) lit. f), art. 318 alin. (8)

și art. 404 alin. (4) lit. e) C.proc.pen., organul judiciar este obligat să dispună și cu privire la cheltuielile judiciare (în ansamblul lor, indiferent de cine le-a avansat). În cazul în care acțiunea civilă s-a stins ca urmare a convenției părților (tranzacție, mediere) ori ca urmare a manifestării unilaterale de voință (renunțare la pretențiile civile, recunoaștere a pretențiilor civile) instanța aplică regulile prevăzute la art. 276 alin. (3) C.proc.pen., neputând ignora înțelegerea părților sub acest aspect și dispunând conform celor convenite, inclusiv cu privire la cheltuielile judiciare plătite de părți. Chiar dacă acțiunea civilă este admisă numai în parte, instanța îl poate obliga pe inculpat la plata în totalitate a cheltuielilor judiciare, întrucât cele două tipuri de obligații nu se suprapun, potrivit art. 276 alin. (2) C.proc.pen. În cazul în care cheltuielile făcute de partea responsabilă civilmente au fost provocate de partea civilă, dacă instanța dispune achitarea inculpatului aceasta va obliga partea civilă și la plata către persoana responsabilă civilmente a acestor cheltuieli ca urmare a identității de poziții procesuale între cei doi subiecți pasivi ai acțiunii civile. Culpă procesuală a părții civile constă în crearea unui cadru procesual necorespunzător, alegând să exercite acțiunea împotriva unei persoane nevinovate.

(Răspuns 190: b, c).

191. În cazul contestării actului prin care se aplică amenda judiciară:

a) dacă aceasta a fost aplicată de organul de urmărire penală, soluția dată cererii de anulare sau de reducere se dispune printr-o ordonanță;

b) dacă aceasta a fost aplicată de către instanța de judecată prin încheiere, cererea de anulare sau de reducere se soluționează în camera de consiliu;

c) dacă aceasta a fost aplicată de un judecător de cameră preliminară, cererea de anulare sau de reducere se soluționează de un alt judecător din cadrul aceleiași instanțe.

Din modul în care legiuitorul a reglementat instrumentele juridice care pot declanșa un control cu privire la actul prin care s-a aplicat o amendă judiciară reiese că actul procesual poate fi contestat sub două aspecte. Astfel, potrivit art. 284 alin. (2) C.proc.pen., persoana amendată (singura căreia i se recunoaște legitimare procesuală în acest sens) poate cere anularea sau reducerea amenzii. În ciuda reglementării unitare din cuprinsul art. 284 alin. (3) C.proc.pen., care sugerează același motiv pentru admiterea ambelor demersuri, în considerarea finalității lor intrinseci anularea se fundamentează pe nelegalitatea actului procesual, în timp ce reducerea privește netemeinicia aprecierii intensității abaterii și a cuantumului amenzii aplicate. Indiferent de scopul urmărit prin contestarea amenzii aplicate, cum cererea de anulare sau de reducere formulată cu privire la o amendă aplicată de organul de urmărire penală se adresează judecătorului de drepturi și libertăți, și nu procurorului ierarhic superior, aceasta va fi soluționată în toate cazurile printr-o încheiere. Potrivit modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 18/2016 [și care privesc dispozițiile art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.] doar amenzile judiciare aplicate prin sentință sunt supuse apelului (care poate privi fie aspecte de nelegalitate, fie de netemeinicie). În cazul amenzilor aplicate prin încheiere (în cursul judecății) singurele dispoziții cu caracter special sunt cele prevăzute de art. 284 alin. (5) C.proc.pen., care stabilesc că anularea sau reducerea acestora se dispune, la cerere, de către un alt complet. În absența unei dispoziții cu caracter special referitoare la activitatea desfășurată de completul care soluționează cererea de anulare sau de reducere, având loc tot în timpul judecății și realizându-se de către instanța de judecată tot pe cale contencioasă, aceasta se va desfășura în ședință publică potrivit dispozițiilor generale din materia judecății care instituie această regulă – art. 352 alin. (1) C.proc.pen. Contestarea încheierilor prin care se aplică amenzi judiciare nu declanșează un control ierarhic, astfel că și pentru actele procesuale ale judecătorului de drepturi și libertăți sau ale judecătorului de cameră preliminară calea de atac (cererea de anulare sau de reducere a amenzii) se soluționează de un alt judecător din cadrul aceleiași instanțe.

(Răspuns 191: c).

192. În ceea ce privește înscrisurile judiciare, au caracter derivat:

- a) copia oficială;
- b) exemplarul;
- c) extrasul.

Legea procesual penal utilizează în mod repetat, așa cum am precizat, termenul de *act procedural* nu pentru a desemna categoria juridică reglementată în mod indirect prin dispozițiile art. 200 alin. (1) C.proc.pen. – de activitate prin care se concretizează în fapt (se aduce la îndeplinire) dispoziția cuprinsă în actul procesual, cu caracter primar, ci pentru a desemna înscrisul probator în care se consemnează actul procesual sau care atestă efectuarea actului procedural cu caracter factic. Pentru această categorie, în încercarea de a sublinia diferența de natură, doctrina a utilizat termenul de *act procedural documentar* sau *act procedural scris* (N. Volonciu, op. cit., vol. I, p. 453). Astfel, atât actul procesual, cât și actul procedural, ca și categorie de acte juridice în sens *negotium iuris*, au nevoie de un suport material, cu rol probator, care consemnează sau redă manifestarea de voință ori operațiunea de aducere la îndeplinire, respectiv de un act în sens *instrumentum probationis* – înscrisul judiciar. Aceasta este forma materială în care se exprimă actele procesuale și procedurale și care compune dosarele penale. Dacă actul procesual sau procedural este *actul conținut*, înscrisul judiciar este *actul formă*. Procedura penală română este permisivă în ceea ce privește forma înscrisurilor judiciare, permițând autorului actului să îl materializeze în modalitatea pe care o preferă (fiind acceptată uneori și forma orală pentru acte importante de dispoziție), însă libertatea formei nu trebuie confundată cu libertatea conținutului. Înscrisurile judiciare pot fi calificate, după forma lor, în *acte originale* și *acte derivate*. Actul original provine întotdeauna de autorul lor primar și este *exemplarul*. Actele originale pot fi unice (întocmite într-un singur exemplar, cum este rechizitoriul etc.) sau multiple (cum este minuta, mandatul de executare a pedepsei închisorii etc.). Pluralitatea de exemplare cerute de lege în cazul unor acte specifice nu afectează caracterul acestora, în sensul că toate sunt acte originale. Actele derivate sunt *copia*, *extrasul* și *certificatul*. Indiferent de subiectul de la care emană sau de puterea sa probantă, care poate

avea uneori chiar valoarea unui înscris autentic (copia legalizată sau oficială), copia rămâne un act derivat, fiind o reproducere integrală a actului original. Tot act derivat este și extrasul, care, fiind o reproducere parțială a înscrisului original, atestă dispoziția pe care acesta o conține.

(Răspuns 192: a, c).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1. Deciziile Curții Constituționale de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate cu privire la dispoziții din Codul penal și Codul de procedură penală

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 11 din 15 ian. 2015 (MO 102/2015)	<p>Art. 112¹ alin. (2) lit. a) C.pen. – Confiscarea extinsă</p> <p>(2) Confiscarea extinsă se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:</p> <p>a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit.</p>	Sunt constituționale în măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.
nr. 76 din 26 feb. 2015 (MO 174/2015)	<p>Art. 374 alin. (7) C.proc.pen. – Aducerea la cunoștință a învinuirii, lămuriri și cereri</p> <p>(7) Probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți nu se readministrează în cursul cercetării judecătorești. Acestea sunt puse în dezbateră contradictorie a părților și sunt avute în vedere de instanță la deliberare.</p>	Soluția legislativă de excludere a procurorului de la dezbateră contradictorie a probelor, cuprinsă în art. 374 alin. (7) teza a II-a C.proc.pen., este neconstituțională.

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 166 din 17 mar. 2015 (MO 264/2015)	<p>Art. 549¹ alin. (2), (3) și (5) C.proc.pen. – Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării</p> <p>(2) Judecătorul de cameră preliminară comunică persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate o copie a ordonanței, punându-le în vedere că în termen de 10 zile de la primirea comunicării pot depune note scrise.</p> <p>(3) După expirarea termenului prevăzut de alin. (2), judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra cererii prin încheiere motivată, în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor prevăzute la alin. (2), putând dispune una dintre următoarele soluții:</p> <p>a) respinge propunerea și dispune, după caz, restituirea bunului ori ridicarea măsurii asigurătorii luate în vederea confiscării;</p> <p>b) admite propunerea și dispune confiscarea bunurilor ori, după caz, desființarea înscrisului.</p> <p>(5) Contestația se soluționează de către instanța ierarhic superioară celei sesizate ori, când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație și Justiție, de către completul competent potrivit legii, care se pronunță prin încheiere motivată, fără participarea procurorului și a persoanelor prevăzute la alin. (2), putând dispune una dintre următoarele soluții:</p>	<p>1. Dispozițiile art. 549¹ alin. (2) C.proc.pen. sunt neconstituționale.</p> <p>2. Soluția legislativă cuprinsă în art. 549¹ alin. (3) C.proc.pen., potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță „în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor prevăzute la alin. (2)”, este neconstituțională.</p> <p>3. Soluția legislativă cuprinsă în art. 549¹ alin. (5) C.proc.pen., potrivit căreia instanța ierarhic superioară ori completul competent se pronunță „fără participarea procurorului și a persoanelor prevăzute la alin. (2)”, este neconstituțională.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>a) respinge contestația ca tardivă, inadmisibilă sau nefondată;</p> <p>b) admite contestația, desființează încheierea și rejudecă propunerea potrivit alin. (3).</p>	
<p>nr. 235 din 7 apr. 2015 (MO 364/2015)</p>	<p>Art. 484 alin. (2) C.proc.pen. – Procedura în fața instanței</p> <p>(2) Instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției prin sentință, în urma unei proceduri necontradictorii, în ședință publică, după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și a părții civile, dacă este prezentă.</p> <p>Art. 488 C.proc.pen. – Calea de atac</p> <p>(1) Împotriva sentinței pronunțate potrivit art. 485, procurorul și inculpatul pot declara apel, în termen de 10 zile de la comunicare.</p> <p>(2) Împotriva sentinței prin care acordul de recunoaștere a fost admis, se poate declara apel numai cu privire la felul și cuantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia.</p> <p>(3) La soluționarea apelului se citează inculpatul.</p> <p>(4) Instanța de apel pronunță una dintre următoarele soluții:</p> <p>a) respinge apelul, menținând hotărârea atacată, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat;</p>	<p>Dispozițiile art. 488 C.proc.pen., precum și soluția legislativă cuprinsă în art. 484 alin. (2) C.proc.pen., care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, sunt neconstituționale.</p> <p>„Curtea a constatat că reglementarea cuprinsă în art. 488 alin. (1)-(4) din Codul de procedură penală încalcă dispozițiile art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (1) și (2), art. 24 alin. (1), precum și art. 129 din Constituție, întrucât:</p> <p>- exclude partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la dreptul de a formula apel împotriva unei sentințe prin care instanța se pronunță cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției și de a fi citate la soluționarea apelului;</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>b) admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis numai cu privire la felul și cuantumul pedepsei sau la forma de executare a acesteia și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit art. 485 alin. (1) lit. a), care se aplică în mod corespunzător;</p> <p>c) admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins, admite acordul de recunoaștere a vinovăției, dispozițiile art. 485 alin. (1) lit. a) și art. 486 aplicându-se în mod corespunzător.</p>	<p>- limitează motivele pentru care participanții la procesul penal pot formula apel împotriva unei asemenea sentințe;</p> <p>- limitează soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel.</p> <p>De asemenea, Curtea a constatat neconstituționalitatea soluției legislative prevăzute de art. 484 alin. (2) din Codul de procedură penală care exclude partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, înainte de pronunțarea soluției cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției”.</p>
<p>nr. 336 din 30 apr. 2015 (MO 342/2015)</p>	<p>Art. 235 alin. (1) C.proc.pen. – Procedura prelungirii arestării preventive în cursul urmăririi penale</p> <p>(1) Propunerea de prelungire a arestării preventive împreună cu dosarul cauzei se depun la judecătorul de drepturi și libertăți cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive.</p> <p>Art. 268 alin. (1) C.proc.pen. – Consecințele nerespectării termenului</p> <p>(1) Când pentru exercitarea unui drept procesual legea prevede un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage</p>	<p>Dispozițiile art. 235 alin. (1) C.proc.pen. sunt constituționale în măsura în care nerespectarea termenului „cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive” atrage incidența art. 268 alin. (1) C.proc.pen.</p> <p>Nerespectarea termenului de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive la judecătorul de drepturi și libertăți „cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive” este de natură să</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	decăderea din exercițiul dreptului și nulitatea actului făcut peste termen.	cauzeze o vătămare procesuală, concretizată în încălcarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat, consacrat de art. 24 din Constituție și de art. 6 parag. 3 lit. b) din Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale, pe de o parte, și încalcă dispozițiile constituționale ale art. 124 privind înfăptuirea justiției, pe de altă parte. Prin urmare, nedepunerea propunerii de prelungire a arestării preventive cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive atrage incidența normelor procesual penale ale art. 268 alin. (1) C.proc.pen., sancțiunea fiind decăderea procurorului din exercițiul dreptului de a depune propunerea de prelungire a duratei arestului preventiv și nulitatea actului făcut peste termen.
nr. 361 din 7 mai 2015 (MO 419/2015)	<p>Art. 222 (1) C.proc.pen. – Durata arestului la domiciliu</p> <p>(1) În cursul urmăririi penale, arestul la domiciliu poate fi luat pe o durată de cel mult 30 de zile.</p> <p>(2) Arestul la domiciliu poate fi prelungit, în cursul</p>	Dispozițiile art. 222 C.proc.pen. sunt neconstituționale, Curtea a constatat că, prin omisiunea legiuitorului de a reglementa în cuprinsul acestui articol termenul și durata maximă a măsurii preventive a

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>urmăririi penale, numai în caz de necesitate, dacă se mențin temeiurile care au determinat luarea măsurii sau au apărut temeiuri noi, fiecare prelungire neputând să depășească 30 de zile.</p> <p>(3) În cazul prevăzut la alin. (2), prelungirea arestului la domiciliu poate fi dispusă de către judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.</p> <p>(4) Judecătorul de drepturi și libertăți este sesizat în vederea prelungirii măsurii de către procuror, prin propunere motivată, însoțită de dosarul cauzei, cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia.</p> <p>(5) Judecătorul de drepturi și libertăți, sesizat potrivit alin. (4), fixează termen de soluționare a propunerii procurorului, în camera de consiliu, mai înainte de expirarea duratei arestului la domiciliu și dispune citarea inculpatului.</p> <p>(6) Participarea procurorului este obligatorie.</p> <p>(7) Judecătorul de drepturi și libertăți admite sau respinge propunerea procurorului prin încheiere motivată.</p>	<p>arestului la domiciliu luate în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății în primă instanță, sunt încălcate dispozițiile constituționale cuprinse în art. 23 – Libertatea individuală, art. 25 – Libera circulație, art. 26 – Viața intimă, familială și privată, art. 39 – Libertatea întrunirilor, art. 41 – Munca și protecția socială a muncii și, respectiv în art. 53 – Restrângerea exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>(8) Dosarul cauzei se restituie organului de urmărire penală, în termen de 24 de ore de la expirarea termenului de formulare a contestației.</p> <p>(9) Durata maximă a măsurii arestului la domiciliu, în cursul urmăririi penale, este de 180 de zile.</p> <p>(10) Durata privării de libertate dispusă prin măsura arestului la domiciliu nu se ia în considerare pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale.</p>	
nr. 423 din 9 iunie 2015 (MO 538/2015)	<p>Art. 488⁴ alin. (5) C.proc.pen. – Procedura de soluționare a contestației</p> <p>(5) Contestația se soluționează prin încheiere, în camera de consiliu, fără participarea părților și a procurorului.</p>	Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 488 ⁴ alin. (5) din Codul de procedură penală și a constatat că soluția legislativă privind procesul penal contestația privind durata procesului penal se soluționează „fără participarea părților și a procurorului” este neconstituțională.
nr. 496 din 23 iunie 2015 (MO 708/2015)	<p>Art. 335 alin. (4) C.proc.pen. – Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale</p> <p>(4) Redeschiderea urmăririi penale este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, în termen de cel mult 3 zile, sub sancțiunea nulității. Judecătorul de</p>	Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale cu privire la soluția legislativă conform căreia judecătorul de

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>cameră preliminară hotărăște prin încheiere motivată, în camera de consiliu, fără participarea procurorului și a suspectului sau, după caz, a inculpatului, asupra legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale. Încheierea judecătorului de cameră preliminară este definitivă.</p>	<p>cameră preliminară hotărăște „fără participarea procurorului și a suspectului sau, după caz, a inculpatului”.</p>
<p>nr. 506 din 30 iunie 2015 (MO 539/2015)</p>	<p>Art. 459 alin. (2) C.proc.pen. – Admiterea în principiu (2) Admisibilitatea în principiu se examinează de către instanță, în camera de consiliu, fără citarea părților.</p>	<p>Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală și a constatat că <i>soluția legislativă privind căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță „fără citarea părților” este neconstituțională.</i></p>
<p>nr. 542 din 14 iulie 2015 (MO 707/2015)</p>	<p>Art. 431 alin. (1) C.proc.pen. – Admiterea în principiu (1) Instanța examinează admisibilitatea în principiu, în camera de consiliu, fără citarea părților.</p>	<p>Curtea admite excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 431 alin. (1) din Codul de procedură penală și constată că soluția legislativă privind căreia admisibilitatea în principiu a D431 contestatei în anulare se examinează de către instanță „fără citarea părților” este neconstituțională.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 552 din 16 iulie 2015 (MO 707/2015)	<p>Art. 3 alin. (3) C.proc.pen. – Separarea funcțiilor judiciare</p> <p>(3) În desfășurarea aceluiași proces penal, exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția celei prevăzute la alin. (1) lit. c), care este compatibilă cu funcția de judecată.</p>	<p>CCR constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 3 alin. (3) teza a doua din Codul de procedură penală conform căreia exercitarea funcției de verificare a legalității neîntinerii în judecată este compatibilă cu exercitarea funcției de judecată este neconstituțională.</p>
nr. 553 din 16 iulie 2015 (MO 707/2015)	<p>Art. 223 alin. (2) C.proc.pen. – Condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive</p> <p>(2) Măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale prevăzută de Codul penal și alte legi speciale, o infracțiune de trafic de stupefiant, trafic de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede ori alte valori, șantaj, viol, lipsire de libertate, evaziune fiscală, ultraj, ultraj judiciar, o infracțiune de corupție, o infracțiune săvârșită prin mijloace de comunicație electronică sau o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, pe</p>	<p>CCR constată că sintagma „trafic de stupefiant” din cuprinsul dispozițiilor art. 223 alin. (2) din Codul de procedură penală este neconstituțională.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 591 din 1 oct 2015 (MO 861/2015)	<p>baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică.</p> <p>Art. 440 alin. (2) C.proc.pen. – Admiterea în principiu (2) Dacă cererea de recurs în casație nu este făcută în termenul prevăzut de lege sau dacă nu s-au respectat dispozițiile art. 434, art. 436 alin. (1), (2) și (6), art. 437 și 438 ori dacă cererea este vădit nefondată, instanța respinge, prin încheiere definitivă, cererea de recurs în casație.</p>	CCR a constatat că sintagma „ <i>dacă cererea este vădit nefondată</i> ” din cuprinsul dispozițiilor art. 440 alin. (2) din Codul de procedură penală este neconstituțională în raport de dispozițiile art. 21 alin. (3) și art. 24 din Constituție.
nr. 603 din 6 oct 2015 (MO 845/2015)	<p>Art. 301 alin. (1) C.pen. – Conflictul de interese (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial, pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori pentru un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din</p>	CCR a constatat că sintagma „raporturi comerciale” din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) C.pen. este neconstituțională. Curtea a reținut că noțiunea de „raport comercial” nu mai este expres definită prin legislația în vigoare, împrejurare ce lipsește de claritate și previzibilitate sintagma cuprinsă în norma penală și care

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.</p> <p>Art. 308 alin. (1) C.pen. – Infrațiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane</p> <p>(1) Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-301 și 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.</p>	<p>este de natură a împiedica determinarea exactă a conținutului constitutiv al infracțiunii de conflict de interese. Această lipsă de claritate și previzibilitate a sintagmei „raporturi comerciale” din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) C.pen. contravine principiului legalității incriminării, prevăzut la art. 1 C.pen. și la art. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, și, în consecință, dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție, precum și libertății individuale, drept fundamental prevăzut de art. 23 din Constituție.</p> <p>De asemenea, CCR a constatat că sintagma „ori în cadrul oricărei persoane juridice” din cuprinsul dispozițiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal cu raportare la art. 301 din Codul penal este neconstituțională.</p>
<p>nr. 631 din 8 oct 2015 (MO 831/2015)</p>	<p>Art. 347 alin. (1) C.proc.pen. – Contestația</p> <p>(1) În termen de 3 zile de la comunicarea încheierii prevăzute la art. 346 alin. (1), procurorul și inculpatul pot face contestație cu privire la modul de soluționare a</p>	<p>Soluția legislativă cuprinsă în art. 347 alin. (1) C.proc.pen., potrivit căreia numai „procurorul și inculpatul” pot face contestație cu privire la modul de</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	cererilor și a excepțiilor, precum și împotriva soluțiilor prevăzute la art. 346 alin. (3)-(5).	soluționare a cererilor și a excepțiilor, precum și împotriva soluțiilor prevăzute la art. 346 alin. (3)-(5) este neconstituțională.
nr. 733 din 29 oct 2015 (MO 59/2016)	<p>Art. 341 C.proc.pen. – Soluționarea plângerii de către judecătorul de cameră preliminară: (...)</p> <p>(6) În cauzele în care nu s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul de cameră preliminară poate dispune una dintre următoarele soluții: (...) c) admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea.</p> <p>(7) În cauzele în care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul de cameră preliminară: (...)</p> <p>2. verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale, exclude probele nelegal administrate ori, după caz, sancționează potrivit art. 280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii și: (...) d) admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea.</p>	<p>Dispozițiile art. 341 alin. (6) lit. c) și, prin extindere, ale art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. d) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale prin împiedicarea accesului la justiție în cazul soluțiilor de renunțare la urmărirea penală.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 740 din 3 noi 2015 (MO 927/2015)	<p>Art. 222 alin. (10) C.proc.pen. – Durata arestului la domiciliu</p> <p>(10) Durata privării de libertate dispusă prin măsura arestului la domiciliu nu se ia în considerare pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale.</p>	Dispozițiile art. 222 alin. (10) C.proc.pen. sunt neconstituționale.
2016		
nr. 23 din 20 ian 2016 (MO 240/2016)	<p>Art. 318 C.proc.pen. – Renunțarea la urmărirea penală</p> <p>(1) În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la urmărirea penală când, în raport cu conținutul faptei, cu modul și mijloacele de săvârșire, cu scopul urmărit și cu împrejurările concrete de săvârșire, cu urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii, constată că nu există un interes public în urmărirea acesteia.</p> <p>(2) Când autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sunt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.</p>	Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 318 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale. Curtea a reținut că dispozițiile criticate contravin principiului legalității, prevăzut de art. 1 alin. (5) din Constituție, precum și prevederilor art. 124 alin. (1) coroborate cu art. 126 alin. (1), potrivit cărora justiția se înfăptuiește în numele legii și se realizează prin instanțele judecătorești stabilite de lege.

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>(3) Procurorul poate dispune, după consultarea suspectului sau a inculpatului, ca acesta să îndeplinească una sau mai multe dintre următoarele obligații:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) să înlăture consecințele faptei penale sau să repare paguba produsă ori să convingă cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia; b) să ceară public scuze persoanei vătămate; c) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în afara de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă; d) să frecventeze un program de consiliere. <p>(4) În cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească obligațiile prevăzute la alin. (3), stabilește prin ordonanță termenul până la care acestea urmează a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței.</p> <p>(5) Ordonanța de renunțare la urmărire cuprinde, după caz, mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum și dispoziții privind măsurile dispuse conform alin. (3) din prezentul articol și art. 315 alin. (2)-(4) termenul până la care trebuie îndeplinite obligațiile prevăzute la alin. (3)</p>	

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>din prezentul articol și sancțiunea nedepunerii dovezilor la procuror, precum și cheltuielile judiciare.</p> <p>(6) În cazul neîndeplinirii cu rea-credință a obligațiilor în termenul prevăzut la alin. (4), procurorul revocă ordonanța. Sarcina de a face dovada îndeplinirii obligațiilor sau prezentarea motivelor de neîndeplinire a acestora revine suspectului ori inculpatului. O nouă renunțare la urmărirea penală în aceeași cauză nu mai este posibilă.</p> <p>(7) Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală se comunică în copie persoanei care a făcut sesizarea, suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate.</p>	
<p>nr. 24 din 20 ian 2016 (MO 276/2016)</p>	<p>Art. 250 alin. (6) C.proc.pen. – Contestarea măsurilor asigurătorii</p> <p>(6) Împotriva modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii luate de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, procurorul, suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație la acest judecător ori la această instanță, în termen de 3 zile de la data punerii în executare a măsurii.</p>	<p>Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate ridicată direct de Avocatul Poporului și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 250 alin. (6) din Codul de procedură penală care nu permite și contestarea luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, este neconstituțională. Curtea a reținut că dispozițiile criticate contravin prevederilor</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 51 din 16 feb 2016 (MO 117/2016)	<p>Art. 142 alin. (1) C.proc.pen. – Punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică</p> <p>(1) Procurorul pune în executare supravegherea tehnică ori poate dispune ca aceasta să fie efectuată de organul de cercetare penală sau de lucrători specializați din cadrul poliției ori de alte organe specializate ale statului.</p>	<p>constituționale ale art. 21 coroborate cu cele ale art. 129, referitoare la accesul liber la justiție și exercitarea căilor de atac, precum și prevederilor art. 44 din Legea fundamentală, care consacră dreptul de proprietate privată.</p>
		<p>Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „ori de alte organe specializate ale statului” din cuprinsul dispozițiilor art. 142 alin. (1) din Codul de procedură penală este neconstituțională. Curtea a constatat că textul criticat contravine prevederilor constituționale cuprinse în art. 1 alin. (3) conform cărora România este stat de drept, în care drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor sunt garantate. De asemenea, sintagma supusă controlului nu respectă condițiile de calitate inerente unei norme legale, sub aspectul clarității, preciziei și previzibilității, întrucât nu permite subiecților de drept să determine care sunt organele specializate ale statului abilitate să realizeze măsurile dispuse prin mandatul de suprave-</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 44 din 16 feb 2016 (MO 305/2016)	<p>Art. 399 alin. (3) lit. d) C.proc.pen. – Dispozițiile cu privire la măsurile preventive</p> <p>(3) De asemenea, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când pronunță: (...) d) o măsură educativă.</p>	<p>ghere tehnică, măsuri cu un grad ridicat de intruziune în viața privată a persoanelor.</p> <p>Curtea Constituțională, cu unanimitate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care se referă numai la măsurile educative neprivative de libertate. Curtea a reținut că dispozițiile de lege criticate contravin principiului statului de drept - consacrat de prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție - în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice și a siguranței cetățenilor, întrucât obligă instanța ca, la momentul soluționării acțiunii penale în fond, să dispună punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv chiar și atunci când pronunță o măsură educativă privativă de libertate.</p>
nr. 126 din 3 mart 2016 (MO 185/2016)	<p>Art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. – Cazurile de revizuire</p> <p>(1) Revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când: (...)</p>	<p>Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. 405 din 15 iunie 2016 (MO 517/2016)	f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală ce a fost declarată neconstituțională după ce hotărârea a devenit definitivă, în situația în care consecințele încalcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.	de procedură penală, care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.
nr. ... din 22 iunie 2016 (nepublicată)	Art. 436 alin. (2) C.proc.pen. – Declararea recursului în casație (2) Inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot formula cerere de recurs în casație numai prin intermediul unui avocat care poate pune concluzii în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție. Art. 439 alin. (4) ¹ teza întâi C.proc.pen. – Declararea recursului în casație (4) ¹ În cazul în care cererea de recurs în casație nu este formulată prin intermediul unui avocat care poate pune concluzii în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție sau este formulată împotriva unei hotărâri prevăzute la	Dispozițiile art. 246 alin. (1) din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos” din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii”. Curtea Constituțională, cu unanimitate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile din Codul de procedură penală cuprinse în art. 436 alin. (2), art. 439 alin. (4) ¹ teza întâi și art. 440 alin. (2), cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării cererii de recurs prin avocat, sunt neconstituționale.

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
nr. ... din 30 iunie 2016 (nepublicată)	<p>art. 434 alin. (2), președintele instanței sau judecătorul delegat de către acesta restituie părții, pe cale administrativă, cererea de recurs în casație.</p> <p>Art. 440 alin. (2) C.proc.pen. – Declararea recursului în casație</p> <p>(2) Dacă cererea de recurs în casație nu este făcută în termenul prevăzut de lege sau dacă nu s-au respectat dispozițiile art. 434, art. 436 alin. (1), (2) și (6), art. 437 și 438, instanța respinge, prin încheiere definitivă, cererea de recurs în casație.</p>	
	<p>Art. 428 alin. (1) – Termenul de introducere a contestației în anulare</p> <p>(1) Contestația în anulare pentru motivele prevăzute la art. 426 poate fi introdusă în 10 zile de la data când persoana împotriva căreia se face executarea a luat cunoștință de hotărârea a cărei anulare se cere.</p> <p>Art. 426 lit. i) – Cazurile de contestații în anulare</p> <p>i) când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă.</p>	<p>Dispozițiile art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale. Curtea a reținut că opțiunea legiuitorului, de a reglementa un termen pentru introducerea contestației în anulare când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă [art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală] nu apare ca fiind rezonabilă din perspectiva relației existente între interesul general și cel individual. Condiționarea introducerii căii de atac extraordinare a contestației în anulare, pentru motivul</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
		<p>reglementat în art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală, de respectarea termenului de 10 zile de la data când persoana împotriva căreia se face executarea a luat cunoștință de hotărârea a cărei anulare se cere, impune în sarcina individului o condiție excesivă pentru exercitarea acestei căi de atac extraordinare. În aceste condiții, având în vedere că, în materie, contestația în anulare întemeiată pe dispozițiile art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală este un remediu procesual prin care partea interesată poate obține restabilirea legalității încălcate prin nesocotirea principiului <i>ne bis in idem</i>, reglementarea unui termen în interiorul căruia persoana împotriva căreia se face executarea poate introduce contestația în anulare aduce atingere dispozițiilor constituționale privind liberul acces la justiție.</p>
nr. 397 din 15 iunie 2016 (MO 529/2016)	<p>Art. 67 din Legea nr. 192/2006: (1) Dispozițiile din prezenta lege se aplică și în cauzele penale, atât în latura penală, cât și în latura civilă, după distincțiile arătate în prezenta secțiune.</p>	<p>Dispozițiile art. 67 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, în interpretarea dată prin Decizia nr. 9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării deciziei)	Soluția CCR
	<p>(2) În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.</p> <p>(3) Părțile și subiecții procesuali nu pot fi constrânși să accepte procedura medierii.</p> <p>Art. 16 alin. (1) lit. g) teza finală din Codul de procedură penală:</p> <p>(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: [...] g) [...] a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii.</p>	<p>Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.</p> <p>În ceea ce privește dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. g) teza finală din Codul de procedură penală, Curtea, cu unanimitate de voturi, a respins excepția de neconstituționalitate, ca neîntemeiată și a constatat că acestea sunt constituționale în raport de criticile formulate.</p>

2. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cu referire la dispozițiile din Codul penal și Codul de procedură penală

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 1 din 19 ian. 2015 (MO 105/2015)	<p>Art. 295 C.pen. – Delapidarea (1) Însușirea, folosirea sau trafizarea de către un funcționar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. (2) Tentativa se pedepsește.</p> <p>Art. 308 C.pen. – Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane (1) Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-301 și 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.</p>	<p>Dispozițiile art. 308 C.pen. reprezintă o variantă atenuată a infracțiunii de delapidare prevăzute de art. 295 C.pen. La calcularea termenului de prescripție a răspunderii penale se ține seama de pedeapsa prevăzută de art. 295 C.pen. raportat la art. 308 alin. (2) C.pen.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
<p>nr. 2 din 2 feb. 2015 (MO 159/2015)</p>	<p>(2) În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.</p> <p>Art. 465 C.proc.pen. – Revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului</p> <p>(1) Hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol, ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamant, pot fi supuse revizuirii, dacă vreuna dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocolelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.</p> <p>(2) Pot cere revizuirea:</p> <p>a) persoana al cărei drept a fost încălcat;</p> <p>b) membrii de familie ai condamnatului, chiar și după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată în favoarea condamnatului;</p> <p>c) procurorul.</p> <p>(3) Cererea de revizuire se introduce la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere.</p>	<p>În urma desființării deciziei date în recurs, în calea de atac a revizuirii reglementată în procedura prevăzută de art. 465 C.proc.pen., în condițiile în care cauza a parcurs trei grade de jurisdicție (primă instanță, apel și recurs), în ultimă instanță soluționându-se recursul în procurorului, calea de atac este recursul în forma și reglementarea prevăzută de lege la data judecării recursului inițial.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	<p>(4) Cererea de revizuire se poate face cel mai târziu în termen de 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii definitive pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.</p> <p>(5) După sesizare, instanța poate dispune, din oficiu, la propunerea procurorului sau la cererea părții, suspendarea executării hotărârii atacate. Dispozițiile art. 460 alin. (1) și (3) se aplică în mod corespunzător.</p> <p>(6) Participarea procurorului este obligatorie.</p> <p>(7) La judecarea cererii de revizuire, părțile se citează. Partea aflată în stare de deținere este adusă la judecată.</p> <p>(8) Atunci când părțile sunt prezente la judecarea cererii de revizuire, instanța ascultă și concluziile acestora.</p> <p>(9) Instanța examinează cererea în baza actelor dosarului și se pronunță prin decizie.</p> <p>(10) Instanța respinge cererea în cazul în care constată că este tardivă, inadmisibilă sau nefondată.</p> <p>(11) Atunci când instanța constată că cererea este fondată:</p> <p>a) desființează, în parte, hotărârea atacată sub aspectul dreptului încălcat și, rejucând cauza, cu aplicarea dispozițiilor secțiunii 1 a cap. V din titlul III al părții speciale, înlătură consecințele încălcării dreptului;</p>	

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	<p>b) desființează hotărârea și, când este necesară administrarea de probe, dispune rejudecarea de către instanța în fața căreia s-a produs încălcarea dreptului, aplicându-se dispozițiile secțiunii I a cap. V din titlul III al părții speciale.</p> <p>(12) Hotărârea pronunțată este supusă căilor de atac prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită.</p>	
<p>nr. 3 din 16 feb. 2015 (MO 380/2015)</p>	<p>Art. 6 C.pen. – Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei</p> <p>(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximumul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maximum.</p> <p>(2) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la detențiune pe viață și până la executarea ei a intervenit o lege care prevede pentru aceeași faptă numai pedeapsa închisorii, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu maximumul închisorii prevăzut pentru aceeași infracțiune.</p> <p>(3) Dacă legea nouă prevede în locul pedepsei închisorii numai amenda, pedeapsa aplicată se înlocuiește cu</p>	<p>în aplicarea dispozițiilor art. 6 C.pen., stabilirea pedepsei în baza legii noi, în cazul pluralității de infracțiuni care, potrivit Codului penal din 1969, presupunea reținerea stării de recidivă postcondamnatorie cu revocarea suspendării condiționate, iar, potrivit Codului penal, condițiile recidivei postcondamnatorii cu privire la primul termen nu mai sunt întrunite, se determină conform art. 44 raportat la art. 39 C.pen., referitoare la pluralitatea intermediară.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	<p>amenda, fără a se putea depăși maximumul special prevăzut în legea nouă. Ținându-se seama de partea executată din pedeapsa închisorii, se poate înlătura în totul sau în parte executarea amenzii.</p> <p>(4) Măsurile educative neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespundent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, dacă este mai favorabilă.</p> <p>(5) Când legea nouă este mai favorabilă în condițiile alin. (1)-(4), pedepsele complementare și măsurile de siguranță neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespundent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta.</p> <p>(6) Dacă legea nouă este mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranță, acestea se execută în conținutul și limitele prevăzute de legea nouă.</p> <p>(7) Când o dispoziție din legea nouă se referă la pedepse definitiv aplicate, se ține seama, în cazul pedepselor executate până la data intrării în vigoare a acesteia, de pedeapsa redusă sau înlocuită potrivit dispozițiilor alin. (1)-(6).</p>	

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 4 din 4 mar. 2015 (MO 244/2015)	<p>Art. 184 alin. (2) C.pen. din 1969 – Vătămarea corporală din culpă</p> <p>(2) Dacă fapta a avut vreuna din urmările prevăzute la art. 182 alin. (1) sau (2), pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă.</p> <p>(4) Fapta prevăzută în alin. (2) dacă este urmarea nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevenire arătate în alineatul precedent se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.</p> <p>Art. 196 alin. (1) C.pen. – Vătămarea corporală din culpă</p> <p>(1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.</p>	<p>Infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna din urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] și alin. (4) C.pen. din 1969 în ipoteza în care fapta a produs o vătămare ce a necesitat între 11 și 90 de zile îngrijiri medicale și nu îndeplinește una dintre condițiile impuse de alin. (1) al art. 196 C.pen. este dezincriminată începând cu data de 1 februarie 2014.</p>
nr. 5 din 4 mar. 2015 (MO 248/2015)	<p>Art. 432 alin. (4) C.proc.pen. – Procedura de judecare</p> <p>(4) Sentința dată în contestația în anulare este supusă apelului, iar decizia dată în apel este definitivă.</p>	<p>Hotărârea pronunțată în procedura examinării admisibilității în principiu a contestației în anulare, împotriva unei sentințe pentru care nu este prevăzută o cale de atac, nu poate fi supusă apelului.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 6 din 20 mar. 2015 (MO 257/2015)	<p>Art. 4 C.pen. – Aplicarea legii penale de dezincriminare</p> <p>Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.</p>	<p>În interpretarea dispozițiilor art. 4 C.pen., succesiunea de acte normative cu privire la prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior nu a avut ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preț și, pe cale de consecință, nu a condus la dezincriminarea în <i>concreto</i> a infracțiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier național, prevăzute de art. 108 din Legea nr. 46/2008 și de furt de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 110 din Legea nr. 46/2008.</p>
nr. 9 din 17 apr. 2015 (MO 406/2015)	<p>Art. 67 din Legea nr. 192/2006</p> <p>(1) Dispozițiile din prezenta lege se aplică și în cauzele penale, atât în latura penală, cât și în latura civilă, după distincțiile arătate în prezenta secțiune.</p> <p>(2) În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.</p> <p>(3) Părțile și subiecții procesuali nu pot fi constrânși să accepte procedura medierii.</p>	<p>Curtea stabilește că:</p> <p>1. în aplicarea dispozițiilor art. 67 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, încheierea unui acord de mediere constituie o cauză sui-generis care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare;</p> <p>2. încheierea unui acord de mediere în condițiile Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator poate</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	<p>Art. 159 C.pen. – Împăcarea</p> <p>(1) Împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres.</p> <p>(2) Împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă.</p> <p>(3) Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.</p> <p>(4) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face numai de reprezentanții lor legali, iar persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.</p> <p>(5) În cazul persoanei juridice, împăcarea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Împăcarea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceluiași fapt.</p> <p>(6) În cazul în care infracțiunea este săvârșită de reprezentantul persoanei juridice vătămate, dispozițiile art. 158 alin. (4) se aplică în mod corespunzător.</p>	<p>intervenți în tot cursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 10 din 22 apr. 2015 (MO 389/2015)	<p>Art. 367 alin. (1) și (6) C.pen. – Constituirea unui grup infracțional organizat (1) Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.</p> <p>(6) Prin <i>grup infracțional organizat</i> se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni.</p>	<p>În interpretarea dispozițiilor art. 367 alin. (1) și (6) din Codul penal stabilește că, în ipoteza în care odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea care intră în scopul grupului organizat a fost dezincriminată, nu mai este îndeplinită una dintre trăsăturile esențiale ale infracțiunii, respectiv condiția tipicității.</p>
nr. 12 din 6 mai 2015 (MO 409/2015)	<p>Art. 6 alin. (1) C.pen. – Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei</p> <p>(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximumul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maximum.</p> <p>Art. 183 C.pen. – Consecințe deosebit de grave</p> <p>Prin <i>consecințe deosebit de grave</i> se înțelege o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei.</p>	<p>În interpretarea dispozițiilor art. 6 alin. (1) din Codul penal, în cazul pedepselor definitive pentru infracțiuni care au produs consecințe deosebite de grave potrivit Codului penal anterior, determinarea maximumului special prevăzut de legea nouă se realizează, chiar dacă valoarea prejudiciului este inferioară pragului valoric prevăzut de art. 183 din Codul penal, prin raportare la varianta agravată a infracțiunilor limitativ enumerate în art. 309 din Codul penal.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 13 din 6 mai 2015 (MO 410/2015)	<p>Art. 309 C.pen. – Faptele care au produs consecințe deosebit de grave</p> <p>Dacă faptele prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.</p>	
	<p>Art. 5 alin. (1) C.pen. în interpretarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale – Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei</p> <p>(1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.</p>	<p>În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă, cu suspendarea condiționată a executării, care, conform art. 41 alin. (1) din Codul penal, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit dispozițiilor art. 15</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 19 din 4 iunie 2015 (MO 486/2015)	<p>Art. 34 din Legea nr. 46/2003 a drepturilor pacien- tului</p> <p>(2) Pacientul poate oferi angajajilor sau unității unde a fost îngrijit plăți suplimentare sau donații, cu respectarea legii.</p> <p>Art. 175 C.pen. – Funcționar public</p> <p>(1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:</p> <p>(...)</p> <p>b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;</p> <p>Art. 21 C.pen. – Exercitarea unui drept sau îndepl- nirea unei obligații</p> <p>(1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respec- tarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.</p>	<p>alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art.83 alin. (1) din Codul penal anterior.</p> <p>Fapta medicului din sistemul public de sănătate, care are calitatea de funcționar public, în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal, de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în sensul art. 34 alin. (2) din Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, nu constituie o exercitare a unui drept recu- noscut de lege care să atragă incidența dispozi- țiilor art. 21 alin. (1) teza I din Codul penal.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 20 din 4 iunie 2015 (MO 573/2015)	Art. 327 C.pen. – Falsul privind identitatea (...) (2) Când prezentarea s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.	În interpretarea art. 327 alin. (2) din Codul penal, stabilește că cerința esențială a elementului material al infracțiunii de fals privind identitatea reglementată în varianta tip, vizând folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, este obligatorie și în ipoteza în care acțiunea de prezentare s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane.
nr. 22 din 9 iunie 2015 (MO 486/2015)	Art. 466 alin. (1) C.proc.pen. – Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate (1) Persoana condamnată definitiv care a fost judecată în lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal în termen de o lună din ziua în care a luat cunoștință, prin orice notificare oficială, că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa.	În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 466 alin. (1) C.proc.pen., obiectul cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate îl reprezintă numai hotărârile penale definitive prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, indiferent dacă judecata în primă instanță sau în calea ordinară de atac este consecința rejudecării cauzei ca urmare a admiterii contestației în anulare ori revizuirii.

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 27 din 29 oct 2015 (MO 919/2015)	<p>Art. 335 C.proc.pen. – Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale</p> <p>(1) Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale. Dispozițiile art. 317 se aplică în mod corespunzător.</p> <p>(2) În cazul în care au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea, procurorul revocă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale.</p> <p>(3) Când constată că suspectul sau inculpatul nu și-a îndeplinit cu rea-credință obligațiile stabilite conform art. 318 alin. (3), procurorul revocă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale.</p> <p>(4) Redeschiderea urmăririi penale este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, în termen de cel mult 3 zile, sub sancțiunea nulității. Judecătorul de cameră preliminară hotărăște prin încheiere motivată, în camera de consiliu, fără participarea procurorului și a suspectului sau, după caz, a inculpatului, asupra legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale. Încheierea judecătorului de cameră preliminară este definitivă.</p>	<p>Redeschiderea urmăririi penale prevăzută de art. 335 C.proc.pen. este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, atât în urma infirmării soluției procurorului de către procurorul ierarhic superior în procedura prevăzută de art. 336 și următoarele din Codul de procedură penală, cât și în cazul infirmării dispuse din oficiu.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	(5) În cazul în care s-a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, redeschiderea urmăririi penale are loc și atunci când judecătorul de cameră preliminară a admis plângerea împotriva soluției și a trimis cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale. Dispozițiile judecătorului de cameră preliminară sunt obligatorii pentru organul de urmărire penală.	
nr. 29 din 19 noi 2015 (MO 29/2016)	<p>Art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. – Alte modificări de pedepse</p> <p>(1) Pedepsa pronunțată poate fi modificată, dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei se constată, pe baza unei alte hotărâri definitive, existența vreuneia dintre următoarele situații:</p> <p>a) concursul de infracțiuni;</p>	<p>În procedura de modificare a pedepsei prevăzută de art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., în cadrul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicată în temeiul Codului penal anterior pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub Codul penal anterior, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 din Codul penal.</p>
nr. 30 din 19 noi 2015 (MO 14/2016)	<p>Art. 4 C.pen. – Aplicarea legii penale de dezincriminare</p> <p>Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a</p>	<p>În situația unei infracțiuni de înșelăciune, comise sub imperiul Codului penal din 1969 care a produs un prejudiciu sub pragul de 2.000.000 lei, modificarea noțiunii de</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.	consecințe deosebit de grave în Codul penal nu produce efectele prevăzute de art. 4 din Codul penal și nici cele prevăzute de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codului penal și nu conduce la dezincriminarea infracțiunii de înșelăciune.
nr. 33 din 11 dec 2015 (MO 36/2015)	Art. 341 alin. (6) lit. c) C.proc.pen. – Soluționarea plângerii de către judecătorul de cameră preliminară (6) În cauzele în care nu s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul de cameră preliminară poate dispune una dintre următoarele soluții: (...) c) admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea;	În aplicarea dispozițiilor art. 341 alin. (6) lit. c) C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară învestit cu soluționarea plângerii împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală poate dispune admiterea plângerii și schimbarea soluției de renunțare la urmărirea penală în soluția de clasare, atunci când petentul invocă unul din temeiurile de drept care atrag ca și consecință imediată pronunțarea unei soluții de clasare.
2016 nr. 1 din 13 ian. 2016 (MO 138/2016)	Art. 135 C.pen. – Condițiile răspunderii penale a persoanelor juridice (1) Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților	Întreprinderea individuală, formă de activitate economică organizată de întreprinzătorul persoană fizică în temeiul dispozițiilor

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 11 din 5 mai 2016 (MO 468/2016)	<p>Art. 5 C.pen. – Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei</p> <p>(1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.</p> <p>(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile.</p>	<p>publică, să fie săvârșite, în public, împotriva unei persoane.</p> <p>2. În ipoteza în care violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității persoanei, care tulbură ordinea și liniștea publică, au fost comise, în public, împotriva unei singure persoane, nu operează dezincredințarea, nefiind incidente dispozițiile art. 4 din Codul penal.</p> <p>În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care potrivit Codului penal anterior a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 86¹ din Codul penal anterior și o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
nr. 12 din 16 mai 2016 (MO 498/2016)	<p>Art. 1391 alin. (1) C.civ. – Repararea prejudiciului nepatrimonial</p> <p>(1) În caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi acordată și o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială.</p> <p>Art. 1371 alin. (1) C.civ. – Vinovăția comună. Pluralitatea de cauze</p> <p>(1) În cazul în care victima a contribuit cu intenție sau din culpă la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu l-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă, cel chemat să răspundă va fi ținut numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o.</p>	<p>supraveghere se realizează conform art. 96 alin. (4) și (5) din Codul penal.</p> <p>Dispozițiile art. 1391 alin. (1) din Codul civil se interpretează în sensul că, într-o cauză penală având ca obiect o infracțiune de vătămare corporală din culpă, doar victima infracțiunii, care a suferit un prejudiciu, este îndreptățită să obțină o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială.</p> <p>Dispozițiile art. 1371 alin. (1) din Codul civil se interpretează în sensul că, autorul faptei va fi ținut să răspundă numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o în cazul în care victima prejudiciului a contribuit și ea cu vinovăție la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu l-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă.</p>
nr. 13 din 18 mai 2016 (MO 457/2016)	<p>Art. 6 C.pen. – Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei</p> <p>(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de</p>	<p>În aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal, în cazul unei infracțiuni în formă continuată care potrivit legii penale noi nu</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	<p>condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximumul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maxim.</p> <p>(2) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la detențiune pe viață și până la executarea ei a intervenit o lege care prevede pentru aceeași faptă numai pedeapsa închisorii, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu maximumul închisorii prevăzut pentru acea infracțiune.</p> <p>(3) Dacă legea nouă prevede în locul pedepsei închisorii numai amenda, pedeapsa aplicată se înlocuiește cu amenda, fără a se putea depăși maximumul special prevăzut în legea nouă. Ținându-se seama de partea executată din pedeapsa închisorii, se poate înlătura în totul sau în parte executarea amenzii.</p> <p>(4) Măsurile educative neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespundent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, dacă este mai favorabilă.</p> <p>(5) Când legea nouă este mai favorabilă în condițiile alin. (1)-(4), pedepsele complementare și măsurile de</p>	<p>mai îndeplinește condițiile de existență ale infracțiunii continuate, ci condițiile concursului de infracțiuni, instanța se raportează la maximumul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, iar nu la pedeapsa maximă ce ar rezulta prin aplicarea dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni conform legii penale noi.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - HP
	<p>siguranță neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta.</p> <p>(6) Dacă legea nouă este mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranță, acestea se execută în conținutul și limitele prevăzute de legea nouă.</p> <p>(7) Când o dispoziție din legea nouă se referă la pedepse definitiv aplicate, se ține seama, în cazul pedepselor executate până la data intrării în vigoare a acesteia, de pedeapsa redusă sau înlocuită potrivit dispozițiilor alin. (1)-(6).</p>	

3. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în soluționarea recursurilor în interesul legii, cu referire la dispozițiile din Codul penal și Codul de procedură penală

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - RIL
nr. 3 din 19 ian. 2015 (MO 150/2015)	Art. 431 alin. (1) C.proc.pen. – Admiterea în principiu (1) Instanța examinează admisibilitatea în principiu, în camera de consiliu, fără citarea părților.	În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 431 alin. (1) C.proc.pen. stabilește că: Admisibilitatea în principiu a contestației în anulare se examinează în cameră de consiliu, fără citarea părților, cu participarea procurorului.
nr. 4 din 19 ian. 2015 (MO 157/2015)	Art. 215 alin. (8) C.proc.pen. – Conținutul controlului judiciar (8) În cursul urmăririi penale, procurorul care a luat măsura poate dispune, din oficiu sau la cererea motivată a inculpatului, prin ordonanță, impunerea unor noi obligații pentru inculpat ori înlocuirea sau încetarea celor dispuse inițial, dacă apar motive temeinice care justifică aceasta, după audierea inculpatului.	În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 215 alin. (8) C.proc.pen. stabilește că: În cursul urmăririi penale, competența de a dispune impunerea unor noi obligații pentru inculpat ori înlocuirea sau încetarea celor dispuse inițial revine procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ -RL
nr. 7 din 16 mar. 2015 (MO 234/2015)	Art. 399 alin.(3) lit. d) și alin. (4) C.proc.pen. – Dispozițiile cu privire la măsurile preventive (3) De asemenea, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când pronunță: d) o măsură educativă. (4) Hotărârea pronunțată în condițiile alin. (1) și (2) cu privire la măsurile preventive este executorie.	În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 399 alin. (3) lit. d) și alin. (4) C.proc.pen., stabilește că: La momentul soluționării în primă instanță a acțiunii penale, prin pronunțarea unei măsuri educative, indiferent de natura acesteia, măsura arestării preventive luată anterior față de inculpatul minor încetează de drept, iar instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului minor arestat preventiv.
nr. 15 din 21 sept 2015 (MO 816/2015)	Art. 348 C.pen. – Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități Exercitarea, fără drept, a unei profesii sau activități pentru care legea cere autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează potrivit legii penale, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.	Fapta unei persoane care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor entități care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat republicată, cu modificările și completările ulterioare, constituie infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută de art. 348 Cod penal.
nr. 17 din 5 oct. 2015 (MO 875/2015)	Art. 19 C.proc.pen. – Obiectul și exercitarea acțiunii civile (1) Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are	În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 19 C.proc.pen. stabilește: în cauzele penale având ca obiect infracțiunile

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ -RIL
	<p>ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.</p> <p>(2) Acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului și, după caz, a părții responsabile civilmente.</p> <p>(3) Când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă, acțiunea civilă se exercită în numele acesteia de către reprezentantul legal sau, după caz, de către procuror, în condițiile art. 20 alin. (1) și (2), și are ca obiect, în funcție de interesele persoanei pentru care se exercită, tragerea la răspundere civilă delictuală.</p> <p>(4) Acțiunea civilă se soluționează în cadrul procesului penal, dacă prin aceasta nu se depășește durata rezonabilă a procesului.</p> <p>(5) Repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile.</p>	<p>de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005, instanța, soluționând acțiunea civilă, dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea acestor infracțiuni la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură fiscală.</p>
nr. 25 din 7 dec. 2015 (MO 46/2016)	<p>Art. 213 C.proc.pen. – Calea de atac împotriva măsurii controlului judiciar dispuse de procuror</p> <p>(1) Împotriva ordonanței procurorului prin care s-a luat măsura controlului judiciar, în termen de 48 de ore de la</p>	<p>în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 213 și 215¹ alin. (5) din Codul de procedură penală stabilește: Încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ -RIL
	<p>comunicare, inculpatul poate face plângere la judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.</p> <p>(2) Judecătorul de drepturi și libertăți sesizat conform alin. (1) fixează termen de soluționare în camera de consiliu și dispune citarea inculpatului.</p> <p>(3) Neprezentarea inculpatului nu împiedică judecătorul de drepturi și libertăți să dispună asupra măsurii luate de procuror.</p> <p>(4) Judecătorul de drepturi și libertăți îl ascultă pe inculpat atunci când acesta este prezent.</p> <p>(5) Asistența juridică a inculpatului și participarea procurorului sunt obligatorii.</p> <p>(6) Judecătorul de drepturi și libertăți poate revoca măsura, dacă au fost încălcate dispozițiile legale care reglementează condițiile de luare a acesteia.</p> <p>(7) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la pronunțarea încheierii.</p> <p>Art. 215¹ alin. (5) C.proc.pen. – Durata controlului judiciar</p> <p>(5) Împotriva ordonanței procurorului prin care, în condițiile prevăzute de alin. (2) și (3), s-a prelungit măsura controlului judiciar, inculpatul poate face plângere la</p>	<p>soluționează plângerea formulată de inculpat împotriva ordonanței procurorului prin care s-a luat ori s-a prelungit măsura preventivă a controlului judiciar este definitivă.</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ - RIL
	judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond, dispozițiile art. 213 aplicându-se în mod corespunzător.	
2016		
nr. 1 din 15 ian. 2016 (MO 258/2016)	<p>Art. 86 C.proc.pen. – Partea responsabilă civilmente</p> <p>Persoana care, potrivit legii civile, are obligația legală sau convențională de a repara în întregime sau în parte, singură sau în solidar, prejudiciul cauzat prin infracțiune și care este chemată să răspundă în proces este parte în procesul penal și se numește parte responsabilă civilmente.</p>	<p>În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 86 din Codul de procedură penală, stabilește că: În cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, societatea de asigurare are calitate de parte responsabilă civilmente și are obligația de a repara singură prejudiciul cauzat prin infracțiune, în limitele stabilite în contractul de asigurare și prin dispozițiile legale privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă.</p>
nr. 4 din 4 apr 2016 (MO 418/2016)	<p>Art. 244 C.pen. – Înșelăciunea. (1) Inducerea în eroare a unei persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos patrimonial injust și dacă s-a pricinuit o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.</p>	<p>În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 18¹ alin. (1) din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție și art. 215 alin. (1), (2) și (3) din Codul penal de la 1969, respectiv art. 244 alin. (1) și (2) și art. 306 din Codul</p>

Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ -RIL
	<p>(2) Înșelăciunea săvârșită prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă mijlocul fraudulos constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.</p> <p>Art. 306 C.pen. – Obținerea ilegală de fonduri. (1)</p> <p>Folosirea ori prezentarea de documente sau date false, inexacte ori incomplete, pentru primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare acordării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice, dacă are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.</p> <p>(2) Tentativa se pedepsește.</p>	<p>penal, stabilește că: Fapta de a folosi, în cadrul autorității contractante, printr-o acțiune a autorului, documente ori declarații inexacte, ce a avut ca rezultat obținerea, pe nedrept, de fonduri din bugetul Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, precum și de fonduri din bugetul național întrunește elementele constitutive ale infracțiunii unice prevăzute de art. 18' alin. (1) din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, indiferent dacă legea penală mai favorabilă este legea veche sau legea nouă.</p>
<p>nr. 5 din 16 mai 2016 (nepublicată)</p>		<p>În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 7 alin. (1) din Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare, stabilește că:</p> <p>În cazul inculpaților minori sancționați prin aplicarea unor măsuri educative conform noului Cod penal, instanța de judecată nu</p>

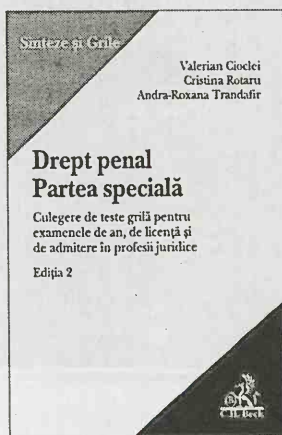
Nr. decizie	Obiect (în vigoare la momentul pronunțării)	Soluția ICCJ -RIL
		<p>poate dispune prelevarea probelor biologice pentru obținerea și stocarea în Sistemul National de Date Genetice Judiciare a profilului genetic.</p>

Drept penal. Partea specială

Culegere de teste grilă pentru examenele de an,
de licență și de admitere în profesii juridice

Ediția 2

Valerian Cioclei, Cristina Rotaru, Andra-Roxana Trandafir

152 pag., 27,90 lei
ISBN 978-606-18-0475-7

Culegerea are menirea de a-i sprijini pe participanții la diferitele examene ce presupun însușirea unor cunoștințe de **Drept penal – Partea specială**. Grilele prezentate în culegere nu reprezintă decât un simplu „teren de antrenament” pentru participanții la examene, așa cum sunt aceste examene concepute, de regulă, în prezent.

Ediția 2 a culegerii conține **661 întrebări** formulate în sistemul tip grilă semideschisă al căror enunț a fost corectat și adus la zi, fiind organizate respectând ordinea din Cod.

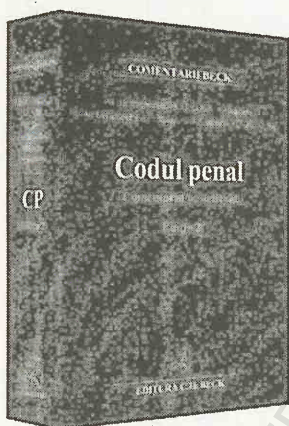
Recomandăm cu toată convingerea ca aceste teste grilă (ca și orice alte teste de acest gen, indiferent de cine și cum le concepe) să fie utilizate ca simple instrumente de verificare (de testare) a cunoștințelor. Ele nu trebuie și nici nu pot să înlocuiască pregătirea specifică, temeinică, bazată pe lege, pe doctrina și practica în domeniu.

Codul penal

Comentariu pe articole

Ediția 2

*G. Bodoroncea, V. Cioclei,
I. Kuglay, L.V. Lefterache,
T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile*

Apariție: septembrie 2016
ISBN 978-606-18-0583-9

Comentarii și adnotări

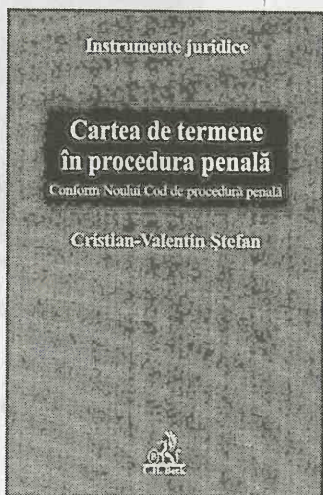
Lucrarea oferă cititorului informația necesară pentru a putea înțelege, interpreta și aplica noua legislație penală. Este realizată o explicare aprofundată a textelor noului Cod penal și o adnotare selectivă cu exemple jurisprudențiale.

Ediția 2

Comentariile semnalează aspectele de continuitate, dar se concentrează asupra textelor modificate sau nou introduse, marcând, în primul rând, originea și rațiunea acestora. Punctual, sunt semnalate deficiențele unor texte sau problemele de interpretare pe care acestea le ridică și se propun soluții. Problemele ridicate de aplicarea în timp a legii penale sunt și ele avute în vedere. Adnotările reflectă măsura în care soluțiile privind probleme importante, de regulă controversate, din practica judiciară, își mențin sau nu actualitatea.

Cartea de termene în procedura penală

Cristian-Valentin Ștefan

224 pag., 49,90 lei
ISBN 978-606-18-0244-9

O însușire generală și unanim recunoscută a procedurii penale este aceea de a avea un pronunțat caracter tehnic. Actele de procedură penală se realizează coordonat și succesiv, în formele, modalitățile și *termenele* prevăzute de lege. Aceste termene contribuie, prin rolul lor coordonator, la **sistematizarea procedurii judiciare**, conferindu-i strictețe și disciplină. În acest mod poate fi înfățișată esența instituției termenelor, esență care este dezvoltată în lucrarea de față.

Lucrarea este structurată în trei părți: *prima parte* constituie o prealabilă și necesară prezentare a teoriei termenelor, așa cum este ea conturată în doctrina contemporană; *a doua parte* evidențiază termenele, în ordinea în care ele sunt prevăzute în Codul de procedură penală (417 termene); *a treia parte* enumeră termenele, în raport cu modul în care le este stabilită durata.

Propunem în acest sens un instrument practic menit a ajuta la o mai ușoară identificare a termenelor, astfel cum sunt prevăzute în **noul Cod de procedură penală**.

Călăuza juristului

Cereri și acțiuni în justiție

Explicații. Jurisprudență. Modele

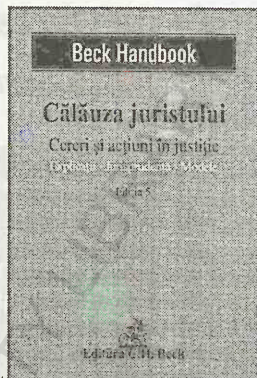
Coord. **Dumitru Andreiu Petre Florescu**

Diana Florea-Burgazlî, Popa Ion,

Virginia Beldea, Gheza Attila Farmathy,

Uță Lucia, Popa Roxana,

Antonela Cătălina Brătuianu

1248 pag., 199 lei
ISBN 978-606-18-0184-8

Călăuza juristului, în forma actuală, constituie atât o continuare a operei începute cu peste jumătate de secol în urmă, cât și o viziune contemporană, nu doar analitică, ci și aplicativă, un prim **HandBook** pentru piața de carte din România. Încă de la prima sa apariție, în anul 1956, **Călăuza juristului** s-a dorit a fi o punte de legătură între teorie și practică.

Eminentul profesor Tudor Popescu împreună cu discipolul său, profesorul Dumitru Florescu, reputat jurist și făuritor de cărți, au reușit să realizeze, în câteva sute de pagini, un ghid prin labirintul de legi și proceduri.

În această ediție sunt analizate integrat instituțiile de drept material/procesual, recomandând în același timp și modele sumare de ghidare practică, însoțite de jurisprudență. În considerentele teoretice ale fiecărei instituții de drept au fost avute în vedere exclusiv normele în vigoare, incluzând aici noile coduri.

Spre deosebire de edițiile anterioare ale **Călăuzei**, colectivul de autori al prezentei ediții este format integral din juriști practicieni strict specializați pentru fiecare domeniu abordat, mai exact judecători de la secțiile civile (inclusiv foste secții comerciale), de contencios administrativ și fiscal, de dreptul muncii și notari, foști judecători, cu vastă experiență recunoscută:

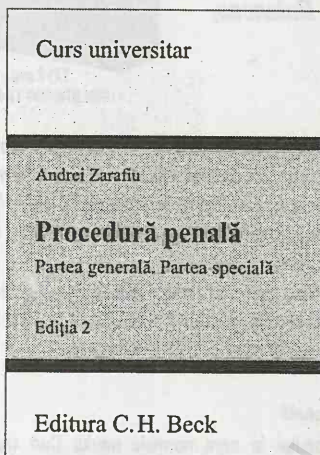
- Virginia BELDEA, notar public (Camera Notarilor Publici București)
- Antonela Cătălina BRĂTUIANU, judecător (Curtea de Apel București)
- Dr. Diana FLOREA-BURGAZLÎ, judecător (Curtea de Apel București)
- Gheza Attila FARMATHY, judecător (Curtea de Apel București)
- Dr. Ion POPA, judecător (Curtea de Apel București)
- Roxana POPA, judecător (Înalta Curte de Casație și Justiție)
- Dr. Lucia UȚĂ, judecător (Curtea de Apel București)

Procedură penală

Partea generală. Partea specială

Ediția 2

Andrei Zarafiu

224 pag., 94,90 lei
ISBN 978-606-18-0412-2

Lucrarea a fost concepută ca un **manual de procedură penală**, cu un conținut alternativ și utilizând metode conjugate (note de curs, explicații teoretice, comentarii legislative și jurisprudențiale etc.).

Noua ediție s-a dovedit a fi necesară ca urmare a soluțiilor jurisprudențiale pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție (hotărâri preliminare pentru dezlegarea unor probleme de drept sau recursuri în interesul legii) sau de Curtea Constituțională, precum și de jurisprudența recentă a instanțelor naționale în interpretarea și aplicarea noului Cod de procedură penală.

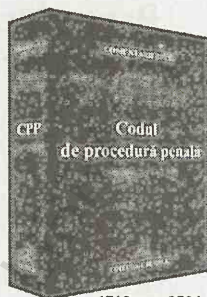
Indiferent că sunt convergente sau divergente cu alte puncte de vedere exprimate până în prezent, comentariile, propunerile și soluțiile sunt prezentate într-o manieră clară, concisă și argumentată, și, cel mai important, **sunt asumate**. De altfel, nimic nu este mai periculos pentru nou sistem procesual, aparent eliberat de constrângeri sau prejudecăți doctrinare și jurisprudențiale, decât un **monopol al opiniilor**.

Codul de procedură penală

Comentariu pe articole

Coordonator și autor Mihail Udroui

Autori: C. Meceanu, A.R. Trandafir, I. Tocan,
D. Tițian, L. Postelnicu, I. Kuglay, C. Jderu,
D. Grădinaru, V. Constantinescu, M. Bulancea,
A. Bontaș, G. Bodoroncea

1712 pag., 350 lei
ISBN 978-606-18-0409-2

Lucrarea, integrată în Colecția Comentarii, are drept punct de plecare textul noului Cod de procedură penală și a legii de punere în aplicare a noului Cod și oferă cititorului informația necesară pentru a putea înțelege, interpreta și aplica noua legislație procesual penală. Sunt avute în vedere și considerații de ordin istoric, privind reglementări anterioare, precum și noile instituții procedurale de o noutate absolută în sfera procesuală.

Autorii sunt renumiți profesioniști, efortul lor fiind materializarea ideii de familiarizare a practicianului cu noile reglementări din domeniul dreptului procesual penal, privit în sens larg, prin intermediul unui ghid în care pot fi găsite răspunsuri imediate, clare și relevante.

Din cuprins:

- analiza articolelor din noul Cod de procedură penală
- jurisprudența CEDO în scopul relevării modului în care normele noului Cod trebuie interpretate
- analiza noilor dispoziții procesual penale în comparație cu cele existente în vechea reglementare
- tabele de corespondență
- index detaliat

Produsele editurii C.H. Beck se pot achiziționa:

☎ Telefonice: 0214.100.873

☎ Email: comenzi@beck.ro

☎ Online: www.beckshop.ro

☎ Librăriile Editurii C.H. Beck

■ **Librăria Kogălniceanu** (Universitatea din București, Facultatea de Drept)

B-dul Mihail Kogălniceanu nr. 34-36, sector 5, București

■ **Librăria C.H. Beck Baia Mare** (Tribunalul Baia Mare)

B-dul Republicii nr. 2A, Baia Mare, județul Maramureș

■ **Librăria C.H. Beck Timișoara** (Curtea de Apel Timișoara)

Piața Țepeș Vodă nr. 2, Timișoara, județul Timiș

☎ Librăriile partenere – detalii www.beck.ro/librarii/librariile-partenere/

Editura C.H. Beck

Strada Sergent Nuțu Ion nr. 2, sector 5, București

Tel: 0214.100.847; Fax: 0214.100.848; E-mail: comenzi@beck.ro

Program: Luni – Vineri 8:30 – 17:00

Modul dinamic în care se aplică normele de procedură reclamă un demers similar și în înțelegerea lor. Mecanismele procesuale presupun **corelații legislative și raționamente logico-juridice complexe**. Prin urmare, cunoașterea cadrului normativ reprezintă doar o premisă în asimilarea corectă a ipotezelor legislative și a formelor procedurale în care acestea se manifestă în concret.

Prezenta culegere propune o metodă conjugată pentru asimilarea instituțiilor de procedură penală: verificarea cunoștințelor prin utilizarea acestora în cadrul unor raționamente comune activității judiciare și explicarea modalității prin care se aplică. Comentariile care însoțesc fiecare grilă, trimiterile legislative, doctrinare și jurisprudențiale, corespondențele și soluțiile propuse, analizele și explicațiile textelor incidente reprezintă atuurile lucrării.

Preț 44,90 lei

ISBN 978-606-18-0598-3

9 786061 805983

www.beckshop.ro